GILBERT SINOUÉ

NİL'İN KIZI

TARİHİ ROMAN

Ortadoğu'nun ve Osmanlı'nın kaderinin belirlendiği yıllar. Bağımsızlığın eşiğinde bir ülke... ve tutkuların, hırsların, aşkın güdümünde kesişen hayatlar..

Çeviri: Gönül Akgerman

CAN

GILBERT SINOUÉ

Nil'in Kızı

La fille du Nil, Gilbert Sinoué
© 1993, Éditions Denoël
© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mayıs 2013, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 6000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Alev Özgüner

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3
Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1810-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

GILBERT SINOUÉ

Nil'in Kızı

ROMAN

Fransızca aslından çeviren
Gönül Akgerman

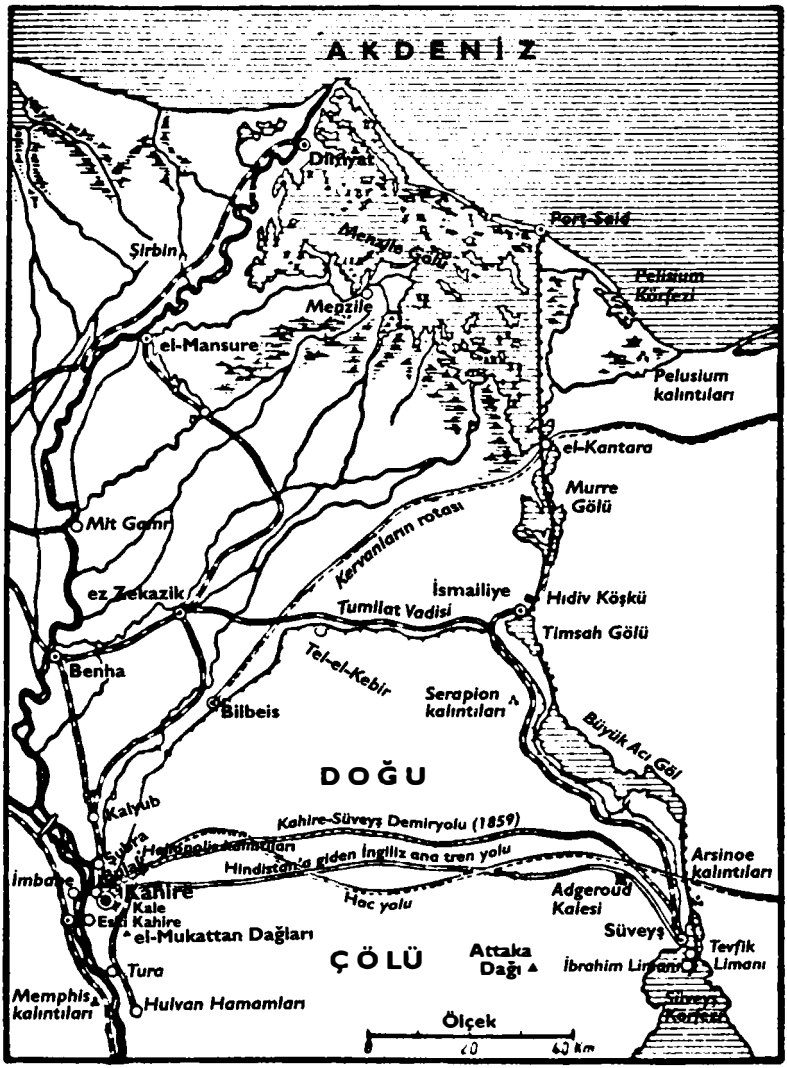

GILBERT SINOUÉ, Mısır asıllı Fransız yazar. 1947 yılında Kahire'de dünyaya geldi. Paris'te müzik eğitimi aldı. Başkentin gece kulüplerinde gitar çaldı, besteler yaptı. Otuzlu yaşlarının sonunda müziği bir yana bırakıp roman yazmaya başladı. Hikâye anlatmaktaki ustalığı ve ayrıntılara gösterdiği önem, yazarın, her biri tarihin farklı dönemlerinde geçen romanlarının geniş okuyucu kitleleri tarafından büyük ilgiyle karşılanmasını sağladı. Romanlarıyla birçok ödül alan yazar, aynı zamanda senaryo da yazıyor.

Gilbert Sinoué'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yasemin Kokusu, 2011

Taşların Çığlığı, 2011

SÜVEYŞ KANALI'NIN GÜZERGÂHI

Hava kapalı diye yıldızların yok olduğunu sanma.

Arap atasözü

Kimi zaman yaşı ilerlemekte olan insanlara, rüzgâr çıkmadan önce kasırgayı hissedebilme yeteneği bahşedilmiştir. Siz de bugün söylediklerimi unutmayın, bu sözleri hafızanıza kaydedin: Eğer bir gün Fransa ile Mısır, Süveyş Kanalı'nın yatağını kazacak olurlarsa orada yatacak olan İngiltere'dir.

MEHMED ALİ PAŞA

1

Mısır, Gize, Aralık 1827

Seba Mâlikânesi ile Kahire arasında olsa olsa üç fersah vardı. Nil de uzak değildi. Yine de orada, Gize'deki bu yayla, insana çölün tam ortasındaymış gibi geliyordu. Piramitlerin ezici varlığı, uykudaki mezarların yakınlığı, bu yalnızlık duygusunu güçlendiriyordu.

Seba Malikânesi, bu ıssızlıktan tam anlamıyla ancak ilkbaharda kurtuluyordu. İşte o zaman zakkumlar, öbek öbek açalya ve kamelyalar, limon ve portakal ağaçları, çingülleri renk cümbüşü içinde, ihtişamlı bir gururla başlarını kaldırıyor ve yaşamın ölüm üzerindeki zaferinin canlı simgesi oluyorlardı. Mısır kadar kadim bir mücadeledir yaşamla ölümün savaşı.

Tam o anda, günbatımının mavimsi ışıltısı yavaş yavaş çiftliğin üzerine iniyordu.

"Anne!.."

Şehrazad bir rüyadan uyanır gibi ürperdi.

"Bir şey mi istiyorsun, oğlum?"

"Yanımıza gelmeni istiyorum. Sadece birkaç dakika için. Linant'ın hoşuna gidecektir."

"Linant? Mösyö de Bellefonds demek istiyorsun?"

"Evet."

"Demek geri döndü?"

"Fransa'dan geldi. İlk bizi ziyaret ediyor. Ona, hoş geldin demeyecek misin?"

"Kâhya beni bekliyor ve..."

"Anne, lütfen. Linant yabancı değil ve sen de her zaman onu takdir etmişsindir."

Kadın, Saba'nın girişine son bir göz attı. Ansızın at sesleri duyuldu. Şehrazad, olduğu yerde dondu kaldı. At sesleri arttı. Göğe doğru toz bulutları yükseldi. Tüm ufuk gümbürdemeye başladı. Ruhu sarsılan kadın, altüst olmuş bir halde Joseph'in koluna yapıştı. Dudakları sessizce birkaç sözcük mırıldandı. Sanki dua ediyor gibiydi.

Atlı, çiftliğin önünden geçti gitti. Bir an için fark edilen siyah görüntüsü Kahire'ye giden tozlu yolda gözden kayboldu. Bunun üzerine Joseph usulca annesini kolundan tuttu ve onu misafir odasına götürdü.

Linant de Bellefonds, divandan kalkıp onları karşıladı. Gayet uzun boylu ve inceydi, üstdudağında yeni bırakmaya başladığı bıyığın gölgesi vardı. Şehrazad'ı eğilerek selamladı, kendisine uzattığı eli saygıyla dudaklarına götürdü.

"Madam Mandrino. Saygılarımı sunuyorum."

"Hoş geldiniz, Linant."

Oturmasını rica etti.

Salonun ortasındaki çeşmenin suyu ahşap döşemenin altından şırıl şırıl akıyordu. Akşam, karanlığı çökmek üzere olduğundan Joseph, etrafında gaz lambaları yaktırmıştı. Kuşkusuz bu oda, aile malikânesinin en güzel salonuydu. Ayrıca en çok hatıra yüklü olanıydı.

"Böylece yine aramızdasınız..."

"Evet, hanımefendi. Bu sefer, uzun bir süre için."

Joseph açıkladı:

"Dostumuz, resmî olarak Vali'nin hizmetine girdi. Başmühendis olarak atandı, sulama projelerinden sorumlu olacak."

Şehrazad, omuzlarında dalgalanan siyah saçlarının arasında dalgın dalgın parmaklarını gezdirdi.

"Hayırlı olsun, tebrik ederim, Linant. Mısır'ın sizin gibi insanlara ihtiyacı var."

"Teşekkürler, hanımefendi.

"Senin emrinde çalışmak zorunda olduğumu düşünüyorum da!"

"Evet, Joseph, biliyorum. Gururuna dokunacağını tahmin ediyorum. Ama bu durumda olacak tek kişi sen değilsin. O mevkiye atanmamdan rahatsız olan pek çok insan tanıyorum. Büyük okullardan mezun o beylerin gözünde ben her zaman aynıyım: bir alaylı."

"Yanlış anlamadıysam, kendi iddialarını savunmak için benim bilgime ve diplomalarıma güveniyorsun?"

Joseph, soruyu sorarken özellikle manidar biçimde, neredeyse sorgu hâkimi gibi, yan gözle ona baktı. Dostunun tepkisi gecikmedi.

"Ne demek? O iddialar aynı zamanda seninkiler değil mi?"

Joseph samimi bir kahkaha attı.

"Elbette öyle, Linant! Yoksa sen ve ben, birbirimize böylesine bağlı olur muyduk?"

Annesini şahit gösterdi:

"Kuşkusuz, Linant, tanıdığım en alıngan insan."

"Oysa," dedi Şehrazad, "oğluma ve Vali'ye bakılırsa üstün vasıflara ve nice yaşlı bilgeden daha fazla tecrübeye sahipsiniz. Öyleyse eleştirilere aldırmayın. Kendinizi düşünün."

Birdenbire telaşlandı.

"Joseph, misafirimize hiçbir şey ikram etmedin mi?"

Ellerini çırptı.

"Hatice!"

Hizmetçi gelmeden, sordu:

"Ne arzu edersiniz?"

"Bilmiyorum, hanımefendi... İtiraf etmeliyim ki, son yaptığım deniz yolculuğundan henüz kendime gelemedim. Sanki deniz artık bana iyi gelmiyor."

Joseph alaycı bir ifadeyle gülümsedi.

"Utanç verici! Kraliyet subaylarından birinin oğlu, eski bir teğmen adayı, uzun yolculuklara alışık biri, bu tür itiraflardan kaçınmalı!"

"Mideniz biraz rahatsızsa," dedi Şehrazad, "bir fincan

demlenmiş *helba*[1] size çok iyi gelecektir."

"*Helba* mı?"

"Bu yörede oldukça yaygın bir bitkiden elde edilen çekirdekler. Sanıyorum, Batı'da buna *fenugrec*, diyorsunuz."

"Mademki öyle diyorsunuz..."

Şehrazad, kapının eşiğinde beliren hizmetçiye talimat verdi:

"Hatice, beyefendi için bir fincan *helba* hazırla."

"Benim için de kahve lütfen, mazbut.[2] Orta şekerli."

Arkadaşına dönerek konuşmasına devam etti.

"Yanlış anlamadıysam, donanmaya veda ettin ha?"

"On yaşından beri babamın yanında hiç durmadan seyahat ettim. Yenidünya, Kanada... Artık kesin olarak o defteri kapattım. Sadece işlerimizle ilgilenmek ve Mısır'ı incelemek istiyorum."

Şehrazad usulca fikrini söyledi:

"Zaten, bir Mısır gemisiyle denize açılmaktan endişeniz olmasın. Artık ülkemizin bir donanması yok."

Linant yorum yapmaktan kaçındı.

Şehrazad sordu:

"Sanıyorum, Navarin'den söz edildiğini duydunuz?"

Linant'ın yüzündeki tedirgin ifadeyi görünce ısrar etti:

"Konuşun, Linant, cevap verin."

"Navarin... Elbette. Üç ay oldu olmadı. Söz konusu olan yer, İon Denizi'ndeki o Yunan limanı; Mısır donanmasını Batılı güçlerle karşı karşıya getiren o saçma deniz savaşının olduğu mıntıka. Bence alçakça bir şeydi. Mısır, orada donanmasını kaybetti ve..."

"Ben de, sevdiğim iki kişiyi. Bana canımdan daha yakın olan iki kişiyi. Onlardan biri arkadaşımdı; adı Kerim bin Süleyman'dı; onu, çocuklarımı sevdiğim gibi seviyordum. Öteki kocamdı, Ricardo Mandrino."

Genç adam hiçbir yorum yapmadı. Daha önce Jo-

1. (Ar.) Çemenotu tohumu.

2. Arapların kahvenin orta şekerlisine verdikleri isim.

seph'ten felaketin tüm ayrıntılarını öğrenmişti.

"Anne... bunlar geçmişte kaldı. Unutmalısın."

"Oğlum, insanın sevdiklerini unutması, onları ikinci kez öldürmek demektir."

"Bu düşünce, ölülerin anısı, canlıların yaşamasını engellemediği sürece geçerlidir."

Saldırgan bir ses, konuşmasını böldü.

"Söz konusu olan senin baban değil! Ortadan kaybolan o değil!

Joseph'e çıkışan genç kız, salonda ilerledi ve gelip önüne dikildi.

"Evet," dedi, "insanın kendi kanından olmayan birileri hakkında konuşması çok kolay."

Joseph sükûnetle karşılık verdi:

"Haksızlık yapıyorsun, Giovanna. Ricardo'yu senin kadar severdim. Beni o yetiştirdi. Onun yanında büyüdüm. Babam öldüğünde bir yaşında bile yoktum."

"Oysa, Ricardo'nun anısına ihanet ediyorsun!"

Joseph itiraz etmek üzereydi. Ama Şehrazad, eliyle onu durdurdu.

"Kızım gel buraya. Otur. Hem gereksiz hem de acı sözler söylemeden önce düşünmeyi ne zaman öğreneceksin?"

"Babamın hatırasını savunmak gereksiz mi oluyor?"

"Gereksiz olan, o hatıranın muhafızları yanında bunu savunmak. Ama ağabeyin seni affeder; çünkü henüz on beş yaşındasın."

Giovanna kafa tutar gibi kollarını kavuşturdu. Mavi gözleri sertleşti, neredeyse çelik rengine dönüştü.

"Anne, ya sen?"

"Ne demek bu?"

"Ya sen, Ricardo'nun seni affetmesini nasıl sağlayacaksın?"

Ansızın Şehrazad'ın yüz hatları soldu. Yavaşça yerinden kalktı. Buz gibi bir tavırla kızına tokadı yapıştırdı.

Giovanna, şaşkınlık içinde elini yanağına götürdü. Nefesi kesilmişti, bir karşılık arayışıyla aralanan dudaklarından hiçbir ses çıkmadı. Joseph bile ne yapacağını bil-

mez bir haldeydi. İlk kez annesi, ikisinden birine elini kaldırıyordu.

"Beni iyi dinle kızım, söyleyeceklerimi kafana sok, aklına kazınsın ve asla silinmesin: Baban, senden önce benim kanım canımdı. O nefes, sana hayat vermeden önce benim nefesimdi. Onun adını sen hecelemeden önce ben binlerce kez haykırmıştım. İlk kez elini onun eline koyduğunda, benim elim seni sarmalıyordu. Ricardo Mandrino, benim kocamdı. Tanrı şahidimdir ki, kimsenin bizim birlikteliğimizi yargılamasına asla izin vermeyeceğim. Asla!"

Bir an sustuktan sonra konuşmasını bitirdi:

"Şimdi, sıra adabımuaşerette. Mösyö Bellefonds'a selam vermedin."

Eli hâlâ yanağının üzerinde olan Giovanna sesini çıkarmadı. Sanki bir yabancıyla ilk kez tanışıyormuş gibi annesini inceliyordu. Öfkeli ve karmaşık düşüncelerin kafasının içinde at koşturduğu hissediliyordu. Gözleri dolu dolu, kendini odadan dışarı attı.

Neredeyse hemen aynı anda Joseph, oturduğu yerden kalktı ve elini, annesinin omzuna koydu.

"Sen söylemiştin, anne, henüz on beş yaşında. Ona kızmamalısın."

"Ona kızmak mı? Oğlum... İnsan kendi kopyasına kızar mı?

Zarif bir hareketle konuğunun koluna dokundu.

"Lütfen, bu tatsız olayı bağışlayın."

Linant afallamış gibiydi.

"Önemli değil, efendim."

Biraz zaman geçti. Şehrazad dalgın dalgın mırıldandı.

"Bu yıl sular yeterince yükselmedi. Ürün az olacak."

"Bu doğru," diye onayladı Joseph. "Son altı yıldır Nil'in seviyesi hiç bu kadar düşük olmamıştı. Yirmi kulaçtan az."

"Ama yakında nehrimizin başına buyruk davranışlarını kontrol altına almayı başaracaksınız, değil mi?"

"Öyle umuyoruz."

"Yoksa, firavunların yaptığını yapmaktan başka çare kalmayacak: Koç başlı Tanrı Khnum'un uzaklardaki ma-

ğarasında lütfedip ayağını kaldırarak suları serbest bırakması için dua etmeye başlayacağız."

Bir an için sözlerine ara verdikten sonra devam etti:

"Suların yükselme meselesi, kâhyanın beni beklediğini hatırlattı."

Bir çırpıda yerinden kalktı, Bellefonds da aynı şeyi yaptı.

"Görüşmek üzere, Linant. Buranın kendi eviniz olduğunu unutmayın."

Kapıdan çıkmak üzereyken iki adama doğru döndü.

"Elinizi çabuk tutun, çocuklar. Vakit daraldı. Mısır susadı, benim pamuklarım da öyle."

* * *

Yatağında uzanan Giovanna, kapının açıldığını duymadı. Ancak Şehrazad gelip yanına oturduğu zaman onun varlığını fark etti.

"Uyuyor muydun?"

Giovanna cevap vermeden başını salladı.

"Yüzüme bak."

Genç kız buz gibi durdu.

Şehrazad bir an onu inceledi. Odanın gömüldüğü yarı karanlıkta kızının yüzü hem çok yakın hem de çok uzak görünüyordu. Tabiatın Joseph'e bahşettiği duru, neredeyse uçucu güzelliği karşın, Giovanna'nın hatları keskin, sert, neredeyse erkeksiydi. Hem dişiydi hem erkekti, hem aslandı hem kedi. Bu karşıtlık özellikle gözlerinde belirgindi: O safir mavisi gözlerde şefkat ve şiddet yan yanaydı. Kısacası bunlar, Ricardo Mandrino'nun gözleriydi.

"Gideceğim," diye açıkladı Şehrazad.

Genç kız hiçbir tepki göstermedi.

"Mora'ya Ricardo'yu bulmaya gidiyorum."

O zaman kız başını kaldırdı.

"Babamı mı bulacaksın?"

"Kocamı bulacağım, Giovanna.

"Ama... ciddi olamazsın. Hepimiz, öldüğünü biliyoruz."

"Hayır."

"Üç ayı geçti, hiçbir haber alamadık. Hâlâ hayatta olduğunu nasıl düşünürsün?"

"Çünkü Allah büyüktür."

"Anlamıyorum."

"Her şeye Allah karar verir, canlıları ölülerden ayıran odur. Ricardo'yu benden ayırmış olamaz çünkü her şeyin bir zamanı vardır. Ricardo'yla benim için o zaman henüz gelmedi. Bunu biliyorum."

"Ama anne, bu saçma!"

"Bana güven, onu bulacağım."

"Eğer yaşasaydı, bizim aramızda olurdu."

"Onu bulacağım."

"Nasıl yapacaksın? Navarin'e tek başına gidemezsin."

"Bana yardım edecek biri var."

"Vali mi?"

"Evet."

"Bunu neden yapsın?"

"Çünkü onunla ben bir elin parmakları gibiyiz. Çünkü Ricardo'yu o gönderdi. Onu hayatımdan çıkardı, geri getirecek.

Giovanna susuyordu, söyleyecek bir şey bulamamıştı. Şehrazad devam etti:

"Şimdi sana başka bir şey söyleyeceğim. Giovanna, ağabeyin seni çok seviyor. Bütün kalbiyle seviyor. Ona karşı gelme. Yola huzursuz bir halde çıkmak istemiyorum. Seni, ona emanet edebilir miyim?"

"Evet."

"Buna inanayım mı?"

"Evet. Sana söz veriyorum. Mora'ya ne zaman gitmeyi planlıyorsun?"

"Hiç bilmiyorum. Mehmed Ali şu sıralar İskenderiye' de sarayında, Ras el-Tin'dedir. Ondan görüşme talep ettim. Her şey görüşmenin sonucuna bağlı. Sadece bana bağlı olsaydı, çoktan yola çıkmış olurdum."

Giovanna başını kaldırıp annesine endişeyle baktı.

"Anne, sen çılgınsın."

"En büyük çılgınlık, insanın başına gelenleri sessizce kabullenmesidir, kızım. Bir günü bunu öğreneceksin."

Sözlerini bitirmeden önce bir an durdu, sonra kelimelerin üzerine bastıra bastıra devam etti:

"Her şeyi tam anlamıyla bilmeden, yargılamak ve suçlamaktan kaçınmak gerektiğini öğreneceğin gibi. Her şeyi tam anlamıyla bilmek de mümkün değildir."

"Galiba, sana biraz önce söylediklerimi ima ediyorsun... Babamla olan ilişkiniz hakkında bana söylediklerin, bir fikir sahibi olmam için yeterli değil mi?"

"Böylesine olumsuz ne söyledim ki?"

"Kerim..."

"Şehrazad o bildik hareketiyle saçlarını geriye attı."

"Sana bir anne gibi değil de bir kadın gibi yüreğimi açmam, aramızdaki bu kırgınlığa yol açtı demek ha?"

"Kerim..."

"Kerim öldü!"

Bağırmıştı.

"Navarin'de öldü. Pek çok cesetten biri!"

"Ama onu sevdin."

"Evet, onu sevdim. Benim için bir saplantıydı. Ama o zamanlar senin şu anki yaşından daha küçüktüm. On dört yaşındaydım."

"Onu on dört yaşında tanıdın, ama ilişkiniz hiç bitmedi. Bunu kendin söyledin. Navarin'e gidişinden birkaç gün önce onunla buluştun. Babam sizi gördü. Bu onu çok incitti, bunu da yine sen söyledin. Yoksa unuttun mu?"

"Demek ki hiçbir şey anlamamışsın. Sana ruhumu açtım, sense ne söylüyorsun? Kerim'le benim aramda hiçbir şey yoktu artık. Baban hayatıma girdi ve her şeyi sildi geçti. Sadece onun nefesini alır oldum. O çocukluk aşkı için hissedebileceğim ne varsa Ricardo hepsini unutturup maziye gömdü. Kerim'e karşı içimde sadece merhamet ve şefkat kaldı. Sonsuz bir şefkat ama sadece o kadar! Tek aşkım Ricardo'ydu."

"Yalan söylüyorsun."

Şehrazad kaskatı kesildi.

"Onun seni sevdiği kadar onu sevmediğini anladığı o gece babamın ne kadar üzüldüğünü bana anlatan sen değil miydin? Navarin'e kalbi kırık olarak gittiğini söyleyen sen değil miydin? Her zaman senin ona verdiğinden fazlasını onun sana verdiğini söyleyen... Doğru değil mi?"

Annesi sessiz kaldığı için, Giovanna ısrarla haykırdı:

"Cevap ver!"

Cevap gelmedi. Şehrazad yavaşça yerinden kalktı. Hüzünlü bir hareketle kapıyı arkasından kapattı.

* * *

Fenerler söndürülmüş ve gecenin sessizliği her şeyi yeniden hâkimiyetine almıştı. Mandrino, çizmelerini verandanın parmaklığına dayamıştı, kadehteki son şarap yudumunu içti.

"Sana yalvarıyorum, Ricardo, Kerim'le benim aramda bir şey olabileceğini düşünemezsin..."

"Ne düşündüğüm beni ilgilendirir."

"Ama çok mutsuzdu! Sadece mutsuzdu. Gördüklerin, benim açımdan bir teselliden ibaretti. Daha fazlası değil. Kerim'le benim hakkımda her şeyi biliyorsun. Senden hakikati hiç sakladım mı?"

Odasında tek başına ayakta dururken alnını müşrefiyenin ılık ahşabına dayayan Şehrazad çöle ve geçmişteki sözlere göz gezdiriyordu.

"Ne zamandan beri itiraf etmek, bir hatayı affettiriyor?"

"Bir hatayı mı?"

Ansızın sesi öfke ve üzüntü yüklü bir haykırışa dönüşmüştü.

"Nasıl olur da bir hata diyebilirsin!"

Ricardo alayh bir ifadeyle karşılık verdi:

"Bir kıvılcımın... yeniden alevlenmesi, diyelim."

"Yirmi yıl sonra mı? Sen çıldırmışsın, Mandrino. Her zaman da öyleydin. Ama bu sefer çılgınlığın sapkınlaştı! Sana tekrar söylüyorum: Davranışlarımda da, duygularımda da sadece şefkat vardı; çocuklarımıza karşı olan duygularım gibi. Bana inanmalısın!"

Elinde olmadan yumruklarını sıktı. Üç ay gibi bir süre sonra bu sahneyi hatırladığında kelimelerin yetersizliği, acı çeken ve gitmeye hazırlanan kişiyi durduracak sihirli cümleyi bulmanın imkânsızlığı karşısında duyduğu şaşkınlık aynıydı.

Hemen cevap vermedi, bacaklarını kaldırdı ve sakince yere koydu.

"Konu kapanmıştır."

"Hayır!"

"Pekâlâ. O zaman sen beni dinleyeceksin. Bizim hikâyemizde ikimizden biri kıpırdamadan durup bekleyen diğerine yaklaştı. Büyük bir sabırla gelen bendim. Günden güne, haftadan haftaya, savaş hileleri kullanarak senin savunma silahlarını etkisizleştirdim. Kalbim aşkla dolup taşarak, süngüleri indireceğin, rollerin değişeceği günü bekledim. Uzun sürdü. Ve bu tatlı savaşın izlerini hep taşıdım."

Ağzını açacak gibi oldu ama Ricardo konuşmasını sürdürdü:

"Söyleyeceklerime şaşıracaksın. Şu on altı yıl boyunca bir kaya gibi göründüm. Neredeyse hiçbir şey beni etkileyemezmiş izlenimi verdim. Oysa bu akşam sana itiraf ediyorum, pek çok kez korktum. Yüz defa, bin defa. Kendimden emin havalarda yanından ayrılırken her seferinde, her şeyden biraz daha az emin oluyordum. *Dahabiye*'deyken[1] bana Kerim'den söz etti-

1. Mısır'a özgü, yelkenli yüzer ev.

ğinde geçmişin etkilemediği biri tavırları takındım. İnsan her zaman sevdiği kişinin, geçmişindeki aşklarından etkilenir. Gelecek için bir tür tehdittir bu. Fırtınalarımı içimde tutmak yerine ilk kez dışarı vuruyorum. Bu hakkı kendimde buldum. Anlıyor musun?"

Ya anhyorduysa?

Ricardo'nun onunla konuştuğu süre içinde, bir şeyin bilincine varmıştı: Kocası hiçbir erkeğin veremediği şeyleri vermişti ona. Kendisi, azıcık bile olsa karşılığını verebilmiş miydi? O gün bile, yıllar sonra, çok şey aldığını fark ediyordu; açtı, eksiklerini gidermekten, aşkta ve cinsellikteki gecikmelerini telafi etmekten başka bir şey düşünmüyordu. Ricardo'nun, onun içine saçtığı uçsuz bucaksız zenginliklerin karşılığını vermek için önünde uzun bir yol vardı.

2

Son firavun Mehmed Ali Paşa, kendisi için en güzel sarayın İskenderiye'de, Faros Yarımadası'nın ucundaki İncirlik adı verilen burunda, batıdaki liman ile açık deniz arasına yapılmasını istemişti. Öteden beri bu eski şehir, onun gönlünde taht kurmuştu. Belki minarelerin azlığından, belki sokakların temizliğinden, belki de Kahire'nin daracık sokaklarında yaşanan kargaşa olmadığından. Burada kutsal nehir yoktu, sadece deniz vardı. O deniz değil miydi, yirmi dört yıl önce Kavalalı, zavallı bir yetim, genç bir subayken Arnavut birliğinin başında onu o sahile getiren? İstikbaldeki zaferinin işaretini o denizin köpüklerinde kesin olarak okumamış mıydı?

O sırada, Ras el-Tin'deki çalışma odasında Şam işi ahşap oyma ihtişamlı koltuğunda otururken Vali, sessizce elindeki amber tespihi çekiyordu. İçinde bulundukları aralık ayı aşırı serin değilse de şömine yanıyordu.

Paşa'nın karşısında Hariciye Nazırı Bogosyan Bey ve o çok asil İngiliz konsolos Sayın Henry Salt ayakta duruyorlardı. Konsolos, boğazını temizledikten sonra sözünü tamamladı:

"Kabul ediyorum ki Navarin, esef verici bir olaydı. Majesteleri IV. George donanmanızın yanmasından büyük üzüntü duydu. Ama elbette ki, birliklerinizin Mora'daki şiddet eylemleri, Hıristiyan nüfusun topluca göçe zor-

lanması karşısında hükümetlerimiz tepkisiz kalamazdı."

Dalgın görünen Mehmed Ali, gözlerini şöminedeki ateşe dikmişti. Karşılık vermeyi Bogosyan Bey üstlendi:

"Sayın Konsolos, dostunuz George Canning'in Avrupa çapında yürüttüğü Mısır aleyhtarı propagandanın o meşhur ırkçı söylemini duyuyor gibiyim. Ona bakılırsa bizim birliklerimiz Yunanistan'a ayak basar basmaz, tüm ülkeyi sistemli biçimde kırıp geçirmeye başlamışlar. Hıristiyan toplum oradan sürülmüş ve köleleştirilmiş. Hatta birliklerin başında bulunan, Vali Hazretleri'nin oğlu İbrahim Paşa Hazretleri de, kesilmiş başları ve kulakları çuvallar içinde İstanbul'a göndermiş."

İngiliz'in yüzü asıldı.

"Görgü şahitlerimizin bize aktardıkları ne yazık ki böyle."

"Hadi ama Sayın Salt, tüm bunların aşırı abartıldığını siz herkesten iyi biliyorsunuz. Ama zaten müttefik güçlerin Mısır aleyhtarı tutumlarının gerçek nedenlerini incelemek, bugünün konusu değil. Sadece şöyle diyelim, Mısır'ın Mora'da kazandığı zafer birdenbire ülkeniz için çift taraflı bir tehlike oluşturmuştu. Üstelik de Fransa'nın dostu olan, yeni bir gücün ortaya çıkmasına tahammül edemezdiniz. O andan itibaren, her zamanki gibi o alışılmış eski taktiğinizi kullandınız: hükmetmek için bölmek, bir kez daha ve daima bölmek. Sayın Salt, İngiltere her zaman sahte ittifaklar ve ikiyüzlü dostluklarda çok başarılı olmuştur."

Salt, hakarete uğramış gibi bir tavır takındı.

"Majestelerinin hükümetini hince davranmakla itham ediyorsunuz. Israrla söylüyorum: Meseleye insani açıdan yaklaşıldı. Vali Hazretleri'nin oğlu İbrahim Bey, Yunan halklarına karşı hiçbir ayrım gözetmeden müdahalede bulundu."

"Sayın Salt!"

İngiliz diplomat bir anda sustu. Toplantının başından beri Mehmed Ali ilk kez müdahale ediyordu. Tok sesi geniş salonda yankılandı:

"Oğlumdan söz ediyorsunuz. Yunanistan'a doğru yola

çıkarlarken ona son sözlerim neydi, biliyor musunuz? Size nakledeyim: 'Evladım, Allah sizi muzaffer eylesin, sizi adaletten ayırmasın, düşmanlarınıza karşı düşmanca davranın ama zayıflara karşı merhametli olun.'"

Salt sinirli bir hareketle işaretparmağını bıyıklarında gezdirdi.

"Vali Hazretleri, sözlerinizin samimiyetinden kuşkum yok, ama kimi zaman bir komutan, savaşın kargaşasına kapılıp adalete aykırı davranabilir."

"Eğer böyle bir şey olsaydı, benim sessiz kalacağımı düşünebiliyor musunuz?"

Konuşmasına devam ederken sesinde hafif bir hüzün seziliyordu:

"Batılıların hafızası zayıf olmalı, benim kim olduğumu ve –Yüce Rabbimin lütfuyla– Mısır'ı yönettiğimden beri yaptıklarımı, çok çabuk unuttular. Yaşlı Müslümanların bağnaz ve gerici zihniyetiyle mücadele ettim. Hıristiyanların asırlar boyu çektikleri zulmü ben ortadan kaldırdım. Kahire'de manastırlar kurulmasına izin verdim. Kilise çanlarının yeniden çalmasını sağladım. Farklı din önderlerinin, toplum içinde görevlerini özgürce yerine getirmelerine müsaade ettim. Tutucu Müslümanların bu tür kararlara nasıl tepki gösterdiklerini bilmeyenler, tahammül gücümün ve cesaretimin derecesini tahmin edemezler. Böyle bir adam, katliamlara göz yummuş olabilir mi? Ama ne önemi var ki..."

Gözlerini karşısındakinin yüzüne dikti.

"Demek ki büyük devletler, Mora'dan çekilmemi istiyorlar."

"Ne yazık ki başka çıkar yol göremiyoruz."

"Pekâlâ, o zaman size cevap vereyim. Şu anda ayağımda iki pranga var. Oğlum İbrahim, birliklerini ilkbahara kadar Peloponnesos'ta tutma emri aldı. Benim iznim olmadan bir adım atmayacaktır. O zamana kadar eğer hükümetiniz beni memnun edecek teklifler yapacak olursa kabul etmeye hazırım ve güçlerimi Mora'dan çekmenin bir yolunu bulurum. Yoksa..."

Salt'ın dikkati biraz daha yoğunlaştı.

"Yoksa, mevcut tüm kaynaklarımı bir araya getiririm ve Babıâli nezdinde sahip olduğum nüfuz sayesinde tüm Osmanlı donanmasının komutasını alıp başlamış olduğum işi bitiririm. Teklifim budur."

"Vali Hazretleri, böyle bir tavrın sonuçlarını hesapladılar mı acaba?"

"Sayın Salt, ben elli sekiz yaşındayım. İnsan o yaşta kimin memnun olacağına pek aldırmaz."

"Müttefiklerden beklentiniz nedir?"

"Navarin felaketinden önce Fransa ve İngiltere'nin bana verdikleri sözden ve güvenceden başka bir şey değil: Yunanistan'dan çekilmek karşılığında Suriye'yi istiyorum."

"Karamsar bir izlenim vermek istemem ama başbakanımız Wellington Dükü'nün nezdinde bu talebinizin olumlu karşılanma ihtimalinin zayıf olduğunu düşünüyorum."

"Yazık olur, çünkü bu, Bonaparte'ı mağlup eden kişinin savaş komutanının diplomasiye öncelik vermeyi öğrenmediğini gösterir."

İngiliz yutkundu.

"Bu mesele hakkında Fransız hükümetinin de bizimle aynı görüşte olduğunu Vali Hazretleri'ne hatırlatmama gerek var mı?"

"Haberim var."

Salt, Paşa'yı inceledi.

"Ne tuhaf. X. Charles hükümetine karşı IV. George hükümetine olduğundan daha yumuşaksınız gibi geldi. Kuşkusuz, bu sadece bir his olmalı."

"Cevap vermeli miyim?"

"Minnettar olurum."

"Bakın Sayın Salt, hayatta iki tür ilişki vardır: Kimileri kaygıya dayanır, kimileri saygıya. Fransa'yla aramdakinin hangisi olduğunu takdirinize bırakıyorum."

"Vali Hazretleri, Mısır'ı zor günlere hazırladığınızı söylememe izin verin."

Bu kez Paşa, yorumu duymazlıktan geldi. Ellerini in-

celemeye başladı, tecrübeli ziyaretçiler, bunun görüşmenin bittiğine işaret olduğunu bilirlerdi.

İngiliz yerinden kalktı, biraz sertçe de olsa selamlamak için eğildi ve kapıya doğru gitti.

"Sayın Salt!"

İngiliz geri döndü.

"Vali Hazretleri?"

"Şu raporlar ve gözlemcilere gelince... Ne kadar çok hacının ve seyyahın Hintlilerden söz ettiğini bilemezsiniz.

Konsolosun yüz hatları belli belirsiz gerildi.

"Galiba Hindistan ölüyor, Sayın Salt, İngiltere'nin boyunduruğu altında can çekişiyor."

* * *

Şehrazad, sabırsızlığına hâkim olmakta zorlanıyordu. Vali tarafından kabul edilmek için bir saattir bekliyordu. Sinirli bir tavırla denize bakan pencereye doğru gitti. Öğlen güneşi altında sırtları kamburlaşmış işçiler avluda koşuşuyorlardı, Allah'ın yardımını dileyerek taşları ve tuğlaları taşıyorlardı. Ras el-Tin'e bir an önce taşınma telaşı içindeki Vali, inşaatın tam olarak bitmesini beklememişti. Sarayın bir bölümünde inşaat devam ediyordu.

Şehrazad, bulunduğu yerden yarımadanın batı ucunu görebiliyordu, birkaç asır öncesine kadar orada dünyanın yedi harikasından biri yükseliyordu: İskenderiye Feneri. İnsanların hâkimiyetleri altına aldıkları ve söylenenlere bakılırsa denizcileri gece yarısında öğlen güneşi gibi aydınlatan şu parlak yıldızın nasıl bir şey olduğunu tahayyül etmeye çalıştı Şehrazad. Bugünse dalgalar, anıtsal yapının yerini alan kireç rengi Kayıtbay Kalesi'nin eteklerine vuruyordu.

Şehrazad, zamanın akışına hafızadan başka hiçbir şeyin karşı duramadığını düşündü. Hayır, yaşlandıkça zayıflayan, kendi keyfince size birkaç anı kırıntısı bağışlayan o

bildik hafıza değildi bu, bir başkası, daha sadık ve sarsılmaz olan köklerin ve kanın hafızasıydı. Bugün ellisine yaklaşmakta olan Şehrazad, Allah'ın ve atalarının sayesinde o hafıza türünün kendisine aktarılmış olduğunu biliyordu. Kendi iradesinin dışında aktarılmıştı belki ama aktarıldığı kesindi. İşte bu yüzden, dünyadaki uğultularm çokseslilığı arasında, sevgili babası Yusuf'un sesi, annesi Nadiya'nınki, özellikle de otuz iki yaşındayken insanların çılgınlığıyla başı kesilerek öldürülen kardeşi Nebil'in[1]... Onunla konuşmaları hiç kesilmemişti. Hatta yirmi yılı aşkın bir süre önce ortadan kaybolan ablası Samira'nın sesi bile kaybolmamıştı. Samira, çakı gibi bir Fransız amiralinin kolunda Paris'e gitmiş; daha sonra da ondan hiçbir haber alınamamıştı.

Şimdi de sıra ona gelmişti, meşaleyi devretme görevi Şehrazad'daydı. İlk alan Joseph olacaktı, bundan kuşkusu yoktu. Ama Giovanna...

"Seyyide[2] Mandrino."

Arkasını döndü, Başmabeyinci Abdullah Zülfikâr salona girmişti.

"Vali sizi bekliyor."

* * *

"Gir," dedi Paşa kısaca, yüzü asıktı.

Şehrazad çalışma odasına girdi ve Vali'ye doğru yürüdü. Her zaman yaptığının aksine Vali, yerinden kalkmadı ve Henry Salt'tan boşalan koltuğu işaret etmekle yetindi.

"Vali Hazretleri, nasılsınız?"

"Ya sen, seyyide?"

Ses tonu donuktu, basit bir nezaket sorusuydu.

"İyiyim. Allah'a şükür."

1. 1798'deki Fransız işgali sırasında Şehrazad'ın erkek kardeşi, bir direniş grubunun başındaydı. Kahire'deki ilk ayaklanma sırasında yakalanmış ve başı kesilmişti.

2. (Ar.) Hanımefendi.

Şehrazad başka bir şey eklemeden, bir süre susmayı tercih etti. Karşısındaki şahsı, kötü bir gününde olduğunu hissedecek kadar uzun bir zamandır tanıyordu. Şöminede yanan ateşi işaret etti.

"Üşüyor musunuz?"

"Nasıl üşümeyeyim? Bir süredir Mısır'da buz gibi rüzgârlar esiyor."

"Henry Salt'ın buradan çıktığını gördüm. O rüzgârın İngiltere'den geldiğini mi tahmin etmeliyiz?"

"İngiltere'den, Rusya'dan, Avusturya'dan, Türkiye'den ve ne yazık ki Fransa'dan. Sana bir şey söyleyeyim mi? Tüm yaşantımı, yavaş yavaş beni içine sokmak istedikleri cendereden kurtulmaya çalışarak geçirmekten yoruldum."

"Belki de Navarin'e gitmemeliydiniz?"

Vali yerinden sıçradı.

"Bunu sen mi söylüyorsun? Sen ki her şeyi biliyorsun? Asla Navarin'e gitmeyi istemedim, asla! Babıâli'ye bağlı bir eyalet valisi olduğum için o umutsuz maceraya sürüklenmek zorunda kaldım; başka bir seçeneğim yoktu, Osmanlı tahtının çağrısına boyun eğmeye mahkûmdum! Köşeye sıkışmıştım. Oysa, Fransa'nın imdadıma koşması yeterdi. Hatta göstermelik bir ültimatom vermelerini bile kabul etmiştim. İskenderiye limanına demir atacak birkaç savaş gemisi Babıâli'nin isteğini geri çevirmek ve Yunan anlaşmazlığına karışmamak için harika bir gerekçe olurdu."

Vali haklıydı. Şehrazad bunu inkâr edemezdi.

"Tam da dün akşam, Fransa konsolosuna ne dedim biliyor musun? 'Fransız ilmi ve zekâsıyla oluşturulan Mısır donanmasının Fransız gemileri tarafından batırıldığının farkında mısınız?' Bu çelişki, Fransa'ya karşı her zaman duyduğum ve duymakta olduğum sevgiyi özetlemektedir."

"Ne cevap verdi?"

"'Bunun cevabını bilmiyorum, Vali Hazretleri.' Ve, 'Sanıyorum aşk ve politika birbirine benzer: Bazı şeyler yapılır ama konuşulmaz.'"

Sonra kadere boyun eğen bir ifadeyle devam etti:

"İngiltere'nin yasakları ve tehditleri var oldukça Fransa ve Mısır, tatminsiz bir ilişki yaşamaya mahkûm kalacaktır. Çünkü İngiliz siyaseti, benim görüşlerimi asla benimsemeyecektir. Beni hem istediğim gibi davranmakta serbest bırakacak, sonra da sarsılmaz iradesinin sınırlarına hapsedecektir!"

"Dün akşam ben de Fransa konsolosuyla biraz sohbet etme fırsatı buldum. Sizin bakış açınızı paylaşıyor gibi."

"Drovetti mi? Sana neler söyledi?"

"Ülkesinin, Mısır'ı güçlendirmeye gayret ettiğini, amacının, en büyük arzusunun bu olduğunu; ama ne yazık ki belirli sınırlar içinde kalmaya mecbur olduğunu söyledi."

"Beni üzen de bu."

"Politikayla içli dışlı değilim. Ama sanıyorum ki, riyakâr bir dünyada yaşıyoruz, dört büyük devletin her biri koşullu bir özgürlük içinde. Buna rağmen Drovetti bana, bundan böyle donanmanızın yeniden inşası için hükümetinin size yardım etmeye hazır olduğunu söyledi. En azından eskisi kadar büyük, hatta daha güçlü bir donanma vücuda getirilebilirmiş. Ayrıca bu yardım için Fransa'nın pazarlık bile etmeyeceğini belirtti."

"Belki de o ülkeye duyduğum sevgi, gözlerimi kör ediyor ama bunu yapacağına inanıyorum. Daha da fazlasını bekliyorum."

"Mısır'ın bağımsızlığını mı?"

Sanki başından beri bu soruyu bekliyormuş gibi Mehmed Ali koltuğundan kalktı ve sinirli adımlarla odayı arşınlamaya başladı.

"Kutsal kelimeyi telaffuz ettin. Babıâli'den ve ölüm döşeğindeki sultanlardan ben ne zaman kurtulacağım? Benden sonra bir Türk paşası keyfini sürsün, diye hayatımı Mısır'a feda edip başkalarınca imkânsız görünen şeyleri başarmadım ben! Muazzam yapılar inşa etmek, bir donanma kurmak, kanallar açmak, yollar, okullar ve daha bir sürü şey yapmak için kucak dolusu parayı; bu miras, çökmekte olan ilkel bir medeniyete kalsın diye harcamadım!"

"Ben de öyle düşünüyorum, Vali Hazretleri."

Şimdi Paşa'nın yüzünden ve sesinden heyecan okunuyordu.

"X. Charles hükümeti beni tanımalı. Benim bağımsızlığımı tanıdıklarında neler yapacağımı görecekler! Aslında devlet tekellerine taraftar değilim, onları kurmamdaki sebep, muazzam bir orduyu ayakta tutmak için kendime kaynak sağlamaktı. Beni buna zorlayan gerekçeler ortadan kalkarsa başka fikirlere yönelirim. Daha ilerilere giderim, Fransa'nın eşliğinde çağdaş medeniyet düzeyine ulaşırım. Kendisinin ve çocuklarının geleceği garanti altına alındığında Mehmed Ali'nin neler yapabileceğini görürler!"

Şehrazad, şöminede yanmakta olan kütükleri inceledi. Mısır'a hükmettiği yirmi yıl boyunca Paşa bir gün bile rahat bir soluk almamıştı. Önce Memlûklerden kurtulması, sonra İngiliz askerlerinin işgal girişimlerini püskürtmesi, iki ordunun doğrudan karşı karşıya kalmamasını sağlayarak İstanbul hükümetini sakinleştirmesi, aynı zamanda da Fransa ve İngiltere'nin iştahını dizginlemesi gerekmişti. İnsanların en dirençlisini ve politikacıların en zekisini tüketecek koşullar fazlasıyla mevcuttu.

"Senin için ne yapabilirim?" diye ansızın sordu, şöminenin kenarına dirseğini dayayarak.

"Bana dertlerinizi anlattınız. Korkarım bunlara bir tane daha eklemem gerekecek."

Vali omuz silkerek kendini koltuğuna attı.

"İlave bir dert, şu anki durumu pek değiştirmez. Seni dinliyorum."

"Bana bir ayrıcalık tanımanıza ihtiyacım var. Alışılmamış bir ayrıcalık."

Vali'nin gözlerinde alaycı bir ışıltı belirdi.

"Hatırladığım kadarıyla, ta eskiden beri sende alışılmamış bir yan vardı hep."

"Beni gereğinden fazla önemsiyorsunuz, Vali Hazretleri."

"Seni fazla önemsemek mi? İlk karşılaşmamızı hatırlıyor musun? Ben hiç unutmadım. Düşünüyorum da, gece yarısı paldır küldür odama girip bir kararnameyi yürür-

lükten kaldırmamı isteme cüretinde bulunmuştun!"

"Söz konusu olan çiftliğimdi, topraklarımdı. Tüm Mısır'ın tarımına el koymaya karar vermiştiniz. Başka bir seçeneğim var mıydı? Babamdan kalan mirası, size terk etmeyi asla kabul edemezdim."

"Reddetme hakkını elde etmen gerekti. Nasıl olduysa oldu, ben de boyun eğdim!"

"Hayır, beyefendi, adil davrandınız. Oynadınız ve kaybettiniz."

"Yüzlerce feddanı[1], birkaç milyon para'yı[2] iki-üç el dama oyununda kaybettim!

"Siz teklif etmiştiniz. Ben sadece Vali Hazretleri'nin isteğini yerine getirdim."

"Seyyide Mandrino, çok iyi bir siyasetçi olurdun, biliyor musun?"

"Öyle mi? Pek sanmıyorum, gereğinden fazla açık sözlüyüm. Ayrıca hile yapmayı da bilmiyorum."

"Buna rağmen en sert pazarlıklardan zaferle çıkacağını tahmin ediyorum. Kim bilir? Belki bir gün sana ihtiyacım olur. Ama senin burada bulunma nedenine gelelim. Özel bir ayrıcalıktan söz ediyordun. Nedir bu?"

"Gidip Ricardo'yu aramaya karar verdim."

Dikkatini Şehrazad'a vermiş olan Vali'nin ifadesi birdenbire şaşkınlığa dönüştü.

"Bir daha söyle."

"Kocamı bulmak istiyorum."

"Mora'da mı?"

"Evet."

Vali, hayretten fal taşı gibi açılmış gözlerle onu inceledi.

"Sen aklını kaçırmışsın Şehrazad! Bunun sebebinin üzüntü olduğunu umuyorum. Batılı ülkelerle savaşa girmemize ramak kaldığı şu sırada Yunanistan'a gitmek mi istiyorsun? Yoksa oralarda olup bitenlerin farkında değil misin? Oğlum İbrahim bir batağa saplandı, debelenip

1. (Ar.) 5 000-5 800 metrekare karşılığı bir ölçü birimi.

2. El-kuruşun kırkta biri değerinde para birimi.

duruyor, ona hiçbir takviye gönderemediğim için ordusu aç susuz ve cephanesiz. Gerçekten, aklını kaybettiğine inanıyorum."

"Vali Hazretleri, Ricardo'yu bulmalıyım. Onun öldüğünü kesin olarak öğrenmeden, yaşamaya devam edemem. Bana eşlik edecek birkaç asker ve bir de izin kâğıdı verin, sizden tek istediğim bu."

Mehmed Ali, kendini tutmaya gayret ediyordu; ama sinirlendiği şimdiden hissediliyordu.

"Rica ediyorum, çocuk gibi konuşma. Ricardo'nun cesedinin bulunmamış olması, onun yaşadığı anlamına gelmez."

"Öldüğü anlamına da..."

"Bırak da, sözümü bitireyim! Bir kara çarpışmasına katılmış olsaydı, senin kuşkunu anlayabilirdim. Orada söz konusu olan bir deniz muharebesi. Bilindiği gibi, her türlü gemiyi yutabilen deniz, bir adama ne yapmaz... Senin acını deşmek istemiyorum ama şu anda kocan İon Denizi'nin dibinde cansız yatıyor olmalı."

"İzin verin bundan emin olayım. Bana refakat edecek askerleri verin."

Bu sefer Paşa'nın sabrı taştı.

"Senin amacın nedir? Ricardo Mandrino senin kocandı ama benim de dostumdu. Onun kaybı yetmedi mi? Senin acını da tatmamı mı istiyorsun? Şunu bil ki Şehrazad, senin matemini tutmaya hiç mi hiç niyetim yok!"

"Benim arzum bu değil, Vali Hazretleri!"

"Mora'ya gitmekmiş! Ben iki oğlumu kaybettim: İsmail, Sudan çöllerinde canlı canlı yakıldı, bir köpek gibi. Daha otuz yaşında yoktu. Tosun'un ölümüne de veba sebep oldu. Hizmetkârlarımdan hiçbiri bana haber vermeye cesaret edemediği için, onu bir paket gibi kapımın önünde buldum, bir kefene sarılmış halde. Şimdi de sen karşıma geçmiş bir acı daha tatmamı istiyorsun. Hayır, bin kez hayır!"

"Size yalvarıyorum."

"Hayır!"

Şehrazad umutsuzca etrafına baktı. Günbatımıyla birlikte odaya alacakaranlık çökmüştü. Kahire'den kalkıp İskenderiye'ye kadar bu yolculuğu yapmıştı. Umut içinde saraya gelmişti, olumlu bir netice alacağından emindi. Ama Vali'nin beklenmedik ve sert tepkisi, aşılmaz bir kaya gibi karşısına çıkmıştı.

Oturduğu koltuktan yavaşça kalktı, pencereye doğru gitti. Batmakta olan güneşin son ışıkları denizde oynaşıyordu. Bir saat sonra karanlık çökecekti. Yine gece oluyordu, umutsuzluk verecek kadar boş ve gereksiz bir gece daha; çünkü daha öncekiler gibi o da aşksız olacaktı.

"Pekâlâ, öyleyse yalnız giderim."

"Yalnız mı? Savaş halindeki bir bölgeye mi?"

"Size kızmıyorum, kaygılarınızı anlıyorum, saygı gösteriyorum; ama kocamı bulmak için sonuna kadar uğraşmalıyım."

Sinirli bir hareketle omuzlarındaki siyah şala sıkıca sarındı.

"Biraz önce çocuklarınızın ölümünden söz ettiniz. Onlardan birinin hayatta olduğu hakkında küçücük bir kuşkunuz olsaydı, değil Mora'ya dünyanın bir ucuna giderdiniz."

Vali hiçbir tepki vermedi. Ani bir hareketle tespihini işaretparmağının etrafında çevirdi.

"Çekilebilir miyim, Vali Hazretleri?"

"Sana lanet olsun, adına lanet olsun! Kalbimi sızlatmaktan hiç vazgeçmeyecek misin? Hayatıma gireli yirmi yıl oldu. Yirmi yıldır senin için endişeleniyorum. Senin kişiliğini bilmeseydim, hiçbir korku veya kaygı duymadan kapıdan çıkıp gitmene izin verirdim. Oysa Mora'ya gidecek kadar bilinçsiz olduğunun farkındayım."

"Başka seçeneğim yok."

"Seçeneği yokmuş... Şu kapıdan çıkmadan önce bir soruma cevap vermeni istiyorum. Mandrino hayatta olsa neden ortaya çıkmasın ki? Cevabın var mı?"

"Belki yaralıdır, belki de bana haber ulaştıracak imkânı yoktur."

"*Kelam fandi*![1] İbrahim'e bir haber ulaştırabilirdi. Oğlumun civarda olduğunu biliyor. Ben de adamlar gönderip onu arattım. Sen istediğin için bunu yaptım, ama aynı zamanda onu, Navarin'e göndermekten sorumlu hissediyordum kendimi. Aramalardan hiçbir sonuç çıkmadı. Hadi, mantıklı ol. Sen akılsız bir kadın değilsin. Kadere boyun eğ. Allah böyle istedi."

Sözlerinin yarattığı etkiyi tartmak istiyormuş gibi sustu. O zaman kadının yüzündeki ifadenin nasıl değiştiğini fark edince altüst oldu. Yüz ifadesinde ne hüzün vardı ne de umutsuzluk. Başka bir şey vardı. Gözleri, çaresiz bir serçenin gözleri gibiydi.

Duygularını dışa vurmaktan çekindi ve arkasını döndü.

"Askerler seninle gelecek."

* * *

Paris, 31 Aralık 1827

Damların üzerinde şakırdayan yağmur, eğlenceyi etkilememişti. Çarçabuk tertiplenen baloların uğultusu, kahkahalara karışan müzik sesleri, çevrilmiş sayfaya damga vuruyordu. Gece saat on ikiyi iki geçiyordu. Yeni yıl, şehrin kapısındaydı.

Petits-Champs Sokağı, 34 numarada Corinne Şedid eski püskü kadife koltuğunda doğruldu. Dalmış mıydı? Ne kadar zaman? Uykuya yenik düştüğünü fark edince telaşa kapıldı. Annesinin yatak odasına doğru fırladı.

Samira uyukluyor gibiydi, oysa gözleri tamamen açıktı. Solgun teni, gözlerinin altındaki morlukları daha da belirginleştiriyordu, üzüntü çehresini donuklaştırmıştı. Elli dokuz yaşına yeni basmıştı ama on yaş daha fazla gösteriyordu.

1. (Ar.) Boş laflar.

"Anne, nasılsın?"

Kadın cevap vermek istedi ama şiddetli bir öksürük nöbeti sözlerini engelledi. Zorlukla nefes aldı ve kesik kesik konuştu:

"Gördüğün gibi kızım, gördüğün gibi."

"Yarın daha iyi olacaksın. Doktor Moreau öyle söyledi."

Samira elini güçsüzce kaldırdı, hemen ardından eli çarşafın üzerine düştü.

"Allah bilir. Ne yazık ki hiç iyimser değilim."

"Hayır, anne. Yanılıyorsun. Bir kez daha söylüyorum: Doktor her şeyin iyiye gittiğinden emin."

Kadın başını sallamakla yetindi, ama inanmıyordu.

"Sen iyi bir kızsın. Allah senden razı olsun."

Elini bir daha kaldırdı; ama bu sefer kızının yanağını okşadı.

"Sana her baktığımda anneannene ne kadar benzediğini bir kez daha fark ediyorum."

"Bunu o kadar uzun zamandır söylüyorsun ki, doğru olduğundan hiç kuşkum yok.

Corinne gerçekten de Nadiya Şedid'e çok benziyordu. Aynı ince bel, tüm Doğulu kadınlardaki gibi aynı pürüzsüz cilt ve yirmi yaşına yaklaşmasına rağmen ona bir çocuk havası veren kenarları hafifçe kalkık, küçük, ince bir burun. Ama Samira'nın annesiyle olan bu benzerliği esas vurgulayan, sağ yanağındaki simsiyah küçük bendi.

Samira devam etti:

"Tüm kalbimle en üzüldüğüm şey, senin anneannenle dedeni tanıma fırsatı bulamamış olman. Çok üzücü... ve bundan ben sorumluyum."

"Hayır. Sen hiçbir şeyden sorumlu değilsin. Mısır'dan ayrılman, senin suçun mu? Oraya dönmek için maddi olanağın ve fırsatın olmaması, senin suçun mu?"

"Hayatımı mahvettim, Corinna. İnsanın ebediyete göçmesinin arifesinde bu hatayı fark etmesinden daha korkunç bir şey olamaz. Hayatımı mahvettim."

"Birincisi, hiçbir yere gitmiyorsun. İkincisi de, söylediklerin yanlış. Sen aşkın için yaşadın. Bir erkeğin arka-

sından buraya kadar geldin; çünkü duyguların seni, buna zorluyordu. Hata bunun neresinde?"

"Hata orada değil Corinna. Aşk kumar gibidir biraz: İnsan ya kazanır ya kaybeder. Hayır, bana en çok acı veren şey, ailemle bağlarımı koparmış olmam. Yolda onları kaybetmiş olmam. İşte hata burada. Bir gün sen de bir aile kuracaksın. Allah'ın oluşturduğu bağları kopartmaktan daha büyük bir başarısızlık olmadığını anlayacaksın."

Corinne sustu. Çevresinde hep yabancı yüzler gördüğü doğruydu. Samira'nın Türk kocası Ali Torçman'ın oğlu olan şu üvey kardeşini bile tanıma şansı olmamıştı. Paris'e gelmelerinden birkaç ay sonra çocuk zatürreeden ölmüştü. Aslında, yıllar boyu eksikliğini duyduğu şey, amiral olduğu söylenen, o hiç tanımadığı babaydı.

"Benim bir kız kardeşim olduğunu biliyorsun... Adını unutmadın, değil mi?"

"Nasıl unutabilirim? Kimsenin unutmayacağı bir ad: Şehrazad."

Samira insanüstü bir gayretle minderlere yaslandı.

"Corinna bana bir söz ver."

"Anne, ne söyleyeceğini biliyorum."

"Fırsatını bulur bulmaz, Mısır'a git. Şehrazad'ı ara. Ona pişman olduğumu söyle. Aramızdaki bağları koparmakla hata ettiğimi söyle. Benim hata ettiğimi bilsin. Onu hep sevmeye devam ettiğimi özellikle söyle."

"Söz veriyorum."

Samira bir kez daha öksürük nöbetiyle sarsıldı.

"Baban, seni çocuğu olarak kabul etmedi; bugün bunun Allah'ın bir lütfu olduğuna inanıyorum. Çünkü her şeyden önce sen bir Şedid olarak kalıyorsun. Yusuf Şedid'in torunusun. Bunu unutma."

Corinne başını salladı.

"Artık uyuman lazım."

3

Saron Körfezi'nin kıyısındaki küçük Epidavros köyü, Mora bölgesinin belki de en mütevazı yeriydi. Yazın zeytin ağaçlarını kurutacak kadar kızgın olan güneşin altındaki o birkaç dağınık ev, köy olarak tanımlanabilir miydi?

Mısır ordu üniforması taşıyan on atlı, batıya doğru dönüp ilerlediler. Kynortion Dağı'yla aralarındaki mesafe altı fersahtan azdı. Tam karşılarında kırılmış sütunlarla bir tapınak kalıntısı, biraz ileride solda muhteşem bir mermer tiyatro belirdi. Çok eski bir dönemin izleriydi bunlar, Osmanlı birliklerinin istilasından çok önce Yunanistan'da tanrıların oturduğunu anımsatıyordu.

Şehrazad, rehbere sordu:

"Osman, İbrahim Paşa'nın karargâhı çok mu uzakta?"

"Hayır, seyyide, birazdan görmemiz lazım."

"Daha ne kadar var?"

"Bir saatten az, inşallah."

Pire'ye gitmek üzere İskenderiye'den çıkalı on beş gün olmuştu bile! Limana iner inmez Attika Yarımadası'nın yolunu tutmuş, parlak bir gün ışığı altında Eleusis, Korinthos ve Mykenai'yi geride bırakmışlardı. Geçtikleri her yerde küfür ve hakarete maruz kalmışlardı; daha cüretli olan bazılarıysa önlerine tükürüyordu. Ama Mısırlı on asker asla karşılık vermemişti. Refakat birliğinin komutanı olan Cemal'in talimatları kesindi: Her ne olursa

olsun halkla çatışmaktan kaçınılacaktı. Böylece o da Vali' nin emrini uyguluyordu. Korinthos'a vardıklarında rotalarını değiştirip Argolis'e inmek zorunda kalmışlardı; Vali' nin oğlu, ordusunun bir kısmını orada konuşlandırmıştı.

Mısır sahillerinden uzaklaştığından beridir kaygılı düşünceler Şehrazad'ın içini daraltıyordu. Giovanna, Joseph, Mehmed Ali, hepsi kalkıştığı işin yanlış olduğuna dair onu uyarmışlardı. Ya onlar haklıysa? Ya, gerçeği kabul etmeyi reddeden inatçı bir zihnin yarattığı bir hayalin peşine düşmüşse?

Endişelerini gidermek istiyormuşçasına parmaklarını atın gür yelesinde gezdirip daha sıkı mahmuzladı.

Zaman zaman başıboş köpeklerin saldırısıyla duraklasalar da, ilerlemeyi sürdürdüler. Karşılarına, tepeden tırnağa siyahlar içinde, yaşlı bir köylü kadın çıktı. Önlerinde durdu, birkaç kez Meryem Ana'nın adını zikredip ürkek hareketlerle istavroz çıkarttı. Dağlar vadileri, servi, zeytin ve cümbez ağaçlarını, yeşil çayırlar kurak ovaları izledi. Nihayet bir tepeyi dönünce, rehberin sesi müjdeyi verdi:

"Allah'a şükürler olsun. Geldik."

Doğmakta olan ayın aydınlığında Mehmed Ali'nin oğlunun karargâh ışıkları belirmişti.

Bir nöbetçiyle karşılaşıncaya kadar ilerlediler. Şehrazad yere indi ve kimliğini gösterdi. Birkaç dakika sonra onu, Paşa'nın çadırına götürdüler.

İbrahim'i tanıyordu, üç yıl önce karşılaşmışlardı. Hafızasında ondan kalan anı, orta boylu bir adam olduğuydu, geniş omuzları, güçlü kuvvetli bir bedeni ve etkileyici gri gözleri vardı. Ona özellikle çarpıcı gelen yanı, gülümsediği anda ortaya çıkan tezattı: Dudakları, bakışı, yüreği, tüm varlığı ışıldıyor gibiydi.

Ezbekiye Bahçesi'ndeki yaşlı ozanlardan sık sık duyduğu bir cümle aklına geldi. Vali'nin oğlunun saçları ve sakallarından söz ederken, "Savaş fırtınaları o iki öbek yaprağı vaktinden önce karlı şelalelere dönüştürdü," diyorlardı. Oysa bugün İbrahim en fazla kırk yaşında olmalıydı.

Bir el, çadırın perdesini araladı. Şehrazad içeri girdi.

Sıcak bir gülümsemeyle karşılandı. Paşa, zarif bir hareketle elini sırasıyla göğsüne, dudaklarına ve başına götürdü.

"Hoş geldiniz, Bayan Mandrino."

Hemen sonra, yanında ayakta duran kişiyi tanıttı.

"Albay Süleyman Sève[1] ile tanışmış mıydınız?"

"Hayır, Ekselansları, ama onun hakkında çok şey duydum. Babanızdan ve sizden sonra Mısır'ın en tanınmış kişisi olduğunu söylersem yanlış olmaz sanıyorum."

Sanki şöhreti kendisini aşıyormuş gibi, Süleyman Sève, alçakgönüllü bir ifadeyle ellerini iki yana açtı.

Gayet heybetli görünüyordu. Fransız olmasına rağmen, yakın zamanda Mehmed Ali tarafından Mısır ordusunun resmî kıyafeti kabul edilen Nizam-ı Cedid üniformasını taşıyordu. Beyaz teni olmasaydı bir Doğulu zannedilebilirdi. Toulon'da topçu subayıydı, Rusya'dan çekilme sürecinde Mareşal Michel Ney'in emir subayı olmuştu, yaklaşık on yıl önce de Mısır'a gelmişti. Mehmed Ali'yle tanıştırıldığında aralarında bir dostluk başlamış ve onun hizmetine girmişti. O zamandan itibaren Sève, genç Mısır ordusunu yeniden yapılandırmaya başlamıştı. İslam dinini kabul ettikten sonra Joseph adını Süleyman olarak değiştirmişti. Son yıllarda Vali'nin tüm askerî seferlerine katılmıştı. İki yıldan beri de İbrahim'in başyaveriydi. Aynı zamanda en yakın danışmanıydı.

Paşa, elini dostça Süleyman Sève'in omzuna koydu.

"Ordumuzu ona borçluyuz. Ben de zaferlerimi ona borçluyum."

"Beni onurlandırıyorsunuz, Haşmetlim. Tek yaptığım elinize bir araç vermek. Onu değerlendiren sizin askerî dehanız."

"Hadi ama dostum. Askerî deha tabiri, sizin hemşehriniz Bonaparte ya da Büyük İskender gibileri için kulla-

1. Joseph Anthelme Sève (1788-1860) Napoléon Bonaparte'ın ordusundaki bu Fransız subay Mısır ordusunu modernleştirmekle görevlendirilmiştir. Daha sonra İslam dinini kabul eden ve Süleyman el-Fransevi olarak da anılan Süleyman Paşa'nın torunu Nazlı, Kral Fuad'la evlenmiştir (Kral Faruk'un annesidir).

nılabilir bir tek. Ben sadece basit bir askerim."

"Yanılıyorsunuz. Sizi yakından tanıdım. O anlı şanlı kişilerden hiçbir eksiğiniz yok. Göreceksiniz. Kahramanlıklarınız herkesi şaşırtacak."

İbrahim, Süleyman Sève'e ansızın ciddileşen gözlerle baktı.

"Savaşı sevmiyorum. Tarihe yazılmanın başka bir yolu olduğundan eminim."

Kırık beyaz renkli yün halının üzerine yerleştirilmiş minderleri işaret etti.

"Buyurun, oturun, lütfen."

Şehrazad otururken Fransız'a sordu:

"Albay, hakkınızda anlatılanlar doğru mu? Yoksa bir efsane mi?"

"Ne anlatılıyor, Madam?"

"Bir birliğe eğitim verirken ve silah talimi yaptırırken bir yabancının emrinde olmaktan hoşlanmayan subaylardan birkaçı sizi hedef almış."

"Ne yazık ki doğru, Madam."

Şehrazad'ın yerine İbrahim devam etti:

"Ne yapmış biliyor musunuz? Alçakları cezalandıracağı yerde, onlara doğru dönmüş ve haykırmış: 'Beceriksizler, hedef almayı bilmiyorsunuz, yeniden deneyin!' Doğru değil mi?"

Sève, başıyla onayladı.

"Tebrikler, şaşırtıcı bir soğukkanlılık örneği vermişsiniz. Canınızdan olabilirdiniz."

"Ben de tam olarak aynı şeyi düşündüm, Madam. Ama her zaman o tehlikeyi göze aldım. Ama ne yapayım, onurum için ölmek, bana kaderimmiş gibi geliyor."

İbrahim araya girdi:

"Seyyide Mandrino, anladınız değil mi, bu tür bir adam tarafından eğitilen Mısır ordusu için zafer mukadderattır."

Ellerini çırptı. Bir emir eri göründü.

"Çay!"

Şehrazad'a sordu:

"Çay içersiniz, değil mi?"

Şehrazad olumlu cevap verdi.

İbrahim de bağdaş kurup oturdu.

"Şimdi sizden söz edelim. Babam, geleceğinizi bildirmişti. İtiraf edeyim ki, buna pek ihtimal vermemiştim."

"Neden, Paşa Hazretleri?"

"Bilmiyorum. Muhtemelen, bir kadının, üstelik de Doğulu bir kadının bu şekilde davranması alışılmış bir şey olmadığı için."

Şehrazad, Süleyman Sève'e sordu:

"Fransa'da da böyle midir? Mısırlı kadınlar gibi, Fransız kadınları da sadece ev işleri ve hareme mi mahkûm edilmiştir?"

"Albay'ın yüzünde sıkıntılı bir ifade belirdi.

"Bizim evde... böyle bir sorun söz konusu değildir. Harem yoktur."

"Seyyide Mandrino," diye İbrahim itiraz etti, "Ay ve Güneş karşılaştırılır mı? Batı, Batı'dır. Herkesin kendi gelenekleri vardır. Biliyorum, kimi zaman zevk ve sefahat düşkünü bir toplum görüntüsü veriyoruz. Ama Avrupa'nın da bizi oldukça şaşırtan gelenekleri yok mu?"

Müstehzi bir ifadeyle devam etti:

"Ayrıca, parmakla gösterilen o Doğu'da, belli bir cazibe olmalı. Görüyorsunuz, herkesin ağzı sulanıyor. Ne olursa olsun, tavrınız beni şaşırtsa da, bilin ki bir o kadar da saygı duyuyorum."

"Ben de öyle, Madam," diye Süleyman Sève de fikrini belirtti.

"Biliyor musunuz, Albay, çok genç yaşlarımda bile geleneklere karşı çıkmaktan hınzırca bir keyif alırdım. Annemle babam, yaşım ilerledikçe uslanacağımı umuyorlardı. Ne yazık ki öyle olmadı!"

"Babam, bana Şehrazad'dan sıradışı bir kadın olarak söz etmiştir sık sık."

"Neden bilmem, Paşa beni bir tür büyücü olarak görüyor. Umuyorum ki, siz de öyle görmezsiniz."

İbrahim içten bir kahkaha attı.

"Asla böyle düşünmüyorum. Sadece girişiminizi..."

Bir an için uygun tabiri arar gibi göründü.

"Mantıksız mı buluyorsunuz?"

"Ne yazık ki öyle."

"Vali de öyle görüyor. Söz açılmışken...

Şehrazad, Mısır'dan yola çıkışından beri yanından ayırmadığı eski deri çantasını karıştırdı, içinden çıkardığı bir kâğıdı uzattı.

"Vali Hazretleri'nin bir notu."

İbrahim merakla kâğıdı açtı. Okudukça alnı kırışıyor, yüz ifadesi endişeli bir hal alıyordu. Sonunda mektubu, Sève'e uzattı ve düşünceye daldı.

"Umarım iyi haberdir?" diye kaygısını dile getirdi Şehrazad.

Düşüncelere dalmış olan Paşa ne onu duydu ne de çayları getiren emir erini gördü. Hizmetkâr çekildikten ancak bir süre sonra derin bir nefes aldı.

"Babamın ve benim başımda Türkiye adında kangrenleşmiş bir yara var. Bu dertten kurtulamazsak Mısır'ı kesip atmamız gerekecek."

"Demek ki kötü haberler getirdim."

İbrahim karşılık verdi:

"Anlat ona, Süleyman."

"Vali'nin mesajında, Rusya'nın Sultan'a savaş açmaya kararlı olduğu ve Fransa'da Villèle hükümetinin resmî olarak Yunanistan'ı tanıyacağı belirtilmiş. Bizim lehimize olan tek şey –kırk yılın başında– bu planın uygulanmasına İngiltere'nin karşı çıkması."

"Hangi gerekçeyle karşı çıkıyor?"

"Yufka yürekli olduğundan değil! Osmanlı İmparatorluğu'nun hızla çökertilmesine taraftar değil, kademeli ve gürültüsüz bir paylaşımı kendi menfaatlerine daha uygun buluyor. Böylece pastadan en büyük payı almayı umuyor."

İbrahim'in yüzünde sıkıntılı bir ifade belirdi.

"Ülkemizin içinde bulunduğu durum, olabilecek en büyük haksızlık. Çünkü İstanbul'a bağlı bir vasal olarak burada bulunuyoruz. Çünkü Türkiye, Yunanistan'ı vermek istemiyor ve burayı elinde tutacak kadar güçlü değil. Bugün

hiçbir takviye bulma ihtimali olmayan, can çekişen bir ordunun yanında Batılı güçlere karşı savaşmak zorundayım."

"Albay, gerçekten de Çar'ın Babıâli'ye karşı açık bir çatışmaya gireceğine ihtimal veriyor musunuz?"

"Bundan korkuyorum, Madam. Felaket olur ve bir kez daha bedeli sizin ülkeniz öder."

Paşa özlem dolu bir sesle konuştu:

"Ah!.. Ne olurdu elim kolum bağlı olmasaydı. Ne olurdu, babam beni dinlemeyi kabul etseydi."

"Ne yapardınız, Haşmetlim?"

İbrahim elini kaldırdı ve avucunda bir ceviz kırıyormuş gibi yumruğunu sıktı.

"İstanbul'a yürürdüm. Sultan'ı, vezirini ve tüm hanedanı deviririrdim. Sonra da Mısır'ın bağımsızlığını ilan ederdim."

"Biliyorsunuz ki bu mümkün değil. Batı böyle bir şey yapmanıza asla izin vermez."

"Diplomatları pek tanımıyorsunuz. Anladıkları tek bir siyaset vardır: oldu bitti. Hızlı ve kararlı davranmak lazım, o kadar. Haksız mıyım Süleyman?"

"Bu konuda ne düşündüğümü biliyorsunuz. Sizinle hemfikirim."

Paşa'nın yüz ifadesi birden gevşedi.

"Ama siz politika konuşmak için burada değilsiniz. Sizi buraya getiren meseleye dönelim. Hâlâ Navarin'e gitmeye kararlı mısınız?"

"Her zamankinden daha fazla."

"Ricardo Mandrino'yla tanışmıştım. Saygıdeğer bir beyefendiydi. Ve sadık bir dost."

"Neden geçmiş zamanda konuşuyorsunuz? Hâlâ öyledir, Haşmetlim."

İbrahim yorum yapmaktan kaçındı.

"Babam da size söylemiştir, aramalar sonuç vermedi. Sanıyorum bu sizin kararınızı etkilemeyecek, öyle değil mi?"

Şehrazad hayır anlamında başını salladı.

"Çok cesursunuz, Madam."

"Söz konusu olan cesaret değil, Albay Sève, inanç. O

talebeler size ateş ettiğinde, nasıl davranmıştınız, ne olacaksa olsun, demediniz mi? Kaderi zorladınız. Belki de sıra bende, aynı şeyi yapmayı deneyeceğim."

İbrahim sanki yüksek sesle düşünüyormuş gibi fısıldadı:

"Takdir-i İlahi'ye böylesine karşı çıkmak bize düşer mi?"

Sonra birdenbire sordu:

"Masal ve efsaneleri sever misiniz?"

"Elbette, Haşmetlim. Hatta kimi zaman gerçekten inanırım."

İbrahim, bardağındaki son yudum çayı içti ve ayağa kalktı.

"Öyleyse size bir hikâye anlatmak isterim, burada tanıdığım Stravros adında Yunanlı bir doktor anlatmıştı. Dinlemek ister misiniz?"

Biraz şaşırmış olsa da Şehrazad kabul etti.

"Benimle dışarı gelmelisiniz; çünkü anlatacaklarımı göstermem lazım."

Sève'e doğru dönerek ekledi:

"Kısa keseceğim."

Ateşler yanmaya devam ediyor, kayaların üzerinde kesik kesik gölgeler oluşturuyordu. Bir yerlerde bir at kişnedi, kuşkusuz uyuyan bir askerin yanındaki kılıca yansıyan ay ışığından huysuzlanmıştı.

İkili küçük bir tepeye tırmanmıştı. Zirveye geldiklerinde İbrahim durdu ve manzaranın içinde bir noktayı işaret etti. Şehrazad bir saat önce kampa yaklaşırken gördüğü harabeleri tanıdı.

"Stravros'a göre bunlar Asklepios adında bir Yunan tanrısına adanmış eski bir tapınağın kalıntıları. Efsane, bize çok uzun zaman önce bu bölgeye bir kralın gelip yerleştiğini söyler. Koronis adında bir kızı varmış. Apollon'dan hamile olmasına rağmen onu bir ölümlüyle aldatma hatasında bulunmuş. Tanrı onu öldürerek intikamını almış, ama doğacak çocuğu kurtarmış ve ona Asklepios adını vermiş. Sonra emanet ettiği Kentaur, Asklepios'a, hekimlik sanatını öğretmiş. Eğitiminin sonunda Asklepios, en

ağır hastalıkları bile iyileştirme gücüne sahip olmakla kalmamış, daha da olağanüstü bir şeyi, ölüleri diriltmeyi öğrenmiş. Kısa zamanda mucizevi kabiliyetini herkes duymuş, Eski Yunan'ın dört bir yanından insanlar gelip şifa istemişler. Her şey böyle devam edebilirmiş ama tanrıların tanrısı Zeus, doğal düzenin böylesine altüst olmasından endişelenmiş. Biliyor musunuz ne yapmış?"

"Hayır, Haşmetlim."

"Zeus, Asklepios'un üstüne yıldırım göndermiş."

* * *

Hıçkırıklar arasında Corinne, arkadaşı Judith Grégoire'ın elini tuttu, var gücüyle sıktı.

"Dayanamıyorum. Bu çok ağır bir yük. Neden Tanrı acılarına bir son vermiyor? Neden?"

"Sakin ol. Umutsuzluğa kapılmamak gerekir."

"Judith, annem artık bitti. Bitti."

Judith, arkadaşını kucakladı. Corinne'den beş yaş daha büyük olsa da, onu olgunlaştıran yaş farkı değil, evli olmasıydı. İki yıl önce terzi Georges Grégoire'la evlenmişti ve bu yeni yaşam, onu çarçabuk değiştirmişti.

Yatak odasından şiddetli bir öksürük sesi duyuldu. Corinne kaskatı kesildi, gözbebekleri endişeden büyümüştü. Keşke oradan kaçabilseydi. Paris'i terk edebilseydi. Gidebilseydi.

* * *

Benzersiz mavilikteki İon Denizi, Şehrazad'a, Giovanna'nın gözlerini anımsattı. Engebeli bir yokuşun sonunda Navarin Körfezi görünmüştü. Zümrüt rengi o manzarada öylesi bir facia nasıl yaşanmıştı? Daracık bir şeritle karaya bağlanan yarımay şeklindeki toprak parçası açıkta uzanıyordu. Kuzey ucunda Koryphasion Dağı'nın

yamaçları gözüküyordu, tepesinde Franklardan kalma kalenin kalıntıları, bir manastırın güvenli gölgesine yaslanmıştı. Aşağıda dolambaçlı bir patika, bir mağaraya doğru iniyordu. Sahildeki kulübecik muhtemelen balıkçı barınağıydı. Biraz ötede küçük bir kerpiç ev vardı. Hava ışıltılı ve ender görünen bir berraklıktaydı. Huzur dolu bu yerde, birkaç ay önce topların gürlediğine, ateş ve ölüm saçtığına insan nasıl inanırdı?

"Yola yaya devam etmek ve atları çekmek daha iyi olur," diye öneride bulundu bir ses. "Yokuş çok dik. Hayvanlar kayabilir."

Şehrazad bunu makul buldu. Attan indi ve rehberi izledi. İstençdışı olarak, nabız atışı belli belirsiz hızlandı.

Sahile vardıklarında güneş ufukta alçalmaya başlamıştı.

"Burada kamp kuracağız," dedi Cemal Abdülnur.

Şehrazad'a hitaben sözlerine devam etti:

"Bu kulübedeki ev sahiplerinden sizi misafir etmelerini isteyeceğim. Böylelikle güvende olursunuz."

"İyi olur ama bir şartla, masrafları ödenmeli. Buna itiraz ederlerse üstelemeyin. Şimdiye kadar olduğu gibi, açık havada yıldızların altında uyurum."

Subay karşı gelmek üzereydi.

"Rica ediyorum, Teğmen Cemal, ne söylediysem onu yapın. Zaten..."

Atının dizginlerini askerlerden birine uzattı.

"Sizinle geliyorum."

* * *

Kulübeden kızarmış balık kokusu yayılıyordu.

Yunanlı kapıyı açmıştı. Arkasında, karısı ve iki çocuğu en dipteki duvara yaslanmış endişeli gözlerle bakıyorlardı.

Teğmen, yanında bir tercüman getirmişti, sözlerini çevirmesi için ona işaret etti:

"Bu hanımefendi için kalacak bir yer arıyoruz. Onu birkaç gece evinizde misafir edebilir misiniz?"

Bir anlık bir kararsızlık yaşandı. Fiyakalı ince bıyıklarıyla, tıknaz adam tereddüt eder gibi oldu.

"Üzgünüm, yerimiz yok."

"Karşılığını ödeyeceğiz."

Adam itiraz etti:

"Karım ve ben burada yatıyoruz. Öteki odada da çocuklar kalıyor."

"Hanımefendi o odayı paylaşabilir."

"İmkânsız."

Teğmen sabırsızlandı.

"Ne diyor?"

"Kabul etmiyor."

"Pekâlâ. Söyle ona, pılısını pırtısını toplayıp gitmesi için birkaç dakika izin veriyorum."

"Durun!"

Şehrazad öne doğru bir adım ilerledi.

"Ona gerçeği söyleyin."

"Gerçeği mi? Hangi gerçeği, seyyide?"

"Ona neden Navarin'e geldiğimi açıklayın."

Tercüman söyleneni yaptı.

"Bu hanımefendi körfezdeki çarpışmada kocasını kaybetti. Olup bitenlerden haberiniz var, değil mi?"

Balıkçı, gözlerini kapatıp açarak bildiğini ifade etti.

"Hanımefendi, Mısır'dan geliyor. Kocasını bulabilmek için onca yoldan geldi."

"Bir an önce dönse iyi olur. Ton Avarinon'da[1] artık bir şey bulamaz."

"Neden?"

"Çünkü dalgaların getirdiği bütün cesetleri, hayatta kalanlar gömdü. Kurtulanlar da buradan götürüldü. Sadece biz kaldık."

"Ona sor, çok fazla yaralı var mıymış?"

"Vardı. Ölüler daha da fazlaydı. Denizin rengi değişmişti. Her yer kıpkırmızıydı. Kumlar bile."

1. Navarin adının VI-VIII. yüzyıllar arasında yöreye yerleşen Avarlardan geldiği ve Venediklilere ait Ton Avarinon'un bozulmuş biçimi olrak ortaya çıktığı sanılmaktadır.

"Peki," dedi rehber, "neye karar verdin? Biliyorsun ki, hanımefendinin burada kalmasını sağlayabiliriz, hem de hiç para ödemeden."

"Bütün güç, siz Türklerin elinde..."

"Yanılıyorsun. Biz Mısırlıyız."

"Ha Türk, ha Mısırlı, onun ya da ötekinin döktüğü kan, hep bizim çocuklarımızın kanı."

Tercüman amirine doğru döndü.

"Korkarım ki, onları zorla çıkartmaya mecbur kalacağız."

"Hayır!" dedi Şehrazad. "Söz konusu bile olamaz."

"Seyyide, görüyorsunuz, laf anlamıyorlar."

"Burası kendi evleri. Burada kalmak onların hakkı. Gidelim. Ben sahilde yatarım."

"Aklınızdan bile geçirmeyin! Gayet iyi biliyorsunuz ki geceleri hava buz gibi oluyor. Hastalanırsınız."

"Benim için endişelenmekten vazgeçin Teğmen Cemal. Ne yaptığımı biliyorum."

Şehrazad kapıya doğru yöneldi.

"Bir dakika, lütfen."

Konuşan, balıkçının karısıydı.

"Ne var?"

"Hanımefendiye söyle, kalabilir."

"Nasıl yani?"

"Beni duydun. Kalabilir."

Yunanlı, karısına tehditler savuruyordu, tercüman konuşulanları Şehrazad'a iletti.

"Sor bakalım kadına, kocasının kabul etmediğini neden o kabul ediyor?"

Kadın bilgece yanıtladı:

"Çünkü ben bir kadınım, savaşanlar erkekler."

4

Kahve fincanını kumun üzerine bıraktı ve bozuk bir Fransızcayla konuştu.

"Bir zamanlar kahve falı bakardım. Artık bitti. Böylesi daha iyi."

İki kadın sahilde yan yana oturmuşlardı, dalgaların köpükleri, çıplak ayaklarını ıslatacak kadar suya yakındı.

"Fransızcayı nerede öğrendin?"

Kadının adı Sofiya Glimenopulos'tu, bir avuç ıslak kumu avucunda sıktı.

"Babam öldüğünde altı yaşındaydım. Annem, ağabeyim Andreas'a ve bana bakabilmek için çalışmak zorunda kalmıştı. Mykenai yakınlarında bir evde oturan arkeolog bir karıkocanın yanında iş buldu. Kadın çok iyi bir insandı. Bana Fransızcayı o öğretti. Dokuz yıl onların yanında kaldık. Bir akşam kocası öldü. Kadın da Fransa'ya döndü. Sık sık onları düşünürüm."

Yüzü asıldı.

"Söyle, Şehrazad. Neden erkeklerin hepsi çılgın?"

"Bilmiyorum. Belki hükmetmeyi sevdikleri içindir."

O da kadına sordu:

"Demek ki sen de sevdiğin birini kaybettin?"

"Ağabeyim Andreas'ı. Otuz yaşına basmamıştı."

"Nasıl oldu? Ne zaman?"

"Yaklaşık dört yıl önce. Mesolongi çatışmasında. Türk-

ler şehri kuşatmışlardı. Yiyecek hiçbir şey yoktu, açlık kol geziyordu, fareler bile açlıktan ölüyordu. Andreas, ayaklanmacıların başına geçti ve Türk hatlarını yarmayı denediler. Başaramayacaklarını anlayınca, kaleye saklandılar ve barut depolarını ateşe verdiler. Patlamada ne kadar düşman askeri öldü bilmiyorum. Eminim çok fazladır. Şehir düşünce Türkler, bütün sivilleri öldürdüler, Andreas'ın cesedi bulunamadı."

Birden başını kaldırdı ve gururla devam etti:

"Bir lordla birlikte savaştı!"

"Bir lord mu?"

"Evet. Bir İngiliz, adı Byron[1]."

Şehrazad, ona merhametle baktı. Kadın, Lord Byron hakkında hiçbir şey bilmiyordu; ama Sofiya Glimenopulos için Lord'un yanındaki varlığının, kardeşinin ölümüne bir yücelik verdiğini görmek oldukça dokunaklıydı.

"Demek ki, Andreas yüzünden beni kabul ettin."

"Muhtemelen."

Mekanik bir hareketle avucundaki ıslak kumları silkeledi.

"Sanıyorum, ölümden de acı olan, kaybettiğin kişinin ölüsünü görememek. Bu feci bir şey. İnsan söylenenlere mecburen inanıyor: O artık yok. Bu çifte yas demek. Bu yüzden seni anlıyorum. Şehrazad, kocanın yaşadığından emin misin?"

"Navarin'e gelinceye kadar emindim. Şimdi, bilmiyorum."

"Kuşku duymakla hata ediyorsun. Eğer oradaysa –eliyle denizi işaret etti– hissederdin. Seninle öylesine yüksek sesle konuşurdu ki, duymaman mümkün olmazdı."

"Onun yaralandığını zannettim. Balıkçılar tarafından kurtarıldığını hayal ettim. Sizin gibi birileri tarafından. Oysa sen Ricardo'ya benzer birini hiç görmediğini söyledin."

1. 1923'te, Osmanlı Hâkimiyetine Karşı Yunan Bağımsızlık Komitesi'ne seçilen Lord Byron, Yunan Bağımsızlık Savaşı'na katkıda bulunmak için Mesolongi'ye gitmişti. 1824'te hummadan ve bakımsızlıktan öldü.

"Çok uzun boylu... Mavi gözlü. Hayır. Üzgünüm. Ama şimdi... aklıma bir şey geldi. Sanıyorum, gidip papazı görmeliyiz."

"Papazı mı?"

"Rahibi. Ama önce, söyle bana, sen Müslüman mısın?"

"Hayır, Hıristiyan'ım. Rum-Katolik."

Sofiya hayretle Şehrazad'a baktı.

"Rum-Katolik? Rum mu?"

"Hayır Sofiya. Senin ülkenle hiçbir bağım yok. Bu sadece ait olduğum mezhebin adı. Doğu'da küçük bir cemaatiz."

"Öyle mi!.."

Aradaki farkı pek kavrayamamıştı. Ona göre, Hıristiyan dünyası sadece Rum-Ortodoks olabilirdi, başka bir şey olamazdı.

"Arada ne fark var?"

"Pek bir fark yok, sadece biz Roma Kilisesi'ne bağlıyız, siz Konstantinopolis'e."

"Yine tüm bunlar erkek tartışmaları!"

Emin olmak istermişçesine ekledi:

"Sonuçta sen Hıristiyan'sın... O zaman..."

Körfeze tepeden bakan Koryphasion Dağı'nı parmağıyla gösterdi.

"Bak. Yukarıda Rahip Athanasios'un yönettiği Aya Fenarios Manastırı var. Gidip rahiple görüşelim. O ve diğer keşişler pek çok yaralıya yardım ettiler, çarpışmadan sonra onları tedavi ettiler. Belki de kocan hakkında bir şeyler duymuştur. Kim bilir? Belki de bu Tanrı'nın bir işaretidir."

"İşaret mi?"

"Sanıyorum Rum-Katolikler, Aya Fenarios'u bilmiyorlar ha? Bizim azizlerimizden biridir ve özel bir gücü vardır. Sana sonra anlatırım..."

* * *

Kubbeli büyük salonda, insanın burnuna dalga dalga

tütsü ve erimiş mum kokusu gelmekteydi. Şamdana dikilmiş on kadar mumdan sarımtırak bir ışık yayılıyordu. Benizleri tragedyaları hatırlatan ikonlar duvarlarda uyuyordu.

Eşyalar, meşe ağacından yapılma büyük bir masa ve iki ağır banktan ibaretti. İki kadın, Rahip Athanasios'u orada beklemişlerdi.

Birkaç dakika sonra rahip gelmişti. Ufak tefek bir adamdı, yanakları sakalla kaplıydı, üstünde ona çok büyük gelen bir tunik vardı. Kafasına siyah bir başlık geçirmişti.

Sofiya açıklamalarını bitirince papaz hemen üzüntülü bir ifade takındı.

"Uzun boylu, kumral... Yaralılar arasında o tipte birkaç kişi vardı kuşkusuz. Mavi gözlü ha? O da vardı. Bu hanımın kocası hangisidir, kim bilebilir?"

"Ama Mısırlı hanım, onun mutlaka fark edilecek biri olduğunu söylüyor. Basit bir asker gibi değilmiş. Soylu biriymiş."

Rahip ellerini kaldırdı, sonra bezginlikle indirdi.

"Hanımefendi beni bağışlasın, ama herkese sevdiği kişi müstesna gelir... Ayrıca Bayan Sofiya, insan yaralı olunca aralarındaki fark yok olur. O gün herkes birbirine benzer."

"Söyle ona, benim kocam Mısırlı değildi, bir Avrupalıydı. Bir Venedikliydi. Teninin rengi ötekilerden çok açık olmalı."

Sofiya tercüme etti.

"Burada acı vardı. Bu tür ayrıntıları düşünmeye kimin vakti oldu ki? Zaten yaralılar arasında İngilizler, Ruslar ve Fransızlar da vardı."

"Anlıyorum," diye kabul etti Şehrazad. "Ama Peder Athanasios bu kadar insanı tek başına tedavi etmemiştir kuşkusuz. Belki bir başka rahip, Ricardo'yu görmüş olabilir."

"Doğru, tek başıma değildim. Ama yaralıların adlarını ben kaydettim. Bu yüzden hatırlardım."

Şehrazad yerinden sıçradı.

"Yani bir liste mi var?"

Papaz tasdik etti.

"Ve isimlerin arasında Mandrino yok, öyle mi?"

"Yok."

"Emin misiniz?"

"Eminim," dedi papaz.

Kendini tutmasına, mantığın sesini dinlemesine rağmen, bu adama karşı, aldırmazlığı yüzünden, sesinden fark edilen can sıkıntısı yüzünden, kin duymaya başlamıştı.

"Şu liste. Onu görmem mümkün mü?"

"Mısırlı hanım, benim sözlerimden kuşku mu duyuyor?"

"Hayır... ama beni anlaması gerekir. Söz konusu olan, kocam. Kontrol etmek istiyorum. Lütfen."

Papaz kaşlarını çattı.

"Tanrı günahkârları nasıl cezalandırıyor, görüyorsunuz, değil mi? Tüm bu felaketler, tüm dökülen kanlar. Yabancı topraklara ölüm saçılmasa kimsenin başına bir şey gelmeyecek ve bu kadın da yas tutmayacaktı."

"Benim kocam asla kan dökmek istemedi. O bir asker değildi, bir diplomattı. Üstelik Mısır Valisi'nden barış mesajı getirmişti. Bilmediğim bir hadise patlak vermiş olmalı ya da mesajı iletmeye zaman bulamamış olabilir."

"Mesajcı ya da değil, Mısırlılar, şeytanla işbirliği yaptılar. İstanbul'daki şeytanla! Artık Yunanistan'ı Yunanlılara bırakın. Katliamlara son verin. Topraklarımızdan çıkın."

Şehrazad dişlerini sıktı.

"Lütfen... o listeyi gösterin."

Sofiya imdadına yetişti.

"Pederim, lütfen, ricasını kabul edin."

"Tamam," dedi papaz homurdanarak. "Ama hemen sonra gitmenizi istiyorum."

Birkaç dakika sonra geri geldiğinde, yüzü hâlâ asıktı.

"Yunanca okuyabilecek mi?"

Şehrazad olumsuz cevap verdi. O zaman papaz listeyi Sofiya'ya uzattı.

Sofiya listedeki isimleri okumaya başladı, olabildiğince doğru telaffuz etmeye gayret ediyordu:

John Cunning
François Louvain
"Ahmed Abbas
Muhammed İsa

Sesler üst üste biniyordu, hepsi birbirine yabancı olmasına rağmen, tek bir parantezde birleşmişlerdi: Navarin.

Osman Abdülmecid
Jean Régnier
Fra Matteo da Bascio
Hüseyin Musa

Yunanlı kadın listedeki yirmi üçüncü ve sonuncu adı okuduktan sonra, boğuk bir sesle sonucu bildirdi:
"Üzgünüm... Mandrino yok."

* * *

Şehrazad yün bir battaniyeye sarınmış, sırtüstü yatarken körfezin üzerinde titreşen yıldızlara boş boş bakıyordu. Evde daha uzun bir süre kalmaya tahammül edememişti. Uyumaya çalışırken neredeyse boğulacaktı.

Suyun yüzeyini yalayan hafif esinti, askerlerin yaktığı ateşin çıtırtısıyla kesintiye uğrayan konuşmaları ona kadar getiriyordu.

Demek ki, Ricardo Mandrino ölmüştü. Bedeni sonsuza kadar dalgaların tutsağı olmuş, ruhuysa yıldızlara yükselmişti. Şehrazad, manastırdan döndüğünden beri, aile sahneleri hafızasına üşüşmüştü. Bu sahneler, çılgına dönmüş kelebekler gibi toplu ve düzensiz bir halde ama kendilerine özgü bir mantık sırasıyla geliyordu.

"Şu kadehi görüyor musunuz? Susamışsınız. Tutmak için elinizi uzatmaya karar veriyorsunuz. Bu hareketinizin sonuca ulaşacağı nerede yazılmış, hangi

bilim kitabında? Hiçbir yerde. Ne yıldızlarda ne de uçurumların dibinde. Aynı şekilde arzularımızın da istikameti belli değildir ya gerçekleşecekler ya da sönüp gideceklerdir. Öyleyse bu düşünceden yola çıkarak, hiç kimsenin yaşamını tatminsizlikle ya da kısmi tatminlerle geçirebileceğini düşünemiyorum. Gücümün ve korkumun sebebi budur."

Mandrino bu sözleri ne zaman söylemişti? Hangi ortamda? Belki de ilk evliliğinden ve boşanmasından söz ederken.

Şehrazad verdiği cevabı da hatırlıyordu:

"Geleceğe dair hiçbir plan yapmadığınız sonucunu çıkartıyorum. Her şeyi şimdiki zamana dayandırıyorsunuz, sonucu ne olursa olsun."

"Bilmiyorum. Henüz cevabı bulamadım. Emin olduğum tek şey şudur: Sürüp giden arayışım içinde amacım, sığınacak limanı, kafa ve kalp uyumunu, suyun ve ateşin olanaksız karışımını bulmaktır."

Dolaylı olarak Venedikli adam, amacına ulaşmıştı: yıldızların ateşiyle karışan Navarin'in suyu.

Şehrazad'ın aklına çocukları geldi. Ricardo'yu bir daha göremeyecek ve yaşamının geri kalan kısmında bu yokluğu içinde taşıyacak olan Giovanna'yı düşündü; bu yokluk, diğer hepsinden farklı olarak giderilmez bir eksiklikti.

Bir yumru gelip mide boşluğuna oturmuştu. Kustu kusacaktı. Büyük bir ıstırap içindeydi. Yattığı yerden kalktı, battaniyeyi omuzlarına alarak kumsal boyunca yürümeye başladı.

Sonuç olarak o yöredeki insanların hürmet ettikleri şu azizin, Aya Fenarios'un bile gücü yetmemişti. Papazın yanından ayrıldıktan sonra Sofiya Glimenopulos belli belirsiz bir tedirginlikle şunları söylemişti:

"Bir şey kaybolduğu zaman, onu imdada çağırırız."

Hemen ardından, biraz utanarak eklemişti:

"Düşünmem gerekirdi. İnsanlar ve eşyalar aynı şey değil."

Şehrazad, vücudu ürpertiler içinde, yürümeye devam etti.

Etrafta sadece dalgaların sesi duyuluyordu. Dünyada yapayalnızdı. Tek başına yaşayacaktı. Ne Joseph ne de Giovanna, Mandrino'nun ölümünün yarattığı boşluğu doldurabilirdi; çünkü ne kadar büyük olursa olsun sevgi, aşkın eksikliğini gideremezdi.

Düşünceler içinde kaybolmuş bir halde, koyun öteki ucuna varmıştı. Yıldızların donuk ışığında, Koryphasion Dağı'nın yamaçlarından Frankların kalesine kadar çıkan dik yokuş uzanıyordu. Yarı yolda, geldiklerinde fark ettiği mağaranın girişini tanıdı. Sofiya'nın dediğine göre gizemli bir yerdi, Hermes adlı tanrı orada yaşamıştı. Kadın, Hermes'in seyyahlara ve ölülerin ruhlarına rehberlik ettiğini söylemişti. Bunun üzerine o da, kimi zaman tesadüflerin akıl karıştırdığını düşünmüştü. Acaba tüm bunlar tesadüf müydü?

"Kadın, ne arıyorsun?"

Ses belirsiz bir yerden gelmişti. Korkuya kapılan Şehrazad, çığlığını son anda bastırdı. Yüz hatları bıçakla çizilmiş gibi keskin, kaba saba bir ihtiyar, korkutucu bir ifadeyle karşısına dikildi. Yunanca konuşmuştu. Şehrazad, Arapça bir şeyler geveledi. Ağzından birkaç kelime dökülür dökülmez ihtiyar tehdit edercesine parmağını salladı.

"Daha yetmedi mi? İstanbul'un itleri, şimdi de kaltaklarını mı buraya getiriyor!"

Şehrazad kelimeleri anlamamıştı ama sesin tonundan ihtiyarın onu öldüreceğine inandı.

Adam ansızın taştan bir heykelcik gösterdi: Bir melek, sol elinde tuttuğu, üzerine haç dikilmiş bir küreyi kutsuyordu.

İhtiyar öne doğru hamle ederek, sanki bir silahmış gibi heykeli Şehrazad'a doğrulttu.

"Sana lanet olsun! Benim yakınlarımın kanı, senin ve çocuklarının başına dökülsün!"

Bu kez Şehrazad tereddüt etmedi. Gerisingeri döndü ve kampa doğru koştu.

* * *

Teğmen Cemal endişelendi.

"İyi misiniz, seyyide?"

Şehrazad, evet anlamında başını salladı, nefes nefese kalmıştı.

"Emin misiniz?"

"Evet, Teğmen..."

Sonra yığılırcasına ateşin yanına çöktü. Elleri titriyordu.

"Çay ister misiniz? İyi gelir."

Şehrazad kabul etti.

İsyancıların Seba Malikânesi'ni yakıp yıkarak ilk kocası Mişel'in ölümüne yol açtıkları gün haricinde, bu kadar korktuğunu hatırlamıyordu.

"Soğutmadan için."

Şehrazad, Teğmen'in uzattığı bardağı aldı ve sımsıkı kavradı.

İhtiyar adam neden ona saldırmıştı? Anlamsızdı. O kutsayan meleği bir türlü zihninden atamıyordu. Beynine kazınmış kalmıştı.

Sıcak içeceği dudaklarına götürdü ve birkaç yudum içti.

"Seyyide..."

Askerlerden biri ona bir battaniye uzattı.

"Teşekkür ederim Murad. Omuzlarıma ört."

"Eğer arzu ederseniz," dedi Teğmen, "ateşin yanında uyuyabilirsiniz. Askerlere uzaklaşmalarını söylerim."

"Hayır. Böyle iyi... Yunanlıların evine döneceğim. Ben..."

Cümlesi havada kaldı.

Hayır... yanılıyor olmalıydı.

Etrafındaki her şey dönmeye başladı, yıldızlar, körfez, korlar... bir yandan da kumların üzerine bir isim kazınıyordu: kurtulanlar listesindeki yirmi üç isimden biri.

FRA MATTEO DA BASCIO!

Şehrazad hemen Sofiya'nın evine koşup kendisinin bu ismi kafasından uydurmadığını, kadının sahiden de listeden okuduğunu ona teyit ettirmek istedi. Ama ne gereği vardı! Cevabın olumlu olacağını peşinen biliyordu.

Fra Matteo da Bascio...

O anda içini saran sevinç, birkaç saat önce duyduğu acı kadar şiddetliydi. Bağırmak, diz üstü çökmek, şükran duaları etmek istiyordu.

On beş yıl önceydi. Mandrino'yla birlikte Venedik'e gelmişti.

Ricardo'nun evine girmek üzereyken tuhaf bir ayrıntı dikkatini çekmişti. Ön cephenin ortasında taştan yapılmış bir heykel vardı: Bir melek, sol elinde tuttuğu, üzerine haç dikilmiş bir küreyi kutsuyordu.

"Bu siz misiniz?" diye işi dalgaya vurmuştu Şehrazad.

"Eski bir öyküdür. Size anlatmalı mıyım, bilemiyorum. Bütün gece gözünüze uyku girmeyebilir."

Şehrazad ısrar etmişti.

"Pekâlâ. Sizi uyardım. Çok uzun zaman önce, yaklaşık iki yüzyıl önce burada atalarımdan biri yaşıyormuş: Giuseppe Mandrino. Avukatmış. Görülmemiş kadar cimri olduğu ve tefecilik yaptığı söylenirdi. Evcil bir maymunu varmış, herkeste hayret ve hayranlık uyandırırmış. Bir gün Giuseppe, aziz mertebesinde bir papazı, Fra Matteo da Bascio'yu yemeğe davet etmiş ve keşiş gelir gelmez, maymunun saklanması davetlileri şaşırtmış. Buldukları zaman, hayvan yerinden kıpırdamamış, öfkeden çıldırmış bir halde dişlerini göstermiş. Keşiş, bu ani öfkenin sebebini hissetmiş. Onu, maymunun saklandığı yere götürmelerini söylemiş ve maymuna yemin ettirerek kim olduğunu sormuş. O zaman hayvan, Şeytan olduğunu ve zavallı Giuseppe'nin canını alacağını itiraf etmiş."

"Ciddi olamazsınız, öyle değil mi?"

"Büyüklerimin bana anlattığı şekliyle size öyküyü aktardım. Devam edeyim mi?"

Şehrazad hemen kabul etmişti.

"Keşişin sorularını yanıtlarken Şeytan, görevini bir türlü yerine getiremediğini açıklamış; çünkü Giusep-

pe her gece *Ave Maria* duasını okurmuş. Bir kerecik unutacak olsa şeytani görev yerine getirilecekmiş. O zaman keşiş büyük bir istavroz çıkarıp Şeytan'a yok olmasını emretmiş. O da dehşet verici bir gümbürtü ve kükürt buharları arasında duvara doğru atılmış ve oluşan bir delikte gözden kaybolmuş."

Mandrino heykeli işaret etmişti.

"İşte tam buradan çıkmış. Şeytan'ın duvarda açtığı deliği saklamak için oraya meleği koymuşlar; çünkü hiçbir inşaat işçisi tuğla ve kireçle deliği kapatamamış."

Fra Matteo da Bascio...

O akşam saygıdeğer keşişin adı, Navarin'de çınlıyordu. O Venedik efsanesini kim bilebilirdi? Ricardo Mandrino'dan başka?

On beş yıllık bir anının yeniden canlanması için, o çılgın ihtiyarın o kutsayan melek heykelciğini tehditkârca sallaması gerekmişti.

* * *

"Akıl karıştırıcı bir şey olduğunu kabul ediyorum," dedi Sofiya Glimenopulos. "Ama belki de bir tesadüftür."

"Tesadüf mü? İmkânsız bu!"

"Neden olmasın?"

"Çünkü, denizcilerin arasında bir İtalyan'ın bulunması, üstelik bu İtalyan'ın bir keşiş olması ve Venedik efsanesindeki kahramanla aynı adı taşıması gerekir. Hayır, Sofiya. Bu akla yatkın değil."

"Pekâlâ. O zaman kocanın, Rahip Athanasios'a gerçek kimliğini açıklamayışını nasıl izah edeceksin? Mısır'a sağ salim dönmemiş oluşunu nasıl izah edeceksin?"

Şehrazad sessiz kaldı.

"Görüyorsun. Mantıksız."

"Burada bir muamma olduğunu kabul ediyorum. Ama gerçeği değiştirmez bu: Ricardo yaşıyor."

"O zaman, nerede?"

Şehrazad hemen cevap vermedi. Bakışları boşlukta kaybolur gibi oldu, ellerini yavaşça siyah saçlarının arasında gezdirdi.

"Dünyada gidebileceği tek bir yer biliyorum: Venedik."

"Venedik mi?"

"Evet."

"Mısır'a dönmek yerine neden o şehre gitsin ki?"

"Eğer bir cevap varsa ancak orada bulurum."

Yunanlı kadın düşünceli düşünceli alnını kırıştırdı. Mısırlı ya delirmiş ya da inancı gözlerini kör etmişti. İki durumda da ilahî bir korumaya ihtiyacı olacağını düşündü.

5

Paris, 2 Şubat 1828

Corinne Şedid o âna kadar acısını gizleyen siyah tülü çıkarttı ve yavaşça sehpanın üzerine koydu.

O sabah saat ondan beri annesi iç karartıcı büyük Pantin Mezarlığı'nda yatıyordu. Toprağın altında insan üşüyebilir ama acı çekmezdi. Samira'nın son saatleri cehennem azabı gibiydi. O anda Tanrı neredeydi peki?

Şimdi, Petits-Champs Sokağı'nda, her yeri boşluk kaplamıştı. O ne olacaktı? Kaderi onu nereye sürükleyecekti? Daha yirmi bir yaşındaydı ama hayatı bitmiş gibiydi.

"Burada tek başına kalmamalısın."

Judith Grégoire'ın sesi onu gerçeğe döndürdü.

"Fazla seçeneğim yok. Nereye gidebilirim ki?"

"Söyleyeceklerimin ne kadar saçma olduğunun şimdiden farkındayım; ama keşke babanla aranı düzeltseydin. Şimdi kendini o kadar kimsesiz hissetmezdin. Amiral, Fransız Yüksek Meclisi üyesi, Honoré Ganteaume kuşkusuz büyük bir servet sahibidir."

"Nasıl yapabilirdim? Annemle hiç evlenmemişler ve beni çocuğu olarak kabul etmeyi hiç istememiş. Zaten dokuz yıl önce öldü ve ailesi hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ne olursa olsun, Ganteaume ve Şedid soyadları arasında seçim yapmak zorunda kalsaydım, ikinciyi seçerdim. Bana her zaman daha soylu gibi gelmiştir. Bir kadını ve çocuğunu terk edebilen bir adam, Fransa Yüksek Mec-

lisi üyesi olsa da, sadece küçümsenmeyi hak eder."

"Yanılmıyorsam annenle Kahire'de tanışmışlar, öyle mi?"

"Evet. Honoré, Mısır'a gelen Fransız heyetindeymiş. Bonaparte gizlice Fransa'ya dönmeye karar verince dönüş yolculuğunu düzenlemekle görevlendirilmiş. Annemin kendisiyle birlikte Paris'e gelmesini istemiş. O zaman zaten evli ve iki çocuk babasıymış."

"Samira bunu biliyor muymuş?"

"Evet."

"Yine de onunla gitmeyi kabul etmiş."

"Onu tenkit etmem kolay değil. O dönem Mısır'ı sarsan ayaklanmalar esnasında öldürülen ilk kocasının yasını tutuyormuş. Ayrıca, üzerinde bir bebeğin sorumluluğu varmış ve ailesinde dayanacağı kimse yokmuş."

"Birbirine bağlı bir aileniz olduğunu sanıyordum."

"Evliliği yüzünden. Babasının tüm ikaz ve tehditlerine rağmen deli gibi âşık olduğu adamla evlenmekte diretmiş. Müslüman bir Türk'le. Katolik ve koyu bir milliyetçi olan büyükbabam, bu çifte ihaneti hiç affetmemiş."

Biraz hüzünle ekledi:

"Annemin parıltılı olan her şeye karşı düşkünlük duyduğunu da kabul ediyorum. Türk bir yeniçeriymiş, yeniçerilerin Mısır'da belli bir nüfuzu vardır. Honoré Ganteaume da tuğamiraldi."

"Sonuçta zavallı anneciğin bana, ışığın cazibesine kapılıp yanan bir kelebeği hatırlattı."

Corinne sessiz kaldı. Arkadaşı bilmeden Samira'nın hayatının saklı kesitini özetlemişti. Gizli ve itiraf edilmeyen bir kesitti bu, çünkü adı sanı olmayan gelip geçici, sayısız erkek tarafından kirletilmişti. Çünkü amiral tarafından terk edildikten sonra, annesinin yaşamını sürdürmesi gerekmişti. Bir kapatma olarak... O tür kadınlara böyle deniyordu.

Ansızın her şey ona çok uzak geldi. Kelebek toprağın altındaydı ve Corinne ışıksızdı.

"Gelip bizimle kalacaksın."

Corinne, kulaklarına inanamadı, gözlerini dikip arkadaşına baktı.

"Evet, Corinne. Israr ediyorum. Kısa süre için de olsa. Daha sonra, acın biraz hafifleyince ve hâlâ istiyorsan, tekrar buraya gelirsin. Bu arada bizimle kalacaksın."

"Ama bu imkânsız... kocan..."

"Georges'la konuştum. Benimle aynı fikirde. Hatta senin için daha kolay olacağını söyledi, onun mağazasında çalışıyorsun ve evimiz bir üst katta. Böylelikle bütün Paris'i kat etmek zorunda kalmazsın."

Corinne hem duygulanmış hem de şaşırmıştı, ne cevap vereceğini bilmiyordu. Teklif, yüreğini ısıtmıştı ama aynı zamanda o evi terk etme düşüncesine alışmakta zorlanıyordu. Bu bir kaçış olmaz mıydı?

"Bavullarını hazırla... Bir araba çağırıyorum."

"Judith... Sence bu iyi bir çözüm mü?"

"Bana güven, tek çözüm bu."

Apartman dairesinin içini işaret etti.

"Burada, hep onu göreceksin. Uyumaya çalışırken onun sana seslenmesini ya da inlemelerini bekleyeceksin. Gel, Corinne... Zaman en iyi ilaçtır."

* * *

Pire, 6 Şubat 1828

Sevgili evlatlarım,

Bu satırları okuduğunuz anda ben, Tanrı'nın izniyle, Venedik yolunda olacağım. Ricardo yaşıyor. Buna nasıl kanaat getirdiğimi burada anlatmak çok uzun olur, zamanım az. Ama şunu bilin: O yaşıyor. Bilmediğim nedenlerle Serenissima'ya[1] gitmek zorunda kalmış. Bu haberin benim kadar sizi de şaşırtacağını

1. "En huzurlu" anlamındaki bu İtalyanca söz, aralarında Venedik'in de olduğu bazı yerler için kullanılmıştır.

tahmin ediyorum. Gerçekten de, ailesinin onu beklediği şehir yerine çocukluğunun geçtiği yere dönmüş olması nasıl açıklanır? Ben de sizin gibiyim: Tatmin edici bir cevap bulamıyorum. Ricardo bize açıklayacaktır. Sular içindeki şehri yeniden görme düşüncesi beni heyecanlandırıyor. Mutluluğu o şehirde buldum, beni unutmamış olduğunu umuyorum.

Kuşkuya düştüğüm anlarda size sığınıyorum. Gül Çiftliği'ni de hayal ediyorum. Pamuk tohumlarının ekileceği nisan ayı başlarını. O büyülü yerde dördümüzün bir arada oluşu canlanıyor gözümde ve yeniden güven buluyorum.

Hasan'a söyleyin, gülleri budamayı unutmasın, giriş yolundaki ayrıkotlarını da temizlesin. Ricardo'nun, en sevdiği yerin, o yokken az da olsa ihmal edildiğini düşünmesini istemiyorum.

Sizi çok özledim. İkinizi de kucaklıyorum.

Şehrazad

Giovanna mektubu katladı ve ağabeyine uzattı.

"Yeniden okumak istiyor musun?"

"Hayır."

"Ne düşünüyorsun?"

Joseph, plan çizimlerinde kullandığı kurşunkalemi eliyle itti. Kalem yuvarlanarak gitti, önündeki Delta haritasının üzerinde durdu.

"Onun yaşadığını söylüyorsa doğrudur. Yoksa bizi o kadar umutlandırmazdı."

"Yani babam Venedik'te mi?"

"Mektuba bakılırsa öyle."

"Biraz düşün! Gerçekten de ölümden döndüyse neden bizi habersiz bıraktı? Bu canavarca bir şey! Babam böyle bir zalimlik yapmaz."

"Sana ne cevap vermemi bekliyorsun, Giovanna? Doğrusu, ben de bu meselede bir tutarsızlık olduğunu kabul ediyorum. Yine de, öngörülemeyen bir durum ortaya çıktığını ve onun Kahire'ye dönmesini engellediğini düşünmek gerekir, ne bileyim? Bir aksilik..."

"Bir olay... ya da, başka bir şey..."

"Başka bir şey mi?"

"Belki de bu babamın aldığı bir karar."

"Yani, Venedik'e zorunlu olarak gitmediğini mi ima ediyorsun?"

"Tek açıklama bu."

"Onu böyle bir karar almaya ne itmiş olabilir ki?"

Genç kız cevap vermeden önce biraz düşündü:

"Babam, Seba'yı terk etmeye karar verdiyse onun için Navarin uygun bir fırsat olmuştur."

"Biraz çelişkiye düşmüyor musun? Biraz önce Ricardo'nun böyle bir zalimlik yapmayacağını söyleyen sen değil miydin? Ayrıca geçmişle bağlarını kopartmasına sebep ne olabilir ki?"

"Bunu pekâlâ biliyorsun."

Joseph sinirlendi.

"Yine onların arasındaki o sözümona anlaşmazlık hakkında başımı şişireceksin. Bu gülünç! Basit bir tartışma yüzünden on beş yıllık evlilik gözden çıkarılır mı?"

"Sözümona bir anlaşmazlık değil, hele basit bir tartışma hiç değil! Olup bitenler daha ciddi."

Genç adam, sert bir hareketle kalemi masanın üzerine fırlattı.

"Dinle Giovanna, seninle ağız dalaşı yapmaya, ne sabrım ne de hevesim var. Babana duyduğun sevgi senin gözlerini öylesine kör etmiş ki, onun omzuna bir serçe konsa bir kartal saldırdı, diyeceksin. Benim öz babam olmadığı için böyle konuştuğumu söyleyerek beni kızdırmaktan seni men ediyorum. Bir gün gelecek insanlar arasındaki ilişkinin, istediğin kadar basit ve mükemmel olmadığını anlayacaksın. Yılda bir kez Nil taşıyor diye, onu kurutmak gerekmez. Şimdi beni rahat bırak, yapmam gereken işler var!"

Giovanna çıkarken arkasından kapıyı çarpınca küçük bir porselen vazo düşüp kırıldı.

* * *

Venedik, 10 Şubat 1828

İri iri, tehditkâr kara bulutlar, Serenissima semalarında sürükleniyordu. Yakında fırtına patlayacaktı. Leone Köprüsü üzerinde Şehrazad ürperdi. On beş yıl önce, tıpkı bugünkü gibi bir şubat ayında tanıdığı şehir bu muydu? O zaman göz kamaştırıcı bir güneş, onu karşılamıştı. Venedik muhteşemdi, binaların suluboya resimlerle dolu cepheleri güneşin ışınları altında parlıyordu. Bugün dekor tamamen farklıydı. San Marco Meydanı'ndaki tuğladan örülmüş yüksek çan kulesinin tepesi sise boğulmuştu, kilisenin kubbeleri hayal meyal görünüyordu.

Adı sanı belirsiz insanların, hamalların çevresinde koşturdukları direğin tepesinde Venedik'in sembolü dalgalanıyordu: yıldızlarla bezeli gece mavisi zemin üzerinde kanatlı altın aslanın yer aldığı bayrak. Tok bir çarpma sesi duyuldu. Buharlı tekne rıhtıma yanaşmıştı.

* * *

Hiçbir şey daha önce gördüğüne benzemiyordu. Yoksa ışığın eksikliğinden miydi? Onu Ricardo Mandrino'nun evine götüren gondol, gözüne olağanüstü donuk ve tatsız görünüyordu. Oysa eksik bir şey yoktu. Ne altınlar, ne kadifeler ne de teknenin zeminine ve yanlarına döşenmiş brokar. Çelik çivilerle raptedilmiş kuğu boynu biçimindeki pruva bile sertliğini kaybetmişti.

Şehrazad geriye doğru kaçıp gondolun ortasındaki küçük ahşap kabinin bir köşesine büzüldü. Venedik onu hasta etmişti.

Yaşlı kâhya Mario Carducci ona kapıyı açınca bir adım geriledi. Gelenin gerçekten efendisinin karısı olduğuna inanabilmesi belli bir süre aldı. Şaşkınlığı geçtikten sonra, eğilerek mırıldandı:

"*Signora Mandrino, bentornata a casa.*"[1]

Sonra vasat bir Fransızcayla ekledi:

"Hoş geldiniz, Signora."

Şehrazad müteredditadımlarla eşikten içeri girdi.

"Günaydın, Mario."

Bunları söyler söylemez, sesinin titriyor olması onu şaşırttı.

Kâhya, gondolun yanaştığı iskeleye doğru hamle etti.

"Bavullarınız..."

"Durun."

Kâhya yeni bir emir bekleyerek durdu.

"Acaba..."

Şehrazad, avlunun ortasına kadar ilerledi. Ayakkabıları yerdeki mermer kaplama üzerinde tok bir ses çıkartıyordu. Tunçtan su kuyusu ve çıkrık hep aynı yerdeydi. Kabartmalarla süslü duvarlar, olduğu gibi duruyordu. En dipte üst kata çıkan altın merdiven fark ediliyordu. Her şey yerli yerindeydi.

"*C'e qualcosa che non va, signora?*"[2]

Şehrazad daldın dalgın cevap verdi.

"Hayır, Mario. Her şey yolunda."

Gondolcu usul usul şarkı söylüyordu. Bir çan kulesinin çanı sislerin içinde çın çın öttü.

Şehrazad yaşlı kâhyaya doğru döndü.

"Signor Mandrino geldi mi?"

Soruyu, nefesini tutarak, bir solukta sormuştu.

* * *

Sayvanlı yatağa uzanmış sel gibi yağan yağmuru dinliyordu. Gecenin karanlığında, fırtınalı havalarda suları yükselen Büyük Kanal'ı hayal ediyordu. Yatmadan önce Mario, evin girişini tahtalarla emniyete almıştı. Komşu

1. (İt.) Signora Mandrino, eve hoş geldiniz.
2. (İt.) Yolunda gitmeyen bir şey mi var hanımefendi?

evlerde de aynı şeyi yapmış olmalıydılar ve ertesi gün tüm şiddetli yağışlardan sonraki gibi *acqua alta*, yani yükselen sular, bir süre için Venedik'i esir alacaktı.

Ricardo o fırtınalardan söz ederken, bir savaşı anlatırdı sanki, günde iki kez oluşan gelgit yüzünden toprak parçasının sularla kaplanması bu savaşa tuz biber ekerdi. Kim kazanacaktı, deniz mi, Serenissima mı? Eğer Venedik sulara gömülürse kuşkusuz bu kıyamet günü gibi olurdu; dünya da onunla birlikte yok olur giderdi.

Demek ki, Ricardo burada değildi. Yaşlı kâhyanın dediğine bakılırsa son sehayatlerinden sonra hiç gelmemişti. Mario, akrabalarla görüşüp onlara sormayı önerdi. Venediklinin başına gelenleri belki bir bilen çıkardı.

Fra Matteo da Bascio...

Ya Sofiya'nın düşündüğü gibi Şehrazad, olağanüstü bir tesadüfün kurbanı olmuşsa?

Bir kez daha bu ihtimali aklından uzaklaştırdı. Yarından tezi yok, Ricardo'nun kuzini Kontes Massima Ranieri'yi ziyarete gidecekti. Bu arada uyuması gerekiyordu. Sadece uyku ona biraz huzur verebilirdi.

* * *

"*Allora, Ricardo sarebbe morto a Navarino...*"

Boynuna uçuk pembe renkte incecik bir eşarp bağlamış, uzun siyah saten elbisesinin altında bacak bacak üzerine atmış, dimdik oturan Kontes Massima bu sözleri söylerken gözlerini belli belirsiz kırpıştırmıştı. Ses tonunun sertliği yüzünden, yaptığı yorum bir cenaze söylevini andırıyordu. Salonun tam ortasında, cilalı gölgelerin yansıdığı eşyaların arasında, kuşkusuz, Ricardo Mandrino'nun mezar taşını görüyor olmalıydı.

Hep aynı ses tonuyla, bu kez Fransızca olarak tekrar etti:

"Demek ki, kuzenim öldü."

"Bağışlayın, Signora Massima. Bunu söylemedim. Ak-

sine, yaşadığına inanıyorum. Onu burada bulmayı umuyordum."

"Çok yazık... Korkarım ki bu umudunuza bir son vermeniz gerekecek. Size izah ettiğim gibi, iki yıldır ne kocam ne de ben Ricardo'dan en küçük haber aldık. Hatta, uzaktan ya da yakından şu Navarin meselesine karışmış olabileceğini bile bilmiyordum."

"Ne yazık ki oradaydı."

"Demek ki siyasetle uğraşıyordu."

Derin bir soluk alarak ekledi:

"Çok yazık... Evliliğin onu uslandıracağını sanmıştım."

Şehrazad'ın konuşmaya mecali kalmadı. Ricardo ve ailesi arasında her zaman bir duvar var olmuştu. Venediklinin özgürlüğüne düşkünlüğü, gelenekleri hiçe saymaktan zevk alması, her zaman onu yerleşik aile kurallarının dışına itmişti. Soylu olmayan, üstelik de Arap olan Şehrazad'la evlenerek aradaki son bağları da koparmıştı.

Ama tüm bunların önemi yoktu. Bu görüşmenin ortaya çıkardığı tek gerçek, arayışının bir çıkmaza doğru gittiğiydi.

Son bir gayret gösterip ve sordu:

"Israrımı bağışlayın. Ama çevrenizde bize yardım edecek birisi aklınıza geliyor mu? Belki bir akraba?"

Kontes kaşlarını çattı.

"*Mi dispiace...*[1] Aklıma kimse gelmiyor."

"Bir dost? Bir tanıdık?"

Kontes başını kaldırdı.

"Bir tanem, eğer biz, Mandrino'lar içimizden birinin başına gelenleri bilmiyorsak, başka kimse bilemez. Batılı aileler birbirlerine çok bağlıdır, biliyorsunuz."

Tepeden bakan bir ifadeyle konuşmuştu.

"Yine de... Bir bilgi, bir ipucu..."

Venedikli kadın, düşünüyormuş izlenimi vermek için alnını kırıştırdı.

1. (İt.) Üzgünüm.

"*Forse*[1], Luciano..."

Bu isim, Şehrazad'a yabancı gelmemişti.

"Luciano Robusti'den mi söz ediyorsunuz?"

"Evet. Ricardo'nun bir arkadaşı. Hatırlamadınız mı? Halbuki tanışmıştınız."

Onu tanımaktan öte, nikâh şahitleri olmuştu.

Kontes aynı sert tonda devam etti:

"Ama herhangi bir şey bildiğinden epeyce kuşkuluyum. Şimdi... ona kendiniz sorabilirsiniz?"

"Adresini biliyor musunuz?"

"Santa Maria della Salute Kilisesi'nin hemen yanında oturuyor. Punta della Dogana ile kilise arasında. Buradan iki adım ötede."

Beklemeden ipek bir kordonu sertçe çekti. Bir çan çaldı.

"Size eşlik etmeleri için talimat vereceğim. Şuna bakın... Ricardo başınıza çok dert açmış! Sonuçta, hayatta olma ihtimali var."

Mısırlı kadın ayağa kalkarken o hâlâ konuşuyordu:

"Bu akşam sizi yemeğe davet edemediğim için beni bağışlayacağınızı umuyorum; çünkü Mascoli'lere gitmeye söz verdik. Bizimle birlikte gelmenizi teklif ederdim, ama içinde bulunduğunuz durum... Ayrıca Mascoli'ler çok titiz kimselerdir... Onları bir tabak daha koymak zorunda bırakmak... Anlıyorsunuz, değil mi?"

Şehrazad ayağa kalktı.

"Çok iyi anlıyorum, Signora Massima. Endişe etmeyin. Tüm Mora Yarımadası'nı boydan boya geçtim, Pire'den Venedik'e kadar deniz yolculuğu yaptım; bu tür bir deneyimden sonra en tahammül edilemeyecek şey, işe yaramaması."

Salonun kapısında bekleyen üniformalı hizmetkâra doğru yürüdü.

1. (İt.) Belki.

* * *

Çift, Santi Giovanni e Paolo Meydanı'nda belirdiği anda tüm gözler onlara çevrildi.

İlgiden utanıp sıkılan Şehrazad, Mandrino'nun koluna daha sıkı sarıldı.

Aziz komutanın heykelinin dibine geldiklerinde, tezahüratlar ve bağrışlar eşliğinde bir alkış tufanı koptu. Tüm meydan, neşe seline kapılmış gibiydi.

"Kim bu insanlar?" diye telaşla fısıldadı Şehrazad.

"Bize sevgi tezahüratı yapan dostlar."

Mandolin notaları alkışlara karıştı. Arlecchino[1] kılığında iki müzisyen mandolin çalarak çifte doğru ilerliyordu, bir üçüncüsü de onların önü sıra dans adımlarıyla yürümekteydi.

"Görüyor musun?" dedi Mandrino, "Bizim de kendi müziğimiz var."

Şehrazad'ın tedirgin halini görünce kolunun üzerine hafifçe şefkatle vurdu.

"Bu tedirginlik neden, Şedid kızı? Sana tekrar ediyorum, bunlar dostlarımız."

Şimdiden yanlarına sokulanlar olmuştu, kimileri bir işaretle selam veriyor, kimileri hararetle ellerini sıkıyordu. Rio dei Medicanti'den, meydan boyunca uzanan kanaldan geçen gondolcuların tezahüratları yükseliyordu.

Şehrazad, farkında olmadan Ricardo onu pembe tuğladan bir binanın merdivenlerine kadar sürüklemişti. Yukarıda Bizans stili açık bir kapı vardı. Mucizevi bir şekilde etrafta sadece ikisi kalmıştı: o ve Mandrino.

Mandrino, Şehrazad'ın kulağına fısıldadı:

"Santi Giovanni e Paolo Bazilikası."

Bir an sustuktan sonra devam etti:

"Buraya bir kutlama için geldiğimizi söylemiştim. Aslında yalan söyledim: Bir evlilik töreni var."

1. (İt.) Bir commedia dell'arte kişisi; palyaço.

"Evlilik mi?"

"Evet, Şehrazad."

Yeni bir sessizlik.

"Bizimki."

Şaşırtıcı bir sükûnetle tekrar etti:

"Mısırlı Şehrazad ile Venedikli Ricardo'nun evliliği."

Şehrazad konuşmakta zorlandı:

"Doğru söylemiyorsun..."

"Ben inançsız biriyim. Almadan verdim, vermeden aldım. Günlerimi gereksiz yere harcadım. Ama şu andan itibaren, bu kilisenin önünde her şey bitti. Benim adımı kabul et, seni dünyanın en mutlu kadını yapacağım. Evet, diyerek bir kalemde tüm kadınları sileceksin; çünkü dünyada senin kadar şımartılan, tapılan başka bir kadın olmayacak."

Gökyüzünde mandolin nağmeleri susmuş, Harlequin'ler donmuş kalmıştı. Kıyıya vuran kanal sularının şıpırtısı dışında tek bir fısıltı bile yoktu.

Şehrazad, nemli bir tülün ardından Mandrino'yu görüyordu, belli belirsiz, bulanık bir görüntüydü. Yalan söylemiyordu. Bu bir oyun değildi. Belki de Şehrazad, çılgınlığının kurbanıydı ama bu, en sağlıklı akla boyun eğdirecek bir çılgınlık türüydü.

Fısıldayacak gücü buldu:

"Seni... Seni sevip sevmediğimi bilmiyorum."

"Seveceksin. Çünkü beni zaten sevdin. Eskiden beri. Her zaman. Hatta tanışmamızdan da önce. Bunları bilmiyorsun; ama ben öteden beri biliyordum."

Şehrazad, etrafında katedralleriyle, meydanlarıyla, saraylarıyla tüm Venedik'in yavaş yavaş yıkıldığını hissediyordu.

Babası, Nadiya, Michel, Kerim... Hayaletler, anılar hepsi gürültülü bir selin içinde kayıp gidiyordu, akış öylesine hızlı, öylesine güçlüydü ki onları tutmak için ruhunun gösterdiği tüm gayrete rağmen elinden kaçıp gidiyorlardı.

"Benimle evlenmek istiyor musun, Şehrazad?"
Şehrazad'ın midesi kasıldı.
"Evet," diye mırıldandı. "Evet, Ricardo. İstiyorum."

Yağmur dinmişti ve soluk bir güneş, nafile yere bulutları delmeye uğraşıyordu.

Santi Giovanni e Paolo Meydanı ıssızdı.

Şehrazad ortadaki kemere doğru gitmeden önce pembe tuğladan kilisenin önünde bir an durdu. Bizans stili kapının kanatları aralıktı. Eşikten içeri girdi ve ana bölümün ortasına doğru yavaşça ilerledi.

Tepesinde, altın zemin üzerine mozaiklerle süslenmiş ve pek az aydınlatılmış iki kubbe tavanı karanlık ve engebeli bir gökyüzü oluşturuyordu. Orada da yine, o hüzünlü aydınlık ile evlendiği gün sütunları parıltıya boğan ihtişamlı ışıklar arasında ne büyük bir fark vardı.

Oradan çıkıp kaçma isteğini dizginleyerek ana mihrabın önünde diz çöktü ve istavroz çıkardı.

Luciano Robusti'nin sesi hâlâ kulaklarında çınlıyordu: "Evlendiğiniz günden beri Ricardo'yu görmedim. Elbette ki yazıştık ama o kadar. Gerçekten üzgünüm. Size yardım edebilirsem..."

Yolculuğun sonuydu...

İlk buharlı gemiyle Mısır'a dönecekti.

6

Limanın üzerinde gök gürlüyor, şimşekler çakıyordu. Çok geçmeden karanlık çökecek, tufan gibi bir yağmur başlayacaktı. İç karartıcı hava, Şehrazad'ın yüreğini biraz daha sıkıştırdı. Dalga dalga esen soğuk rüzgâra rağmen kamarasına gitmeye gönlü razı olmuyordu.

Gözü, kudurganca direkte şaklayıp duran bandıraya gidiyor, sonra dikkatini yeniden rıhtıma veriyordu; rıhtımda, tüten gaz lambaları ve meşalelerin ışığında hamallar, Doğu'dan gelen malları indirmeye devam ediyorlardı. Yunan adalarından balmumu, buğday ve bal; Mısır'dan pamuk ve şeker gelmişti. Serenissima'dan ise ahşap, değerli taşlar, bakliyat ve Murano camları gidecekti.

Esperia'nın bağrında bir çan sesi yankılandı, bir ses talimat verdi. Demir alma hazırlıkları başlamıştı.

Şehrazad gözyaşlarını tutmaya çalıştı. Günbatımının alacakaranlığında sıralanmış evlere, Rialto'nun boz renkli sularına son bir kez baktı ve geri geri giderek küpeşteden uzaklaştı.

Ansızın, içten gelen bir dürtünün etkisiyle dondu kaldı. Yolcuların itiş kakışı içinde, bir şimşeğin aydınlattığı bir karaltı, ötekilerden belirgin biçimde ayrılıyordu. Çok uzun boylu, esmer bir adam ve saygı uyandıran bir duruş.

Kalbi öylesine şiddetle çarptı ki, göğsünden fırlayacakmış gibiydi. Karaltı ilerlemeye devam ediyordu. Şeh-

razad'ın parmakları gayriihtiyarı kıvrıldı, tırnakları kanatırcasına avuçlarına gömülmüştü; sanki duyduğu acı ona her şeyin gerçek olduğunu kanıtlayacaktı.

Yeni bir talimat duyuldu. Gemiciler iskelenin dibinde sıralanıyorlardı.

Şehrazad ileri atıldı, alt köprüye inen merdivenlerden yuvarlanırcasına inmeye başladı, basamaklar bitmek bilmiyordu. Düşmek üzereyken parmaklıklara tutundu. Ters istikametten yolcular geliyordu, onları iteleyerek koşmaya devam etti.

İskeleyi kaldırıyorlardı. Koşması haykırışlara yol açmıştı. Bir tayfa seslenerek uyarıda bulundu, ama o hiçbir şey duymuyordu. Bir an için ayağının altındaki zeminin kayıp gittiğini hissetti. Tok bir ses duyuldu. İskele tekrar indi. Şehrazad kendini rıhtımda buldu. Yarattığı kargaşaya aldırmadan, karaltıyı yeniden görmek için kalabalığa göz gezdirdi. Sandık ve fıçı yığınlarının arkasında gözden kaybolmak üzereyken onu gördü.

Soluk soluğa, bitkin bir halde, adamın saptığı dönemece geldi. Sadece birkaç adım uzağındaydı. Kalbi hâlâ deli gibi atıyordu. Nefesini düzenlemeye çalıştı. Adamın kararlı bir yürüyüşü vardı. Üstü başı düzgündü. Kıyafeti temiz paktı. Savaştan sağ çıkmış bir felaketzede bu muydu? Umutsuz bir adam?

Yola devam etmeyi denedi ama bacakları isyan ediyordu. Taşa mıhlanıp kalmışlardı sanki, aklında korkunç bir soru belirmişti:

Ricardo, Saba'yı terk etmeye karar vermişse onun için Navarin uygun bir fırsat olmuştur. Bu mümkün müydü?

Adam durmuştu. Yanakları, bembeyaz bir sakalla kaplı ileri yaştaki bir adamla konuşuyordu. Aslında o ikinci şahıs hep oradaydı, sadece Şehrazad onu yeni fark etmişti. Tekrar yürümeye başladılar.

Elini uzatıp omzuna dokununca adam döndü.

Masmavi gözleri, öylesine derinden Şehrazad'ın içine işledi ki, sanki ruhuna ulaştı.

"Ricardo," demek istedi. Ağzından hiçbir ses çıkmadı.

Onun kollarına atılmak istedi. Bedeni yere çakılıp kalmıştı.

Adam hâlâ onu inceliyordu. Tepkisizce. Yüzünde kaygılı bir meraktan başka hiçbir ifade yoktu.

"*Possiamo aiutare la signora?* Size yardım edebilir miyiz?"

Konuşan o değil, yaşlı adamdı.

Şehrazad'ın dudakları aralandı.

"O benim kocam..."

Yabancı kaşlarını çattı.

Öteki anlamamış gibiydi.

Şehrazad, titreyen elleriyle harmanisinin devrik yakasına dokunarak tekrar etti:

"O benim kocam..."

"Kocanız mı Signora? Emin misiniz?"

Şehrazad, başını birkaç kez sallayarak "evet" demeye çalıştı.

"Kocanız mı?"

Bu kez soruyu mavi gözlü adam sormuştu, samimi bir şaşkınlıkla.

Devam etti:

"Adınızı öğrenebilir miyim?"

Mandrino'nun sesinin ciddi ve sıcak tınısını tanıdığı anda, bir kâbusa dalmış olduğuna kanaat getirdi, yokluk ya da ölümden daha feci bir şeydi. Kekeleyerek konuştu, oysa konuşmanın anlamsızlığının farkındaydı.

"Şehrazad..."

Mandrino, ona üzgün bir tavırla baktı.

"Signora, dedi yaşlı adam. Belki bir hata yapıyorsunuz. Emin misiniz?.."

Şehrazad fal taşı gibi açılmış gözlerini onun yüzüne dikti.

"Hata mı?"

Yabancı ortalığı sakinleştirmek istedi.

"*Vi prego...*"[1]

1. (İt.) Lütfen.

"O, Ricardo!"

Bir gök gürültüsü havayı yarıp geçti ve onun sesini bastırdı.

"Ne dediniz? Ricardo mu?"

"Ricardo! Ricardo Mandrino!"

İlk yağmur damlaları yere düştü. Şehrazad, adamın elini yakaladı ve var gücüyle sıktı.

"Söyle ona! Yalvarırım söyle ona!"

Tek cevap, huzursuz bir yüz ifadesiydi.

"Mümkün değil... Ben..."

Şehrazad ne diyeceğini bilemiyordu. Şakakları zonkluyordu. Tüm varlığını bir çılgınlık kaplamıştı. Güçsüz ve umutsuz bir halde, koparılmış bir çiçek gibi kendini adamın kollarına attı. Şaşkınlık içinde olsa da, adam onu itmedi. Bir süre geçti. Şehrazad onun kendisini kollarıyla sardığını hissetti. Sıkı sıkı sarılmıştı, yere yığılmasını engelliyordu.

Şüphe edebilir miydi? O sarılışı iyi tanıyordu, tıpkı teninin kokusunu, o amber parfümünü tanıdığı gibi. Dünyada hiçbir şey, hiçbir kudret, onu aksine ikna edemezdi. Kendi öz toprağını tanımıştı, o alan kendisinindi.

O esnada korkunç bir sağanak, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başlamıştı.

Sanki bir sis tabakasının ardından yabancı ihtiyarın sesini duyar gibi oldu:

"Sakin olun, Signora. Size inanıyorum. Söylediklerinizin doğru olduğuna inanıyorum. Artık buradan gidelim. Gelin, gelin..."

"Adım Enrico Manin. Mandrino'lar gibi benim ailem de eski Venedik soylularından. Bazı mülklerimi elden çıkarmak için altı ay önce Pire'ye gitmiştim. Navarin Çarpışması'ndan sonra Yunanistan'la ticaretin uzun bir süre güvenirliğini yitireceği belliydi. Kocanızla Pire'de karşılaştım."

Şehrazad ellerini kavuşturmuş, sabırla onu dinliyordu, konuşmanın akışını kesmemek için herhangi bir yorum yapmaktan kaçınıyordu.

"Limandaki sokakların birinde bir zeytinyağı deposu-

nun sahibi olan Yunanlı müşterime banka mektubu vermek için gitmiştim. Tezgâhın arkasında Ricardo'yu gördüm. Onu hemen tanıyamadım. Basit bir tezgâhtarlık işi yapan, saçı sakalı birbirine karışmış, kirli görünümlü bu adamın, asil Mandrino'ların soyundan olduğunu nasıl anlayabilirdim ki, üstelik on beş yıldır onunla karşılaşmamıştım."

"İlk bakışta dikkatimi çeken şey tavırları oldu, sonra onu daha önce de görmüş olduğuma kanaat getirdim. O zaman Yunanlı müşterime sordum. O da, aralık ayı gibi adamı rıhtımda başıboş gezerken fark ettiğini söyledi. Bir iş arar gibiymiş ve sadece İtalyanca konuşuyormuş. Tam da bu yüzden Demetropulos –müşterimin adı bu– onu işe almaya karar vermiş. Çünkü en çok İtalyanlar ve Venediklilerle ticaret yapıyordu. Ayrıca, yaşına rağmen adamın güçlü kuvvetli bir yapısı vardı ve varillerin yüklenmesi ya da bu tür taşıma işlerinde faydalı olabilirdi. Böylece Ricardo –kim olduğunu o zaman bilmiyordum– Yunanlı'nın hizmetine girmiş."

"Kim olduğunu nasıl öğrendiniz?"

"Bekleyin anlatıyorum..."

Bir süre konuşmasına ara verdi, sonra aklına o anda gelmiş gibi sordu:

"Gerçekten, bir şey içmek istemiyor musunuz?"

"Teşekkür ederim. Lütfen devam edin."

"Demetropulos'a, adamın geçmişi hakkında bir şeyler söyleyip söylemediğini ya da Pire'de bulunma sebebinden bahsedip bahsetmediğini sordum. Tüm gayretlerine rağmen hiçbir şey öğrenememiş, adını bile. Yabancının yasadışı bir şeyler yapmış olabileceğini düşünmüş ve ısrar etmemeye karar vererek ona Alekos adını vermiş; bir daha da soru sormamış. Tüm bunların bende merak uyandırdığını tahmin edebilirsiniz. Beni tezgâhtarıyla konuşturmasını Yunanlı'dan rica ettim, böylece Ricardo'yla karşı karşıya geldim."

Enrico Manin düşünceli bir halde, usul usul sakalını sıvazladı.

"Yaşamın bir kördüğüm olduğunu düşünüyorum...

Olur olmaz bir nedenle ipler düğümleniyor ya da sonsuza dek kopup gidiyor."

Sonra kaldığı yerden devam etti:

"Kısa süre sonra Demetropulos'unkinden çok farklı bir sonuca vardım. Karşımdaki adam, bir kanun kaçağı ya da bir haydut değildi. Hafızasını kaybetmişti."

Hafıza kaybı... Bunu duyar duymaz, Şehrazad elleriyle koltuğun koluna yapıştı, yüzü feci halde solmuştu. Ama bir şey söylemedi.

"O andan itibaren," diye devam etti Manin, "konuşmamızın hiçbir netice vermeyeceğini anladım. Yanından ayrılmaya karar verdim, onunla el sıkıştığım sırada birden parmağındaki şövalye yüzüğünü fark ediverdim. İncelemem için bana vermesini istedim. Yüzüğün üzerine, şahlanmış at figürü taşıyan badem biçiminde bir arma kazınmıştı."

"Mandrino'ların arması..."

"Kesinlikle. Karşımdaki adam gerçekten Ricardo'ydu."

Şehrazad bu inanılmaz öykünün yarattığı ruh sarsıntısına hâkim olmaya çalıştı. Enrico Manin sanki aklından geçenleri okumuştu, ona doğru eğildi ve merhametle konuştu:

"Duygularınızı anlıyorum, hanımefendi... insanın öldü sandığı birini mucizevi biçimde karşısında bulması ve sonra onun sadece bir gölge olduğunu fark etmesi..."

"Sonra? Ne yaptınız?"

"Bir vatandaşımı, soylu bir kardeşimi böyle bir durumda bırakamayacağımı tahmin edersiniz. Demetropulos'a para ödedim ve Ricardo'ya kim olduğunu izah edip benimle Venedik'e gelmesi için onu ikna ettim. Hafızasına kavuşabilmesi için en uygun yerin orası olduğunu düşündüm. Elbette ki, evli olduğunu bilmiyordum, Mısır'da yaşadığını da."

"Demek ki sizi gördüğümde Pire'den dönüyordunuz..."

"Evet öyle... Gemiden yeni inmiştik ve Ricardo'yu evime götürmek üzereydim. Yarın da onu akrabalarıyla buluşturacaktım. Burada hâlâ akrabaları olduğunu sanıyorum. Galiba bir kuzini."

Son bir kez sustu, ardından sözlerini bitirdi:

"Ama kader sizi yolumuza çıkarttığına göre, tabii ki artık buna gerek görmüyorum."

Odaya boğucu bir sessizlik çöktü. Olayların bu şekilde neticelenmesi öngörülemez ilahî bir ceza mıydı?

Zeus, Asklepios'un üstüne yıldırım göndermiş.

İbrahim'in anlattığı bu mitolojik efsane bir tür işaret miydi? Ne zaman doğanın düzenini altüst etmeye kalkışmıştı ki? Kadere boyun eğmeyi reddetmek, neden Tanrı'ya hakaret sayılıyordu ki? O durumda, yarattığı mahlukatın mutluluğuna karşı çıkan zalim bir Tanrı olmalıydı. Eğer böyleyse mücadele etmek ve zulmü yenmekten başka ne çare vardı? Sonuçta Asklepios örneği, efsaneler dünyasında bulunan sayısız karanlık sayfalardan biriydi. Onların arasında ışığı anlatanlar da vardı. Eski Ahit'teki Yakub, mücadelesinden yücelmiş olarak çıkmamış mıydı? Şehrazad da Ricardo'yu bulmakla küçük bir zafer kazanmıştı. Şimdi, Ricardo ona gelinceye kadar çabalarını sürdürmeliydi.

Enrico Manin'in öyküsü boyunca oturduğu koltuktan kalktı.

"Sanıyorum artık Ricardo'yla konuşma vakti geldi."

"Elbette. Yandaki odada bekliyor. Yine de..."

Manin cümlesini yarıda kesti.

"Evet?"

"Hafızasındaki boşluklar karşısında, daha da acı çekebileceğinizi hatırlatmama gerek var mı?"

Şehrazad'ın dudaklarında soluk bir gülümseme belirdi.

"O yaşıyor, Signor Manin."

"O at gezintisi..."

"Üçümüzdük, sen, ben ve Joseph. İki saatten fazla kum tepelerinde at koşturduk. Tam dönmek üzereydik ki çocuk, en yüksek piramidi işaret ederek sana sordu:

'En tepeye çıktın mı?'

Sen de çıktığını söyledin.

Joseph tekrar sordu:

'Bir gün benimle de çıkar mısın?'

Cümlesini henüz bitirmişti ki, yere atladın. Bana doğru dönüp şöyle dedin:

'Bizimle geliyor musun?'

İtiraz ettim: Joseph sadece on bir yaşındaydı.

Cevap vermek yerine ona kollarını uzattın ve attan inmesine yardım ettin. Ben yine itiraz ettim:

Delilik bu! Boynunuzu kıracaksınız!

Sen hemen karşılık verdin:

'Korsikalı bücür başardığına göre, biz neden yapamayacakmışız, anlamıyorum.'"

Mandrino, gözlerini kırpıştırdı, tuhafına gitmişti:

"Korsikalı bücür mü?"

"Bonaparte'a böyle derdin. Ondan hiç hoşlanmazdın."

"Elbette. Neden hoşlanayım ki? Benim ülkemi soydu."

"Hatırlıyor musun?"

Mandrino sanki ayağa kalkacakmış gibi hafifçe dikeldi.

"Size nasıl anlatsam..."

Şehrazad hararetle onun elini tuttu.

"Hayır, Ricardo..."

"Özür dilerim... Sana nasıl anlatsam... Hafızamdaki kimi kesitleri bütünüyle okuyorum. Anlaşılmaz bir sebepten dolayı, bunların büyük bir kısmı tarihe ilişkin. Sonra çocukluğum ve belli belirsiz Venedik. Belli belirsiz diyorum, çünkü beynimin karanlıklarında suyun üzerinde bir şehir gördüğüm oldu; ama neresi olduğunu hiç kestiremedim. Enrico, Serenissima'dan söz edince aradaki bağı kurdum."

"Başka ne vardı?"

"Yüzler, belirsiz manzaralar, tüm bunlar bana suyun dibinde titreşen çakıltaşları gibi görünüyor. Ya da kesin ve belirgin bir görüntü oluşturmadan ileri geri giden gölgeler gibi."

Gözlerini indirip yere baktı.

"Mesela, bir tepenin üzerinden görünen o manzara. Şimdi, senin sayende onun kaynağını biliyorum. Anlıyorum."

Dikkatini biraz daha yoğunlaştırmaya gayret ediyor gibiydi.

"Bir yanda pembe renkte bir çöl. Öte yanda bir nehir yatağı."

"Nil."

"Yemyeşil bir kırın yanında uzanan Nil. Kum tepelerinin gölgesini uzatan günbatımı. Havanın berraklığı, ve özellikle... özellikle de yaşamın ve ölümün sınırlarına tepeden baktığıma dair çok belirgin bir algı."

Sustu. Derin bir bunalım yüz hatlarını biçimsizleştirmekteydi; sanki ta içeriden bir kalem, hatları yeniden şekillendirmeye çalışıyordu.

Boğuk bir sesle şöyle söyleyiverdi:

"Ayrıca, sen varsın..."

Elini Şehrazad'a doğru uzattı ve yanağını okşadı.

"Görüntün bana yabancı ama seni ezbere biliyormuşum gibi hissediyorum. Hayvani bir içgüdü; ancak senin yanında selamete erişebileceğimi fısıldıyor. Sana baktığımda, belli belirsiz bir heyecan duyuyorum; ama bu duygu billur kadar şeffaf ve ne yalan söylemeli, yoğunluktan uzak. Bana anlattıklarını, tüm engellere rağmen benim izimi sürmeni sağlayan o azmini tekrar düşündüğümde, korkuyla kendimi sorguluyorum. Neden? Aramızdaki aşk, böylesine bir fedakârlığa değecek kadar büyük müydü? Hayatını feda etmeyi göze alacağm kadar eşsiz miydi?"

Şehrazad hemen cevap vermedi. Düşüncelerini aktarmak istiyormuş gibi ona uzun uzun baktı. Hangi sözcükler? Hangileri ifade edilemez olanı ifade edebilecek kadar güçlüydü? Müşterek geçmişlerinin elyazması onun elindeydi. Onu Ricardo'ya verirse tek göreceği karmaşık simgeler ve şifrelerdi. Metni çözmesini sağlayacak tek bir anahtar vardı; ama o da hafızasının karanlıklarına gömülmüştü.

Alçak sesle sordu:

"Mısır'a dönelim. İster misin?"

Ricardo, "Evet," dedi. Sonra çekingen bir sesle konuştu:

"Giovanna... adı buydu, değil mi?"

"Evet. Şunu bil ki, tıpatıp senin kopyan."

Ricardo'nun yüzünde çocuksu bir gülümseme belirdi.

"Babasını sevdiğini umuyorum."

"Sana şu kadarını söyleyeyim, öylesine seviyor ki, herkesi rakip görüyor."

"Oğlumuzun adı da Joseph..."

"Aralarında on üç yaş var."

"Bana tarif ettiğin o büyük malikâneyi, Seba'yı gözümün önüne getiremiyorum."

"Yine de yerli yerinde duruyor. Göreceksin. Giriş yolunda yürümeye başlayınca her şey sana tanıdık gelecek."

Ricardo sustu, elini kristal bir sürahiye uzattı.

"Size biraz şarap ikram edebilir miyim?"

Yeniden "siz" diye hitap etmeye başlamıştı, doğal olarak. Şehrazad üzüntüsünü göstermemek için arkasını döndü.

"Nadiren içerim. Hiçbir zaman yemek haricinde içmem."

Kendine bir kadeh doldurdu, iki eliyle tuttu.

"Tüm bildiklerini yeniden öğrenmek zorunda kalmak. Korkunç bir şey. Şu var olmadan var olma duygusu. Nefes almak ve aynı anda boğulduğunu hissetmek, kalbin attığını ama ta derinlerinde bir ceset katılığına sahip olduğunu bilmek."

"Ricardo, güven bana, zamanla her şey yerli yerine oturacak."

"Uzun bir yol olmasından korkuyorum, hiçbir şey kaybolup gitmeyeceğimi garanti edemez."

"Ben, ben garanti ediyorum; çünkü yoldaki tüm işaret noktalarını ezbere biliyorum. Sadece sana parmağımla göstermem yetecektir."

Ricardo kadehi dudaklarına götürdü ve başına dikti.

"Size bir şey söyleyeyim mi... Beni korkutan o yolculuğu yeniden yapmak değil... Hayır. İnsanların yanlarında sürüklediği bir hasta olma düşüncesi..."

Şehrazad itiraz etmeye yeltendi.

"Bırakın bitireyim, rica ediyorum. Bugün geçmiş var

olmasa da, içgüdüler duruyor. Daha önce bu tür bir tartışmamız olmuş muydu hatırlamıyorum; ama bilin ki ölümden korkuyorum. Beni dehşete düşürüyor."

"Biliyorum.

Ricardo şaşırmış gibiydi.

"Evet, bu konu hakkında konuşmuştuk. Ölüm, senin en sevdiğin konu."

"Yine de işe yaramama utancının yanında, bu korku tamamen anlamsızlaşıyor. Ölü gibi yaşamaya dayanamam. Asla!"

Bağırarak tekrarladı:

"Asla!"

Sonra sustu, bir süre bardağının dibine çökmüş olan amber rengi tortuyu inceledi.

Şehrazad ona doğru eğildi.

"Sana bir anlaşma teklif ediyorum."

"Bir anlaşma mı?"

"Mozaiği yeniden yapılandırmayı deneyeceğiz. Ama başaramazsak gidersin. İstediğin an gidersin. Çünkü..."

Cümlesini tamamlamadan önce kısa bir ara verdi.

"Çünkü ben de ölü gibi yaşayamam."

"Bu ne demek?"

"Varlığımın bir kısmından mahrum kahrım... Senden mahrum kahrım."

Sesinde hafif bir titreme olmuştu ama devam etti:

"Senin yanında olup seni paylaşamamak, seni yaşayamamak, yokluğundan beter olur sanıyorum."

Mandrino'nun yüzünü ellerinin arasına aldı, işaretparmağını dudaklarının çevresinde, tenindeki kırışıklıklarda dolaştırdı. Her dokunuş, içini tahmin etmediği bir enerjiyle dolduruyordu. Ve yeniden kavuştuğu ten, ışık saçıyordu.

"Sen yaşıyorsun..."

7

Mısır, 2 Mart 1828

Bacaklarını safkanın böğürlerine sıkı sıkıya bastıran Giovanna, Nil Nehri boyunca okaliptüs ve palmiye ağaçları arasında atı dörtnala sürüyordu. Rüzgârın savurduğu toz zerrecikleri yanaklarını kırbaçlıyordu; rüzgâr zaman zaman tenini biçse de aldırdığı yoktu. Tam bir huşu içinde, atını sürmekteydi.

Sağında, Kahire'nin üç yüz minaresi, güneşe doğru yükseliyordu.

Genç kız usta bir süvari hâkimiyetiyle atı yönlendirerek yoluna devam etti. Doğayla bir bütün olduğu bu anlarda Giovanna, kendisini mutluluğun zirvesinde hissediyordu. Yine de koşunun sonunda nehir-tanrıyla randevusu olmasaydı, bu mutluluk biraz eksik kalacaktı.

Dizginlere değen parmakların dokunuşuyla Şems yavaşladı, dötnala koşu uysal bir tırısa dönüştü. Sürücü ve atı, yarım fersah daha gittiler, dizginlerin bir kez daha çekilmesiyle hayvan durdu.

Giovanna yere atladı ve su kenarına doğru koşmaya başladı.

Dünyanın en büyük çölünün hâkimi, ona kollarını açmış gibiydi. Onu sadık bir âşık gibi bekliyordu. Suyun iyice yakınına gidip oturdu, killi toprağın giysilerine bulaşmasına hiç aldırmıyordu. Sandaletlerini çıkarttıktan sonra binici pantolonunun paçalarını olabildiğince yukarı

sıyırdı ve çıplak bacaklarını nehrin ağır akıntısına daldırdı. O anda sanki bambaşka biri olmuş, tüm bedenini tarifsiz bir huzur duygusu sarmıştı. İnancını hiçbir şüphenin sarsamayacağını düşündü: Nil'in kızıydı o.

> Mısır, içinde yeşil bir ağacın bulunduğu tozlu topraklı bir şehirdir. Nil onu ikiye böler: Nil'in sabah yolculuklarına ve akşam yolculuklarına hamt olsun. Mısır kimi zaman bembeyaz bir incidir, kimi zaman altın parçası, kimi zaman zümrüt, kimi zaman da rengârenk bir halı.

O kıyıların kızıl renkli toprağıyla her temasında, eski şiir tekrar hafızasında canlanıyordu. Yazarı, fatih Amr bin As[1] da o toprağa ve o nehre en az Giovanna kadar tapıyor olmalıydı.

Gözkapaklarını kaldırdı ve bakışlarıyla manzarayı kucakladı. Biraz ileride, yukarıda, birkaç kadın başlarının üzerinde dengede duran testileriyle, sahil boyunca ilerliyorlardı. Siyah muslin çarşaflarına bürünmüş halleriyle, kilden bir halata asılı zarif cambazları andırıyorlardı. Yürüyüşleri kıvraktı, kalçalarının hareketi, dalgalanan ipeği akla getiriyordu. Ara sıra, gözlerinin arasından sallanan peçenin metal agrafının ışıl ışıl parlaması da manzaranın büyüsüne katkıda bulunuyordu.

Giovanna bunun çöl kıyafetinden ne kadar farklı olduğunu düşündü. Burası yaşamın krallığıydı; eski bilgelere göre Nil'in kaynağını aldığı şu efsanevi yerin, hayaletler ve ruhlar krallığının tam zıddıydı.

Öne doğru eğildi, avuçlarına biraz su aldı, suyu yanaklarına, alnına, boynuna çarptı.

Suların yükseleceği mevsim yakındı, Giovanna'nın en sevdiği dönemdi bu. Bir zamanlar Mısırlıların tenlerini boyamak için kullandıkları o kızıl kahve renge dönüşecekti nehrin suları. Yakında akıntılar, Afrika vadilerinin derinlik-

1. Hz. Muhammed'in çağdaşı olan Arap komutan 642'de Mısır Valisi oldu. Daha sonra Kahire adını alacak Fustat şehrini kurdu.

lerinden o bereketli çamuru getirecekti; bataklıkların, balta girmemiş ormanların ve Etiyopya nehirlerinin karışımını. Mavi Nil'den Beyaz Nil'e kadar, yaşamın yüce nağmeleri Delta'nın en uzak noktaları dahil tüm vadiyi kaplayacaktı.

"Ben her şeyim, hem dünüm, hem bugünüm hem de yarınım!" diye kükreyecekti nehir-tanrı, Tanrıça Neith'in sözlerini tekrarlayarak.

İşte o zaman su damlası gecesi olacaktı. Tüm geceler içinde en üstün gece, ölen kocası Osiris'e ağlarken İsis'in gözyaşlarının toprağa bereket dağıttığı gece.

Giovanni bir süre daha orada öylece dalgın dalgın durdu. Eve dönmeye karar verdiğinde güneş ufukta solmaya yüz tutmuştu. Kuzeye doğru akan akışkan rüyaya hüzünle baktı. Bir veda mırıldandı, sonra sandaletlerini giydi ve atına atladı. Bir an sonra muhteşem binek hayvanı, arkasında kızıl renkli bir toz bulutu bırakarak Seba'ya doğru uzanan yolda rüzgâr gibi uçuyordu.

İki saat sonra çiftliğin sınırları belirdi, müşrefiyeli büyük beyaz ev, cümbez ağaçları, ahırlar, dalgalanan palmiyeler... Bir atlı, kapıdan içeri giriyordu. Kuşkusuz Hüseyin'di. Bu zavallı ahır bekçisi çocuk bir türlü endişelerinden kurtulamıyordu. Giovanna'nın refakat kabul etmeksizin atla dolaşmaya her çıkışında, zavallının içi içini yiyor, onun sağ salim dönmesi için dualar ediyordu. Sonunda da dayanamayıp onu aramaya çıkıyordu.

Yine de... hayır, o Hüseyin değildi. Hüseyin koşumsuz binerdi, oysa gördüğü atın üzerinde koşum takımları vardı. Joseph'ti o. İçini bir kaygı bürüdü. Ağabeyinin sabahın bu saatinde işini bırakıp çıkması, alışılmış bir şey değildi. Hemen aklına annesi geldi. Belki de bir haberciydi.

Giovanna, ona yetişmek için hızlandı.

Yaklaştıkça kaygısı artıyordu. Joseph avazı çıktığı kadar bağırıyor, müthiş bir heyecanla elini kolunu sallıyordu. Çok geçmeden iki atlı iyice yakınlaştı. Sanki çölün rüzgârı bir anda Giovanna'nın göğsüne dolmuştu.

"Döndüler! Döndüler! Babam burada! Yaşıyor!"

Giovanna atından indi ve eve doğru koşmaya başladı. Ricardo, verandanın önünde ayakta durmuş onu bekliyordu; yanında Şehrazad heyecanla el sallıyordu.

Babasının boynuna sarılmak üzereydi ki, yüzündeki biraz mesafeli ifade, irkilmesine sebep oldu. Bunu seyahatin yorgunluğu olarak yorumladı. Buluşma sevgi doluydu ama pek sıcak değildi. "Giovanna," diyen o seste her zamanki coşkuyu hissetmedi. Neler oluyordu? Kollarını Ricardo'nun beline doladı. Var gücüyle sarılsa da huzursuzluğu artıyordu.

Son altı ay boyunca özlemini içine gömmüş, gözyaşlarını tutmuştu; sadece Mandrino'nun yanında salacaktı kendisini. İşte şimdi, tanımlayamadığı bir nedenle, içinden bir ses, hasretini ona göstermenin gereksiz olacağını söylüyordu.

Babasından uzaklaştı ve gözlerini ona doğru kaldırınca gördüğü şey yüzünden altüst oldu: Ricardo ona bakıyordu ama içgüdüsel bir merakla.

Dehşet içinde bir adım geriledi.

O anda Şehrazad'ın sesi araya girdi.

"Gelin, çocuklar," dedi. "İçeri girelim."

Çıplak ayaklarını altına alıp divanın bir köşesinde oturan Giovanna, annesinin, sık sık Joseph'in telaşlı sorularıyla kesilen açıklamalarını dinliyordu. Gözleriyle Ricardo'yu içiyordu adeta.

İlk ânın şaşkınlığı yerini, tarifsiz bir mutluluk ve kafa karışıklığından oluşan karmaşık bir duyguya bırakmıştı. Asla ummadığı bu buluşmanın verdiği mutluluğa. Ricardo'nun tutulduğu ve uzun sürme ihtimali olan o gizemli hastalığın yarattığı kafa karışıklığına. Oysa babası karşısında duruyordu. Görünüşte aynı adamdı. Tabii ki, simsiyah olarak hatırladığı saçlarında şimdi yer yer beyaz ışıltılar vardı. Teni daha yanıktı, dudak kenarlarında yeni çizgiler oluşmuştu. Ama onda gerçekten değişen şey, bakışlarının pırıltısıydı: Işığı sönmüştü.

Nübyeli hizmetçi, elinde bir tepsiyle salona girmişti. Efendisine doğru gitti ve ona taparcasına bir saygıyla baktı:

"Beyim, size ne kadar bakarsam bakayım, gözlerime inanamıyorum."

Mandrino beceriksizce karşılık verdi:

"Biliyorsunuz, Hat..."

Hizmetçi kızın adını söyleyemedi.

Joseph imdada koştu.

"Hatice."

"Hatice... Ben de inanmakta zorlanıyorum."

Hizmetçi onun önüne bir fincan kuşburnu çayı koydu.

"En sevdiğiniz içeceği hazırladım... Şekersiz. Sizin sevdiğiniz gibi."

Venediklinin alnı kırıştı.

"En sevdiğim içecek mi?"

"'Bir fincan kuşburnu, tüm hazinelere bedeldir.' Hep böyle derdiniz. Ama..."

"Hatice," diye hizmetçinin sözünü telaşla kesti Şehrazad. "Tamam. Teşekkür ederiz."

Şaşıran Nübyeli bir an için tereddüt geçirdi, sonra evin hanımının kararlı yüz ifadesi karşısında gümüş tepsideki diğer içecekleri de bıraktı ve Mandrino'ya kuşkuyla bir göz atıp odadan çıktı.

Mandrino, fincanı eline almış sessizce inceliyordu.

Yüzünde yine farklı bir ifade belirmişti.

Kırmızı renkli içeceği incelemeye devam etti.

Şehrazad huzursuz bir sesle ona şöyle dedi:

"Hatice'yi bağışla. Ona durumu izah etmeye gerek duymadım. Aynı şekilde Hüseyin'e de söylemedim."

Kırılan bir bardak şangırtısı konuşmasını kesti.

Giovanna ve Joseph, çarpılmış gibi birbirlerine baktılar.

Ricardo'nun bileğinden kan fışkırıyordu.

"Tanrım!" diye bağırdı Şehrazad boğuk bir sesle.

İmdadına koşmak için öne atıldı ama kocası onu sert bir hareketle durdurdu. Ayağa kalktı. Yüzü balmumu rengini almıştı, hortlak gibiydi, kanlı elini karısına doğru kaldırdı.

"Hayır. Beni rahat bırakın. Lütfen. Yalnız kalmak istiyorum."

Akşam olduğunda olayın yarattığı gerilim hâlâ geçmemişti.

Şehrazad ve iki çocuğu, balkonda bir araya gelmişlerdi. Günbatımının sükûneti, üç gölgenin çevresinde hüküm süren gergin ortamla tezat oluşturuyordu. Hatice çekingen bir sesle akşam yemeğinin hazır olduğunu söyleyince her biri hiç de inandırıcı gelmeyen birer mazeret uydurup reddetti.

Giovanna, tavanda usulca sallanan bakır abajura doğru başını kaldırdı. Aslında üst kattaki odaya göz atıyordu. Ricardo odasına kapanmıştı.

"Anne, babama ancak bir doktorun yardım edeceğini düşünüyorum," dedi Joseph.

"Ben de öyle düşünüyorum," diye onayladı Giovanna.

"Ayrıca, Mısır'ın en yetenekli doktorunun masraflarını karşılayabilecek durumdayız. Neden bundan mahrum kalalım?"

Şehrazad, eteğinden hayalî bir ipliği silkeledi.

"Sanıyorum Doktor Clot'dan söz ediyorsun?"

"Elbette."

"Ne yazık ki, tüm ilmine rağmen, Clot'nun pek bir şey yapamayacağından korkuyorum."

"Neden?" diye sordu Giovanna.

"Çünkü babanızın organik bir hastalığı yok. Hafızası perdelendi ve ne kadar bilgili olursa olsun hiçbir bilimadamı o perdeyi kaldıramaz."

Joseph ısrar etti:

"Ama ona danışmakla bir şey kaybetmeyiz. Clot sarayda en çok rağbet gören hekim, babam ve Mehmed Ali her zaman yakın dost olmuşlardır; Paşa, bize yardım etmekten mutluluk duyacaktır."

"Vali'nin olumlu cevap vereceğinden kuşkum yok. Ama Ricardo reddedecektir."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" diye şaşkınlıkla sordu Giovanna.

"Çünkü onu tanıyorum. Hasta olma fikrine tahammül edemez; bu hususta da haklı; çünkü size tekrar ediyorum, hiçbir organik hastalığı yok."

"En azından onu ikna etmeye gayret edebiliriz. Eğer Doktor Clot'nun hafıza kaybını ufacık da olsa tedavi etme ihtimali varsa bu şansı kullanmamak saçmalık olur."

"Belki... Ama bunun için öncelikle Ricardo'nun suskunluğunu bırakıp iletişim kurmaya razı olması gerekir."

Gözlerinde bir kıvılcım çaktı.

"İtiraf etmeliyim ki, Mısır'a dönüşün zor bir deneyim olmayacağını sanmıştım. Görünüşe bakılırsa yanılmışım. Ne olursa olsun Vali'ye bir haber göndereceğim."

Giovanna'nın tepkisini görmek için ona doğru döndü. Kızı yerinde yoktu.

Kapıyı usulca açtı. Oda karanlıktı; Ricardo, elleri ensesinin altında sırtüstü uzanmıştı, uyuyor gibiydi. Kız kararsızlıkla içeri girdi, kapıyı aralık bıraktı. Koridordan süzülen ışık sayesinde yavaşça yatağa yaklaştı.

Hemen o anda babasının tok sesi duyuldu:

"Kim o?"

Giovanna neredeyse geri gidecekti.

"Benim. Giovanna."

"Giovanna? Ne istiyorsun?"

"Seni görmek. Konuşmak."

Örtülerin hışırtısı duyuldu.

"Gitmemi isteyebilirsin ama..."

Hızla bir soluk aldı.

"... Ama bilmem, sözünü dinler miyim?"

Babasının tekrar kıpırdandığını hissetti. Giovanna dikkat kesildi.

"Söz dinlememe gibi bir huyun var demek?"

"Her zaman değil."

Kapının aralığından süzülen ışığın aydınlığında Ricardo'nun yüz hatlarını seçebiliyordu. Devam etmesi için kendisini cesaretlendiren bir ifade sezer gibi oldu.

"Kimi zaman söz dinlemek zarar verir."

Ricardo yarı yarıya doğruldu.

"Şu anda hissettiğin de bu mu?"

"Evet."

Babası, yatağın kenarını işaret etti.

"Otur."

Kız, tereddüt göstermeden itaat etti.

"Benimle konuşmak mı istiyordun?"

"Evet. Ben... Senin başına gelenleri anlayabildiğimi söyleyecektim. Mutsuz görünüyorsun; bunun sebebi hastalığın değil bence. Başka bir neden var."

"Demek öyle..."

"Seni ne kadar sevdiğimizi biliyorsun."

Ricardo belli belirsiz kaşlarını çattı.

"Beni mutsuz eden, bu kadar çok sevilmek mi?"

"Elbette."

"Neden ki?"

"Çünkü o sevgiye karşılık veremiyorsun. Sana iyi gelmiyor, aksine seni yaralıyor. Ama sana kızmıyorum."

Ricardo'nun dudaklarında bir gülümseme belirdi.

"Gerçekten de tuhaf birisin."

"Senin kızın değil miyim?"

Ricardo cevap vermedi. Eli, komodinin üzerinde duran kibrit kutusuna gitti. Hemen yanındaki gaz lambasını alıp fitilini yaktı. Oda canlanmış gibi göründü.

"Pekâlâ, Giovanna. Sana kalbimi açacağım. Eğer seni üzersem peşinen özür diliyorum. Sevginizin beni mutlu etmekten çok yaraladığını söylemekte haklısın. Anneni bulduğumdan, sizleri bulduğumdan beri, bir heyecan yakalamak ümidiyle ruhumu yokluyorum: Eğer orada acı bulsaydım, sevinç bulmuş kadar mutlu olacaktım. Duygularımı zorlamaya gayret etsem de, iyi bir şey çıkmayacağını önceden biliyorum. Buz gibi bir gecenin karanlığında yürüyen ve kendi ayak seslerinden başka yol göstericisi olmayan bir yolcu gibi hissediyorum kendimi."

Konuştukça gerginlikten yüzü titriyordu. Gözkapakları ağırlaşıyordu.

"İşte, artık her şeyi biliyorsun."

Mandrino'nun elleri saçlarını okşayınca hafif bir ürperti hissetti.

* * *

Seba'nın üzerinde ılık bir şafak söküyordu. Yatağında dizlerini karnına çekmiş yatan Şehrazad, müşrefiyenin kafes boşluklarından hafifçe süzülen ilk güneş ışınlarını inceliyordu. Birazdan Gize Camisi'nin minaresinden müezzinin tanıdık sesi yükselecek, müminleri günün ilk namazına çağıracaktı. Sırtüstü döndü, üzerindeki örtüyü bacaklarına doğru itti. Ruhsal sarsıntıya fiziksel bir baskı da eklenmişti. Ricardo'nun yokluğu boyunca tüm bedeni susmuştu. Ayrılığın yarattığı üzüntü, arzuya yer bırakmamıştı. Ama onu bulduğundan beri, ona olan arzusu yeniden uyanmıştı, teni nasıl doğal olarak susmuşsa şimdi aynı doğallıkla onu istiyordu. Onun yan odada, birkaç adım ötede yattığını bilmek, nefesini hissetmek, tenini hayal etmek ama dokunamamak onu kırıyor, yaralıyordu.

Ne yapabilirdi? Zamanla bu kâbusun biteceğini ümit etmekten başka.

Kulak kabarttı. Koridordan bir ses geliyordu: Ricardo'nun ayak sesleri olduğunu fark etti. Nereye gidiyordu? Geceyi nasıl geçirmişti? Neredeyse seslenecekti ama dudaklarını ısırdı. Her şey öylesine kırılgandı ki. En basit sözcük bile, görüntüyü bozan bir aynaya dönüşüyordu.

Ayak sesleri kesilmişti. Kapının altından sızan ışık gölgelenmişti. Dehşete kapılmış gibi ani bir hareketle örtüyü omuzlarına kadar çekip bekledi. Bir elin kapıyı çalmak üzere olduğunu hayal ediyordu. Kocasının adını telaffuz etmek üzere dudakları aralandı. Ama kapıyı çalmak üzere olan el vazgeçmiş olmalıydı; çünkü gölge kaybolmuştu.

Parmakları pikenin püsküllerine yapıştı.

O anda kapının üç kez vurulduğunu duydu.

Ricardo içeri girdi. Şehrazad onun yüz hatlarındaki sakinlik karşısında afalladı.

Kocası odanın bir köşesinde duran koltuklardan birine doğru gitti, sonra fikir değiştirdi, pencereye doğru yürüdü ve perdeleri açtı.

"Böyle daha iyi..."

Koltuğu işaret etti.

"Oturabilir miyim?"

"Kendi odandasın Ricardo."

Ricardo koltuğa oturdu, bacak bacak üzerine attı.

"Şu Doktor Clot. Başarılı biri midir?"

"Doktor Clot mu?"

"Giovanna bana söz etti. Ona kalırsa ülkedeki en iyi hekimlerden biriymiş. Doğru mu?

"Vali'nin özel doktoru olduğuna göre, başarılı olduğuna kuşku yok.

"Kaç yaşlarında?"

"Olsun olsun otuz beştir."

"Fransız mı?"

"Evet. Hatırladığıma göre Marsilyalı. Mısır'a geleli iki yıldan biraz fazla oluyor. Mehmed Ali, ona ordunun sağlık teşkilatını emanet etti. Ayrıca Ebu Za'bal Tıp Mektebi'ni kurdu. Göz hastalıkları üzerine büyük bir hastane[1] inşa ettirme girişimlerini de duydum."

"Onunla ne zaman görüşebiliriz?"

"Paşa'nın onayından sonra. Ben de ona yazmaya hazırlanıyordum."

"Sanıyorum İskenderiye'ye gitmemiz gerekecek."

"Zannetmiyorum. Eğer emir alırsa Doktor Clot, Kahire'ye gelebilir."

Hemen ekledi:

"Karar senin."

"Pire'de yağ hamallığı yapan birinin her zaman bir hükümdarla karşılaşma şansı olmaz. Vali Hazretleri'ni görmekten şeref duyacağım."

1. Kasr El-Ayn Hastanesi. 1798'de Şark Ordusu'nun cerrahları Desgenettes ve Larrey'in açtıkları karantina kliniğinin yerine yapılmıştır. Sonradan aynı yerde inşa edilen bina hâlâ aynı adı taşımaktadır.

Şehrazad satır arasındaki hafif alaycılığı anlamazlıktan geldi.

"Pekâlâ, Ricardo. Doktor Clot'nun bize yardım edeceği konusunda çok umutluyum. Ayrıca, birlikte yediğimiz son yemekte bende bıraktığı harika izlenimi hatırlayınca ben..."

"Biz mi? Doktor Clot ve sen demek istiyorsun?"

"Sen de o akşam bizimle birlikteydin, Ricardo."

Başını eğerek açıkladı:

"Toplantıyı sen tertiplemiştin. Burada. Bizim evde."

"Ne zaman?"

"27 Temmuz'da. Hem benim hem de Giovanna'nın doğum gününde. Aynı günde doğduk."

"'Son yemek,' dedin, birlikte tek bir kere yemek yemedik yani ha?"

"Hayır," dedi Şehrazad, kısa bir tereddütten sonra.

"Şu Doktor Clot bizim aile dostlarımızdan biri mi?"

Şehrazad konuyu değiştirmek istedi.

"Demek ki, Giovanna seni ikna etti..."

"Bana cevap ver!"

Şehrazad kekeleyerek konuştu:

"Ne öğrenmek istiyorsun?"

"Sorumu duydun: Clot, bizim aile dostlarımızdan biri mi?"

Neredeyse duyulmayacak bir sesle yanıtladı Şehrazad:

"Ona, ön adıyla, Barthélemy diye hitap ederdin."

8

Paris, 5 Mart 1828

Corinne, kordonların madenî kısımlarının gayet iyi geçirildiğinden ve tam yerine oturduğundan emin olduktan sonra yeleği Georges Grégoire'a uzattı. Terzi, vitrine yaklaştı ve dikişi gün ışığında inceledi. Hemen yüzündeki gülümsemeyle hoşnutluğunu belirtti.

"Gerçekten de sihirli parmakların var, Corinne'cik. Eğer bu kadar bencil olmasaydım ve seni özleyeceğimizden korkmasaydım, dostum Louvain'in ısrarlarına dayanamaz, seni çalmasına izin verirdim. Dikiş uzmanlarının arasında şöhret olurdun!"

Yeleği, karısına gösterdi.

"Bak, tatlım. Harika bir işçilik değil mi?"

Judith tasdik etti.

"Sana her zaman söyledim, doğuştan kabiliyetli. Tanıdığım tüm nakışçılar arasında danteli ve sateni onun gibi ince işleyen yok."

"Yeter, ikiniz de susun," dedi Corinne, "beni utandırıyorsunuz."

"Ama hakikat bu."

"Öte yandan, Mösyö Louvain'in teklifine gelince o zavallı adam boşu boşuna nefesini tüketiyor: Sizi asla terk etmeyeceğim. Zaten en ufak bir tereddüdüm olsaydı, çarçabuk kaybolurdu. Onun yanında çalışan Marceline bana ne dedi biliyor musunuz? Mesai sabah saat dokuzda

başlıyor, akşam on birde bitiyormuş, hatta bazen gece yarısı."

"Tabii ki, çok düşük bir ücret karşılığında."

"Günde iki frank!"

Judith iç çekti.

"Küçücük bir çatı katının aylık kirasının elli frank olduğunu ve sadece ekmek ve sütle beslense bile insanın geçinemeyeceğini düşününce o zavallı işçilerin nasıl hayatta kalabildiklerine şaşıyorum."

"Ne yazık ki," dedi Georges Grégoire, "Louvain'in diğer patronlardan pek farkı yok. İşçilerin koşulları genel anlamda çok kötü."

"Kesinlikle öyle," dedi Judith. "Ama sıkıntıyı en çok çekenler kadınlar."

Birdenbire heyecana kapılarak devam etti:

"Gerçekten iyi kazanç sağlayan işlerin hepsi erkeklere yönelik. Bize bırakılan ancak karnımızı doyuracak meslekler. Olur da iyi para getiren bir sanayi dalında işe girebilirsek yöneticiler hemen maaşları indiriyorlar, hem de bir kadının bir erkekle eşit para almaması gerektiği gibi saçma bir sebeple."

"Doğru," dedi Georges Grégoire. "Tam bir haksızlık olduğunu kabul ediyorum."

Judith, Corinne'e hitap ederek konuştu.

"Saint-Simon'cular hareketine neden bu kadar umut bağladığımızı ve bu hareketin ülkede gelişme kaydetmesinin ne kadar önemli olduğunu anlıyorsun, değil mi?"

İnançla devam etti:

"Saint-Simon'cular toplumu değiştirmek için tek şansımız. Toplum o eşekarıları tarafından, yani aylaklar, soylular, tefeciler tarafından değil, balarıları tarafından balarıları adına yönetilmeli. Yani sanayiciler tarafından."

Corinne'in gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Sanayiciler mi?"

Bu sefer Georges açıkladı.

"Yeni bir sözcük bu. Akımın kurucusu Kont Saint-Simon tarafından bulundu. Sanayiciler, milleti oluşturan

insanlar. Çalışanların ürettikleri zenginlik, çalışanlara dağıtılmalıdır. Güzel ve soylu bir amaç değil mi?"

Tam inanmasa da, Corinne onayladı.

"Kuşkusuz. Ama Saint-Simon'cuların fikirleri gerçekten bu denli yüce mi?"

Judith, arkadaşına eleştiren gözlerle baktı.

"Eğer bir kerecik olsun toplantılarımıza katılmış olsaydın, bu soruyu sormazdın."

"Annemin ölümünden beri dışarı çıkmak içimden gelmiyor."

"Anlıyorum, hayatım. Ama insanın üzüntüsüne gömülüp inzivaya çekilmesinin hiçbir yararı olmaz. Eminim ki, arkadaşlarımızı dinlemek sana iyi gelecektir. Öğretileri hem ruha hem de akla hitap ediyor. Bu öğretinin tutarlılığı ve Fransa'da toplumsal adaleti sağlama tasarısı hoşuna gidecektir."

Kocasının desteğini bekledi.

"Haklı değil miyim, Georges?"

Georges, Corinne'in omzuna sevgiyle sarılarak evet anlamında başını salladı.

"Gelecek toplantı önümüzdeki ay; 6 Nisan'da Taitbout Salonu'nda. Peder de orada olacak. Bizimle gelmek ister misin?"

"Peder mi?"

"Saint-Simon'cular, Saint-Simon'un halefine böyle hitap ediyorlar. Gerçek adı Barthélemy Prosper Enfantin. Olağanüstü bir insan, dünyada az görülür bir basirete sahip. Üstelik de bir âlim, Politeknik mezunlarından. Yüreğindeki sevgi ve cömertliği anlamak için onu görmek, dinlemek lazım."

"Benim için," dedi hararetle Judith, "yeni bir dinin önderi, bir mesih olduğunu söylemekten kaçınmıyorum."

Corinne şaşırmış gibiydi.

"Bir mesih mi? Biraz abartmıyor musun?"

"Hayır Corinne. Hepimiz onun müritleriyiz. Ama seni inandırmaya çalışmanın bir anlamı yok. Görecek ve kendin karar vereceksin."

"Evet? Bizimle Taitbout Salonu'na gelecek misin?" diye sordu Georges."

"Gerçekten de bu adam, sizin tarif ettiğiniz gibiyse umut vaat ediyor demektir. Ondan uzak durmam doğru olmaz."

* * *

İskenderiye, 8 Mart 1828

İhtişamlı bir doru atın üzerinde oturan Mehmed Ali, deniz kıyısı boyunca uzanan tersane inşaatını görünür bir memnuniyetle izliyordu.

"Tüm Doğu'nun en güzel tersanesi olacak. Bu sayede büyük bir donanma inşa edeceğim, Navarin'de yok olup giden donanmadan daha muhteşem olacak."

Yanında duran atın üzerindeki adama doğru döndü ve ekledi:

"Bu şeref size ait olacak, Mösyö Cerisy."

"Teşekkür ediyorum, Vali Hazretleri. Mısır'ın yücelmesine ufacık da olsa bir katkıda bulunabilirsem bundan sevinç ve onur duyarım."

"Yakın zamanda onurlandırılacaksınız: Size 'bey' unvanı verilmesine ilişkin kararname hazır. İmzamı bekliyor."

Oldukça heyecanlanan Fransız, tekrar teşekkür etti.

"Haşmetlim, böylesine bir rütbeye layık olduğuma inanıyor musunuz?"

"Elbette, Mösyö Cerisy. Toulon'dan geldiğiniz günden beri bu tersanenin ortaya çıkması için üstesinden geldiğiniz büyük zorlukları biliyorum. Tüm mimari projenin çizimi, iç limanın hazırlanması, personelin eğitimi, temel kazısı için gerekli makinelerin imalatı: Her şey sizin eseriniz. İnanın bana bu büyük bir iş."

Karşısındakinin yorum yapmasına fırsat vermeden başka konuya geçti:

"Neticede, kaç kalafat yeri planladınız?"

"Taş işçiliğiyle inşa edilecek olan dört tane, büyük gemiler için denize doğru uzanan iskeleleri de bulunacak. Üç tane de firkateyn ve küçük tekneler için. Toplam yedi tane olacak."

"Ahşap malzemenin muhafazası için bir ambar öngördünüz sanırım."

"Elbette, haşmetlim."

Şantiyenin güneyini işaret etti.

"O tarafta dökümhaneler, deniz teçhizatları için depolar, ölçüm aygıtları ve örneklerin bulunacağı binalar olacak."

"Mükemmel. Ne kadar zaman sonra ilk gemimizi suya indirebileceğiz?"

"Bir aksilik olmazsa yaklaşık üç yıl içinde, Vali Hazretleri."

Mehmed Ali kaşlarını çattı.

"Üç yıl... Tüm bir ömür..."

"Ne yazık ki, daha çabuk olması mümkün değil."

"Endişelenmeyin, Mösyö Cerisy, bunun bilincindeyim. Ancak, üzerimizde dolaşan akbabaların o zamana kadar Mısır'ı yutmasından korkuyorum. Yüce Rabbimizin de bize..."

Sustu. Onlara doğru yürüyen küçük bir grup dikkatini çekmişti. Eyerin üzerinde hafifçe yükseldi ve mühendise veda etti:

"Bunları daha sonra konuşuruz. Allah yardımcınız olsun."

Atını mahmuzladı, kişisel korumasından sorumlu beş Arnavut asker onu izledi.

* * *

Onu ilk fark eden Joseph oldu. Atlıların kaldırdığı toz bulutunu parmağıyla işaret etti.

"İşte Vali! Bizi karşılamaya geliyor."

Şehrazad gözucuyla Ricardo'ya baktı. Korktuğunun aksine sakin ve rahat görünüyordu.

Giovanna, babasının elini tutmuştu. Paşa yanlarına gelinceye kadar bırakmadı. Hükümdar iri bedeninden umulmayan bir çeviklikle atından indi, koruma görevlileri hemen çevresini sardı.

Nezaket kurallarını göz ardı ederek önce Venedikliye hitap etti.

"Hoş geldin, Mandrino Bey! Seni özledik."

"Allah razı olsun, Vali Hazretleri."

Vali ellerini beline koydu, hafifçe geriye eğildi ve onu inceledi.

"Deniz havası sana fena gelmemiş, belki de Yunanistan'ın iklimi ha? Harika görünüyorsun."

Şehrazad'a dönüp sordu:

"Mektubunda hasta ve perişan dediğin adam bu mu?"

Kadın cevap vermedi.

"Bizi seven kadınlar gerçekten de tarafsızlık kavramını kaybediyorlar. Anlaşılan o ki, genellikle yüzün alt kısmını örten peçe, bazen gözlerini de kapatıyor."

Mandrino donuk bir sesle karşılık verdi:

"Ne yazık ki, Haşmetlim, eşimin size aktardığı bilgiler doğru."

"Hadi ama Mandrino Bey, hükümdarını tanımadığına inanmamı mı bekliyorsun?

"Cevap vermeli miyim?"

"Eğer beklediğim cevapsa."

"O halde, beni susmak zorunda bırakıyorsunuz."

"Neymiş bu hafıza kaybı hikâyesi? En feci fırtınalardan sonra bile balık, okyanusu tanır! Karanlık çöktüğünde yerini bulamayan bir yıldız yoktur!"

Bir kez daha Mandrino'nun elini tuttu ve yanaklarını örten gür sakalların üzerine koydu.

"Eğer kör olduysan bile dokunma hissin kaybolmamıştır. Mehmed Ali'nin sakalını hisset. Tüm imparatorlukta daha yumuşak bir sakal yoktur."

Venediklinin elini, başının üzerindeki sarığa götürdü.

"Saçlarımı örten şu başlık! Avucunu çuhanın üzerinde gezdir. Sadece Mehmed Ali o kumaşa asalet verebilir. Bir dostun, bir akrabanın yüz hatları unutulabilir ama bir hükümdarınki unutulmaz! Hadi ama Ricardo Mandrino, hâlâ benim kim olduğumu bilmiyor musun?"

Cevap verme işini Şehrazad üstlendi.

"Bağışlayın, Haşmetlim. Ama ona biraz zaman tanımanın uygun olacağını düşünmüyor musunuz?"

"Zaman mı? Zamana kim hâkim olmuş ki? Ne senin kocan ne de ben Yüce Tanrı'yla bir anlaşma imzaladık! Oğlum, Mora dağlarında ateşler içinde yanıyor. Çar, İstanbul'a yürümeye hazırlanıyor!

"Vali Hazretleri..."

"Ona ihtiyacım var!"

Aynı buyurgan ses tonuyla emretti:

"Saraya dönüyoruz."

* * *

Salonun zeminini kaplayan kocaman ipek halının üzerinde adımları kayıyordu adeta. Dekordaki altın varaklı süslemeler ve aşırı lüks, kimi yerde zevksizliğe dönüşmüştü. Carrara mermerinin yanında yapay kaplamalar, kristal avizeler, bakır şamdanlar vardı. Odanın ortasında oymalı ahşaptan, üç ayaklı bir sehpa duruyordu; üzerine devasa boyutlarda som gümüşten bir tepsi yerleştirilmişti. Hizmetkârlar tepsinin üzerine çeşit çeşit şerbetlerin yanı sıra demirhindi şerbeti için bardaklar, şekerkamışı suyu ile şamfıstığı, dövülmüş badem ve bal kokuları yayılan dağ gibi bir kurabiye yığını koymuşlardı. Vali'nin hemen uzanabileceği mesafede bir nargile bulunuyordu. Tömbekinin üzerine en sevdiği karışımdan bir tütün topağı yerleştirilmişti: maassil, kıyılmış tütün yaprakları ve melas.

Hükümdarın bir işaretiyle halının üzerine bağdaş kurarak yarım daire biçiminde oturdular. Oturur oturmaz

Mehmed Ali, nargilenin kırmızı deriyle kaplı marpucunu eline aldı. Bir nefes çekti ve gözlerini Mandrino'ya dikerek, tekrar etti:

"Sana ihtiyacım var!"

Venedikli çaresiz bir ifadeyle kollarını iki yana açtı.

"Vali Hazretleri, ne sizin ne de benim Yüce Tanrı'yla bir anlaşma imzaladığımızı söylediğinizde kuşkusuz haklıydınız. Gelin görün ki şu anda geçmiş, bugünü karartıyor."

"Buna bir çare bulacağız! Doktor Clot'yu çağırttım. Seni bekliyor. Ne zaman istersen bir hizmetkâr, seni ona götürecek."

Nargileden derin bir nefes daha çekerken kurşuni gözleri, etrafındaki çehreleri inceliyordu. Bakışları Giovanna'da durdu.

"Maşallah! Mandrino'nun kızı, giderek daha da güzelleşiyorsun."

Genç kız biraz zoraki olarak gülümsedi.

"Evet, biliyorum," diye devam etti Paşa, "senin için fazla yaşlıyım. Doğum gününde bana söylemeye cesaret ettiğin sözleri hatırlıyor musun?"

Giovanna, başını hayır anlamında iki yana salladı.

"Elbette ki, aynı soruyu babana sorsam, doğduğun günü bile hatırlamadığını söyleyecektir. Öyle değil mi Ricardo Bey?"

"Her şeyi biliyorsunuz, Vali Hazretleri."

"Senin hafızanı tazeleyeyim ki, ne tür bir kızın var, gör. Yedi ay önceydi, sizin evde, Seba'da. Giovanna içeri girdi, güzelliğine hayran oldum ve birkaç yaş daha büyük olmamasına üzüldüğümü söyledim. Annesi şakayla cevap verdi: 'Mısır'a bir kraliçe daha mı?' dedi. Ben de, 'Neden olmasın!' dedim. O zaman şimdi burada duran inci tanesi söze karıştı: 'Hayır, söz konusu bile olamaz!' diye bağırdı. Şaşkınlığımı fark edince devam etti, hem de belirtmeliyim ki, görülmemiş bir küstahlıkla: 'Zaten iki eşiniz var. Ben kimseyi paylaşmam!'"

Hükümdar, nargileden bir nefes daha çekti.

"Senin kızın işte böyle, Ricardo Mandrino. Annesinin o dayanılmaz karakterini almış; ayrıca kabul etmeliyim ki, güzelliğini de."

"Böylece hiçbir yanının babasına çekmediği ima edilmiş oluyor.'

"Öyle değil. Ama bundan söz etmenin yararı yok."

"Neden?"

"Senin kızın olduğunu unutmadın mı?"

Küçük bir kahkaha attı.

"Ne olursa olsun Giovanna haklıydı. Sadece Arnavut ve Çerkes iki eşim olsa neyse, bir üçüncüyle evlenmem mümkün olabilirdi. Ama başkaları da var. Gayrimeşru olanlar. Hiç saymadım ama eminim ki Çin'de ne kadar pirinç tanesi varsa, haremimde de o kadar kadın var. Çocuklarıma gelince... uzun zaman önce onların sayısını hesaplayabilme umudumu bir kenara bıraktım.[1] Ama daha ciddi meselelere dönelim.

Joseph'e döndü.

"Benim sadık hidrografi mühendisim... söyle bakalım, Delta'nın harita çizimleri nasıl gidiyor?"

"Ben de size o konudan bahsedecektim, Haşmetlim."

"Seni dinliyorum."

"Mösyö Bellefonds ve ben, Süveyş Kıstağı'na kadar devam etmek istiyoruz."

"Süveyş Kıstağı ha!.. Fransız'ın fikri olduğunu tahmin ediyorum. Mösyö Bellefonds hizmetime girdiğinden beri o bölgeden söz etmediği tek bir gün yok. Tam bir saplantı bu."

"Kıstağın topografik haritasının çıkarılması gerektiğini ve bunun Delta'da giriştiğimiz çalışma kadar faydalı olacağını düşünüyor."

"Sanıyorum dostumuz gizliden gizliye yurttaşı Bonaparte'ın hayallerinin izini sürüyor. Kızıldeniz ile Akdeniz'i birleştirecek bir kanalın hayalini kuruyor hâlâ. Öyle değil mi?"

1. Rivayet mi yoksa tarihî bir hakikat mi? Mehmed Ali'nin 84 çocuğu olduğu söylenir. Resmî olarak tanınmış dört erkek ve iki kız çocuğu vardır.

"Evet, bu fikrin ona çok cazip geldiğini biliyorum."

"Yine de önceliğimin sulama olduğunu aklınızdan çıkartmayın. Mısır, Nil'in bir armağanıdır; ama aynı zamanda onun ani değişimlerinin kurbanıdır."

Daha ciddi bir ses tonuyla devam etti:

"Binlerce yıldır azgın sular, yüksek Etiyopya yaylalarından aşağı inip o bereketli çamuru, mucizevi gübresiyle vadiyi kaplıyor. Gel gör ki bu nimetin durumunu önceden kestirmek neredeyse imkânsız! Suların yükselişi yıldan yıla öyle büyük farklılıklar gösteriyor ki. Bu ülkenin, kaderine hükmetmesini istiyorsak mutlaka –cümlesini vurgulamak için koltuğun kolçağını yumruklad– ama mutlaka nehrini dizginleme becerisini göstermelidir. Baraj, dalgakıran, kanal, ne gerekiyorsa yapılmalı. Gayretlerimizi bu yöne yöneltmeliyiz."

"Tamamen hemfikirim, Vali Hazretleri. İşte bu yüzden Delta'nın topografik tespitleri yapılır yapılmaz Süveyş Kıstağı'na girişeceğiz."

Mehmed Ali düşünceli bir tavırla, nargile marpucunun koyu amberden ucunu ısırdı.

"Bu keşfin bana maliyeti ne kadar olacak?"

"Mösyö Bellefonds hesapları yaptı. Rapor incelemenize hazır. Elbette ki, tasarımıza onay verecek olursanız."

"Mösyö Bellefonds'dan hiçbir şey esirgemedim, Ricardo ve Şehrazad'ın oğlundan hiç mi hiç esirgemem. Size açık çek veriyorum. Ne zaman yola çıkıyorsunuz?"

"Önümüzdeki hafta inşallah!"

"Allah yardımcınız olsun!"

Venedikliye döndü.

"Sanıyorum Linant de Bellefonds adı sana hiçbir şey hatırlatmıyor, öyle değil mi?"

Ricardo cevap vermedi. Soruyu duymamış gibiydi.

"Ricardo Bey!"

"Evet, Vali Hazretleri."

"Mösyö Bellefonds'u hatırlayıp hatırlamadığını sordum."

"Hayır."

Mandrino bir süredir konuşmalara dahil değildi. Zihni başka taraflara uçmuştu. İçinde bulunduğu o an geriye çekiliyor, yerini bir kuyunun derinliklerinden çıkan görüntüler silsilesi alıyordu.

Müzik var. Bir çenginin kıvrılıp bükülen gölgesi. Bir bahçede kurulan çengi çadırının girişinde korumalar meşale tutuyorlar. Alacakaranlığın ortasında bir çift. Kadın, erkeğin mahzun yüzünü ellerinin arasına alıyor, sonra ona sarılıyor. Erkek, bu kucaklamayı ıstırap dolu bir ifadeyle karşılıyor. Sonra o tuhaf hareket gerçekleşiyor: Kadın, erkeğin yanaklarına akan gözyaşı damlalarını işaretparmağıyla alıyor ve kendi dudaklarına götürüyor.

Venedikli, kendi sorusunu duydu:

"O gece başka kim vardı?"

Şehrazad ürperdi.

"Giovanna'nın doğum gününden mi bahsediyorsun? Pek çok davetli vardı. Yüz kadar olmalı."

"Bir çengi, çalgıcılar?"

"Evet."

"Bir çadır kurulmuştu."

Bu bir soru değildi. Devam etti:

"Demek ki o gece üzüntüye yer yoktu."

"Üzüntü mü? Kesinlikle hayır. Neşe zamanıydı."

"Davetliler arasında yine de üzgün bir adam vardı. Kimdi o?"

Herkes hayretle ona baktı. Şehrazad sordu:

"Onu hatırlıyor musun?"

Kendine rağmen, sesinde bir korku tınısı seziliyordu.

"Ve onun gözyaşlarını, işaretparmağıyla silen bir kadın."

Şehrazad'ın boğazı düğümlenince Joseph, onun yerine konuştu.

"Gerçekten de üzgün bir adam vardı. Kerim bin Süleyman."

"Kerim..."

"En yakın dostumuzdu. Henüz bir yeniyetmeyken Seba'da çalışmıştı. Bahçıvanımızın oğluydu."

"Gözyaşları nedendi?"

"Çünkü o da Navarin'e gidiyordu."

Mehmed Ali müdahale etmeye karar verdi.

"Süleyman'ın oğlu, donanmamıza komuta eden iki amiralden biriydi. Öteki, damadım Muharrem Bey'dir. Onlara ulaştırman için sana bir mektup vermiştim."

"Anlıyorum..."

Venedikli, Şehrazad'a doğru hızla döndü.

"Onu teselli eden kadın... sen miydin?"

"Evet."

"Sana o kadar yakındı demek?"

"Onunla birlikte büyüdüm."

Mandrino, içinde başlayan çatışmayla birlikte keskin ve sinsi bir acı hissediyordu. Gözünün önüne kör bir akrep geldi, teninin kıvrımları arasına yerleşmiş, iğnesini batırmak için fırsat kolluyordu. İçgüdüsü ona, eğer varsa huzurun bir açıklamaya, bir sözcüğe bağlı olduğunu söylüyordu. Bunu nasıl elde edecekti? Zihninde, sorması gereken soruyu bulamıyordu.

"Baba..."

Giovanna'nın sesi onu içinde bulunduğu âna geri döndürdü.

"Süleyman'ın oğlu Navarin'de öldü."

Bu sözler duyulur duyulmaz, salona çöken ağır hava dağıldı, ferah bir rüzgâr esti.

"Vali Hazretleri," dedi Mandrino, "Doktor Clot'nun beni kabul etmeye hazır olduğunu söylemiştiniz, değil mi?"

"Kesinlikle öyle."

Paşa ellerini çırptı, sanki bir sihir gerçekleşmiş gibi, bir hizmetkâr o anda kapıda belirdi.

"Beyi, Doktor Clot'nun yanına götür."

Ricardo, hükümdarı selamladı ve hizmetkârın arkasından gitti.

Kapı kapanır kapanmaz Mehmed Ali'nin sesi salonda

yükseldi. O âna kadar var olan kışkırtıcı vurguları kaybolmuştu. Boğuk, neredeyse çökmüş bir sesti.

"Korkunç... Allah şahidimdir ki, gördüğüm şey korkunç..."

9

Mehmed Ali sinirle salladı.

"Doktor Clot, gereksiz ayrıntılarla lütfen beni yormayın. İhtiyacım olan basit bir cevap: evet ya da hayır. Bey Mandrino'nun hafızasına yeniden kavuşma ihtimali var mı?"

"Cevap evet. Yine de hemen belirteyim ki bu ihtimal –rastlantıya dayanan her şeyde olduğu gibi– bir saat sonra da gerçekleşebilir, on yıl sonra da ya da..."

"Hiçbir zaman gerçekleşmez..."

"Korkarım ki öyle, Vali Hazretleri."

Paşa, altın bir sigara tabakası alıp sinirli hareketlerle elinde çevirmeye başladı.

"Aslında, siz bilimadamlarında hayran olduğum şey şu ki, kuşkularınızdaki kesinliği ifade etme konusunda üstünüze yok."

"Haşmetlim..."

"Özür dilemeyin. Keyifsizim. Bana asıl biraz önce sözünü ettiğiniz o ihtimali nasıl gerçeğe dönüştürebiliriz, onu söyleyin."

Doktor Clot üzüntülü bir tavırla, başını öne eğdi.

"Bilmiyorum. Belki bir şok."

"Bir şok..."

"Bir olay hafızasına ket vurmuş, bir başka olay geri getirebilir."

"Kısacası, Allah'a kalmış."

"Öyle denilebilir, Haşmetlim."

Paşa, tabakayı avucunda sıktı.

"Ne yazık ki, uzun bir süredir Allah, insanlarla görüşmüyor."

* * *

Ras el-Tin Sarayı karanlığa büründü. Bilinmedik ağır kokularla yüklü nemli hava baygınlık verici bir ortam yaratıyor. Yaprak kımıldamıyor. Deniz ile Maryut Gölü arasındaki toprak şeridi üzerinde uzanan İskenderiye sakin sakin uyuyor. Asırlık duvarlarının arasında bir çatırtı duyuluyor, aniden alevler yükseliyor. Kimse endişelenmiyor. İskender'in, Caesar'ın ya da herhangi bir Ptolemaios'un hayaleti olabilir bu ya da sadece onların düşlerinin sağa sola saçılması.

Ricardo denize yukarıdan bakan taraçada yalnız. Doktor Clot'nun sözleri, beyninde dönüp duruyor. Hepsi satır gibi keskin.

"Maalesef dostum, hafıza kaybı tıbbın çaresiz kaldığı hastalıklardan biri; bilim açısından hâlâ karanlıkta. Nedeni ve etkileri, kişiye göre farklılık gösteriyor. Hastalığın aynı seyri izlediği iki kişi bile yok."

Yol kapalı. Bundan böyle beyni abluka altına alınmış vaziyette yaşamaya tahammül edecek, çevresindekilerin girdisini çıktısını bildiği hayatı hakkında kendisi bölük pörçük birkaç sözcük dışında hiçbir şey bilmeyecek.

"Öyleyse... ne yapmalı?"

Clot tereddüt etmeden yanıtlamıştı.

"Bir depoya dönüşmek."

"Ne anlama geliyor bu?"

"Aşırmak, söküp almak, talep etmek, çevrenizdekileri bıkmadan usanmadan sorgulamak, en gereksizleri dahil bütün bilgileri depolamak, tıpkı ikizinizin siperlendiği kaleyi ele

geçirmeye yarayacak silahları toplamak gibi. Çünkü kuşkunuz olmasın, o orada, beyninizin bir köşesinde saklanmış duruyor Yunanlılar ona enantios *diyor, yani karşıt."*

Aşağıda pas rengi köpükler dağınık kayaları yalıyor. Ricardo, sulara gömülmüş olan kaderini dalgaların, içine çekip sonra da dışarı saldığı duygusuna kapılıyor. Yine de doktor haklı. O ikiz bir yerlerde var olmalı. Onun tersyüz edilmiş görüntüsü, öteki yüzü, aynanın arkasında hapsolmuş kısmı. Onu yerli yerine geri getirmek için bir seçenek: Ona tuzak hazırlamak, ya tuzağa düşecek ya da... ayna kırılacak. Yani ölüm.

"Sana bir anlaşma teklif ediyorum. Mozaiği yeniden yapılandırmayı deneyeceğiz. Ama başaramazsak gidersin. İstediğin an gidersin. Çünkü ben de ölü gibi yaşayamam. Senden mahrum olarak."

O kadın... denizleri aşmıştı, Mora'da, Venedik'te onu aramıştı, kuşkusuz daha da uzaklara gidebilirdi; çünkü er ya da geç onu bulacağına olan inancı tamdı. Sonuç olarak ya çözüm onun elindeyse? Ya Doktor Clot'nun sözünü ettiği kaleyi yıkma gücü sadece onda bulunuyorsa?

Ricardo, ellerini parmaklıklı korkuluğun üzerine koydu. Taşa temas etmek ona güven verdi. Derin bir nefes alarak enginlerden gelen iyot kokusunu içine çekti ve Vali'nin etrafında toplandıklarında hissettiği o sinsi acıyı tekrar düşündü. Acı, o doğum günü akşamını ve özellikle de o kişiyi hatırladığında ortaya çıkmıştı: Kerim bin Süleyman.

Gerçekte kimdi o adam? Şehrazad ile onun arasındaki gerçek bağlar neydi? Çünkü kanmamıştı. Aralarındaki sadece şefkat ya da dostluk değildi, kelimeler gerçek anlamlarında kabul edilecek olursa. Söz konusu olan daha derin bir duyguydu. Yoksa o sahneden söz edilmesi tüm dinleyenlerde neden öylesine bir huzursuzluk uyandırmıştı? Cevaplardaki, kelime aralarındaki o beceriksizlik, tutukluk nedendi? Özellikle de Giovanna'nın o cümlesi:

"Süleyman'ın oğlu, Navarin'de öldü."

Sanki onu teselli etmeye çalışmıştı. Neden?

Ricardo arkasını döndü. Karşısında sarayın bembeyaz

cephesi duruyordu, onlarca penceresinde gün ışığına ya da karanlığa açılan delikler gibi yıldızlar yansıyordu. Pencerelerden birinin arkasında, sadece birinin arkasında, onun sorularının cevabı vardı.

Hangi pencere, Şehrazad'ın odasına aitti?

* * *

Mandrino'nun bedenini üzerinde hissetti. İlk anda büyük bir kuş çöküp kalmış gibi geldi. Uyku mahmurluğunda Ricardo'nun sevişme isteğine mağlup olduğunu zannetti, sadece arzu yüzünden. Ancak Ricardo konuşmaya başlayınca tamamıyla başka bir şey olduğunu anladı. Sözcükler, dalgaların itişiyle yuvarlanan taşlar gibi ağzından dökülüyordu. Yaşam ve ölümden, insanın kırılganlığından, sevmenin verdiği acıdan ve bu yüzden insanın içinin kanadığından bahsediyordu. Zalim bir tanrının onu hapsettiği hücreden kurtulma isteğinden de söz etti. Şehrazad, Asklepios efsanesini düşündü ve daha önce kafasında canlandırdığı o aynı tanrıyla paralellik kurmaktan kendini alamadı, yarattıklarının mutluluğuna karşı çıkan o tanrıyla.

Ricardo yeniden coşku bulmaya ihtiyacı olduğunu da söyledi, cesaret telkin eden ve insana dünyayı kucaklayarak yaşamak dışında bir hayatı men eden şu coşkuya. Navarin'den önce öyle olmalıydı, o coşkuyu içinde hissediyordu mutlaka. Bundan emindi.

Odanın karanlığında Şehrazad onun yüz hatlarını seçemiyordu; ama yüzünden yayılan o aşırı gerginliği hissediyordu.

Ricardo sonunda aralarındaki ilişkiye değindi. Sarayın salonundaki o konuşmadan sonra, onu, Şehrazad'ı sevmiş olduğunu biliyordu; çünkü sinsi acının kaynağını belirlemişti. Yeryüzü kadar eski bir duygudan ileri geliyordu bu acı; kimi zaman aşırı, çoğunlukla mantıkdışı olan ama her zaman insanın doğasındaki kaygının, yani insanın sevdiğini kaybetme kaygısının yarattığı o duygudan. Yaşantıları-

nın belli bir döneminde Kerim bin Süleyman'ın tehlike oluşturduğunu anlamıştı; çünkü sadece adının telaffuz edilmesi bile eski korkuyu gün ışığına çıkarmıştı. Şimdi tek istediği, bunun nedenini anlamaktı. Ona yardım edebilecek yegâne kişi Şehrazad'dı.

Sözlerini bitirdiğinde Şehrazad da endişesiz ve korkusuzca meramını anlattı. Geçmişin kitabını Ricardo için sayfa sayfa tekrar okudu. Nil'deki o geceyi, Kerim'in ev olarak kullandığı o tekneye kendisini yemeğe davet ettiği akşamı anlattı. Evlenmelerinden önceydi, hatta henüz ilişkileri bile başlamamıştı. On beş yıl öncesi.

O akşam Kerim şöyle demişti:

"Geçmişte sevmiştiniz, kuyunun kuruduğuna inandırmaya çalışmayın beni."

"Ya öyle olduğunu söylersem?"

"Size inanmam. Siz aşk için yaratılmışsınız. Sadece o duygu sayesinde gerçekten yaşıyorsunuz. Kalp için aşk su gibidir. Olmazsa kalp kurur. Günün birinde Nil yok olacak olursa Seba'nın kuruyacağı gibi tıpkı."

"Şu farkla ki, sular her yıl tekrar yükseliyor. Aşk öyle değil."

"O adam kimdi?"

"Bilmeniz neye yarayacak?"

"Kimi düğümleri çözmeye."

O gece de yaptığı gibi Şehrazad ona, Kerim'i anlattı. Hikâyelerinin çıkmaza girişini, sona erişini, ardından gelen sevgisizliği, yüreğin boşalışını, üzüntüyü ve birkaç ay sonra tüm bunların yerine geçen ve onu Ricardo'ya bağlayan o engin tutkunun her gün daha da alevlendiğini ve o âna kadar da onu yakıp kavurduğunu...

Sabah güneş doğarken ikisi de ruhlarını boşlatmıştı.

Ricardo ayağa kalktı, odada birkaç adım yürüdü ve tekrar Şehrazad'ın yanına geldi.

"Venedik'te bana Gül Çiftliği adında bir yerden söz etmiştin."

"Kutsal bir yer. Birkaç nesildir aileye ait. Annemin babamın ölümünü, ilk kocam Mişel'in ölümünü, Bonaparte'ın Mısır'ı işgali sırasında Seba'nın talan edilmesini göğüslememi sağladı."

"Hâlâ pamuk ekiyor musun?"

"En makbul olanını. Uzun lifli olanını. Bunu üretmek için çok uğraştım. Başarıyı bir Fransız[1] ziraatçiye borçluyum."

"Dolaylı olarak bizi buluşturan bu, öyle değil mi?"

"Müşterek bir dostumuzun tavsiyesi üzerine müşteri olarak bana gelmiştin. Bütün Mısır'da Mehmed Ali'nin elinde olmayan tek tarım işletmesi bana aitti. Hemen ortak olmayı teklif ettin. Ciddiyetini kanıtlamak için de Seba'ya, pamukları balyalamakta üç işçinin yerine geçen müthiş bir Amerikan makinesi getirttin."

"Yakında nisan ayına giriyoruz. Pamuk tohumları o dönemde ekilir, öyle değil mi?"

Şehrazad onayladı.

"Ekim işiyle uğraşmak isterim. Gül Çiftliği'ne yeniden kavuşmak istiyorum."

Şehrazad zar zor hâkim olduğu bir heyecanla onun yüzüne baktı.

"Nasıl istersen Ricardo. Benim de en büyük arzum bu."

"Hasat ne zaman başlıyor peki?"

"Birkaç ay sonra. Nil sularının elverişli biçimde yükselmesi için Tanrı'ya dualar ederek."

Ricardo mavi gözleriyle onu sarmaladı.

"Endişelenme, Şehrazad. Ben geri döndüm. Sanıyorum, şimdiye kadar gördüğün ürünler içinde en iyisi olacak."

* * *

1. Henri Jumel. Mısır ünlü pamuğunu ona borçludur, bu ürünün kâşifi ya da "yeniden üreticisi" kabul edilir. 1820'den itibaren "Jumel pamuğu" ülke için refah kaynağı oluşmuştur.

Paris, 6 Nisan 1828

Her pazar Saint-Simon cemaatinin toplandığı Taitbout Salonu alışıldığı üzere hıncahınç doluydu. Mertebe sıralaması üç kademeden oluşuyordu. Birinci kademedeki üyeler kürsüde, ikinci ve üçüncü kademedekiler, çevresindeki koltuklarda yer almışlardı. Aşağıdaki banklarda diğer müdavimler ve Paris'in dört bir yanından gelmiş meraklılar oturuyorlardı. İşçiler, sanatçılar ve eşraftan kimselerin arasında yeni müritlerin eşleri ve yakınları vardı: Nakışçılar, terzi yamakları, çamaşırcılar ve şapkacılardan arı kovanını akla getiren bir uğultu yükseliyordu.

Grégoire çiftinin arasında Corinne Şedid biraz afallamış görünüyordu.

"Şuraya bak," diye heyecanla haykırdı Judith. "Şuraya, soldaki şu koyu renk takım elbiseli adama bak. Saint-Amand Bazard, iki büyük önderden biri. Öteki de Olinde Rodrigues. Saint-Simon'un ilk öğrencilerinden biriydi, Saint-Simon'cuların gazetesi Producteur'ün[1] ilk sayfasında sana gösterdiğim düsturun en hararetli öncülerinden."

"Her şey, en kalabalık ve en yoksul kesimin durumunu iyileştirmek için."

"Bravo," dedi Georges, "gayet iyi aklında tutmuşsun."

"Mösyö Enfantin nerede acaba?"

"Peder Enfantin," diye düzeltti Judith. "Sabırlı ol, gelmek üzeredir."

İki kişiyi daha gösterdi.

"Bunlar Pereire kardeşler, saygın bankacılar. Crédit Mobilier'yi onlar kurdular. Sağ taraftaki şu kelli felli adam da iktisatçı Michel Chevalier. Collège de France'ta ders veriyor. Yanındaki Hippolyte Carnot. Bonaparte'la birlikte savaşan ünlü generalin oğlu.[2] Şeftali gibi bir tene sahip o güzel kadının yanında oturan da, mühendis Paulin Ta-

1. (Fr.) Üretici.

2. Başkan Sadi Carnot'nun babası. Kendisi de II. Cumhuriyet döneminde ara kabinede Milli Eğitim bakanlığı yapmıştır. Ertesi yıl Enfantin'le fikir ayrılığına düşünce Saint-Simon'cular dan ayrılmak zorunda kalmıştır.

labot; demiryollarımızı ona borçluyuz."

"Seçkin bir kalabalık! Bankacılar, iktisatçılar, mühendisler! Bunca ünlü insanın, arkadaşlarınızın fikirlerini desteklediğini bilmiyordum."

"Bu akşam herkes burada değil. Daha pek çok itibarlı kişi var. Önümüzdeki hafta seni Monsigny Sokağı'ndaki salonda toplanan kadınlarla tanıştıracağım. Kuşkusuz daha da fazla hoşuna gidecek."

Konuşmasına devam edecekti ama kalabalıkta oluşan hafif bir dalgalanma üzerine sustu. Neredeyse aynı anda bir alkış tufanı koptu.

"Peder... Peder..."

Yaklaşık otuz yaşlarında, iri cüsseli, açık alınlı, yüzü heybetli bir sakalla kaplı bir adam kürsüde belirmişti. Işıl ışıl, canlı bakışları, samimi bir ifadesi vardı.

"Değerli hemşirelerim, biradelerim... Burada bulunmanız kalbimi bir kez daha neşeyle doldurdu. Bu akşam burada olduğunuz için teşekkür ederim. Sadakatiniz için teşekkür ederim."

Bir süre sustu.

"Bizim için, 'Onlar birer hayalperest,' diyenler var. Belki de öyleyiz. Ama birkaç çeşit hayalperest vardır. Kimileri hareketsizdir, şehirlerin bir köşesinde oturup rüyalarını tekrar tekrar irdelemekle geçer ömürleri, sürekli düşünür ve imkânsız bir emel uğruna birbirleriyle dalaşıp dururlar, aslında yüreklerinin derinlerinde o emele asla ulaşamayacaklarını bilirler. Değerli biraderlerim ve hemşirelerim, işte bunları şairler ya da ütopyacılar sınıfına sokmak gerektiğini kabul ediyorum. Ama başkaları da var, biz, Saint-Simon'cular."

Kısa bir soluk aldı, sonra güçlü bir sesle sözlerini sürdürdü:

"Kuşkusuz bizler de hayalperestiz; ama dünyayı yerinden oynatan hayalperestler!"

Bu cümleyi bir alkış tufanı izledi. Enfantin kalabalığın sakinleşmesini bekledikten sonra devam etti:

"Vahşiliği aratmayacak bir dünyada yaşıyoruz. 'Her

koyun kendi bacağından asılır' ilkesinin yönlendirdiği bu dünyada zayıflara, yoksullara yer yok ve herkesin en doğal hakkı olan insanca yaşama hakkı engelleniyor."

Kalabalıktan onay sesleri yükseldi, bu arada Judith, Corinne'in kulağına heyecanla fısıldıyordu:

"Olağanüstü değil mi?.."

Corinne, konuşmacıdan gözünü ayırmaksızın başını salladı.

"Yaşamımız tek bir fikirle özetlenmelidir: tüm insanların yeteneklerini en özgür biçimde geliştirmelerini sağlamak. Toplumsal kurumların amacı, en kalabalık ve en yoksul sınıfın ahlaki, fiziki ve zihinsel koşullarını iyileştirmek olmalıdır. Geleneksel siyaset biçimlerinden ve parti politikalarının, parlamentodaki göz boyamacılığından kendimizi kurtaracağız!"

Alkışlar yeniden yükseldi; Peder, konuşmasını sürdürerek alkışları susturdu.

"Aslında, parti politikalarının en büyük kusuru, hepsinin ideolojisinin buhar gibi uçucu olması! Hiçbirinin ağzından iyileştirme, düzen, özgürlük, eşitlik, kardeşlik, yetki gibi kelimeler eksik olmuyor ama tümüyle içi boş sözler bunlar."

"Sizi temin ediyorum: Hiçbir toplum ideali olmadan yaşayamaz. İnsanı yükselten idealidir. İdeal yokluğu bir milleti boğar. Bugünkü Fransa'ya bakın: Büyüyor ama karanlıklar içinde. Bizi yöneten prensler, ışığı engellemekten başka ne yapıyorlar? Sadece kendilerinin ve göbekleri yağ bağlamış bir azınlığın faydalanması için bütün kazancı iç ediyorlar. Her şeyin yeniden düşünülmesi gerekiyor. Sistemin yeniden yapılandırılması gerekiyor. Kimileri bize, 'modern' derken, bu tanıma olumsuz bir anlam yüklüyorlar. Eğer modern olmak artık kabul edilemez olanı bilmekse o zaman tüm kalbimle bu modernliği benimsiyorum!"

İzleyiciler bir kez daha konuşmacıyı alkışladı.

"Söylediğim gibi, hiçbir toplum ideali olmadan yaşayamaz, ama dini olmadan da yaşayamaz. Bu din mevcut, temelleri kurucu babamız tarafından çoktan atılmış: Bu

din, 'Yeni Hıristiyanlık'tır. Eski inançların körü körüne kabul edilmesine değil, sürekli 'hakikat'i aramaya dayanan bir Hıristiyanlık; buna ulaşılması için, diğerlerinin yanı sıra bir başka önemli koşul da, önceki yaşantımızın Peder'e itiraf edilmesidir."

Konuşmanın tam burasında Corinne şaşkınlıkla Judith' in kulağına fısıldadı:

"'Önceki yaşantımızın itirafı'" sözüyle ne demek istiyor?"

"Peder Enfantin, çevresindekilerin ahlak anlayışını öğrenmek istiyor. Müritlerinin kendisine açılmasını ve geçmişleri hakkında ne varsa hiçbir şeyi saklamadan ona anlatmalarını istiyor."

"Kimileri için bunun biraz sıkıntı verici olduğunu düşünmüyor musun?"

Sorusu yanıtsız kaldı. Arkadaşı tüm dikkatini yeniden konuşmacıya vermişti bile.

"Şimdi bugünkü toplantının en önemli meselesine geliyorum. Toplumsal birey erkektir ama kadından soyutlanamayan erkek."

Sesi daha da yükseldi.

"İşte bu yüzden size şöyle sesleniyorum: Kadınlar bizim gibi davranın. Tanrı katındansınız. Tanrı katından geliyorsunuz. Böylelikle özgür olmak hakkınız! Kendinizi gösterin, kendinizi tanıtın, sizin sözlerinize ve eylemlerinize saygı duyacağız. Eğer bize yardım ederseniz, savaş meydanında yaralanmış olacağız, bitkin vaziyette uzandığımız istirahat mekânında değil."

Beklendiği gibi, söylevinin bu kısmı kadınlar tarafından en çok takdir gördü.

"Kadınlar, tutsaklıktan kurtulmadan toplumda yenileşme ve düzelme olamaz. Hiç çekinmeden söylüyorum, bu kurtuluş ister istemez yeni bir cinsel anlayışı, özgürleşmeyi gerektirmektedir. Kadının cinselliği, toplumsal bir utanç olmaktan çıkmalıdır. Arzusunu özgürce ifade etmelidir."

Kısa bir nefes alıp konuşmasını sonlandırdı:

"Hemşirelerim, sizin sancağınız yasaklı olduğuna göre şereflendirilmeyi de hak etmiştir."

Bu sefer salonda yer yerinden oynadı; kimi yüzlerde, bilhassa da erkek yüzlerinde bir memnuniyetsizlik ifadesi olsa da, izleyicilerin çoğunluğu çılgınca alkışlıyordu.

"Hiç kuşku yok," dedi Judith sesi heyecandan titreyerek. "Bu adam gerçekten de insanlığın babası."

Corinne Şedid gözlerini kırpmakla yetindi, için için savunulan fikirlerin elbette ki güzel ve yüce olduğunu düşünüyordu. Yine de bu söylevde onu rahatsız eden bir taraf vardı; ama tam olarak tanımlayamıyordu. Belki de kişisel itiraflara ilişkin o sözlerdi? Ya da şu yeni bir cinsel anlayış tasarısı? Ya da o tuhaf 'Yeni Hıristiyanlık' terimi? Annesi tarafından koyu bir Katolik olarak yetiştirildiği için ister istemez bu ifadeleri biraz yadırgıyordu. Ama ne olursa olsun henüz pek az şey bildiği için bütünüyle olumsuz bir tavır takınmaktan kaçındı. En iyisi beklemek ve bu yeni doktrini daha iyi anlamaya çalışmaktı. Sonuçta kim bilir, belki bir gün Saint-Simon'cular şimdiye kadar donuk ve karanlık geçmiş yaşantısına biraz ışık getirirlerdi.

Dua eder gibi, belli etmeden parmaklarını birleştirdi ve tıpkı Samira'nın ona öğrettiği gibi, içinde var olan Doğulu yanına dayanarak kaderine güvenmeye karar verdi.

10

Mısır, Gül Çiftliği, 25 Eylül 1828

Pırıl pırıl parlayan güneşin altında Gül Çiftliği'ndeki sekiz yüz pamuk fidanı, kaymak gibi bembeyaz bir tarla görünümü veriyordu.

Mandrino memnuniyetle etrafına bakındı:

"Bak, altı ay önce verdiğim sözü tuttum. Bu yıl hasat iyi olacak."

Altı ay geçmişti bile. Bu altı ayda ne büyük bir olay ne olağanüstü bir depreşme ne de Ricardo'nun zihnini allak bullak edecek herhangi bir sarsıntı yaşanmıştı. Yine de Şehrazad'ın yanında dikilmekte olan adam değişmiş, günbegün Navarin'den önceki kişiliğine yaklaşmıştı. Ama değişim, tamamlanmış olmaktan çok uzaktı. Günün birinde paramparça olmuş ve sanatçının kapkaranlık bir gecede tamir etmeye çalışacağı bir tabloyu akla getiriyordu. Mucizevi bir biçimde, ilahî bir şimşeğin tesiriyle kimi parçalar başlangıçtaki yerlerini alsa da, diğerleri karanlıkta beklemeye devam ediyordu.

Şehrazad yavaşça döndü.

"Yeniden mutluluğu hisseder oldum."

Ricardo gülümsedi.

"Neye benziyor?"

"Bilmiyorum... Sanki şurada kıpırdayan bir çocuk gibi." Elini karnının üzerine koydu. "İçimdeki boşluğun sona erdiğini anlatmak için daha güzel, daha muzafferane

bir sözcük bulamıyorum. Çünkü Navarin'den sonra ve saraydaki o geceye kadar öyle yaşadım. Bomboş, kupkuru. İçimde sonsuz bir çöl varmış gibi."

Ricardo ona hayranlıkla uzun uzun baktı. Gözlerinin çevresine ve kaşlarının kavisine sürme çekilmişti. Çiftliğe geldiklerinden beri sık sık giydiği basit siyah çarşafa bürünmüştü. Ama o sabah, diğer günlerden farklı olarak, saçları örülmüştü ve aralarına serpiştirilen altın süsler omuzlarında ışıldıyordu.

"Bayan Mandrino, servetinizi böylesine sergilemek hoşunuza mı gidiyor?"

"Sergilediğim şey servetim değil, kocamın cömertliği. Haremlerde saçlarındaki altın süslemelerin sayısına bakarak saptarlarmış gözdeyi."

Ricardo kaşlarını kaldırdı.

"Böylece sen de benim gözdem oluyorsun."

"Evet. Daima öyle olacağına inanmak istiyorum."

"Demek ki seni buna inandırmalıyım, öyle mi?"

"Her gün, her an."

"Cazibenin gücünden bu kadar mı kuşku duyuyorsun?"

Kadının sesi öylesine kısık çıktı ki, sanki kendi kendine konuşuyor gibiydi:

"Hayatımın sonbaharında değil miyim?"

Ricardo ona doğru eğildi, çenesini elleri arasına aldı.

"Nasıl sonbahardan söz edersin? Göz kamaştırıcısın, mehtaplı bir gece kadar güzelsin."

"Ricardo Mandrino, ben elli bir yaşındayım."

"Biliyorum. İki aydan beri."

"Ben mumları üflerken, Giovanna da on altı yaşına basıyordu."

Sesinde biraz özlem vardı.

"Kıskanıyor olmayasın, Bayan Mandrino?"

Şehrazad gülmeye başladı.

"Kıskanmak mı? Çocuğuma karşı böyle bir his duymaktan Tanrı beni korusun. Hayır ama ona bakınca aynada kendimi seyrediyormuşum gibi geliyor. Bana zamanın

nasıl hızlı geçtiğini hatırlatıyor."

Ricardo düşünceli bir tavırla şöyle dedi:

"Yaş, zaman... Yaşayanların dünyasına yeniden döndüğümden beri kesinlikle kaybettiğim bir şey de, şu geçen gün kavramı. Daha mı aydınlıktı, yoksa daha mı karanlık? Sanki dün bugünün hatırasından, bugün de dünün hatırasından ibaret gibi geliyor bana."

"İşte güzel bir tanım, ama bu bir erkek felsefesi. Buna katılacak bir kadın tanımıyorum. Zengin olsun, fakir olsun, güzel olsun olmasın, her kadın sabahları aynanın karşısına geçip de kendisini incelediğinde, zamanın günbegün yüzünde bıraktığı izleri fark eder. Yeryüzünün en büyük haksızlığı olarak gördüğü şeye karşı, tüm benliği savunmaya geçer."

"Seni şaşırtacağım... Ben bu haksızlıktan hoşlanıyorum. Çünkü seni soldurmak yerine, her gün daha da güzelleştiriyor."

Şehrazad ani bir dürtüyle ona sokulmayı arzu etti. Bunu yaptı ama yeniyetme bir genç kız utangaçlığıyla. Gerçekten de hâlâ Ricardo'dan yayılan bir şey, onun doğal davranışlarını frenliyordu.

Onu sıkıca göğsüne bastıran, Ricardo oldu.

"Başaracağıma inanıyor musun?" diye sordu hafif bir endişeyle."

"Neden söz ediyorsun?"

"Durumumdan. Arayışımdan. Yeniden o adam olacak mıyım, o kadar çok sevdiğin o Mandrino? Bu çiftliğin yollarını binlerce orkideyle donatacak kadar çılgın bir adam. Çünkü öyle yaptığımı söylememiş miydin? Böylesine bir aşırılığı yapabildim yani ha?"

"Neyi duymak istiyorsun? Hiç kuşkum olmadığını mı? Senin yeniden o adam olacağına inandığımı mı? Bu yalan olur. Sen zaten Mandrino'sun. Orkidelerin adamısın. Ben bunu biliyorum. Henüz bilmeyen sensin. Ayrıca, orkidelerin ve aşırılığın ne önemi var! Daha basit bir saadet bana yeter."

Ricardo kaşlarını çattı.

"Böyle konuşma. Küllenmiş bir saadet, mutsuzluktan daha kötüdür. Bunu istemiyorum. Gelecekten beklentim, yeniden o adam olmak, içimde uyuklayan o ikizimle, belki de o en güçlü yanımla bir bütün olabilmek."

"Sabırlı ol Ricardo. Kat ettiğin yol için Tanrı'ya şükret."

Venedikli, bakışlarını pamuk tarlalarında gezdirdi. Gözlerindeki ifadeye bakılırsa manzarayı içselleştirmeye dair yoğun bir istek duyuyordu; sanki biri uzak ve gerçekdışı, öteki yakın ve gerçek olan iki görüntüyü birleştirmeye çabalıyordu.

"Gel," dedi Şehrazad, "misafirimiz gelmek üzeredir."

"Fransa konsolosu. Bernardino Drovetti... Bak, belki de dönüşümden beri en çok tuhafıma giden şey bu. Somut anılara ilişkin her şey... Venedik tarihi, Mısır'la ilgili bazı görüntüler, Drovetti gibi kişiler, Vali gibi insanlardan daha açık seçik gözümün önüne geliyor, oysa Vali'yle daha yakındım. Bu bir çelişki değil mi?"

"Kendini gereğinden fazla sorguluyorsun, Ricardo Mandrino. Biraz rahat olmayı öğren. Her şey daha basit görünecek."

Onun elini tuttu.

"Gel... Üstümü değiştirmem lazım."

Ricardo uysalca itaat etti ama düşünceli ifadesini hâlâ koruyordu.

"Baba!"

Giovanna, odasının penceresinden eğilmişti.

"Ben hazırım. Hüseyin atları eyerledi."

Ricardo pek anlamış gibi durmuyordu.

"Atla gezmek için söz vermemiş miydin?"

"Öyleyse yaparız."

"Ama bu sabah için söz vermiştin."

"Mösyö Drovetti'yi bekliyoruz."

"Ne olacak öyleyse?"

"Fazla uzun kalmaz. O gittikten sonra çıkarız."

Genç kızın yüzü gölgelenir gibi oldu.

"Emin misin?"

"Evet, Giovanna. Gelip seni alırım."

Genç kız sinirli bir hareketle parmaklarını saçlarını arasından geçirdi. Ricardo, kızının görüş alanından çıkmadan önce ona dostça el salladı.

* * *

Fransa konsolosu Bernardino Drovetti şampanya kadehini eline aldı ve Mandrino'ya doğru kaldırdı.

"Aramıza dönüşünüze!"

Venedikli de misafirine kadeh kaldırdı.

"Sağlığınıza, Signor Drovetti. Ama..."

Lafını düzeltti:

"Belki ben de 'dönüşünüze' demeliydim."

Konsolos üzgün bir ifadeye büründü.

"Ne yazık ki öyle... Bu durum hüzün verici. Fransa'ya bu dönüş yüreğimi paralıyor."

Şehrazad, hizmetçinin uzattığı demirhindi şerbetini aldı.

"Demek ki, konsolosluğu bırakıyorsunuz."

"Sevgili dostum, hiçbir şeyi bırakmıyorum. Sadece boyun eğiyorum, o kadar. Çok yaşlıymışım! Bu görev için fazla yaşlı olduğuma karar verilmiş. Elbette ki, yüzüme karşı bu kadar açık olarak söylemeye cesaret edemediler. Yine de Bakan Polignac'ın dalkavukluğunun arkasında, beni boş bir çuval gibi silkeleyip atma niyetini fark ettim."

Bir avuç fıstık alıp homurdandı:

"Yaşlıymışım... Sanki insan elli üç yaşında ihtiyarlarmış gibi."

Mandrino'nun yüzünde bir gülümseme belirdi.

"Sizden önce söyleyeyim, dostum. Sizden on yaş daha büyüğüm, kendimi hiç bu kadar dinç hissetmemiştim."

"Sizi çok iyi anlıyorum..."

Birdenbire dondu kaldı.

"Mantova'da, Mısır'da Bonaparte'ın yanında at sür-

düm! Murat'a[1] yaverlik yaptım –ceketinin kolunu hafifçe sıyırdı ve bileğindeki bir yara izini gösterdi– Marengo'da yaralandım, son olarak da İskenderiye'de Fransa konsolosu oldum."

"Gerçekten de verimli bir yaşantınız olmuş," diye kabul etti Mandrino. "Sizin yerinizde olsaydım, hayal kırıklığından hiç söz etmez, bana karşı kaderin böylesine cömert olmasına şükrederdim."

Drovetti başını sallamakla yetindi, yüzü hâlâ asıktı.

"Halefinizin," diye sordu Şehrazad, "ataması yapıldı mı?"

"Resmî olarak değil. Ama belli ki Albert Mimaut olacak. Gururuma dokunsa da itiraf etmeliyim ki vasıflı bir kişi."

"Ne zaman yola çıkmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu Mandrino."

"Önümüzdeki aylarda. Üç ay, belki de beş ay sonra; her şey Paris'e bağlı. Bana kalsa mümkün olabildiğince geç dönerdim."

Bir yudum şampanya daha içti ve sözlerine ani bir coşkuyla devam etti.

"Anlamalısınız... Bu ülkeyi çok seviyorum. Ömrümün yirmi yılını burada geçirdim. Burası benim ikinci vatanım oldu."

Şehrazad sevimli bir sitemle şöyle dedi:

"Özellikle eski eserlerin cazibesine kapıldınız," diyelim.

"Sevgili dostum, abartmayın! Hiçbir menfaat gütmediğim bir ilgi alanı!"

"Bernardino! Mısır eserlerinden iki muhteşem koleksiyon oluşturdunuz. Birincisini hükümdarınız X. Charles reddedince Torino Müzesi için Sardinya Kralı satın aldı. İkincisi ise nihayet X. Charles tarafından alındı ve şimdi Paris'te sizin büyük Louvre Müzesi'nde ayrıcalıklı bir bö-

1. Mareşal Joachim Murat, Napoléon'un kız kardeşi Caroline'le evlenmiş, 1808-1815 yılları arasında Napoli kralı olmuştur.

lümde sergileniyor."

Drovetti, masumiyetini dile getirmek için ağzını açtıysa da Şehrazad onu rahatlattı.

"Hiçbir Mısırlı sizi suçlayamaz. Hem Vali'ye hem de Mısır'ın siyasi menfaatlerine bağlılığınız ve değerli tavsiyeleriniz fazlasıyla telafi edici..."

"... Mısır bilimine olan tutkumu mu?" diye devam etti Drovetti, yapmacık bir saflıkla.

Şehrazad içten bir kahkaha attı.

"Kesinlikle öyle, Bernardino."

"Ne olursa olsun, samimi dostluğumu ve bağlılığımı takdir ettiğiniz için size minnettarım. En azından bu, benim lehime bir husus."

Mandrino'ya döndü.

"Konu açılmışken sevgili Ricardo, yeniden diplomasi dünyasına dönme zamanının geldiğini düşünmüyor musunuz? Daha dün akşam Vali Hazretleri sizi yanında görmemekten ne büyük üzüntü duyduğunu söyledi."

Venedikli, ellerini iki yana açtı.

"Ne yazık ki, nasıl bir faydam dokunacağını pek bilemiyorum. Birkaç tarihsel ayrıntı hatırlıyor olsam da, herhangi bir diplomatik meselede iddia sahibi olabilmem için bu bilgiler yeterli değil."

"En azından siyaset erbaplarıyla ilişki kurmayı deneyebilirsiniz, yavaş yavaş saray toplantılarına katılabilirsiniz.

Daha ısrarcı bir sesle devam etti:

"Mısır'ın üzerinde kara bulutlar dolaşıyor. Paşa'nın güvenilir adamlara ihtiyacı var. Sizin gibi adamlara, Ricardo."

Şehrazad müdahale etme gereğini duydu.

"Acaba yanılıyor muyum, sizin dostane ziyaretiniz gizli bir görev içeriyor olmasın?"

Konsolos şaşırmış gibi yaptı.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Mehmed Ali, sizi Ricardo'yu ikna etmekle görevlendirmiş olmasın?"

Konsolos, sesini çıkarmayarak itiraf etmiş oldu.

"Önemi yok," diye araya girdi Mandrino, birdenbire bilgi alma hevesine kapılmıştı. "Bana asıl şunu söyleyin, 'Mısır'ın üzerinde dolaşan kara bulutlar' derken neyi kastettiniz?"

"Geçtiğimiz 19 Temmuz'da Fransa, İngiltere ve Rusya ortak bir anlaşmayla, Paşa'nın oğlunu Mora'dan çekilmeye zorlamak için Yunanistan'a bir ordu gönderme kararı aldılar. Tanrı'ya şükür, Fransızların takviye birliği göndermesiyle sorun halledildi."

"Bir çatışma oldu mu?" diye endişeyle sordu Şehrazad.

"Hayır. Uzun pazarlıklar sonunda bir sözleşme imzalandı. Buna göre birkaç müstahkem mevki dışında Mısır birlikleri Mora Yarımadası'nı boşaltacak, İbrahim'in elindeki Yunan esirler serbest bırakılacak ve müttefik donanmaların koruması altında Mısır ordusunun salimen dönüşü sağlanacak."

"İbrahim'in ne zaman dönmesi öngörüldü?"

"Muhtemelen ekim ayı başında."

Şehrazad üzüntüyle düşüncesini belirtti:

"Böylelikle, bir kez daha Babıâli, Mısır'ı faydasız bir savaşa sürüklemiş oldu."

"Faydasızlığı bir yana, verilen hizmetler karşılığında İstanbul, Mehmed Ali'ye ufacık da olsa bir tazminat ödemeyi reddediyor."

"Sizi dinlerken," dedi Mandrino, "bu mesele bana çok karmaşık geldi, muazzam bir labirent gibi."

"Haksız olduğunuz söylenemez. Yine de şunu belirtmeliyim ki, bir zamanlar o labirentin sizin için gizli saklı hiçbir tarafı yoktu."

Venedikli başını salladı, "buna inanmakta zorlanıyorum" demek ister gibiydi. Sonra sözlerine devam etti:

"Peki ama Paşa aslında ne istiyor?"

"İstanbul'a bağımlılık konumu vesilesiyle içinde bulunduğu kölelik durumundan onu kesin olarak kurtarmalarını istiyor. Bunun için de fazla bir seçenek yok: Müttefiklerin oyalama ve tereddütlerine bir son verip Mısır'ın bağımsızlığını tanımaları lazım."

"Ama buna bir türlü karar veremiyorlar."

Drovetti doğruladı.

"Ya Fransa?" dedi Şehrazad. "Mehmed Ali'nin kalbindeki yerini biliyorum. Fransa harekete geçemez mi?"

"Mısır davasına olan bağlılığımdan söz etmiştiniz. Bu doğru. Ama kendi ülkemin çıkarını da savundum, şuna inanıyorum ki biri ötekinden ayrılamaz: Gücünü geliştirmesi için Mehmed Ali'nin Fransa'nın teknik desteğine ihtiyacı var; Fransa'nın da İngiltere-Rusya etkisini dengelemek için Mehmed Ali'ye ihtiyacı var."

"İşte bu açık bir izah. Peki o zaman ülkeniz neden bu politikayı açıkça uygulamıyor?"

Konsolos sıkıntıyla yüzünü buruşturdu.

"Çünkü her şey o kadar basit değil. Mısır'ın gelişmesi taraftarı olanlar bu gelişmenin gayet sınırlı bir çerçevede olmasında ısrar ediyorlar."

Mandrino kaşlarını kaldırdı.

"Yanlış anlamadıysam birbiriyle çelişen iki ilke yürürlüğe sokulmak isteniyor: bir yandan Mısır'ın gelişmesi, öte yandan zayıflaması! Fransa tereddüt ediyor, kararsız kalıyor, bu arada da İngilizler istedikleri gibi at koşturuyorlar. İtiraf edin, bu anlamsız bir siyaset."

"Sevgili Ricardo, siyaset dünyasını tanımlamak gerektiğinde, 'saçmalık' lüzumsuz bir tanım olur. Aslında gerçek sorun o meşhur Doğu meselesi, yani Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşımı. Büyük devletlerden her biri pastadan pay istiyor, doğal olarak da en büyük payı kendisine ayırma derdinde. Tüm bunları daha da karmaşık hale sokan şu ki Rusya, Avrupa'yı geride bırakmak için kendi başına hareket etmeye ve Babıâli'ye karşı Navarin'de başlamış olan savaşı sürdürmeye karar verdi."

"Bu tehdide karşı Sultan nasıl bir tepki gösteriyor?"

"II. Mahmud, her zamanki gibi hayallerinin kurbanı. Üç müttefikin birlikteliğinin bozulacağını umuyor ve Çar'la savaşmaya hazırlanıyor."

"Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu getirmek istiyorsa bundan âlâsını yapamazdı."

"Mehmed Ali de aynı şeyi düşünüyor. Babıâli uçurumdan yuvarlanmasın, diye uğraşmadığı tek bir gün bile yok; çünkü biliyor ki, Türklerin bu yeni çılgınlığının faturasını her konuda kul köle olan Mısır ödeyecek. Bunu anlamak için İstanbul'dan yağan talimatlara bakmak yeter. Daha birkaç gün önce Sultan, Osmanlı-Rus Savaşı'na katkı olarak Vali'den kendisine iki milyon İspanyol altını göndermesini istiyordu. Ayrıca derhal bir birlik yollamasını da."

Drovetti, sözlerini tamamlamadan önce derin bir iç çekti.

"Vali Hazretleri'nin gerçek dostlara ve üstün yetenekli danışmanlara ne kadar ihtiyacı olduğunu söylememin nedenini böylece daha iyi anlıyorsunuz."

Şehrazad atılarak, cevap verdi:

"Anlıyoruz. Yine de –kocasının elini tuttu– Ricardo'nun bu dünyayla yeniden bağ kurabileceğini sanmıyorum. Yıllarca Mısır'a hizmet etti, elinden geleni yaptı."

Bir an sustu.

"Lütfen, Tanrı'nın bana geri verdiğini elimden almaya kalkışmayın."

Kendisini desteklediğini görmek için Mandrino'ya doğru eğildi. Ama o düşüncelerine dalmıştı. Şehrazad'ı duymamıştı.

* * *

Seba Malikânesi, gecenin karanlığına gömülmüştü.

Odasındaki pencerenin kenarında oturan Giovanna, uzaktaki çölün iç karartıcı görüntüsünü hayal ediyordu.

On beşinci yaş günü için Mandrino'nun ona armağan ettiği muhteşem at Şems, ahırda mahzun mahzun uyukluyor olmalıydı.

Söz verdiği halde Ricardo gelmemişti.

Ve ona, iyi geceler dilemeden gidip yatmıştı.

Şimdi Şehrazad'ın yanında uyuyor olmalıydı.

* * *

26 Eylül 1828, Süveyş Kıstağı

Joseph kısa aralıklarla ateşe üfledi. Çok geçmeden korlaşmış ateş hızla çarpan kırmızı bir kalp görünümü aldı. Memnuniyetle dönüp Linant de Bellefonds'un yanına oturdu.

Etraf uçsuz bucaksız çölle çevriliydi. Tepelerinde, karanlık gökyüzü, sonsuzlukta asılı duran ve toz zerrelerini andıran yıldızlarla kaplıydı. Malzemelerin ve işçilerin bulunduğu üç çadır, üçgen gölgeler oluşturmuştu.

Linant ürpertisini bastırarak pamuklu battaniyeyi omuzlarına çekti ve ellerini ateşe doğru uzattı.

"Denizin ve çölün bazı ortak noktalarının olması ne tuhaf. Uzun zaman denizcilik yaptığım için şaşırtıcı benzerlikler buluyorum."

"Ben hiç deniz yolculuğu yapmadım ama buna kolaylıkla inanabilirim."

Şehrazad'ın oğlu da ellerini ateşe yaklaştırdı.

"Birkaç ay farkla aynı yaşta olmamıza rağmen senin binlerce macera yaşamış olduğunu düşününce! Seni kıskanmaktan kendimi alamıyorum, Linant!"

"Sanıyorum en büyük şansım Bahriye subayı bir baba tarafından yetiştirilmiş olmam ve çok genç yaşta teğmenlik belgemi almamdı."

"Newfoundland, Kanada, Amerika! Uzun yolculuklar, güneş, buzullar. Gelecek yıllar için bol bol düş ve hatıra depolamış olmalısın."

"Düşler belki. Ama deneyim, hiç kuşkusuz."

Joseph yerinden kalktı, birkaç adım attı ve karanlığa göz gezdirerek devam etti:

"Aslında, dürüst olmam gerekirse, kıskançlığımın biraz sahte olduğunu itiraf edeceğim. Nereye gidersem gideyim kalbimdeki en büyük yer, her zaman çöle ait olacaktır. O uçsuz bucaksız enginliğin gerçekten bilincine

vardığım gün benim için her şey değişti; çünkü görmeyi ve işitmeyi bilen biri için çöl sihirli bir güce sahiptir."

Linant, arkadaşının yanına geldiğinde Joseph, sözlerine devam ediyordu:

"Çöl, çocuğu erkek yapar ama yetişkin olmaktan korur. Yetişkinin aşırılıkları yoktur, çılgınlığı gasp edilmiştir."

"Uzun zaman önce," dedi Linant düşünceli bir ifadeyle, "Mısır'ı sadece çocukların yönetmiş olmasını açıklıyor bu. Şu kum tepelerinin ardından bir kanal açtıracak kadar harika çocuklar... Günümüzden iki bin yıl önce."

Bir an için susup doğudan gelen esintiye ezgisini duyurması için fırsat tanıdı.

"Burada Sesostris'in işçileri çalışmış. İlkel araç gereçlerle sıcak kumları delmiş ve uzun bir yarık açmayı başarmışlar, günün birinde bu yarığın dibinde iki denizin suyu birbirine karışmış."

Neredeyse bir fısıltı halinde devam etti:

"Belki de buna benzer gecelerde firavunun kayıkları buradan geçmiştir."

"Nil'in Pelusium kolundan Timsah Gölü'ne doğru gidip, oradan güneye inerek nihayet Kızıldeniz'e ulaşmışlardır. Görüyorsun bu su yatağının yolunu[1] ezbere biliyorum."

Yere diz çöküp bir avuç kum aldı.

"Uzun zaman sonra binlerce yıllık bu tanecikler Sesostris'in eserini yarattı. On asır sonra, suyun aynı yoldan tekrar akması için Filistin'den başka bir firavunun, Neko'nun[2] gelmesi gerekti."

"Heredotos doğru söylüyorsa yüz yirmi bin insanın hayatına mal olmuş."

Ondan geri kalmak istemezmiş gibi Joseph tekrar söze girdi:

1. Önceleri Nil Nehri üç kola ayrılıyordu. Bugün sadece ikisi mevcuttur. Üçüncü kol eski Pelusium limanından denize dökülmekteydi. İşte bu üçüncü koldan itibaren firavunların açtığı kanallar Timsah Gölü'nün doğusunda birleşiyor, sonra Acı Göllere kadar güneye doğru iniyor ve başka bir kanalla Kızıldeniz'e ulaşıyordu.

2. II. Neko (MÖ 7-6 yy). 26. sülaleden Mısır firavunu. Herodotos'a göre, Mısır'ın ekonomisinin gelişmesi için Nil Irmağı'ndan Kızıldeniz'e açılan bir kanalın yapımını başlatmıştır.

"Daha sonra I. Darius iki deniz için mücadele vermiş. Elli yıl sonra saltanatının sonunda kanalın ancak yarısı kazılabilmiş. MS II. yüzyılda Traianus zamanında tamamlanmış. Daha sonra, son tadilatı yapma şerefi Harun el-Reşid'e aittir. O zamandan beri kanal uykuda. Firavunların dönüşünü bekliyor."

"Ya da başka çocukların..."

Joseph ayağa kalktı.

"Söylesene Linant, iki deniz arasında doğrudan bir bağlantı sağlama tasarısının gerçekleştirilebileceğine sahiden inanıyor musun? Ne tür engeller çıkabileceğini ve bunların aşılmasının ne denli zor olduğunu herkesten iyi biliyorsun. Sadece birini ele alalım: seviye farkı. Darius'un çalışmaları durdurmasının nedeni, danışmanların onu, kıstakta bir boğaz açılırsa çok büyük bir taşma meydana gelebileceği ve tüm Mısır'ın sular altında kalabileceği konusunda uyarması olmuş. Daha yakın bir tarihte, Le Père'in kaleme aldığı hatırat var. Kızıldeniz'in seviyesinin Akdeniz'inkinden dokuz metre yukarıda olduğunu belirtiyor.[1]

"Senin gibi ben de Bonaparte'ın mühendisi tarafından kaleme alınan hazırlık çalışmalarını dikkatle okudum. Le Père böyle bir seviye farkı olduğunu söylerken yanılıyordur belki de. Ayrıca öyle olsa bile, doğrudan bir hat tasarlamamızı engellemez. Bir dizi tesviye havuzuyla seviye farkı kapatılabilir. Uygulanabilir bir yöntem olduğuna inanıyorum. Burada yapacağımız topografik ölçümlerin iddiamı destekleyeceğini umuyorum."

"Sana bir itirafta bulunayım mı? İçimden bir ses senin haklı olduğunu söylüyor."

Linant şaşırmış görünüyordu.

"Senin gibi tüm dünyayı dolaşmış birine tabiatın ya da Tanrı'nın –ikisi de aynı şey– altıncı bir his bahşetmesi doğal."

1. Fransa'nın Mısır seferi sırasında Jacques Marie Le Père, Bonaparte'ın emriyle Süveyş Kıstağı'nın seviyelendirme çalışmalarını yönetmiştir.

"Doğulu inancı..."

"Ben de onlardan biri değil miyim?"

"Süveyş'e hiç tereddüt etmeden benimle birlikte gelmende bu inancın bir rolü olmasın?"

"Evet."

"Ne olursa olsun, karşımıza ne tür zorluklar çıkarsa çıksın beni desteklemeye devam edeceksin, öyle mi? Başka mühendislerle, büyük okullardan mezun olmuş şu beyefendilerle çatışmamız gerekse bile ha?

"Evet."

Linant elini sırasıyla göğsüne, dudaklarına ve başına götürdü.

"Joseph dostum, yüreğim, dilim ve beynim emrine amadedir."

11

Ménilmontant, Şubat 1829

Tanyeri ağarıyordu, Peder Enfantin'in baba evi aydınlanmaya başlamıştı. Mevsime göre hava olağanüstü yumuşaktı, gökyüzü dupduruydu.

Yatağında uzanmış yatan Émile Barrault, geçirdiği gecenin heyecanı içindeydi hâlâ. Bir süre öyle kaldı, sonra kalkıp pencereye doğru yürüdü. Kepenkleri açtıktan sonra derin derin nefes aldı. Sanki zümrüt yeşili bir deniz, damarlarına doluyordu. Otuz yıl önce, Maurice Adası'nda dünyaya gelmişti, o zamandan beri bu toprağın hatırası hiç azalmayan bir güçle içinde yaşıyordu.

Gözkapaklarını yukarı kaldırdı. Gökyüzüne baktı ve oradan yayılan tüm maviliği içine çekti, yüzünde gizemli bir ifade vardı. O gece gelen ilahî esin olağanüstüydü, Saint-Simon'cu kardeşlerinin geleceğini allak bullak edecekti. Cevabını veremediği tek soru "neden"di. Neden o, Émile Barrault seçilmişti; neden ilahî mesaj ona iletilmişti? Sorèze Üniversitesi'nde edebiyat hocasıydı, olağanüstü bir hitabet yeteneği vardı, Saint-Simon'culuğun romantizm akımına dahil edilmesini sağlamıştı. Bu mütevazı başarıları ilahî gücün onu seçmesi için yeterli miydi? Her neyse. Yüce Rabbin yöntemlerini sorgulamanın ne yararı vardı? Ona bir görev verilmişti, tereddüt etmemesi gerekirdi. Haberi hemen Peder'e iletmeliydi.

Aceleyle üzerine bir giysi geçirdi ve odadan çıktı.

Ev hâlâ uykudaydı.

Gürültü yapmadan yemek odasından geçti ve ulu önderin odasına doğru giden koridora saptı.

* * *

Bir koltuğa gömülmüş oturan Prosper Enfantin, müridinin anlattıklarını dikkatle dinliyordu. Öykü bittiğinde, huşu içinde ellerini birleştirdi.

"Böylece bütün bu yıllar boyunca içimde taşıdığım önsezileri doğrulamış oluyorsun, yani çok sevgili Kont Rouvroy'mızın yerini aldığımdan beri. Son yirmi dört saat içinde bu sezgiler çok güçlüydü ama hiç kimseye söyleyemedim."

Sustu, sonra hafif bir kaygıyla sordu:

"Gerçekten bize hitap edildiğine inanıyor musun?"

"Evet, Peder. Bize başka dünyalardan gelen ve içlerinde kutsiyet barındıran hakikatler var."

Émile Barrault, hararetle ve kelimelere bastıra bastıra devam etti:

"Ses şöyle dedi: İsa Mesih'in yarısı sizde can buldu! Öteki yarısı bir kadının bedeninde vakti saati bekliyor, bugün için yabancı bir kadın ama sizin eşiniz olacak! İkiniz birlikte yeni peygamberi dünyaya getireceksiniz."

"O kadın da Kutsal Ana olacak."

"Tüm kadınların kurtarıcısı."

Artık güneş tepeyi ve eğimli yolları aydınlatıyordu ve tüm oda ışık içindeydi.

"Bu işin zorluğu, arayıp bulmakta," dedi Enfantin. "Onu dünyanın neresinde bulacağız?"

Émile Barrault hiç tereddüt etmeden yanıtladı.

"Batılı kadınlardan hiçbir şey beklenemez. Hıristiyan Meryem Ana'nın onlara verdiği özgürlüğe fazlasıyla düşkünler. Aslında zaten sahip oldukları bir özgürlüğün peşindeler; ama erkeklerle olan beraberliklerinde kendi görevlerini kavramaktan âcizler."

"Demek öyle..."

"Onu Doğu'da bulacağız. Yeni Meryem bizi orada bekliyor."

Kısa bir sessizlikten sonra düşüncesini söyledi:

"Onun Yahudi[1] olduğunu sanıyorum.

Karşısındakinin şaşkınlığını görünce açıklama gereğini hissetti:

"Zaten ancak bir Doğulu olabilir. Sizin birleşmeniz sayesinde Akdeniz, şimdiye kadar bölünmüş olan Doğu ve Batı'nın düğün yatağı olacaktır."

Sesi titremeye başladı.

"Bu ilahî bildiri bir kehanet içeriyor. Dilerim gerçekleşir!"

Müridinin coşkusu kendisine de bulaşan Peder olanca heybetiyle ayağa kalktı ve tumturaklı bir sesle konuştu:

"Barrault! Denizlerin ötesinden bana elini uzat. Beni, Doğu'nun kızlarına takdim ettin: Beni görecekler! Bugün benim altın güneşimin yüzünü öpmeye gelen onların gümüş hilalleri üzerine yemin ediyorum."[2]

Heyecandan gözleri yaşaran mürit, hararetle önderinin elini tutup coşkuyla öptü.

"Kaybedecek zaman yok. Haçlı Seferlerinin öncüleri gibi, araştırmamızın olabildiğince yankı bulmasını sağlamalıyız. Güneyden başlamak üzere Fransa'nın dört bir yanına haberi yayacaksınız. Doğu'ya doğru yola çıkış hazırlığınız olacak bu sizin."

"Aynen dediğin gibi olacak."

Enfantin, bir kedi gibi salınarak birkaç adım attı; sonra kendi etrafında dönüp Barrault'nun koluna yapıştı.

"Émile, senden bir şey isteyebilir miyim?"

Sesi biraz alçalmıştı.

"Bana kalırsa kardeşlerimize ya da herhangi birine aramızdaki bu konuşmayı aktarmak için biraz erken.

1. Émile Barrault'nun Yahudi sevgilileri olması, belki bir açıklama olarak kabul edilebilir. Ayrıca Yahudi bir kadınla evlenmiştir.

2. Peder'den Barrault'ya. *Livre des Actes* (İcraat Kitabı).

Kutsal Eş ortaya çıkmadan benim yarı mesihliğimi açıklamanın gereği yok."

Barrault, tumturaklı bir ifadeyle söz verdi:

"Peder, ağzımı sıkı tutacağımdan emin olabilirsiniz. Büyük gizemler ancak vakti ve saati gelince açıklanmalıdır, üstelik de sadece buna hazır olan yüce ruhlara."

* * *

Corinne Şedid, odanın kapısını kapattı ve yatağına çöktü, tüm bedenini sarsan hıçkırıkları bastırmaya uğraşıyordu. Nasıl da içi yanıyordu. İhanetin nasıl da zehir gibi acı bir tadı vardı. Küçük bahçeye açılan balkon kapısından Paris'in kurşuni çatıları gözüküyordu. Bu manzarayı ezbere biliyordu. Judith Grégoire ve kocası tarafından davet edildiği ve neredeyse üç aydır yaşadığı bu özel mülkteki tüm ayrıntıları bildiği gibi. Ana bölümler, avlu, müştemilat, baraka, ıhlamur ağaçlarıyla çevrili bahçe yolları, her şey, Petits-Champs Sokağı'ndaki ev kadar tanıdıktı.

Karıkocanın ilk davetinde olumsuz cevap vermek niyetindeydi. Ama yalnızlık düşüncesi ve velinimeti gibi gördüğü kişileri üzme korkusuyla çarçabuk fikir değiştirmişti.

Bu müşterek yaşantıyı paylaşmanın verdiği rahatsızlığa rağmen ilk haftalar, insanların nezaketi ve cömertliğinden ister istemez etkilenmişti; ayrıca toplumsal farklılıkların burada nasıl da göz ardı edildiğini görmekten de etkilenmişti. O adamların, kadınların –ya doğuştan ya da meslekleri icabı üst sınıfa mensup kişilerdi– en sıradan ev işlerini bile kendilerinin yapması, yüreğinde hoş duygular uyandırmıştı.

Farkında olmadan onların görüşlerini paylaşmaya başlamış ve insanları yeni bir aşkla sevebileceği hissine kapılmıştı. Aynı şekilde –birbiri ardınca gelen– konuşmacıları daha büyük bir dikkatle ve önyargısızca dinler olmuştu. Özellikle içlerinden biri, kendisine yeni inancın tanrıbilimsel açıdan geliştirilmesi görevi verilen Charles Lam-

bert, onu herkesten çok etkilemişti. Tanrı'dan öylesine yüce, öylesine inanç dolu ifadelerle söz ediyordu ki, duygusuz kalmanız mümkün değildi.

İlk geldiğinde duyduğu huzursuzluk, bu son günlerde yeniden baş göstermişti. Önceleri bakışmalar onu şaşırtmıştı, göz süzmeler demek belki daha uygun olurdu. Daha sonra da dokunmalar, ellerin birbirine değmesi, öpüşmeler dikkatini çekti – fazla uzun süren bu temaslar masum olmaktan uzaktı. İhanete işaret eden öyle çok belirti vardı ki: Judith ve aziz ilahiyatçı Charles Lambert bal gibi de sevgiliydiler. O sadık dost, o ahlak abidesi arkadaşı, zina yapan bayağı bir kadındı sadece.

Charles Lambert'e gelince, o herkesin hayran olduğu hatip daha da beterdi. Corinne, onun bir kadınla birlikte yaşadığını biliyordu –üstün vasıfları olan bir kadın olduğunu söylüyorlardı– adı, Pauline Roland'dı. Buna karşın, yakın zamana kadar bilmediği ve yeni öğrendiği bir şey de, o din adamının bir metresi daha olduğuydu, üstelik de kadın ateşli bir Saint-Simon'cuydu: Suzanne Voilquin! Pauline, Suzanne, Judith...

Kahramanlar ne mal olduklarını saklasalardı neyse... Tam aksine, ilişkilerini sergilemekten gerçek bir zevk duyuyor gibiydiler.

Bu muydu Peder Enfantin'in savunduğu özgürlük? Kadının kurtuluşu, yeni cinsel ahlak adı altında, her türlü edep kuralını, ilkeyi bir kenara bırakmaktan mı geçiyordu?

Artık dayanamayan, boğuluyor gibi olan, er ya da geç kendi kanının da bu mikroplu havadan zehirleneceğine kanaat getiren Corinne, Judith'le konuşmaya karar vermişti. Bir saat ancak olmuştu. Tüm yüreğindekileri dökmüş, arkadaşının cevaplarında onu rahatlatacak bir şeyler bulmayı umut etmişti.

"Hayatım... Aç artık gözlerini. Cinsellik, toplumsal yargılamadan arınmalıdır, o dönem geçti, her şey eskide kaldı. Arzular, gem vurulmadan açıkça ifade edilmelidir. Zaten erkek bu konuda özgürdü. Şimdi cinselliğini doya doya yaşama sırası kadında."

"Ama... ya aşk? Verilen söze sadakat?"

"Herkesin özgürlüğüne saygı gösterilirse hiçbir çelişki doğmaz."

"Yani özgürlük demek, çokeşlilik demek mi?"

Judith şu ürkütücü cevabı vermişti:

"Yeni kanun böyle. Gelirin paylaşımı, zevkin paylaşımından daha aşağılayıcı değil..."

İşte o zaman Corinne kaçmıştı. Judith Grégoire'ı görmemek için, aldığı eğitime müthiş derecede ters düşen o sözlerini duymamak için kaçmıştı.

Hıçkırıklarını son kez bastırdı ve sonra gömleğinin yeniyle yanağındaki yaşları sildi.

Samira'nın görüntüsü gözünün önünde belirdi, tıpkı kırık bir aynadan yansıyormuş gibiydi. Doğal olarak onun konumunu, kapatma olduğunu düşündü. Ağzından en ufak eleştiri sözü çıkmamış da olsa, Corinne uzun süre ona pek saygı duymamıştı. Bugün ise çevresindeki insanların ahlakına bakınca kadını, şaşırtıcı şekilde dürüst buluyordu. Annesinin seçme şansı yoktu. Yabancı bir kadın olarak, besleyecek bir çocuğun sorumluluğuyla yabancı bir şehirde mücadele vermek zorunda kalmıştı. Bedenini satması, hayatta kalmak içindi. Halbuki öte yanda başka bir şey söz konusuydu: Sözde bir kurtuluş için tensel zevk, bir kurala dönüşüyordu. Sanki insanın kendini aşağılamak için din adamlarının tavsiyelerine ihtiyacı varmış gibi.

İçinde bulunduğu an karanlıktı, gelecek daha da karanlık görünüyordu! Corinne hasta gibiydi. Kendini en basit kararı almaktan âciz, eli kolu bağlı hissediyordu. Daha da beteri sanki kirlenmişti. Zihnine üşüşen tüm bu karmaşık düşünceleri düzene sokmayı denedi. Bu evden çekip gidebilse ne iyi olurdu! Ama nereye gidecekti? Parasız, işsiz, her zamankinden daha öksüz ve yetimdi. İçinden avaz avaz bağırmak, kendini dışarı atmak, bilinmeze doğru uzanıp giden o yokuşları koşarak inmek geldi.

Yerinden sıçradı. Kapı çalınmıştı. Tepki göstermeye zaman bulamadı, kapı aralanmıştı. Peder Enfantin'in gölgesi belirdi.

"Kıymetli kızım, sanıyorum ki birbirimize söyleyeceklerimiz var... Büroma gel, seni dinlemeye hazırım."

* * *

İskenderiye, Ras el-Tin Sarayı, Mart 1830

Giovanna, çimenlerin üzerinde gerindi, Mehmed Ali'nin bahçesinden yayılan ful ve yasemin kokularını ciğerlerine çekti. Annesiyle babası saraya her geldiklerinde o da koşup iki yanlarında ılgın ve zakkum ağaçlarının sıralandığı bu bahçe yollarına sığınırdı.

Yüzünü batan güneşe vermiş, ışığın okşayışının ve bedeninin altındaki çimenlerin ılıklığının keyfini çıkarıyordu. Ufukta beliren mor ve altın sarısı çizgiler, peşleri sıra alacakaranlığı sürüklüyordu. Giovanna, gözlerini gökyüzüne dikmişti. Orada iç sıkıntısını giderecek bir işaret, onu annesinden ayıran, yakında da babasından ayıracak olan uçurumu aşmasını sağlayacak bir köprü bulmayı umut ediyordu. Annesi ve babası birbirlerine yaklaştıkça ondan uzaklaşıyorlardı. Geri gelen her bir hafıza parçasıyla Giovanna biraz daha unutuluyordu. Nereye kadar? Var olduğunu fark etmeleri için onun da Navarin'in başka bir koyunda ölmesi mi gerekiyordu?

Ayağa kalkmıştı. Sinirli bir hareketle elbisesinin eteğini düzeltti ve saraya doğru ilerledi. Birkaç metre aşağıda, durgun denizin suları limanın fosforlu ışıklarına doğru sürükleniyordu. Taş bir dalgakıranın kurşuni kütlesi suya yansımıştı. Demir atmış bir yelkenli, dalgaların beşiğinde hafif hafif sallanıyordu. Giovanna yürümeye devam ederken dalgın gözlerle tekneye baktı. Saraya giden geniş yürüyüş yoluna girmek üzereyken birdenbire, dalgakıran boyunca askerlerin hazır ol vaziyetinde sıralanmış olduğunu fark etti. Sanki yüksek rütbeli bir kişi için selam duruşuna geçmeyi bekliyorlardı. O saatte ha? Paşa'nın

dışında böyle bir karşılamayı kim hak edebilirdi ki? Oysa Mehmed Ali de Mandrino'yla beraberdi.

Giovanna meraka kapılıp denize doğru inen patikaya döndü. Bulunduğu yerden yelkenlinin güvertesindeki kişileri rahatlıkla görebiliyordu. Yer yer suların çırpıntısıyla kesilen konuşma sesleri ona kadar geliyordu. Biraz daha yaklaşmaya karar verdi.

Sahile kadar indi. Köpüklü sular, ayak bileklerini yaladı. Sandaletlerini çıkarıp yalınayak yürümeye başladı. Kısa zamanda dalgakıranın dibine gelmişti. Birkaç taş basamakla yukarı çıkılıyordu. Donmuş gibi hazır ol vaziyetinde duran askerlere aldırmadan merdivenden çıktı, askerler onun varlığını fark etmiş gibi görünmüyordu. Tam karşısında ufukta alçalan güneşten gözleri kamaşınca yelkenliyi incelemek için elini gözlerine siper etti. Güvertede bulunanlar gözlerini geminin pruvasına, daha doğrusu burundaki cıvadraya dikmişlerdi. Bir an için, "Böyle neyi seyrediyor olabilirler," diye düşündü. Yerle gök arasında yelken direğiyle bütünleşmiş gibi duran bir karaltı vardı. Düşme ihtimaline karşı beline dolanmış ipin öteki ucu, cıvadradaki bir halkaya bağlıydı. Manzarayı koyu gölgelerle örtmeye başlayan alacakaranlık, görüntüyü belirsizleştiriyordu; ama Giovanna, oradaki adamın acı çektiğine yemin edebilirdi. Yavaş yavaş, kademe kademe güverteye doğru iniyordu. Ahlayıp vahladığı, hırıltılar çıkardığı duyuluyordu, belki de içinden küfrediyordu. Ona sonsuzluk kadar uzun gelmiş olması gereken bir sürenin sonunda, zemine ulaştı ve pek de zarif olmayan bir biçimde yerde yuvarlandı. Akşamın koyu gölgeleri arasında Giovanna, onun bir cüce olduğu izlenimine kapıldı, öylesine ufaktı.

Birkaç alkış duyuldu. Biri öne atıldı ve onun ayağa kalkmasına yardım etti. Omuzlarının üzerine bir havlu attılar. Bir başkası yüzünden akan terleri sildi.

Tuhaf olan insanların onun etrafında saygıyla koşuşturmasıydı. Sonunda, acınacak biçimde iki büklüm olmuş adam iskeleye çıktı. Hizaya geçmiş askerler biraz daha dikleştiler. Bir ses komut verdi.

Giovanna farkında olmadan sıranın sonundaki askerin yanına kadar gelmişti. Harp divanı üyesi görünümündeki iki adamın eşliğinde karaltı dalgakırana çıkıyordu.

İşte o zaman Giovanna, onun bir cüce değil bir çocuk olduğunu anladı. Sekiz-dokuz yaşlarında bir çocuk. En fazla o kadar. Özellikle çarpıcı olan onun gürbüzlüğüydü, oldukça şişmandı. Bir de elleri dikkat çekiyordu. Neredeyse büyük adam elleriydi.

Artık Giovanna'nın birkaç adım ötesindeydi. Aslına bakılırsa yürümekten çok sürükleniyor gibiydi. Yaklaştıkça Giovanna yüz hatlarını daha açık seçik görebiliyordu. Tombul, oldukça yuvarlak bir yüzü; koyu kahverengi, kıvırcık saçları vardı. Sonuçta, alelade bir yüzdü. Bütün ruhunun okunabildiği yer, gözleriydi. Gözlerinde, Nil'in azgın sularını anımsatan bir renk titreşiyordu: Vahşi bir kahverengi, neredeyse simsiyahtı. Giovanna o gözlerde gördüğünü asla unutmayacağını düşündü: her türlü teşvike rağmen tam bir kayıtsızlık, müthiş bir özlem, çevresindeki dünyaya karşı müthiş bir yalnızlık.

"Mösyö... Bağışlayın," dedi çocuğun yanında yürüyen adamlardan biri. "Adımlarınızı hızlandırın yoksa egzersiz başarısız olur."

Çocuk yüzünü buruşturdu, hızlanmaya gayret etti.

"Daha dik, Mösyö, daha dik durmalısınız. Omuzlar geriye."

"Evet, Ömer... Evet... Elimden geleni yapıyorum."

"Siz şehzadesiniz. Bir şehzade her şeyi yapabilir. Omuzlar geriye!"

Çocuk, elinden geldiğince önerileni uygulamayı denedi. Ama çok zorlanıyordu!

"Karnınızı içeriye çekin."

Çocuk derin bir nefes aldı ve soluğunu tuttu; pek başarılı olamadı.

Birdenbire Giovanna'yı fark etti.

Ona acıdığını sezmiş miydi? Giovanna, onun takip ettiği çizgiden hafifçe saptığını, zorlandığı duruşu bıraktığını ve kendisine doğru yaklaştığını gördü.

"Haşmetlim," dedi şaşkınlıkla işkenceci adam, "nereye gidiyorsunuz?"

Çocuk onu duymazlıktan geldi.

Giovanna'nın önünde durdu.

"İyi akşamlar," dedi usulca.

"İyi akşamlar."

"Kimsiniz?"

"Adım Giovanna. Giovanna Mandrino. Ya siz?"

Çocuk şaşırmış gibiydi.

"Benim adım Said. Said Paşa. Şehzade."

Giovanna gülümsedi.

"Mehmed Ali'nin oğlu mu?"

Çocuk acınası bir ciddiyetle, "Evet," dedi.

"Haşmetlim," diye fısıldadı işkenceci. Geç oluyor. "Hocanız Koenig Bey[1] sizi bekliyor."

Esrarengiz bir çekime kapılmış olan Said yola devam etmek istemez gibiydi.

Giovanna, tanımlamakta zorlandığı bir içgüdüyle, hiç düşünmeden, küçük şehzadeye doğru eğildi ve alnından öptü.

Çocuğun yüzünde biraz şaşkın bir ifade belirdi. Giovanna, onları ayırdıklarını anladı. Dalgakıranın ucuna geldiğinde Said hâlâ Giovanna'ya bakıyordu, dost bir yüzün izini sonsuza kadar ruhunun derinliklerine kazımak istiyormuş gibiydi.

* * *

Üç saati aşkın süredir divan salonunda toplantıdaydılar. Bu üç saat boyunca toplantının havası giderek ağırlaşmış, boğucu bir hal almıştı.

Damasko çiçekli kadife koltuklarda oturanlar arasında İngiltere Konsolosu Henry Salt, Fransa Konsolosu Bernar-

1. Genç Said'in eğitimi, Avrupalı hocalara emanet edilmişti. Koenig, Fransız'dı. Said akıcı bir biçimde Fransızca ve İngilizce konuştuğu gibi Türkçe, Arapça ve Farsça da biliyordu.

dino Drovetti de vardı. Bu iki diplomatın arasında da Hariciye Nazırı Bogosyan yer alıyordu.

Ricardo Mandrino ise salonun en dibinde duruyor, dikkat dolu bir sessizlik içinde dinliyordu.

Mehmed Ali öfkesini zorlukla dizginlediği fark edilen bir sesle konuştu:

"Hayır, Mösyö Salt, size tekrar ediyorum, Mısır, İstanbul'un imdadına koşmayacak."

"Çarlık ordularının Türkiye'yi hedef alan muhtemel bir istila hareketine karşı Sultan Mahmud'u desteklemeyip yardımı reddetmek Sultan Hazretleri'nin hükümeti tarafından üzüntü ve kınamayla karşılanır ancak."

"Kıymetli meslektaşım," dedi Drovetti, "ısrarınızı anlamadığımı itiraf ediyorum. Rusya'nın tehditlerini gerçekleştirmesi ve İstanbul'un düşmesi halinde Fransa'nın, Osmanlı İmparatorluğu'nu pay etme tasarısını[1] masaya koyacağını bilmiyor olamazsınız."

"Baskı altında bir paylaşım, parçalanma demektir. Ayrıca, Türkiye'nin bağımsız bir devlet konumunun yok edilmesi söz konusu bile olamaz."

Mehmed Ali öne doğru eğildi.

"Söyleyin bakalım, Mösyö Salt, ülkelerin bağımsızlığını korumaya dair bu ani arzu da nereden çıkıverdi? Mısır'ın kendisini ilgilendirmeyen bir çatışmaya –bir kez daha– sürüklenmesi için bu olağanüstü ısrar neden? Mora Savaşı, ülkeme yirmi milyon franga mal oldu, otuz bin askerimi ve donanmamı kaybettim."

Biraz sustu.

"Türklerin dillerinden düşmeyen düsturu duydunuz mu? 'Türkiye savaşacak, son Mısır askerine kadar...' İngiltere'nin de gizli arzusu bu olmasın? Neden cevap vermiyorsunuz, Mösyö Salt?"

"Çünkü kendini ele vermek zorunda kalır, haşmetlim!"

1. Bu tasarının temelinde İstanbul ve çevresinde Hıristiyan bir devlet kurulması ve Mehmed Ali'nin bağımsızlığını ilan etmesinin desteklenerek eski Arap halifeliğinin yeniden canlandırılması hedefi vardı. O günlerde Fransa, kendi himayesi altında eski Arap imparatorluğunun yeniden kurulmasında Mehmed Ali Paşa'dan yararlanmayı düşünüyordu.

Bütün yüzler Ricardo Mandrino'ya çevrildi. Salonun arka tarafından, Salt'a doğru yürüyordu.

"İngiliz siyasetinin özü asla değişmez, sadece biçimsel anlamda değişken ve esnektir. Asla Vali'nin görüşleriyle bağdaşmayacaktır. Hatırlayın. Mısır'da istikrarlı bir iktidarı engellemek için Memlûklerin ayaklanmasını desteklemişti. Kapitülasyonları bir baskı unsuru gibi kullanarak yeni oluşan kurumların gelişmesine karşı çıkmıştı. İşte şimdi de Mısır'ı yeni bir savaşa doğru itiyor. Neden? Düpedüz, enerjinizin bir kısmını, topraklarınızın dışında harcamanız için: Mağlubiyet durumunda sizi yok edebilecek böylece. Zafer durumunda ise her zaman yaptığı gibi, bunun meyvelerini toplamanıza engel olacak."

Sesi giderek daha da sertleşiyordu:

"Haşmetlim, hatırlatmama gerek var mı? Mösyö Salt'ın ülkesi sizi Sudan'da ve Arabistan'da faydasız fetihlere sürükleyerek Habeşistan'ı ele geçirmenizi engelledi, Yunanistan'da gücünüzü ve servetinizi heba ettirdi, nihayet Navarin'de de öldürücü darbeyi vurdu. Bununla da bitmiyor. Sizin Fransa'ya dostlukla bağlı olduğunuzu biliyor. Hiç kendinizi kandırmayın: İngiltere, sizin bu büyük devletle ittifak yapmanıza asla izin vermez. Asla. İngiltere her zaman neyse o olacaktır..."

Yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle, gözlerini Salt'a dikti.

"Bir ada ki, çimenliklerden sonra en yaygın paylaşılan şey, hayâsızlıktır."

Yüzü bembeyaz olan diplomat, öfkesini bastırmaya çalışıyordu.

"Dilinizi mi yuttunuz?" diye sordu Mehmed Ali. Kendisinin önüne geçildiyse de, memnuniyetini saklamakta zorlanıyordu.

Salt yerinden kalkmıştı, dudakları titriyordu.

"İzninizle haşmetlim, çekilmek istiyorum."

Mehmed Ali nazik ama sert bir hareketle kapıyı işaret etti.

Konsolos dışarı çıkınca şöyle dedi:

"Ricardo Bey. Çok tuhaf. Senin hakkında bazı söylentiler dolaşıyordu. Dendiğine göre hafızanı kaybetmiştin."

Mandrino hemen cevap vermedi. Biraz şaşkın bir ifadesi vardı. Sanki birdenbire kaybolmuştu.

"Bilmiyorum, efendim. Konuşan ben miydim, yoksa başka biri benim ağzımdan mı konuştu? Bilmiyorum, efendim."

"Önemi yok, ikisi de aynı kapıya çıkar, Mandrino."

Drovetti'nin yüzünde güller açıyordu, bir saptamada bulundu:

"Eğer bir gün İngiltere'ye gitmeye niyetiniz varsa, samimiyetle söylüyorum, artık bunu hiç düşünmemelisiniz."

"Demek ki, Fransa'nın bana karşı daha misafirperver olacağını ummalıyım."

"Bakın, Ricardo Bey," diye söze girdi Bogosyan, "sizin tahlilinizi hiçbir şekilde karalamak istemem; ama bilin ki eğer Mısır, İngiltere'yle ilişkilerini bozarsa tamamıyla yalnız kalır."

Drovetti'ye bakarak açıklamada bulundu:

"Çünkü ne yazık ki X. Charles'ın hükümeti hâlâ açık açık bizi desteklemeye karar vermedi."

Venedikli düşünüyor gibiydi, sonra Henry Salt'tan boşalan koltuğa oturdu.

"Önünüzde bir yol açılıyor, Vali Hazretleri. Orada Fransa'nın yanı başınızda at koşturduğunu görüyorum."

Farkında olmadan elleriyle saçlarını düzeltti ve devam etti:

"Bir süreden beri Fransa, bir Afrika siyaseti benimsedi; oradaki ilkel devletleri hâkimiyeti altına almayı hedefliyor. Çok iyi biliyoruz ki bu devletlerin başta geleni de Cezayir. Hüseyin bin Hüseyin, orayı Türkiye adına yöneten dayı[1] Akdeniz'de korsanlık yapmayı sürdürüyor, Aix-la-Chapelle Antlaşması'nı hiçe sayıyor. Bu gergin ilişkiler

1. XVI.-XIX. yüzyıllar arasında Osmanlı eyaletlerinden Garp Ocakları'nda (Cezayir, Tunus, Trablusgarp) seçimle işbaşına gelen asker ya da denizci kökenli yöneticilere verilen unvan.

iki yıl önce iyice sertleşti. Cezayir korsanları iki gemiyi ele geçirince Fransa Konsolosu Deval, Hüseyin'e giderek itirazlarını bildirdi. O baldırı çıplağın verdiği karşılık da Fransız diplomatın kafasına bir sineklikle vurmak oldu, sonra da özür dilemeyi reddetti. O günden beri Fransa'nın Cezayir'e karşı bir müdahaleye hazırlandığını biliyoruz; üstelik Babıâli de o meseleyle hiç mi hiç ilgilenmediğini ima etti."

Drovetti'yi tanık gösterdi.

"Yanılıyor muyum?"

"Sanmıyorum."

"Planını uygulamaya kalkıştığında Fransa, İngiltere'nin ve Türkiye'nin itirazıyla karşılaşacak – bu kesin. Ayrıca Cezayir'in işgali de pek kolay bir teşebbüs olmayacak. Bu yüzden güçlü bir Mısır devleti, Fransa'nın Afrika siyaseti için biçilmiş kaftan. Daha açık olmak gerekirse: Vali Hazretleri'nin oğlu İbrahim Paşa, Fransızların da katılacakları bir seferin komutanlığını üstlensin, derim."

Bogosyan Bey'e sordu:

"Kaç kişi toparlayabiliriz?"

"Yaklaşık 20 000 kişilik düzenli bir birlik ve 20 000 bedevi."

"Bu ordu ile Albay Sève'in desteklediği İbrahim'in askerî dehası birleşince Cezayir'i ele geçirmek için birkaç gün yetecektir."

Mehmed Ali dalgın dalgın sakalını sıvazladı.

"Yani Fransa'nın yerine bir savaşa girmemi mi öneriyorsun?"

"Bunu kaç defa Sultan için yaptınız, üstelik de hiçbir menfaatiniz olmadı."

"Bu ne demek?" diye sordu Drovetti.

Mandrino'nun mavi gözlerinde bir kıvılcım belirdi.

"Suriye, Mısır'ın olacak. Ve Mısır'ın bağımsızlığı tanınacak."

Mehmed Ali, salonu bir yukarı bir aşağı arşınlamaya başladı.

"Bu plana tamamıyla katılıyorum. Mısır için umulma-

dık ufuklar açıyor. Geriye bir tek, dostumuz Drovetti'nin bu meseleyi hükümetine sunması kalıyor."

"Bunu olmuş bilin, Vali Hazretleri. Sonu gelmiş bir konsolosun son girişimi olsa da, size söz veriyorum, bu öneri tartışmaya açılacak ve ben de tüm gücümle savunacağım."

Mehmed Ali yerine döndü ve koltuğuna oturdu.

"Mandrino Bey..."

"Buyurun, haşmetlim?"

"Neye üzülüyorum biliyor musun?"

"Neye, haşmetlim?"

"Hepimize birden hafıza kaybı bahşedilmemiş oluşuna!"

* * *

Rutubetli havada minareler karanlığa bürünmüştü. Geç vakitte hâlâ açık olan birkaç dükkândan yayılan ışığın aydınlattığı tozlu sokakta, Ricardo'nun kararsız adımları iz bırakmaktaydı. Sinir bozucu metalik sesler geniz yakıcı yasemin ve ballı haşhaş kokularına karışıyordu. Yakınlarda bir taraçada, birisi ut çalıyor olmalıydı. "Uykusu kaçmış bir müzisyen," diye düşündü Ricardo, "ya da ıstırapla kıvranan bir ruhun iniltisi."

İç içe geçmiş sokaklarda, sarımtırak ışıltılar arasında bir saattir yürüyordu; düşünceleri coşmuş, sanki sihirli bir varlık, beynine bir baltayla müthiş bir darbe indirmişti.

Bir kahvehanenin önünden geçti. Yaşı belirsiz bir bedevi, başında sırma şeritli sarığı, gözleri yarı kapalı bir halde nargilesinin marpucunu huşu içinde emiyordu. Teni hamsin rüzgârları ve denizin tuzu yüzünden yanık bir renk almıştı. Kemerli burnunda bir bıçak yarası vardı; yine de tüm bu sert görünüşten, yaşam huzuru denilebilecek tarifsiz bir yumuşaklık yayılıyordu. İskenderiye'nin yansıması gibiydi.

İskenderiye, şahit ve yaratıcı... Sanki şehir Mandrino'

nun hafızasını yeniden biçimlendirme ve şimdiye kadar başka bir limanda, yani Navarin'de el konulmuş olan bir yığın bilgiyi, divan toplantısının yapıldığı o salonda yeniden ortaya çıkarma gücüne sahipti. Binlerce yıllık şehir, kendi hâkimiyet damgasını vurmanın zamanı geldiğine karar vermişti belki de.

Ricardo, tersanenin sınırında durdu. Ras el-Tin Sarayı, yıldızların altında uyumaktaydı. O mücevhere mahfaza görevi gören Faros Yarımadası, akşamın rutubetinde titreşiyordu.

Venedikli, gözlerinin yaşardığını hissetti. Artık emindi, yaşamında yeni bir sayfa açılmıştı.

"... En gereksizleri dahil bütün bilgileri depolamak, tıpkı ikizinizin siperlendiği kaleyi ele geçirmeye yarayacak silahları toplamak gibi. Çünkü kuşkunuz olmasın, o orada, beyninizin bir köşesinde saklanmış duruyor. Yunanlılar ona *enantios* diyor, yani karşıt."

Doktor Clot'nun sarf ettiği o sözler, hiçbir zaman bu kadar anlaşılır olmamıştı. Mandrino o akşama kadar hiçbir zaman, kendisini ikizine bu denli yakın hissetmemişti. Bu ani yakınlığın tetiklediği içsel altüst oluş, onda bir tür çocuksu heyecan, bir haykırma isteği yaratıyordu. Ama tuhaf olan, aynı zamanda başka bir duygunun da ortaya çıkmış olmasıydı; ta derinlerine yerleşen inatçı ve yapışkan bu duygu, korkunun o çıplak ve iğrenç yüzüydü.

12

Paris, 23 Aralık 1832, Sainte-Pélagie Hapishanesi

Hücremin duvarlarının gerisinden, uyanmakta olan ama henüz ezgi mırıldanmayan Doğu'yu duyuyorum, haykıran Doğu'yu. Peygamberin kirlenmiş, yırtılmış sancağını görüyorum. İstanbul'un derelerinden hem şarap hem de afyonla koyulaşmış kanlar akıyor. Nil, bentlerini yıkıp geçti ve kıyılarında Napoléon'un çiğnediği, Mehmed Ali'nin döllendirip yeşerttiği tohumları da beraberinde götürerek, hiç olmadığı kadar uzaklara yayılıyor. Odalığın peçesi, Mahmud'un önüne düştü. Kutsal Söz muhtelif şekillere büründü, matbaa aracılığıyla İlk Kitap'ı, Kuran'ı kemirip buduyor. Büyük ayin hazırlanıyor; Akdeniz bu yıl güzel olacak! Cebelitarık'tan Üsküdar'a kadar, o ateşler içindeki kıyı ayaklanıyor ve kürsülerdeki çığırtkanların sözleriyle uyuklayan Batı'ya sesleniyor: İtalya! İtalya! Senin birkaç günün daha var; sen o büyük düğün yatağında yatıyorsun; senin gökyüzün, San Pietro Bazilikası'nın kubbesi, zengin süslemeleriyle nişanlıların sevincini kucaklayacak; sen istikbal değilsin ama geçmişin büyük mirasısın, Baba'nın Oğul'a ve Kız'a verdiği çeyizsin.[1]

Enfantin, okuduğu kitabı ayakları eğrilmiş olan masanın üzerine koydu ve Barrault'ya sordu.

1. Bu metin, 1883 Şubatı'nda Émile Barrault tarafından Lyon'da yayımlanmış *1883 ou l'année de la mère* adlı günceden olduğu gibi alınmıştır.

"Ne düşünüyorsun Émile?"

"Peder, böylesine derin bir metni tanımlayacak söz yok. Muhteşem. Sanki geleceği anlatan bir ezgi. Bu ezginin burada, bu sefil hücrede, insanların nankörlüğünün sizi kapattığı bu hapishane duvarları arasında doğmuş olması onu daha da yüceltiyor."

"Evladım, insan yükselmeye uğraşırken başkalarının can attığı tek şey, onun kanatlarını kırmaktır."

"Mahkemelerin sizi, toplum ahlakını bozma gerekçesiyle suçladığını düşünüyorum da!"

"Bedenin hapsolmasının ne önemi var! Ruh her zaman özgürce seyahat edebilir."

Parmağıyla belgeyi işaret etti:

"Bu da kanıtı. Ama hepsi bu kadar değil, Émile. Düşünmek için yalnızlığın çok uygun bir ortam olduğu kimse için sır değil. Burada yaşadığımdan beri düşünmeye bol bol zamanım oldu. Sana söyleyeceğim çok önemli şeyler var. Ama öncelikle, 'Yeni Eş'i arama meselesi ne oldu?"

Émile Barrault yüzünü sıkıntıyla buruşturdu.

"'Kadının Yoldaşları'nın[1] mensupları arasında bazı anlaşmazlıklar olduğunu söylemek zorundayım."

"Anlaşmazlıklar mı? İyi de hangi konuda?"

"Aramızdan bazıları Eş'in bulunacağı yer hakkında anlaşamıyorlar. Benim düşüncemi biliyorsunuz: Eş, Yahudi ırkından olacak ve Doğu'dan gelecek. Bana yeni bir vahiy daha ulaştı: Bu yıl mayıs ayında Konstantinopolis'te ortaya çıkacak."

"Konstantinopolis'te mi?"

"Ne yazık ki, Rigaud başta olmak üzere kimileri bu görüşü kabul etmiyor. Benim yanıldığımı düşünüyorlar."

"Peki ne öneriyorlar?

"Rigaud, Eş'in Himalaya bölgesinde yaşadığına inanıyor. Bunun için de Veda metinlerine dayanıyor..."

"Veda metinlerine mi?"

1. Enfantin'e vaat edilmiş "Eş"i, "Ana"yı, aramak amacıyla Barrault tarafından Lyon şehrinde kurulmuş grubun adı.

"Kitabı Mukaddes'in altı misli uzunluğunda, muazzam bir metinler bütünü, Hindistan'daki tüm eski metinler bir araya getirilmiş. Gelenekçi Hindular, bu metinlere doğaüstü bir nitelik atfedip ilahî bir güçten geldiğine inanıyorlar. Rigaud da tezini savunmak için bu metinlere dayanıyor. Ona göre Eş, ancak ve ancak Hindistan'da bulunabilirmiş."

Enfantin dalgın bir ifadeyle gür sakalını sıvazladı.

"Tamamen onu desteklemek gibi olmasa da, Doğu'yu biraz da Parislilerin genel geçer bakış açısından yorumladığımızı kabul etmemiz lazım. Doğu'yu sadece Türkiye'den ibaret saymak, tüm Asya halklarını unutmak demektir, yani insanlığın yarısını."

Barrault, itiraz etmeye yeltendi.

"Dur bakalım, Émile. İzin ver de düşüncemi tamamlayıp senin içini rahatlatayım. Senin tezini destekleyen bir başka veri var. Kısa süre önce, bir gece, gözüme uyku girsin diye kıvrandığım bir sırada ortaya çıktı."

Barrault'nun yüz hatları gevşedi.

"Hangisi?"

"Mısır. Süveyş Kıstağı."

Müridin adeta dili tutuldu.

"Süveyş," diye tekrar etti Enfantin.

Elle yazılmış bir kâğıt alıp Barrault'ya uzattı.

Mürit okudu:

Kadim Mısır ile eski Yahuda arasında, Hindistan'a ve Çin'e gidecek yeni yollardan birini yapmak bize düşüyor. Süveyş, iş sahamızın merkezi olacak; tüm dünyanın beklediği işi orada yapacağız ve erkek olduğumuzu kanıtlayacağız![1]

"Bağışlayın ama, itiraf edeyim ki anlamadım. Neden Süveyş?"

"On yıl önce yüce önderimiz Saint-Simon Kontu'nun şekillendirdiği büyük tasarıyı hayata geçirmek için."

1. Peder'den Barrault'ya. Enfantin Külliyatı, 7619.

Söyleyeceklerine daha da bir ağırlık katmak amacıyla bir süre sustu.

"Süveyş Kıstağı'nda bir kanal açılması."

"Bir kanal mı?"

"İki denizi birleştirecek bir kanal: Akdeniz ile Kızıldeniz'i. Eski Mısır ile Hindistan arasında Avrupa'yı Hindistan'a ve Çin'e bağlayacak çağdaş yollardan birini yapmak bize düşüyor. O zaman Paris'ten dışarı adım atmadan, bir ayağımız Nil kıyısında, öteki Kudüs'te olur, sağ kolumuz Mekke'ye, sol kolumuz Roma'ya uzanır; Süveyş, meşakkatli hayatımızın merkezi olacak."

Barrault kulaklarına inanamıyordu.

"Yani Bonaparte'ın tasarısını mı ele alacağız tekrar? Kabul edersiniz ki, yüce önderimizin her şeyden çok nefret ettiği bir kişiydi o."

"Kont'un, 'Avrupa'nın soyguncusu' diye adlandırdığı Bonaparte'a karşı husumetini biliyorum. Ama hatırlatmam gerekir ki, Fransız seferi 1798'de yapıldı ve Le Père'in Süveyş'le ilgili çalışması 1809'da yayımlandı. Halbuki daha 1783'te Saint-Simon, kanal meselesini gündeme getirmişti. O dönemde Meksika genel valisine, iki okyanusu birleştirmek için Panama Kıstağı'nda bir kanal açılmasını önermişti. 1787'de İspanya'ya, Guadalquivir'den yararlanarak Madrid'in Sevilla üzerinden Atlas Okyanusu'na bağlanmasını teklif etmişti."

"Doğru," dedi Barrault. "Onun bir gelecek habercisi olduğunu kabul etmek lazım."

"Ayrıca, Bonaparte'ın tasarısını tekrar ele aldığımızda, kendimize göre değiştireceğiz. Memlûk fatihi için sadece bir savaş abidesi, İngilizlere karşı bir ihtar, Hindistan yolu için bir tehditti. Bizim için ise tüm insanlığı aydınlatacak bir meşale olacaktır. Süveyş Kanalı'nın açılması sadece mimarını ölümsüzleştirecek bir teknik buluş olmayacaktır, aynı zamanda dinsel bir ihtiyaca da cevap verecektir. Dünya haritasına çizilecek o mavi hat, kıtalar arasında bir barış, bir uyum, bir sevgi işareti, insanlar arasında bir köprü olacaktır. Tüm kalbimle arzuladığım şey, bütün

milletlerin, bütün toplumsal sınıfların kardeşçe işbirliği yapması, tüm ırkların kaynaşmasıdır."

Barrault'nun endişesi arttı. Eş'i arama meselesi ne olacaktı? "Kadın"ın soylu çılgınlığı?

"Anlıyor musun?" diye coşkuyla devam etti Enfantin, "Amaç Doğu ırkını, dişi ve duygusal siyah ırkı, beyaz ırkın erkeğe has ve bilimsel erdemleriyle döllemektir. Tarihin beşiği Mısır, düşün başlangıç noktası olması açısından bana çok uygun geliyor. Afrika'nın ortasındaki halklar, ışığı ve mutluluğu Mısır'dan alacaklar."

"Ama böylesi bir girişimi başarıya ulaştırmak için mühendisler, yerbilimciler, matematikçiler gerekiyor."

"Bildiğim kadarıyla bu uzmanlar bizde var. Henri Fournel gibi bir adam, işin teknik sorumluluğunu en iyi şekilde üstlenebilir. Deneyimli biridir ve Saint-Simon' cular arasında daha önce uzun bir mühendislik tecrübesi olan tek isimdir."

"Mısır'ı yönetenlerin de fikri alınmalı. Kabul edeceklerini düşünüyor musunuz?"

"Mısır'ı yönetenler, sevgili Barrault, tek bir kişiden oluşuyor: Mehmed Ali. Bu ülkenin kaderini tek başına o tayin ediyor. Kanaatime göre Paşa, bugün iktidardaki en büyük eylem adamı. Ender bulunan bir uygulama gücü ve iradesi var, belki de tek örnek. Bu yüzden böylesine iddialı bir projeyi reddedeceğini sanmıyorum. Bu kanal sayesinde Mısır'a yeni zenginlikler sağlayacağına hiç kuşkum yok. Vali, bizim öğretimizin canlı simgesi değil mi?"

Barrault şaşırmış gibiydi.

"Düşün," dedi Enfantin. "Araziyi, menkulleri ve sınai mülkiyeti, onlardan kâr sağlayacak en yetkin ele veriyorsun, yani devlete. Tüm toplumu müşterek menfaat için seferber ediyorsun..."

Muhatabının sözlerinden yayılan coşku karşısında Barrault'nun itiraz gerekçesi kalmamış gibiydi. Yine de son bir girişimde bulundu.

"Ya mali yatırım? Bunu düşündünüz mü?"

Enfantin, bu itirazın hiç önemi yokmuş gibi elini salladı.

"Kendisi için hayati menfaati iyi anlarsa para, İngiltere'den gelebilir ya da Avrupa'daki hükümdarlarının ittifakı diyebileceğimiz bir Avrupa birliğinden."

Barrault hafifçe eğildi ve sormak için sabırsızlandığı soruyu nihayet sordu.

"Eğer yanlış anlamadıysam Süveyş meselesi eş arayışını askıya alıyor."

"Kesinlikle hayır! Kadının sütünü beklerken, biz erkeklerin ekmeği hazırlamamıza bir engel yok! Sen macerayı sonuna kadar götüreceksin. Gideceksin Barrault. Hatta en uygun gün hangisi söyleyeyim: 22 Mart."

"İlkbahar ekinoksu!"

"Evet. O tarih, erkeğin ve kadının eşitlik günü olacak."

Müridin yüzünde ışıltılı bir ifade belirmişti.

"22 Mart... Evet. Kutsal bir gün olacak."

"Hadi bakalım!" dedi Enfantin, bir sultan edasıyla. "Hadi Barrault! Bu güzel haberi Kadının Yoldaşları'na bildir. Onlara vaktin geldiğini söyle."

Barrault ayağa kalktı. Yanakları kızarmıştı, yüzünde hummalı bir ifade vardı.

Kapıya doğru seğirtirken Enfantin, arkasından seslendi:

"Doğu'nun kızıyla karşılaştığında... onu benim adıma selamla. Önünde yerlere kadar eğil!"

* * *

Corinne Şedid, inanamıyormuş gibi Judith'e baktı.

"Mısır mı? Emin misin?"

"Evet, hayatım. Haberi Aglaé Saint-Hilaire'den öğrendim, o da Émile Barrault'dan duymuş. Önümüzdeki aylarda Saint-Simon'cular oraya gidecek. Peder'e göre, o ülkede önemli ve güzel şeyler yapabileceğiz."

Corinne tereddütle sordu:

"Peki ya... Georges ve sen, bu yolculuğa katılmaya niyetiniz var mı?"

"Bilmiyorum. İtiraf ediyorum ki, biraz kararsızım. Kü-

çük Aline'i birisine emanet etmem gerekiyor; çünkü henüz bir yaşındaki bir çocuğu öylesine uzak bir yere götürmeyi düşünemiyorum."

Corinne, bakışlarını salonun bir köşesinde duran beşiğe çevirdi: Aline-Prospère-Pénélope, aziz hatip Charles Lambert ile Judith'in aşklarının meyvesi, parmağını emerek uyuyordu.

"Ne olursa olsun," diye sözlerine devam etti Judith, "Peder Enfantin'in cesaretine hâlâ hayranım. Tenkit edildi, hakarete uğradı, haksız yere hapsedildi, yine de hâlâ zinde, aklında binbir düşünce var, yalnızca geleceğe bakıyor."

Bir an sustu, yüzü hüzünlendi.

"Ménilmontant'daki evi özlüyorum..."

Corinne, yorum yapmaktan kaçındı. Gelişen olaylar silsilesi sonuncu Cadet Sokağı'na, Grégoire'ların evlerine dönüşlerinin onu nasıl rahatlattığını arkadaşına nasıl itiraf edebilirdi?

Bir yıl önce 22 Ocak günü Taitbout Salonu'nun kapatılmasıyla Saint-Simon'cularda dağılma başlamıştı. Üç ay sonra Monsigny Konağı da aynı akıbete uğradı. 12 Aralık sabahı saat yediye doğru Belleville polis komiseri, bir millî muhafız bölüğüyle birlikte Ménilmontant'ı ablukaya almıştı. Adam, yirmi kişiden kalabalık toplantıları yasaklayan 291. maddeye dayanıyordu. Bir saat sonra silahlı devlet gücü eve girmiş, Prosper Enfantin ile en yakın yardımcılarını tutuklamıştı.

Judith'in sesi, Corinne'i düşüncelerinden uzaklaştırdı.

"Bak, Mısır seyahati hakkında Peder İcraat Kitabı'nda ne demiş?"

Corinne, küçük kitabı eline aldı. Bir tür mecmuaydı bu; Enfantin, yazma görevini kadınlara vermişti, böylece ailenin faaliyetleri kayıt altına alınacaktı. Ama ortada tuhaf bir çelişki vardı, sadece erkeklerin gerçekleştirdiği faaliyetlerden söz ediliyordu.

Özel olarak hiçbir kadını davet etmiyoruz; ama bize kendiliğinden gelen kadınları, Tanrı tarafından gönderilmiş kabul edeceğiz.

"Bu da Peder'in, Mısır'a gitmeyi arzu eden kadınları götürmeye hazır olduğu anlamına geliyor."

"Kesinlikle öyle."

Corinne'in bakışlarında hülyalı bir ışıltı belirdi.

"Bu yolculuk fikri bana büyüleyici geliyor."

"Gerçekten mi?"

Corinne, cevabına canı gönülden inanır gibi yaptı.

"Kadınlara en büyük baskı orada yapılmıyor mu? Kapalılığın acısını en çok Doğulu kadın çekmiyor mu? Öncelikle onlara yardım etmemiz gerekiyor. Öyle düşünmüyor musun?"

"Böyle konuşan sen misin? Sen ki, Ménilmontant'da kaldığımız günlerde, Peder'in öğretisini ve düşüncelerini eleştirmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordun?"

"Düşündüm... Sanıyorum haksız olmasa da, biraz ölçüsüz davrandım."

"Kesinlikle ölçüsüz davrandın! Peder büyük bir kardeşlik duygusu içinde senden günah çıkartmanı istediğinde ona nasıl da hiddetle cevap verdiğini düşünüyorum da..."

Neredeyse iki yıl öncesindeki o sahneyi hatırlayınca Corinne'in bedeni ürperdi. Judith o zorla ağızdan alınan itiraflara ve sonraki haksız yargılamaya nasıl günah çıkartma diyebiliyordu. Zavallı Suzanne Voilquin'e nasıl davranıldığını görmek yeterdi. Kocasının yanında yaprak gibi titrerken ondan gençliğinde maruz kaldığı bir tecavüzü anlatmasını istemişlerdi. Suzanne'ın tecavüzcüye karşı gösterdiği direncin arkasında muhtemelen ona karşı gizli bir düşmanlığın yattığını ima etmekten çekinmemişti Enfantin. Suzanne'ın Mösyö Voilquin'in kollarına atılmasından da şu korkunç sonucu çıkarmıştı: "Aslında teselli edilmesi gereken kişi, kocadır."

Corinne, üzüntüsünü gizlemek için gayret sarf etti.

"Bunlar geçmişte kaldı, Judith. O zamandan beri olgunlaştım ve olayları aynı biçimde görmüyorum."

"Senin böyle konuştuğunu duymak beni memnun ediyor. Bizi nasıl üzdüğünü tahmin edemezsin."

"Özür dilerim... İsteyerek olmadı."

Judith, Corinne'in elini sevgiyle tıpışladı.

"Hadi, tüm bunları unutalım. Bir Saint-Simon'cunun en üstün özelliği hoşgörü değil midir?"

Küçük Aline-Pénélope'un uyumakta olduğu beşiğe doğru gitti.

"Ne güzel değil mi?" dedi, bebeğe şefkatle bakarak.

"Harika bir bebek..."

Az kalsın, "Babası olmaması ne yazık," diye ekleyiverecekti. Bunun yerine, tartışmanın başından beri zihninde yeşeren bir fikri savunmanın daha akıllıca ve daha faydalı olduğunu düşündü.

"Söylesene Judith. Ben de Mısır'a giden gruba katılabilir miyim sence?"

"Sen mi? Doğu'ya mı gideceksin?"

"Evet... Mısırlı hemşirelerimizin kurtuluşuna katkıda bulunmak hoşuma gidecek. Davaya hizmet etmek."

Judith, onun yanına döndü ve kuşkuyla baktı.

"Davaya hizmet etmek ha?"

"Neden olmasın? Peder, tüm arzu eden kadınlar gelebilir, demedi mi?"

"Ne yazık ki, bunun mümkün olabileceğini sanmıyorum."

"Olmalı!"

Ses tonundaki acıya hâkim olamamıştı.

"Demek ki, bu yolculuğu yürekten istiyorsun."

Corinne suçüstü yakalanmış bir çocuk gibi önüne baktı.

"Ne olursa olsun, sana söylediğim gibi: Bu imkânsız. Mısır seyahati doğrudan kanal tasarısına bağlı. O tasarıyı da sadece Peder savunabilir. Oysa önderimiz hapiste. Belki daha sonra... adalet yerini bulunca..."

Corinne, arkadaşı muazzam hayal kırıklığını görmesin diye çabucak başını çevirdi.

"Yani her şey bitti..."

Judith ağır ağır yaklaştı.

"Yanlış hatırlamıyorsam, Mısır'da ailenden birileri var, öyle değil mi? Bana bir teyzeden söz etmiştin. Annenin kız kardeşinden."

"Evet. Şehrazad."

"Öyleyse neden gerçeği söylemiyorsun? Neden bu yolculuğu başkalarına yardım etmek için değil de sadece akrabalarını görmek için arzu ettiğini itiraf etmiyorsun?"

Corinne çark etti.

"Doğru," diye itiraf etti, boğuk bir sesle, "onları görmek istiyorum."

"Ama onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorsun! Nasıl bir yaşam sürdükleri hakkında hiçbir fikrin yok, onlar da seninle ilgili hiçbir şey bilmiyorlar. Yanlarına gitmen onların hayatına burnunu soktuğunu düşünmelerine yol açabilir pekâlâ. Senin için asla var olmamış bir aileyle neden ilişki kurmak istiyorsun?"

Corinne, büyük bir umutsuzluğa kapılmış gibiydi.

"Sana söyleyeyim Judith: Annemi özlüyorum! O boşluğu kimse dolduramıyor. Ne Peder Enfantin'in konuşmaları ne de Mösyö Lambert'in vaazları. Kimi geceler boğulacak gibi oluyorum. Daha az acı çekmek için onun yanımda olduğunu hayal ediyor, yatağın kenarında oturduğunu canlandırıyorum kafamda, usul usul alnımı okşuyor ve uyumam için benimle konuşuyor. Ta ki onun orada olmadığını, sadece bir hayal olduğunu fark edinceye kadar. O zaman karanlığın içinde kaskatı kalıyorum, tıpkı sancının tekrar başlaması korkusuyla kıpırdamayı göze alamayan şu hastalar gibi. Ve annemin cesedini hatırlatan buz gibi bir soğukla sarmalanmış vaziyette, güneşin doğmasını bekliyorum."

Kısa bir soluk aldı.

"Bu yüzden Mısır'a gitmek istiyorum. Isınmak için. Bir aile yuvasına sığınmak için. Gerçek bir aileye. Benim kanımdan bir aileye. Sizin sonradan icat ettiğinize değil. İşte artık tüm gerçeği biliyorsun."

Odada gergin bir sessizlik oldu. Judith ağır ağır, Aline-Pénélope'un uyuduğu beşiğe doğru gitti tekrar. Uzun uzun çocuğa baktı ve mırıldandı:

"Ona lazım olan benim gibi bir anne değil. Corinne Şedid gibi biri."

13

Mısır, 25 Aralık 1832

Eski Kahire'de, küçücük Darb el-Geneina Kilisesi öylesine kalabalıktı ki, sanki o Noel ayini için ülkedeki bütün Katolik Rumlar orada toplanmış gibiydi; oysa en fazla elli kişi vardı. Papaz Kuzam, bir ilahi okumaya başladı –geleneğe uygun olarak Rumca okuyordu– cemaat de arkasından tekrar ediyordu. İlahi kubbeye yükseldi, içten ve sıcaktı, kendilerini azınlık bilenlere özgü o coşkuyu taşıyordu.

Şehrazad, Joseph ve Giovanna'nın sesleri hemen topluluğunkine katılmıştı. Ricardo ise Bizans kilise usulüne yabancı olduğundan, derin bir huşu içinde öylece duruyordu. Aslında bu görüntü, Venediklinin bir çeşit şükran duygusunun dışavurumuydu.

Şehrazad usulca onun elini tutup sıktı.

Bu Noel ayini onun için diğerlerinden farklıydı. Bir doğumun kutlandığı o gecede o, bir dirilişi kutluyordu: karanlıkların içinden geri gelen kocasının dirilişini. İnanç, ölümü yenmişti; umut, o "alın yazısı" sözcüğünü bozguna uğratmıştı. Şehrazad da, ezelden beridir Doğulu çocukları hâkimiyeti altında tutan "alın yazısı" sözcüğüyle büyümüştü. Ansızın bir sancı gibi, acı veren feci bir düşünceye kapıldı. Ya tüm o mücadelesi, muazzam bir kibirden kaynaklanıyorsa? Daha küçücükken bile çevresindekilere en büyük çılgınlıkları yapabileceğini kanıtlamaya uğraşmıyor muydu?"

"Şehrazad'dan hiçbir şey olmaz, yola gelmez bir mikrop o. Ne yazık ki seçme şansımız yok. Ya da belki var... onu kapıdan geçen ilk halı tüccarına satarız."

Bunlar, babası Yusuf'un sözleriydi, kulaklarında çınladı. Yusuf o duvarların arkasındaki Katolik Rum mezarlığında yatıyordu.

Bu sözlere, Süleyman'ın oğlu Kerim'in hatırası eklendi. Şehrazad daha on üç yaşında yoktu. Kerim ise on altı. Bir gün ona büyük bir amiral, kaptanıderya olmayı hayal ettiğini söyledi, dünyanın bir ucuna seyahat edecekti. Şehrazad şöyle cevap vermişti:

"Ben de düşündüm. Sen kaptan olmak istiyorsan, ben de tüm imparatorluğun kraliçesi olurum."

Kerim alay eder gibi sormuştu:

"Kraliçe'nin gücü neye yarar?"

Şehrazad, karşılık vermeden önce ona uzun uzun bakmıştı:

"Kraliçe hiçbir geminin limandan ayrılmamasını emreder!"

Her zamanki o aşırı kibir.

Hayır. Bu kez söz konusu olan üstünlük hissi değil, aksine aşağılık hissiydi. Kocasının kaybolduğunu öğrendiği anda kendisinin de yaşayamayacağını anlamıştı. Ricardo'suz yaşamını sürdürmesi mümkün değildi. Kocasının peşinden mutlaka o da ölürdü. Onu bulalı dört yıl olmuştu; ama hâlâ o eski korkunun pençesinden kurtulamıyordu. Kocasının elini bıraktı ve istavroz çıkarttı.

"Tanrım!" diye yakardı, "Eğer bir gün ikimizden birinin bu dünyayı terk etmesi gerekirse önce ben gideyim."

Farkına bile varmadan ayin bitmişti. Mandrino onun koluna girdi, cemaatle birlikte dışarı çıktılar.

"Dikkatinizi çekti mi?" diye sordu Giovanna, çevresindeki insanlara bakarak. "Avrupa modası giderek kıyafet alışkanlıklarımızı etkiliyor. Sanki Londra'da ya da Paris'teymişiz gibi."

Joseph omuz silkti.

"Bence hiç de fena değil. Ben şahsen, bir cellabenin[1] içinde olmak istemezdim."

"Elbette, sevgili ağabeyim, senin gibi birine uygun değil, hele ki sen artık saray mühendisisin. Haklısın, bırakalım o ilkel kıyafeti cahil halk giysin."

"Hep ukalaca laflar... Bir anlayabilsem. Nedense en basit bir yorum, senin ağzında sahne diline dönüşüyor."

"Biliyorum. Kimi zaman ben de, yok olsam iyi olur diye düşünüyorum."

Ağabeyinin şaşkın bakışları altında, hızla uzaklaştı.

Dışarıda hava serindi. Eski Kahire'nin iç içe geçmiş taraçalarından amber kokusu yükseliyordu. Kubbelerin, çan kulelerinin ötesinde, duvar kalıntıları, eski Babil Kalesi'nin harabeleri görünüyordu.

Mezarların arasından kapıya kadar giden yılankavi küçük patikada ilerlediler. Çıkışta seyis Hüseyin, faytonla onları bekliyordu. Onun yanına ulaşmadan önce, dilencilerin, maymun oynatıcıların, yardım dilenen diğer kişilerin arasından zorlukla sıyrıldılar; âdet olduğu üzere hepsi kilisenin önünde buluşmak için sözleşmişlerdi.

"İşte böyle," dedi Giovanna. "Bir yanda güneş, öte yanda ay. Hangisi, ötekine üstün gelecek merak ediyorum."

"Emin olabilirsin, üstün gelen biz olmayacağız," diye yanıtladı Joseph. "Biz azınlığız. Daha birkaç gün önce Vali'nin mühendislerinden bir Katolik Rum, cemaatin tüm ülkede beş-altı bin kişiyi geçmediğini söylüyordu. Bu durumda..."

"Katolik Rum... Bu tanımı hiç anlamıyorum. Bize Rum diyorlar, Yunanistan'la hiçbir ilgimiz yok. Katolik'iz ama Latin kilisesinin usulünü uygulamıyoruz. Suriye kökenliyiz, Avrupalı eğitimi aldık, Mısırlıdan hiçbir eksiğimiz yok."

Ricardo gülmeye başladı.

"Senin böyle düşünmen hoşuma gitti, kızım. Bu karı-

1. Halkın giydiği uzun gömlek.

şıklığı annen bana izah etmeye çalıştı ama ben de hiçbir şey anlamadım."

Şehrazad gülümsemeye gayret ederek yanıtladı:

"Zaten biliyorum, senin gözünde sadece Latinler lütfa layık. Ötekilerse..."

Eliyle küçümseyici bir hareket yaptı.

"Ne demek o! Öyle olsaydı çocuklarımızın Bizans kilisesi usulünü izlemesini kabul eder miydim?"

"Doğru. Çok da iyi yaptın. Katolik Rumlar bu ülkenin en seçkin kişileri değil mi?"

Mandrino bir kahkaha daha attı.

"Bu tevazu yüzünden günün birinde çatlayacak mısınız, diye merak ediyorum!"

"Katolik Rum ya da değil," dedi Giovanna ani bir hırsla, "Mısır her şeyden önce o halk demek. Asırlardan beri sefaletle buluşan o biçare insanlar."

"Kuşkusuz," diye kabul etti Şehrazad. "Ama biz olmasak onların hali ne olur?"

"Elbette... biz seçkinler değil miyiz?"

Giovanna'nın cevabına, dudaklarını büken alaylı bir ifade eşlik etmişti.

"Öyleyiz gerçekten."

"Bu da, anneciğim, sana her türlü hakkı verir..."

Şehrazad ona hayretle baktı.

"Hangi haktan söz ediyorsun?.."

Cevap yerine, Giovanna arabaya ilk binen oldu.

Bir an sanki soğuk bir rüzgâr esti. Şehrazad kararsız kaldı, sonra o da arabaya bindi, arkasından Ricardo ve Joseph de yerlerini aldılar. Joseph tenteyi kapattı, Hüseyin de yola koyulmak üzere kırbacını kaldırdı.

"Bir dakika durun!" diye bağırdı Şehrazad.

"Ne var?" dedi Venedikli endişeyle.

Şehrazad, kızına doğru döndü.

"Bana henüz cevap vermedin. Ne ima etmek istedin?"

"Ne iması?"

"Oyun mu oynuyorsun? Eğer bir fikrin varsa neden sonuna kadar söylemiyorsun?"

"Boş verin," diye Joseph araya girdi. *Molokhiya*'ya[1] geç kalacağız, Hatice de kızacak.

"Joseph'in hakkı var," dedi Mandrino. "Bu tartışmayı daha sonraya bırakalım."

Hüseyin'in omzuna vurdu.

"Gidelim!"

Delikanlı kırbacını kaldırdı ama bu sefer de Giovanna onu durdurdu.

"Cevap vereceğim..."

"Annesine doğru döndü ve şöyle deyiverdi:

"Bana kalırsa biz bu halkı hak etmiyoruz."

"Neler söylüyorsun?"

"Gerçeği. Eğitim alma şansına sahip olduğumuz ve Fransızca konuşabildiğimiz bahanesine sığınıyoruz. Onlar Müslüman, biz de Hıristiyan olduğumuz için, kendimizi Mısır'ın efendisi olarak görüyoruz. Evet, tabii ki onlara köle gibi davranmıyoruz. Onlara sevecenlik gösteriyoruz, isimleriyle hitap ediyoruz, bahşişler veriyoruz. Ama için için onların başka bir ırktan olduğunu düşünüyoruz, hizmetkâr ırkından."

"Biraz önceki konuşmamızla bunun ne ilgisi var?"

"Sen, bizim seçkinler sınıfından olduğumuzu söyledin. Seçkinlerin her şeye hakkı var, öyle değil mi? Aslında sen gizliden gizliye bu insanları küçük görüyorsun."

Şehrazad büyük bir üzüntüyle kızını süzdü.

"Giovanna. Ben bu topraklarda doğdum. Burayı kanımdan canımdan bir parçaymış gibi seviyorum. Nasıl böyle konuşabilirsin?"

Parmak uçlarını şakaklarına bastırdı.

"Delilik bu... saçmalıyorsun..."

"Saçmalıyor muyum? Unuttun mu, Samira, öz kardeşin, aileden dışlandı; çünkü sevdiği adamla evlenmeye karar vermişti ve o adam Müslüman'dı, yani aşağı ırka mensuptu. Unuttun mu yoksa?"

1. Tavuk, pirinç, sarmısak, soğan ve yeşilliklerle pişirilen yöresel bir yemek.

Sesini yükseltmeden konuşmuştu ama dizginlemeye çalıştığı öfkesi, kasıtlı bir acımasızlığı ele veriyordu. Keskin, buz gibi bir öfkeydi bu. Hep aynı tonda konuşmaya devam etti.

"Onu korumak için ne yaptın? Büyükbabamın kuralını dayatmasına seyirci kaldın. Onu vebalı gibi bir kenara attınız."

"Olamaz... Ciddi olamazsın... Kırk yıl önceki bir mesele bu. Sadece on üç yaşındaydım..."

"On yaş daha büyük olsaydın da hiçbir şey değişmeyecekti."

"Giovanna... kızım. Fazla ileri gidiyorsun. Bir kez daha sana verdiğim sırları, bana karşı kullanıyorsun ve..."

"Sen kendine ihanet ediyorsan bu benim suçum mu? Eğer..."

Mandrino'nun sesi onu susturdu.

"Yeter! Küçük bir aptal gibi konuşuyorsun. Anneni yargılamana izin vermiyorum. Ne onu ne de başka birini!"

"Yargılayan ben değilim, o!"

"Kes artık! Gülünç duruma düşüyorsun. Annenin herhangi birini dini ya da ırkı yüzünden küçük görebileceğini nasıl düşünürsün, hele ki kendisinin ait olduğu halk söz konusuysa? Aptalın tekisin. Gözlerini aç!"

"Gözlerimi mi açayım?"

Sesi aniden bir haykırışa dönüşmüştü.

"Ya sen baba, neden sen gözlerini açmıyorsun? Neden her şeyi görmeni engelleyen o bağı çıkartıp atmıyorsun? Başından beri hep seni yedi bitirdi, yaktı. Seni bizden, benden çaldı, tutkularını elinden aldı."

"Giovanna!"

"Yeniden hayata döndüğünü sanıyorsun ama bu bir aldatmaca! Senin içinde yaşayan o! Sadece o!"

Bir an için nefesini tutup tane tane devam etti:

"Sen ölüsün! Navarin'de öldün!"

Kimseye tepki verecek vakit bırakmadan, arabadan atladı ve ileriye doğru koşmaya başladı.

* * *

Seba'ya gece çökmüştü, tüm malikâne karanlığa bürünmüştü. Çölden gelen esintinin etkisiyle verandanın tavanında asılı duran küçük bakır lamba hafif hafif sallanıyordu. Etrafındaki gölgeler lambanın hareketiyle birlikte, uzayıp kısalıyordu.

Joseph, annesinin saçlarını okşadı.

"Ona neler olduğunu anlayamıyorum. Kendi kendime, acaba kardeşim aklını mı kaçırdı, diyorum."

"Oğlum, şu atasözünü biliyorsun... 'Eğer kâbus görmek istiyorsan yatağını mezarlığa taşı.' Anlayamadığım sebepler yüzünden kardeşin, ölülerin yanında uyumaya karar vermiş. Birkaç ay önce diline Kerim'i dolamıştı. Bu sabah da annemle babamdan söz etti. Gerçek şu ki, bana öfke duyuyor. Neden? Allah bilir."

Mandrino'ya döndü.

"Sen ne diyorsun Ricardo?"

Cevap verirken Venediklinin suratı asıktı.

"Giovanna'nın beyninin granite benzediğini düşünüyorum: sert ve soğuk."

"Sen onunla konuşmuştun," dedi Joseph. "Sana herhangi bir şey açıkladı mı?"

"Ona karşı haksızlık ettiğimizi söylemekle yetindi. Ayrıca bir isteğini bildirdi."

"İstek mi?"

Ricardo parmaklığa dayandı ve homurdandı.

"O kadar saçma bir şey ki, konuşmaya bile değmez."

"Neymiş? Ne istiyor?"

Ricardo bir an sustuktan sonra yanıtladı:

"Bizi terk etmek istiyormuş..."

Nutku tutulan Şehrazad ancak bir süre sonra sorma gücü buldu kendinde:

"Sen ne cevap verdin peki?"

* * *

Giovanna karanlıkta yaşlı cümbez ağacının dibinde oturmuş, gözlerini verandaya dikmişti, bir yandan da babasının son söylediklerini aklından geçiriyordu:

"Gitmek istiyorsan... git. Sadece bil ki, aşman gereken büyük bir engel var. Belki ben Navarin'de öldüm, ne yazık ki bu yetmeyecek: Seba Mâlikânesi'nin kapısından çıkabilmen için benim ikinci defa ölmem gerekecek."

Böylece kaçması bile mümkün olamayacaktı.

Hırsla bir tutam ot koparttı ve dikkatini tekrar verandaya verdi. Orada karıkoca hâlâ tartışıyorlardı. Joseph çekilmişti. Giovanna ne dediklerini duyamıyordu, ama kendisi hakkında konuşuyor olmalıydılar.

Yüzünü yıldızlarla dolu göğe çevirdi. Onun gözünde gece her zaman sığınacak bir limanı, milyarlarca yıllık kadim bir vahayı temsil ediyordu, acılarını taşımaktan yorulmuş olanlar orada uyuyorlardı. Ne olurdu o da bu vahanın içinde eriyip gidebilseydi...

Görünmez bir el tarafından itilen lamba sallanmaya devam ediyordu.

Tam o anda, ateşte kızdırılmış bir hançer göğsüne saplanmış gibi hissetti.

Ricardo, Şehrazad'a sarılmıştı.

* * *

28 Aralık 1832

Güneş henüz doğmuştu ki Seba Mâlikânesi zılgıt sesleriyle çınladı, Doğulu kadınların sevinçlerini ifade etme tarzı olan tiz, titrek ve keskin çığlıklardı bunlar.

Üzerinde ropdöşambrıyla, kahvaltı etmekte olan Ricardo kaşlarını çattı.

"Neler oluyor?"

"Belki biri evleniyordur," dedi Joseph.

Şehrazad, kendine bir fincan daha moka doldurdu.

"Bu durumda, en azından Paşa'nın düğünü olmalı. Dinleyin..."

Çığlıklar daha da yükseliyordu. Bulak'ın en yoksul mahallelerinden, Muski'deki ihtişamlı villalara kadar, tüm Kahire'ye yayılıyordu.

Ricardo ayağa kalktı.

"Hiç böyle bir şey duymadım."

"Nereye gidiyorsun?"

"Merakımı gidermeye."

Şehrazad ile Joseph de onun peşine takıldılar. Bahçeye çıkar çıkmaz Hüseyin'le karşılaştılar, büyük bir heyecan içinde onlara doğru koşuyordu.

"Ne var?" diye sordu Ricardo. "Bu zılgıtlar da neyin nesi?"

"Duymadınız mı? Sevgili Paşamızın oğlu İstanbul kapılarına dayanmış! Konya'da Türk ordularını dağıtmış!"

"İbrahim mi?"

"Beyim, başka kim olabilir? Ancak bizim şehzademiz böyle bir zafer kazanabilir."

"Mümkün değil," dedi Joseph, "yanılıyor olmalısın."

Delikanlı kollarını şehre doğru uzattı, bir yandan da şen şakrak haykırıyordu:

"Duymuyor musun? Bütün Mısır ayakta!"

Şehrazad ve Ricardo kuşkuyla bakıştılar. Mehmed Ali ve oğlunun giriştikleri yeni seferi ikisi de biliyordu; ama bu son haber onları gafil avlamıştı.

"İbrahim'in Paşa'nın emirlerine itaatsizlik edeceğine inanıyor musun?" diye sordu Şehrazad.

"Mümkün değil."

"İtaatsizlik mi?" diye bağırdı Joseph. "Siz neden söz ediyorsunuz?"

"İçeri girelim. Biraz sonra birbirimizin sesini duyamayacağız."

"Ama baba, anlamak istiyorum!"

"Girelim. Sana açıklayacağım. Ama önce giyinmeliyim. İçimden bir ses, önümüzdeki saatlerde Vali'den bir ulak geleceğini söylüyor."

Her şey bir yıl önce başlamıştı. Batılı güçlerin onu sürekli ortada bırakmasından yorulan, Babıâli'nin tutumundan gına getiren, Fransa hesabına Berberi topraklarını fethetmeyi hedefleyen planının suya düşmesinden sonra hayal kırıklığına uğrayan Mehmed Ali, diplomasinin ona vermeyi reddettiği şeyi, silah zoruyla almaya karar vermişti. Ona vermeyi reddettikleri şey, Suriye[1] ve bağımsızlıktı.

14 Ekim günü Mısır ordusu, Kahire'den yola çıktı. İlk hedefi Akka Kalesi'ydi. Burası sembolik bir yerdi, Bonaparte'ın Doğu hayali, orada son bulmuştu. Yine de Fransız generalinin aksine İbrahim, bu kalenin ele geçirilmesinin Suriye ovalarındaki başarılara bağlı olduğunu ve ancak düzlükteki zaferlerle gerçekleşeceğini anlamıştı. Altı ay sonra Akka olgun bir meyve gibi düşüyordu.

Ele geçirilemez olarak ünlenmiş bu kalenin düşmesi, Babıâli'nin zayıflığını kanıtladı ve Osmanlı hâkimiyetindeki halklarda zaten mevcut olan isyan duygularını körükledi. Dost bir gücün varlığının tüm dünyaya gösterilmesi Fransa'da da içten bir sevinç kaynağı oldu. İbrahim, tüm bölgede hayranlık uyandırmış ve bir kurtarıcı olarak kabul edilmişti. O andan itibaren Suriye yolu ona açıldı. 13 Haziran'da hiçbir dirençle karşılaşmadan Şam'a girdi. Ancak 7 Temmuz günü Halep paşasının da aralarında bulunduğu sekiz paşanın komutasındaki Türk ordusu, Humus şehrinin kapısına geldi. Generaller birbirlerini kutlayarak nargilelerini içerken İbrahim (Humus'tan sadece beş saatlik mesafede gecelemişti, sanıldığı gibi on sekiz saatlik mesafede değil) şimşek hızıyla paşalara saldırdı. Bir saatten kısa sürede zafer onun olmuştu. Suriye'nin ele geçmesiyle hedefe ulaşılmış sayılırdı. Ama İbrahim'in Babıâli'den kurtulmaya dair saplantılı arzusunu hesaba katmak gerekirdi. Eylem adamı olan şehzade, Mısır lehine kesin bir karar verilmesi için Batı güçlerini zor-

1. O dönem Suriye dört eyaletten oluşuyordu: Şam, Halep, Trablus ve Sayda. Filistin de bu bütünün içindeydi.

lamaya karar verdi. Bunun için de tek bir yol vardı: İstanbul'a yürümek, Sultan'ı tahttan indirmek ve Türk hâkimiyetini kırmak. Tereddüt yaşasa da Mehmed Ali, oğlunun kararını desteklemişti.

O âna kadar gelişmeleri uzaktan seyreden büyük devletler, birdenbire harekete geçti. İngiltere, Avusturya ve Rusya, tasarıdan haberdar olur olmaz sert bir dille karşı çıktılar. Daha da vahimi Fransa da tasvip etmediğini bildirdi. Mısır'ı desteklemeye hazırdı, destekleyecekti de, ama Mehmed Ali'nin genişleme hususunda belirlenmiş (üstü kapalı olarak) sınırları aşmaması koşuluyla.

İçi hafifçe ürperen Ricardo, divandan kalkarak mangala yaklaştı. Korları körüklerken şöyle dedi:

"Başşehirden gelen bu sevinç sedaları kuşkuya yer bırakmıyor. Sınırlar aşıldı."

"Neye dayanarak bunu söylüyorsun?" diye sordu Joseph.

"Biraz önce Hüseyin, Konya şehrinden söz etti. Nerede olduğunu biliyor musun?

Joseph, "Hayır," dedi.

"Anadolu'nun ortasında. İstanbul'a yüz fersah mesafede."

"Bu da gösteriyor ki İbrahim, Batılı güçlerin ikazlarına aldırmadı. Ve..."

Hizmetçinin beklenmedik gelişiyle Ricardo'nun sözleri yarım kaldı.

"Bağışlayın beyim ama sizi görmek isteyen biri var. Paşa tarafından gönderilmiş."

Ricardo'nun yüzünde eğlenir gibi bir ifade belirdi.

"Gördüğünüz gibi, giyinmekle iyi yapmışım. Hatice, beyefendiyi içeri alın. Eminim, bize ilginç şeyler söyleyecektir."

Bacaklarını toplayarak minderlere yaslanan Şehrazad korkunç bir önseziyle ürperdi: Bir kez daha onu benden alacaklar.

14

İskenderiye, 29 Aralık 1832

Mehmed Ali ağzı koca bir papağan gagası biçimindeki cezveden Mandrino'ya bir fincan daha moka koydu.

"Teşekkür ederim Vali Hazretleri."

"Edebilirsin Ricardo. Fanilere her gün bir paşa tarafından hizmet edilmez."

Venediklinin dudakları hafif bir gülümsemeyle kıvrıldı ama hiçbir yorum yapmadı.

Mehmed Ali sıcak kahveden bir yudum alıp ekledi:

"Aslında seni aceleyle çağırttığım için bu benim özür dileme tarzım."

"Haberci, acil olduğunu söylemişti. Sizin davetinize hemen icabet etmeseydim içim rahat etmezdi."

"Haberci doğru söylemiş. Şu sıralar her dakika çok önemli sahiden."

"Her şeyden önce söylentilerin doğru olup olmadığını öğrenmeliyim. Konya'da..."

Vali, Ricardo'nun sözünü bitirmesini beklemedi:

"Evet. Konya düştü. Gerek sayıca gerekse teçhizat olarak daha üstün bir ordu ve 10 000 kişilik Türk süvari birliği karşısında oğlum, Albay Sève'in de zekice tavsiyeleriyle, onu karşılamak için yollanan Reşid Paşa'yı yenmeyi başardı. Belli ki korkunç bir çarpışma olmuş ama Allah bizden yanaydı."

"Oğlunuzun damarlarında Büyük İskender'in kanı

dolaşıyor olmalı kesinkes."

"Ya da Bonaparte'ın askerî dehası. Bu da beni pek şaşırtmaz, değil mi ki o büyük mirası ona, ben devrettim."

"Siz mi Vali Hazretleri?"

"Başka kim olabilir? Büyük İskender gibi ben de Makedonya'da doğmadım mı? Ve de Fransız general gibi 1769 yılında? Kadere ve onun işaretlerine inanan biri için, bu yer ve tarih tesadüf eseri olamaz. Zaten tesadüfe kim inanır ki? Belki birkaç geri zekâlı ya da kâfir. Tesadüf diye bir şey olsaydı bile, bu ancak Yüce Rabb'in isimlerinden biri olurdu."

"Haksız olduğunuzu söyleyecek son kişi benim. Arkama dönüp Navarin'den beri olup bitenlere bakmam yeterli, biraz kuşkum olsaydı bile, o anda silinir giderdi."

Vali sevecen bir tavırla Mandrino'nun kolunu tuttu.

"İyi o zaman dostum. Demek ki aynı görüşteyiz."

Eline tespihini aldı ve eski bir alışkanlıkla inci tanelerini çekmeye başladı.

"Bir süre önce yine burada bir araya gelmiştik. O zamanlar zihnin boşluktaydı, şöyle demiştim: 'Sana ihtiyacım var.' Hatırlıyor musun?"

"Evet, haşmetlim."

"Bu sözüm hiç bugünkü kadar gerçek olmadı. Sana ihtiyacım var."

Venedikli umut içinde bekledi.

"22 Ekim tarihli bir mektupla oğluma Konya'nın ötesine geçmemesi ve Osmanlı ordusunun son kalıntılarını dağıttıktan sonra geri dönmesi için kesin talimat verdim."

Vali, kalın bir zarfa doğru uzandı. İçinden bir tomar mektup çıkarıp birini Mandrino'ya verdi.

"İşte onun cevabı."

Ricardo kâğıdı aldı. Kimi bölümler hemen dikkatini çekti:

Talimatınıza göre Konya'ya girdikten hemen sonra geri dönmemiz gerekiyor. Ama Sadrazam'ın güçlü bir orduyla üzerimize geldiği söylentisi dolaşıyor. Eğer geri çekilirsek bu hare-

ket, ondan korktuğumuz ve kılıç kılıca gelmekten çekindiğimiz anlamında yorumlanacaktır.

Ya da:

İstanbul üzerine yürüyebiliriz ve hiçbir zorlukla karşılaşmadan Sultan'ı hemen tahttan indirebiliriz. Ama gerekli önlemleri almamız için sizin bizi gerçekten destekleyip desteklemediğinizi bilmeye ihtiyacımız var; çünkü meselemizin tam anlamıyla çözümü ancak İstanbul'da olacaktır. Kendi irademizi kendimiz dayatmak için mutlaka İstanbul'a gitmeliyiz.

Ya da şu:

Konya, İstanbul değil. Ancak başşehre girersek Babıâli bizimle anlaşma yapmaya yanaşır. Kıymetli babam, Ruslar ancak ülkenin kalbine kadar ilerledikleri zaman Sultan'ın onlarla anlaşmaya yanaştığını size hatırlatmama gerek var mı? Bir adım daha ilerlememizi tekrar tekrar yasaklayan kesin talimatlarınız olmasaydı bu akşam İstanbul kapılarında olurdum. Bu ihtarı hangi gerekçeye atfedebileceğimi soruyorum kendi kendime. Her zamanki Avrupa korkusuna mı, yoksa başka bir şeye mi? Rica ediyorum, baba, lütfen beni bu konuda aydınlatın ve nihai kararınızı bildirin. Zaman daralıyor...[1]

Ricardo, mektubu Vali'ye geri verdi.

"Şimdi anlıyor musun, içinde bulunduğum durumu?"

"Şunu anlıyorum Vali Hazretleri, siz hâlâ Navarin saplantısı içinde yaşıyorsunuz. Avrupa'nın hafif bir iç çekişi, tek bir notası, basit bir mektubu, ordularınıza geri dönüş emri vermeniz ve hayallerinizden vazgeçmeniz için yeterli."

Paşa kızıp patladı:

"Bilmediğimi mi sanıyorsun!"

"Öyleyse İbrahim'in önünü açın."

"Ne diyorsun sen?"

"Ne gerekiyorsa onu, Vali Hazretleri. Ordunuz, İstanbul'daki zorbalardan yüz fersah mesafede. Böyle bir fırsat bir daha ele geçmez. Kaderden söz ettiniz. İzin verirseniz

1. Mısır arşivlerinden, İbrahim'in 28 Aralık 1833 tarihli mektubu.

bir benzetme yapacağım, kader bir kadın gibidir. Elde etmek için peşinde koştuğunuz bir kadın. Bugün sizin kollarınıza atılmak üzereyken onu reddederseniz, öldüresiye yaralamış olursunuz. Aşağılanmış bir kadından daha korkuncu yoktur."

Mehmed Ali tespihini tekrar eline aldı, sinirli sinirli çekmeye başladı.

"Yani oğlumun isteklerini kabul etmemi öneriyorsun."

"Avrupa'yı tanıyor. Eğitiminin bir kısmını orada aldı. Oldubittinin doğuracağı sonucu biliyor. İlerlemesine izin verin. İstanbul'u alın, sonra pazarlık edersiniz."

Ricardo, gerekçelerini sıraladıkça Vali'nin gerginliği artıyordu. Birdenbire hükümdarın tüm bedeni titremeye başladı. Hıçkırdı, yumruklarını sıktı. Konuşmak istedi ama kelimeler boğazında düğümlendi.

"Ah!" diye kükredi, müthiş bir hiddetle. "Bu beladan beni kim kurtaracak?"

Mandrino ona şaşkınlıkla değil, acıyarak baktı. Paşa'nın bütün yakınları gibi, yoğun heyecan anlarında onu esir alan inatçı hıçkırığı biliyordu.

"Şehrazad burada olsaydı, belki size yardımcı olabilirdi, haşmetlim. Yanlış hatırlamıyorsam sizin hıçkırığınızı geçirerek gönlünüzü kazanmış."

"Doğru. Odama ansızın girdiğinde... sarayda..."

Yeni bir hıçkırık kriziyle cümlesi yarım kaldı.

"Gece yarısı... Beni nasıl korkutmuştu... Ama artık konumuza dönelim..."

Konuşmasına devam etmeden önce, aceleyle bir bardak su aldı ve bir dikişte içti.

"İbrahim'in önünü açmak..."

"Evet, haşmetlim. Tekrar ediyorum, İstanbul'u ele geçirin."

Paşa yeni bir hıçkırığın etkisiyle kasıldı. Yüz hatları dondu. Gözlerini önündeki bir noktaya dikti. Öyle bir ifadesi vardı ki, Mandrino bir an için Mehmed Ali'nin hiç olmayacak bir hayal gördüğünü sandı. Belki de büyümüş gözbebeklerinin ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun

parçalandığını, Sultan Mahmud'un dize geldiğini, Ayasofya Camii üzerinde Mısır bayrağının rüzgârda dalgalandığını görüyordu. Nihayet Mısır'ın bağımsızlığa kavuştuğunu.

* * *

Vücudu ter içinde olan Şehrazad, duyduğu hazzın etkisiyle kasıldı. Çığlık atmamak için kendini tuttu, tüm kasları gerildi, kalbi duracak gibi oldu, ağzı boğulmak üzere olup da nefes almaya çalışan birinin ağzı gibi açılmıştı, sonunda Ricardo'nun göğsüne yığıldı.

İki beden derhal kenetlendi. İkisinin solukları karanlığın içinde tek bir soluk haline geldi.

Şehrazad fısıldadı:

"Aşkım... Neden bundan başka bir söz yok?"

"Çünkü âşıklar birer hırsızdır, aşkım. Dünya var olduğundan beri dudakları sayesinde buldukları bir söz yoktur."

"Sen bul..."

"Hayal gücümün en büyük şairlerden daha üstün olduğunu mu sanıyorsun? Ömer Hayyam bile cümlelerine yeni bir anlam verebilmek için şaraba batırıyordu."

"Sen, benim için Ömer Hayyam'dan büyüksün. Ricardo Mandrino'sun. Benim kralımsın."

Mandrino, tıpkı acısını bastırmak isteyen biri gibi, ona sımsıkı sarıldı.

"Nasıl bir kadınsın sen? Tutkunun şiddeti bir an olsun azalmadan bu sevme gücünü, yeteneğini nereden alıyorsun? Santi Giovanni e Paolo Bazilikası'nda yaşamlarımızı birleştirmeye karar verişimizin üzerinden yirmi yıldan fazla bir zaman geçti. Bundan çok daha kısa bir zamanda aşkın ve arzunun yıpranıp azalacağını zannederdim. Oysa... O duyguyu hiçbir şey bozmadı. Sanki her şey ilk günkü gibi. Nasıl? Bu gücü nereden buluyorsun Şehrazad?"

Şehrazad gülümsedi.

"Bana her şey senden geldiği halde nasıl olur da şaşırırsın? Benim hiçbir becerim, hiçbir gücüm yok. Bana o

kadar çok şey verdin ki, benim tek yaptığım, senin sunduklarını iade etmeye çalışmak. Acaba bunun için yeterince zamanım olacak mı?"

Ricardo şaşırmış gibi yaptı.

"Biz ölümsüz değil miyiz?"

"Buna inanıyor musun?"

Sustu. Gözleri çok uzaklara dalıp gitmiş gibiydi.

Ricardo sordu:

"Nerelere gittin?"

"Düşlerime."

"Düşler mi?"

"Senin dönüşünden beri gördüğüm düşler, orada Şehrazad'ım. Ama ötekisi, gerçek olanı. Şehinşah Şehriyar'ın eşi. Düşümde, o efsanevi kadın gibi, masal anlatma yeteneğim var; binbir gece kocasını büyülemesini ve ölümden kurtulmasını sağlayan o aynı hayal gücüne sahibim. Ne var ki, ben masallarımı şehinşaha anlatmıyorum."

Ricardo sorar gibi baktı.

"Rüyamda bir kapı açılıyor. Dondurucu bir soğukla birlikte, geniş beyaz bir harmaniye bürünmüş bir gölge odaya giriyor. Beni Seba'dan, senden, çocuklarımdan ayırmak için geldiğini biliyorum. Bağırmak istiyorum, korkudan taş kesilmiş haldeyim. Yine de kaçmaya çalışmak yerine doğruluyor ve o gölgeyle konuşuyorum. Ben konuştukça... merakla beni süzmeye başlıyor. Yaklaşıyor. Yatağın kenarına oturuyor. Beni dinliyor. Giderek daha dikkatle dinliyor. Ta içimden, onunla konuştuğum sürece gelme sebebini unutacağını biliyorum."

"Ansızın Mandrino'nun kollarına atılıp sıkı sıkı sarıldı.

"Korkuyorum, Ricardo... Beni sakın bırakma, korkuyorum."

"Neden korkuyorsun, ben yanında değil miyim?"

"Paşa'nın bir kez daha bizi ayırmasından korkuyorum, seni uzaklara göndermesinden korkuyorum."

"Asla. Artık hiçbir şey, hiç kimse bizi ayıramaz."

"Bana yemin et."

"Yemin ediyorum."

İçi rahatlamış bir halde kendini sırtüstü yatağa bıraktı, kalp atışları yavaş yavaş normal seyrine döndü.

"Joseph'in yeniden Süveyş'e gitme ihtimali olduğundan sana söz etmiş miydim?"

"Hayır. Ama pek şaşırmadım. Linant, onu da kendi hayallerine sürükledi. Amaçlarına ulaşabilecekler mi bilmiyorum ama teşebbüslerini etkileyici buluyorum. Ayrıca seviniyorum da, çünkü zihin meşgulse kaygılardan uzaktır. Sonuçta Joseph'le gurur duyuyorum. Senin ilk evliliğinin meyvesi ama onu kendi çocuğummuş gibi seviyorum. Babası da onunla gurur duyardı."

"Sanıyorum."

"Ne tür bir adamdı? Bana ondan söz ettiğini hiç hatırlamıyorum. Ya da hâlâ hafızamın derinliklerinde gömülü kalmış şu konulardan biri. Adı neydi..."

"Mişel. Mişel Şalub. Her şeyi bilmen için, Joseph'in onun tıpatıp kopyası olduğunu söylemem yeterli."

"Nasıl öldü?"

"Bir ayaklanmada... Bonaparte'ın Mısır'ı işgal ettiği günlerdi. Gözü dönmüş bir bağnazlar güruhu, çiftliğe saldırmıştı. Onlara dil döken hizmetçiyi katlettiler. Michel bir kurşunla vuruldu. Ben de tehdit altındaydım, Joseph kucağımdaydı. O zaman henüz bebekti. Hayatta kalmamı bir bakıma ona borçluyum."

"Joseph'e mi?"

"Evet. Ağlıyordu. Korkmuştu. Gözyaşları o kaçıkların merhametini uyandırmış olmalı; çünkü çekip gittiler ve bizi sağ bıraktılar."

"Ne feci bir olay! Acı veren hatıraların karanlıkta kalmasını sağlayan hafıza kaybının bazı faydaları olduğuna inanacağım neredeyse."

"Hatıraların ve onlara eşlik eden sözlerin."

Şehrazad örtüyü üstüne çekti.

"Giovanna'yla konuştun mu?"

"Savaş açmaya karar vermedi mi? Sonuçlarına da katlanacak. Doğru söylemek gerekirse ona ne diyeceğimi pek bilemiyorum."

"Biliyorsun, çok mutsuz."

"Kendi mutsuzluğunu kendi yaratıyor. Hayatlarını ateşe atan insanlar gibi, o da yardım istemek için sadece küllerin kalmasını bekliyor sanki. Zaten, tekrar ediyorum, ne diyeceğimi bilemiyorum."

Ani olduğu kadar da şiddetli bir gerilim hissetti. Acı içinde mırıldandı:

"Ben, Navarin'de ölmedim mi?"

* * *

Giovanna, odasına gitmek için koridordan geçiyordu. Mandrino'nun söylediği son cümleyi açık seçik duydu. Birdenbire durdu ve kulağını kapıya dayadı.

* * *

İstemeden neden olduğu huzursuzluk yüzünden deliye dönen Şehrazad, kocasının elini tutmuştu.

"Artık bundan söz etmeyelim, Ricardo. Giovanna da zamanla olgunlaşacak. Şu anda ona boyun eğmenin bir faydası olacağını sanmıyorum."

* * *

Giovanna bir çarşaf hışırtısı duydu. Onların yüz yüze döndüklerini, birbirlerine sarıldıklarını düşündü, tıpkı bir kapının iki kanadının geçmişin üzerine kapanarak, tüm dünyanın içeri girmesini engellemesi gibi.

* * *

İskenderiye, 6 Ocak 1833

Tunus'tan gelen Diogenes'in İskenderiye limanına yanaşmasının üzerinden neredeyse altı saat geçmişti; yolcuların inmesine hâlâ izin verilmemişti.

Arka güvertede, yolcuların çoğu toplanmış ve öfkelerini kusuyorlardı.

"Şu işe bakın! Kabul edilecek gibi değil! Şirkete şikâyet edeceğim."

"Otuz yedi günlük deniz yolculuğundan sonra, hayvanlar gibi içeri tıkıldık! Katlanılmaz bir durum!"

"Sanki cüzamlıyız!"

Yakınmalar birbirini izledi, sonunda bir subay köprüde belirdi.

"Beyler! Lütfen biraz sakin olun, rica ediyorum. Size bildirmem gereken bir durum var."

Birdenbire sükûnet sağlandı.

"İşte böyle. Üzülerek bildiriyorum ki, Tunus'tan gemiye binen yolculardan biri, Bay Kostal, Diogenes, Mısır sahillerine yaklaşmak üzereyken, sabaha karşı hayatını kaybetti. Belki içinizden bazıları Sahil Sıhhiye ekiplerinin bir sedye taşıdıklarını görmüştür. Ne yazık ki doktorun raporu hiçbir tereddüde yer bırakmıyor: Mösyö Kostal'ın ölüm sebebi, kolera."

Kalabalıkta büyük bir şaşkınlık dalgalanması yaşandı.

"Beyler! Rica ediyorum... Beni dinleyin! Emin olun çok üzgünüm ama bu koşullarda liman yönetmeliğine göre geminin karantinaya alınması gerekiyor. Ancak o sürenin sonunda yolcular karaya çıkabilecektir. Daha önce değil."

Subay bir süre yolculara baktı, sonra üzüntülü bir sesle devam etti:

"Lütfen bu aksilik için en içten özürlerimizi kabul edin, ama anlamalısınız ki, bu durum karşısında başka seçeneğimiz yok. Teşekkür ediyorum beyler."

Resmî görevli ayrılır ayrılmaz Diogenes'in güvertesi hengâme içindeki bir pazar yerine benzedi. İnsanlar verip

veriştiriyor, itiraz ediyordu. Sadece bir kişi, biraz geride duruyor ve neredeyse Doğu'ya özgü bir kadercilikle sükûnetini koruyordu. Orta boylu genç bir adamdı, oldukça geniş alnının üzerinde simsiyah gür saçları vardı. Çok çok otuz yaşında olmalıydı. Çığırından çıkan hemcinslerinin yarattığı manzarayı kayıtsız bakışlarla izledikten sonra, arkasını döndü ve koridora girerek kamarasının yolunu tuttu.

İçeri girdikten sonra kapıyı kapattı ve kendini yatağın üzerine attı. Elbette ki, bu gecikme biraz canını sıkmıştı, ama kahırlanmanın gereği yoktu. Yeni görevi Fransa konsolos yardımcılığına kırk gün geç başlayacaktı, o kadar.

Gelişigüzel düşüncelere daldı, önce aklına babası Mathieu geldi. Mathieu de Lesseps. Onu şimdiden özlemeye başlamıştı, bir süredir mücadele ettiği hastalık yüzünden babasını bir daha görebilme ihtimali pek azdı. Ayrılık çok zor olmuştu. Ama seçim şansı yoktu. Yaşlı adam, onun İskenderiye'de konsolos yardımcısı olması için çok uğraşmıştı. Onun emeklerini boşa çıkartamazdı. Ayrıca itiraf etmeliydi ki, sonunda kendi kanatlarıyla uçabilme düşüncesi, Ferdinand'ı gerçekten heyecanlandırıyordu.

Sadece babasının anlattıklarından tanıdığı ve nihayet kendi gözleriyle göreceği Mısır'ı düşündü. Mathieu o toprakları iyi biliyordu. Otuz beş yıl önce, Fransız seferi sırasında Mısır konsolosluğu görevinde bulunmuştu. Hatta Bonaparte, ona gizli bir görev de vermişti: Osmanlı ordusunun içinde, Babıâli tarafından Kahire'ye paşa olarak tayin edilebilecek özelliklere sahip birini bulmak. Sonra da onun tayinini desteklemek. İleride bu adam Fransa'nın yanında yer alabilir ve menfaatlerini koruyabilirdi. Böylece Mathieu de Lesseps, mütevazı bir biçimde, bir binbaşıyı yükselmesi için desteklemişti; bu binbaşı, Osmanlı ordusunun Mısır'a âşık basit bir subayı ve Kavalalı bir yetimdi, okuma yazma bilmiyordu. Ama adamın kişiliği, kukla görevini üstlenip gölgede kalmaya uygun değildi. Kısa sürede siyaset hamlelerinde büyük bir hüner gösterip hamilerinden kurtulmuş, kimden gelirse gelsin

hiçbir etkiyi, hiçbir baskıyı kabul etmemişti. Bugün de mutlak bir güçle ülkede hüküm sürmekteydi. Adı, Mehmed Ali'ydi.

Ferdinand yatakta tembel tembel gerindi. Şimdi mesele, bu buharlı gemide sıkıntıdan patlamamak ve o zoraki inziva süresini faydalı bir biçimde geçirmek için ne yapacağını bulmaktı.

Kamaranın penceresinden İskenderiye'nin eski surlarının tepesi hayal meyal seçilmekteydi. Berrak havada bir müezzinin sesi yükseliyordu. Genizden gelen o boğuk ses, limanın uzaktan uzağa işitilen uğultusunu bastırıyordu.

Dikkatini dağıtan bu ısrarlı ezgi yüzünden neredeyse kapının vurulduğunu duymayacaktı.

Kaşları çatıldı. Kim olabilirdi ki?

Dudağının üstünde etkileyici bir bıyığı olan esmer tenli bir adam kapının aralığında belirdi. Elinde bir paket tutuyordu.

"Lesseps Efendi?"

"Evet?"

"Rahatsız ettiğim için bağışlayın. Ama bu paketi size vermem istendi. Mösyö Mimaut tarafından."

"Amirinin adını duyunca Ferdinand rahatladı.

"Ayrıca, bir de mektup var."

Ferdinand telaşla zarfı açtı.

Sevgili dostum ve meslektaşım,

Diogenes'te vuku bulan can sıkıcı aksiliği haber aldım. Gerçekten üzüldüğümü bilmenizi isterim. Önünüzdeki kırk güne daha kolay tahammül etmeniz için –en azından öyle olacağını umuyorum– size bir armağan gönderiyorum. Sizi aramızda görmek için sabırsızlandığımı bildirir, dostluğumun ve selamlarımın kabulünü rica ederim.

Fransa Başkonsolosu
Albert Mimaut

"Bir cevap yollayacak mısınız?" diye sordu adam.

"Sayın Konsolos'a candan teşekkürlerimi iletin."

"Elbette, efendim!"

Adam saygıyla eğildi ve koridor boyunca uzaklaştı.

Ferdinand yalnız kalır kalmaz hemen paketi açtı.

Yüzü sevinçle aydınlandı. Bir kitap. Tam da zamanın nasıl geçeceğini düşündüğü bir anda.

"Mısır İncelemeleri". Başlığı tanımıştı: Fransa seferi sırasında Bonaparte'a eşlik eden bilimadamlarının yaptığı çalışmaların derlemesiydi.

Ferdinand heyecanla yatağa uzandı ve eserin sayfalarını karıştırmaya başladı. Rastgele okurken bir bölüm özellikle ilgisini çekti: "Hint Okyanusu ile Akdeniz'in Süveyş Kıstağı ve Kızıldeniz Üzerinden Birleştirilmesi Tasarısı, Jacques-Marie Le Père."

Daha ilk sayfalara göz atar atmaz kontrol edemediği bir heyecana kapıldı.

Bir su yolu... Bir kanal... Muazzam bir eser...

Bu eser, Marsilya ile Bombay'ın arasındaki mesafeyi yaklaşık on bin kilometre kısaltacaktı.

Bu müthiş maceraya az ya da çok başarı göstererek katkıda bulunmuş sıradışı şahıslar birbiri ardınca eski zamanların karanlığından sıyrılıp çıktılar.

"Sesostris... Nekao... Darius... müminlerin önderi Halife Ömer, Bağdat'ın kurucusu el-Mansur... matematikçi Leibniz ve nihayet Bonaparte."

Kendi adını, Ferdinand de Lesseps adını tarihin o devlerinin yanına yazdırmak! Mümkün olabilir miydi bu?

15

Gize, Seba Mâlikânesi, 10 Ocak 1833

Şehrazad tam kapının kolunu tutmuştu ki, bir an tereddüt etti. Kızının odasına girmek için kendisini cesaretlendirecek bir işaret, bir gürültü duymak ister gibi kulak kabarttı. Ama hiçbir şey duymadı. Giovanna uyuyor olabilir miydi? Sonunda kapıyı açtı.

Giovanna uyumuyordu. Pencerenin kenarına oturmuş, dalgın dalgın gecenin karanlığını seyrediyordu. Odanın bir köşesinde, oymalı ahşap bir sehpanın üzerindeki şamdandan bakır rengi titrek bir ışık yayılıyordu.

"İyi akşamlar, Giovanna."

Cevap gelmedi.

Şehrazad pencereye yaklaştı. Üşüyerek kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Üşümüyor musun?"

Genç kız gözlerini kaçırarak başını iki yana salladı.

"Yarın akşam babanın doğum günü olduğunu biliyor musun?"

Hiçbir tepki gelmedi.

"İki hafta oldu hâlâ Ricardo'yla konuşmuyorsun. Sence bu doğru mu?"

"Böyle."

"Acımasız sözlerin yüzünden ondan özür dilemen gerekiyor, sanırım."

"Acımasız sözler mi?"

"Korkunç şeyler söyledin, Giovanna. Unuttun mu yoksa?"

Giovanna ürperdi.

Ben, Navarin'de ölmedim mi? Birkaç gün önce koridorda duyduğu o cümle aklına geldi. Aklından hiç çıkmış mıydı ki?

"Şunu bilmelisin. Senin saldırdığın adam, Navarin felaketinden önce hayatımızı paylaştığımız o insan değil. Tabii ki, umut ettiğimizden daha hızlı iyileşiyor. Buna rağmen Ricardo'nun zihninde kimi sayfalar bir daha hiç yüzeye çıkmayacak belki de. O hasta bir adam. Sadece bu sebep yüzünden senden bir özrü hak etmiyor mu?"

Giovanna da zamanla olgunlaşacak. Şu anda ona boyun eğmenin bir faydası olacağını sanmıyorum.

Genç kız yumruklarını sıktı.

"Söylediklerinden, babamın hassas ve kırılgan olduğu sonucunu çıkarmalıyım galiba."

"Hiç olmadığı kadar kırılgan."

Giovanna, elini saçlarında gezdirdi.

"Bu yüzden mi onu istediğin gibi yönlendiriyorsun?"

Şehrazad boğulur gibi oldu.

"Neden oyun oynuyorsun? Babamı parmağında oynatmak için kırılganlığından yararlanıyorsun. Aslında gücünü, onun güçsüzlüğünden alıyorsun."

Allak bullak olan Şehrazad, şiddetli bir fırtınaya tutulmuş gibi geri geri gitti.

"Bu bir kâbus olmalı... Tek bir saniye bile olsa babanı senden çalmak istediğimi nasıl düşünebilirsin? Onu sevmem mi, seni onun sevgisinden mahrum ediyor? Neredeyse ölüyordu, Giovanna. Neredeyse onu bir daha hiç göremeyecektim."

Hiçbir tepki gelmedi.

"Beni iyi dinle," diye devam etti Şehrazad. "Sen benim canımdan bir parçasın. Hayatımın diğer yarısısın. Yüzüme bak!"

Giovanna'nın yüzünü sıkı sıkı tuttu, gözlerine bakmaya zorladı.

"Ben senin annenim Giovanna, rakibin değil."

Sözlerinin etkisini tartmak için onu inceledi. Kızı taş gibi duruyordu.

"Sana tekrar ediyorum, yarın akşam Ricardo'nun doğum günü. O marazi gururun zedelenmeden bir adım atabilmen için bir fırsat."

Kapı tok ve iç karartıcı bir gürültüyle kapandı.

Giovanna, kıpırdamadan öylece durdu, düşünceleri yıldızlara doğru yitip gitti. Tıpkı aniden patlak veren bir fırtına gibi, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Gözyaşları, paramparça olmuş ruhunun derinliklerinden kopan bir çığlığa dönüştü.

* * *

Kale, Kahire, 11 Ocak 1833

Elçiler Salonu denilen odanın heybetli aynasında Ferdinand, kıyafetinde herhangi bir aksamanın olup olmadığına baktı. İçi rahatlayarak Fransa konsolosunun yanındaki koltuğa oturdu.

"İkazımı bağışlayın," dedi Mimaut, "belki de yanılıyorum, ama sizi biraz gergin görüyorum."

"Demek o kadar belli oluyor?"

"Dikkatimi çekecek kadar. Oysa tedirgin olmanıza gerek yok. Paşa çok nazik bir insandır."

"Bundan kuşkum yok. Babam bana ondan çok söz etti. Sadece tüm bunlar benim için çok yeni. Ayrıca itiraf edeyim ki, bizim için hazırlanan karşılama töreninden çok etkilendim. Ne debdebe ama! Buraya kadar bize eşlik eden o muazzam kortejin ihtişamı. Yüzden fazla atlı vardı. Ya bizi kalenin kapısında saygı duruşuyla karşılayan o muhafıza ne demeli..."

"Göreceksiniz, insan şerefli mevkilere de, gözden düşmeye de çabuk alışıyor. Babanız Mathieu'nün yazgısını

görmek yeter. Bonaparte zamanında Mısır'da başkonsolos, Toscana'da bakan, Korfu'da konsolos. Ve bir sabah: başaşağı düşüş..."

"Napoléon'un mağlubiyetinden sonra bu kaçınılmazdı."

"Bir süre sonra yine şan şeref. Kartal'ın geri dönüşü, Yüz Gün Savaşları ve babanız için imparatorluğun kontluk unvanı."

"Ne yazık ki bu şan şeref kısa sürdü. Bourbon hanedanı başa gelince XVIII. Louis, İmparator'un 'son güne kadar sadık' dediği kişiye görev vermek istemedi."

"Yine de onu Philadelphia, sonra da Tunus konsolosluğuna tayin ettiler. Ben de bunu anlatmak istemiştim: Şerefli mevkilerle gözden düşme arasındaki fark kıldan da ince. Yine de babanızın muhteşem bir meslek hayatı olduğunu görmek gerekir."

"Ona layık olabilecek miyim? Belki de gerginliğim bu yüzden."

"Olacağınızdan eminim. Edineceğiniz tecrübeler sizi parlak bir diplomat yapacak. Zaten şu anda da acemi sayılmazsınız. Lizbon'da konsolos yardımcısı değil miydiniz?"

"Doğru. Barthélemy amcamın yanında. Ona çok şey borçluyum."

Ferdinand konuşurken bir yandan da cepsaatine göz attı.

"Saat neredeyse yedi oldu. Paşa bizi unutmuş olmasın?"

"Dostum, Mısır'ın savaş halinde olduğunu unutmayın. Hükümdar'ın çalışma programı, en hafif tabiriyle, çok yüklü olmalı. Şu sıralar diplomatik çevrelerde olağanüstü bir hareketlilik var. İbrahim Paşa, Osmanlı başşehrine yüz fersah mesafede karargâh kurmuş durumda, bütün Avrupa nefesini tutmuş bekliyor."

"Bu meselenin yankıları Tunus'tayken kulağıma geldi. İbrahim Paşa'nın büyük devletlerin belirlediği sınırları aşma cüretini göstereceğine inanıyor musunuz?"

"Hepimizin kendimize sorduğumuz önemli soru da bu. Söyleyebileceğim tek şey, durumun vahim olduğu."

Ferdinand, başını salladı ve sanki konuşmanın başlangıcından beri aklında bambaşka bir şey varmış gibi, konuyu değiştirdi.

"O kitap, 'Mısır İncelemeleri'. Bana armağan ettiğiniz için ne kadar teşekkür etsem azdır. Gerçek bir bilgi hazinesi."

"Değil mi? Onu okumaktan hoşlanacağınızı tahmin etmiştim. Gerçekten de bir hazine."

"Siz de okumuş olmalısınız?"

Mimaut tasdik etti.

"Le Père'in anılarından siz de etkilendiniz, öyle değil mi?"

Konsolos hatırlamaya çalışır gibiydi.

"Süveyş Kıstağı'nda bir kanal açma düşüncesinden mi söz ediyorsunuz?"

"İlginç, öyle değil mi?"

Mimaut kaşlarını kaldırdı.

"Daha ziyade, zengin bir hayal gücü, diyebilirim. Yakın ya da uzak zamanda o işe girişenler, çabucak vazgeçtiler."

Ferdinand az kalsın karşı çıkacaktı, ama kendini tuttu. Sonuçta, neye yarardı ki?

Birkaç dakika sonra onları çağırdılar, Ferdinand düşüncelerini toplamaya gayret etti, özellikle de zihnine tebelleş olan kelimeyi uzaklaştırmaya çalıştı: Süveyş...

* * *

Beklenilenin aksine Vali'nin çalışma odasına değil, taht salonuna kabul edildiler. Bir yığın kristal avizeyle aydınlatılan salonun genişliği baş döndürücüydü. Üstünde erguvan rengi kadifeden bir gölgeliğin bulunduğu taht, en dipteki duvarın önündeydi. Salonun ortası bomboş olduğu için taht daha da haşmetli görünüyordu. İki yanına dizilmiş saten kaplı ve altın varaklı koltuklar anlı şanlı konukları bekliyor gibiydi.

Mimaut ve Ferdinand, Mehmed Ali'nin onları beklediği tahta kadar yan yana ilerlediler. Vali'nin kıyafetine ilişkin bir ayrıntı, hemen Başkonsolos'un dikkatini çekti: Hükümdar, bir süre önce ordu mensupları için tasarlanan üniformayı giymişti, kolları dirsekten aşağı kadar yırtmaçlı kısa bir ceket, kalça kısmı kabarık, alt kısmı dar bir pantolon, bele sarılan geniş bir ipek kuşak. Belinden de, kını kıymetli taşlarla bezenmiş bir yatağan sarkmaktaydı.

"Türk sultandan farklı olmak için seçtiği bir tarz daha," diye düşündü Mimaut.

"Beyler, Kahire'ye hoş geldiniz."

Mimaut selam verdi ve hemen meslektaşını tanıştırmak için söz aldı.

"Haşmetlim, takdim etmeme izin verirseniz..."

"Mösyö de Lesseps... Ferdinand de Lesseps, Mathieu'nün oğlu. Evet. Biliyorum."

Yüz hatları sıcak bir ifadeyle gevşeyen Paşa ekledi:

"Bu isim bende çok hoş anılar uyandırıyor."

Hafifçe öne doğru eğildi ve konsolos yardımcısına dikkatle baktı.

"Benim yükselişimde babanızın büyük katkısı olduğunu biliyor muydunuz?"

"Bunu söyleme nezaketinde bulunduğunuza göre, efendim.

"Evet. Bunu söylüyorum. Mathieu de Lesseps adı benim için hep kardeşliğin simgesi olacaktır. Oğluna gelince daha şimdiden kalbimde ayrıcalıklı bir yeri var. Mösyö de Lesseps burada evinizdesiniz.

"Böyle büyük bir onura layık olacağımı umarım, haşmetlim.

Vali'nin dostane ifadesi, dikkatini Mimaut'ya verince değişti.

"Evet, azizim, Fransa'dan ne haberler var?"

"Şöyle ki, efendim..."

"Anladım. Kralınızın tutumunda herhangi bir değişiklik olmasını beklememeniz gerekir. Majeste Louis-Philippe, İngiltere'nin gölgesinde yürümeye devam edecek."

Mimaut ani bir coşkuyla karşılık verdi:

"Rica ediyorum Vali Hazretleri, ülkemin içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışın. Sizi desteklemeye hazır, ama her şeyden önce Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü korumasından yana. Sizin İstanbul'a yürüyüşünüz, bu bütünlüğü sarsmak üzere."

"Ne olursa olsun. Ok yaydan çıktı."

Fransa konsolosu irkildi.

"Oğlumla hiç karşılaşmadınız," diye devam etti hükümdar. "Çok yazık. Ne tür bir adam olduğunu görürdünüz. İnatçı, fevri, gururlu. Kısacası kafeste tutulması mümkün olmayan insanlardan; ne mektuplarla ne de emirlerle ona hükmedilebilir. Tıpkı..."

Duraksadı.

"Napoléon gibi..."

"Efendim. Dikkatinizi çekerim. Çar, Babıâli'ye askerî yardım teklif etmiş. Biliyorsunuz ki, bölgede kendi hâkimiyetini kurması için bir bahane bu. Fransa bunu kabul edemez."

"Böylece İngiliz hükümetiyle aynı fikirde birleşiyorlar."

"İstisnalar kaideyi bozmaz, efendim."

"Göreceğiz. Kadere bırakalım."

Sırtını tahtın arkalığına dayadı.

Konsolosluk yönetmeliğindeki değişiklik meselesi ne durumda? Bir karar verildi mi?

Fransa konsolosu derin bir üzüntüyle yanıtladı.

"Dışişleri bakanımız Broglie Dükü, ne yazık ki, böyle bir değişiklik için uygun bir zamanda olmadığımızı belirtti. Temsilcilerimiz, başkonsolos unvanını taşımaya devam edecek."

"Yani büyükelçi unvanı değil."[1]

Vali'nin parmakları sinirli bir hareketle, tahtın kolçaklarına kenetlendi. Ferdinand de Lesseps'e dönerek şöyle dedi:

1. Mısır İstanbul'a bağlı olduğu ve bağımsız bir devlet olarak tanınmadığı için yabancı ülkeler, büyükelçiliklerce değil konsolosluklarca temsil ediliyordu.

"Mısır parası Kahire'de basılıyor, Osmanlı parasından bağımsız olmasını sağladım. Türk parasının ülkeye sokulmasını yasakladım. Uzun zamandır idari yönetimler, Babıâli'nin tanımladığından farklı bir yapıya sahip. Tüm ülkede iyi ya da kötü toplum düzeni, benim kontrolümde. Askerî kıyafetleri, bayrağı değiştirdim. Bugün bölgenin en güçlü donanması benim elimde. Ve son olarak da oğlum, Eski Bizans'ı alaşağı etmek üzere."

Söyleyeceklerine daha bir ağırlık katmak için kasten bir süre sustu.

"Mösyö de Lesseps, imparatorluğumun genişliğini biliyor musunuz? Doksan beş bin fersah! Beni duyuyor musunuz? Doksan beş bin! Nübye'den Arabistan'a, Sudan'dan Hicaz'a, Suriye'den Kilikya'ya[1], Lübnan'dan Girit'e kadar. Büyükelçiliği layık görmedikleri böyle bir imparatorluk!"

Tam Lesseps cevap vermek üzereydi ki, kapıya birkaç kez vuruldu.

Vali kaşlarını çattı.

"Bu gürültü de ne? Kim..."

Cümlesini henüz tamamlamamıştı ki kapı gümbürtüyle açıldı ve bir çocuk içeri girerek tahta doğru koşmaya başladı.

"Said!" diye azarladı hükümdar. "Bu ne cüret?"

Çocuk, babasının kucağına atıldı. Hizmetkârlar kapının eşiğinde kıpırdamadan duruyorlardı. Taş kesilmişlerdi.

"Neler oluyor?"

"Baba," dedi Said ağlamaklı bir halde, "artık dayanamıyorum! Merhamet!"

"Merhamet mi? Bu ne demek?"

Çocuk hıçkırdı.

"Karnım aç..."

Paşa'nın alnı kızgınlıkla kırıştı.

"Kaç kilosun?"

1. Alanya Burnu'ndan Suriye'ye kadar uzanan antik bölge.

"Bilmiyorum... Artık bilmiyorum."

Paşa hizmetkârlara seslendi.

"Kaç kilo?"

Titreyen bir ses cevap verdi.

"Elli üç kilo, haşmetlim."

"Elli üç kilo! Bu bir çocuk değil, bir suaygırı!"

Lesseps'e döndü:

"Siyasi dertlerime bir de ailevi dertler ekleniyor. Söyleyin, Mösyö de Lesseps, siz ki sırım gibi incesiniz, on bir yaşındaki bir çocuğun bu kiloda olmasını sağlıklı buluyor musunuz?"

"Boyuna göre, gerçekten de kilosu biraz fazla diyebilirim."

"Bende öyle düşünüyorum. Ama ne fayda? Her şeyi denedim. Kilo alırsa ona ceza veriyorum, kilo verirse ödüllendiriyorum."

Çocuk, başını Mehmed Ali'nin kucağına gömerek lafları ağzında geveledi:

"Beni hiç ödüllendirmedin..."

"Nasıl ödüllendireyim? Sen hep şişmanladın!"

Ferdinand de Lesseps eğlenir gibi Mimaut'yla bakıştı ve bir öneride bulundu:

"Bana bu şerefi bağışlarsanız, Vali Hazretleri, Şehzade Said'in sorumluluğunu almak istiyorum."

"Sorumluluğunu almak mı? Ne demek istiyorsunuz?"

"Beslenmesiyle ilgilenmek. Ona bazı vücut hareketleri yaptırmak."

"Zaten bütün yaptığım bu!" diye itiraz etti küçük şehzade. "Sabahtan akşama kadar! Daha bu sabah bir saat ip atladım. Sonra..."

"Kes sesini!" diye azarladı hükümdar.

Sonra Ferdinand'a sordu:

"Gerçekten ciddi misiniz? Böyle bir işi üstlenmeye hazır mısınız?"

"Elimden geleni yapacağım, haşmetlim."

"Bu iş oldukça zor olabilir, dostum."

"Eğer şehzade bana güvenirse, zor olmaz."

Vali, oğlunun omzuna vurdu.

"Ne diyorsun?"

Said, hükümdarın koluna sıkı sıkı yapıştı.

"Ne isterseniz yaparım, ama merhamet edin, bana yemek versinler."

"Kuşkusuz bir tabak makarna!"

Çocuğun gözleri oburca parladı.

"Ah, evet!.."

"Bir tabak hamur için Mısır tahtını satabilir! Alın, Mösyö de Lesseps, size emanet ediyorum. Ama sizi uyarayım, bir hafta sonra onu tartacağız. Eğer terazi iki kilo eksik göstermezse... diplomatik bir engelle karşılaşabilirsiniz."

Ferdinand'ın yüzünde muzip bir ifade belirdi.

"Eğer bu arada İstanbul'u almazsanız, haşmetlim."

"Aradaki ilişkiyi göremiyorum."

"Öylesine büyük bir sevinç yaşayacaksınız ki, oğlunuzun kiloları size önemsiz gelecek. Kim bilir, belki de ona bir makarna ziyafeti bile çekersiniz."

Said ilk kez başını çevirdi ve çok yakında çekeceği sıkıntıların sorumlusu olacak adama merak ve endişeyle baktı.

* * *

Joseph bir zafer çığlığı attı.

"Sen haklıymışsın! Bonaparte'ın mühendisi yanılmış!"

Sedir ağacından yapılmış masanın üzerine eğilmiş duran Linant de Bellefonds, önündeki haritada Süveyş Kıstağı'nın bulunduğu kısma son işareti koyduktan sonra karşılık verdi:

"Evet... Dümdüz bir hat mümkün. Le Père'in tespit ettiği seviye farkı, engel teşkil etmek şöyle dursun, belki de kolaylık sağlayacaktır. Kızıldeniz'in sularını zapt etmek için iki tesviye havuzu inşa edeceğiz. Suların her yükselişinde açılan kapaklar, Kızıldeniz sularının aşağıya,

Akdeniz'e doğru akışını sağlayacak. Bu kadar da değil..."

Linant, parmağını haritanın üzerine koyup, açıklamasına devam etti.

"Bu işlem defalarca tekrarlandığında suların boşalma hızıyla bir geçit açılacak ve giderek derinleşip genişleyecektir. Bu akış aynı zamanda kanalın ağzının kumlarla tıkanmasını da önleyecektir; Pelusium'daki[1] çamurlarının atılması da körfezde bir liman inşa edilmesini kolaylaştıracaktır. Böylece, az bir maliyetle yeni bir Boğaziçi, yapay bir Boğaziçi, suyu tuzlu büyük bir nehir oluşacak ve açık deniz gemilerini taşıyabilecektir."

Joseph büyük bir sevinçle arkadaşını kucaklayıp havada döndürdü.

"Sen bir dâhisin Linant! Gerçek bir dâhisin! Bey unvanını hak ediyorsun. Bu da az gelir hatta, paşa olmalısın! Dâhisin sen!"

"Hey! Biraz sakin ol, bacağını kıracaksın, benimkini de."

Joseph, Fransız'ı yere indirdi.

"Böyle bir şey olursa Tanrı da, insanlar da beni affetmez. Çünkü sen artık ebediyete aitsin!"

"Ebediyet mi... Daha neler?"

Joseph, masanın üzerinde duran topografik plana eliyle vurdu.

"Bir düşün! Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Bugüne kadar kıstağın kazılmasını öngören tüm projeler dolaylı yollar düşünmüşlerdi. Her biri ötekinden daha karmaşık ve daha maliyetliydi. Şu andan itibaren iki deniz arasında düz hat halinde bir kanal kazılmasına hiçbir engel yok."

"Hevesini kursağında bırakmak istemem ama yine de yapılacak çok iş var. Le Père'in itirazının geçersizliği yetmez. Arazinin incelenmesi için kolları sıvamalıyız. Bak... Burası Murre Gölü. Şurası El-Kantara Çukuru. İkisinin arasında Timsah Gölü var. Bir sonraki yolculuğumuz oraya."

1. Nil Nehri'nin en doğudaki ağzında kurulu eski Mısır kenti. Eski Mısırlılarca Saiunu ve Per-Amon adlarıyla anılıyordu.

"Paşa'dan yeni bir izin almamız gerekecek öyleyse."

"Reddeder mi?"

"Ne reddetmesi? Alay mı ediyorsun, Linant! Ona Hindistan yolunun fethini sunuyoruz. Akabe Körfezi'nden Bombay'a kadar tüm denizyolu trafiğini elinde tutacak! Hayranı olduğu Bonaparte'ın eski hayalini gerçekleştirecek."

Bunu der demez, arkadaşını kolundan tutup sürükledi.

"Hadi bakalım, gel, çok geciktik, annemle babam sabırsızlanmaya başlamıştır."

"Annenle baban mı? İyi de nereye gidiyoruz?"

Joseph sevecen bir sitemkârlık ifadesiyle arkadaşını süzdü.

"Demek ki unuttun. Bu akşam babamın doğum günü!"

Fransız tereddüt etti.

"Şu var ki... eğlenmek içimden gelmiyor. Şu yolculuk tasarısı beni endişelendiriyor. Ülkesi savaş halindeyken hükümdarın bu tür bir projenin maliyetini karşılamaya yanaşıp yanaşmayacağını düşünüyorum. Keşif çalışmaları bir hayli pahalıya patlayacak."

Joseph ellerini beline koydu.

"Bir hayalden söz ediyorduk, öyle değil mi?"

Linant tasdik etti.

"Dostum, bir hayalin fiyatı olmaz, olursa da bu bir hayal değil demektir."

* * *

Saba bahçelerine açılan büyük salona sessizlik hâkimdi. Davetliler gelmeden önce Şehrazad birkaç tutam buhur yaktırmıştı, gri duman bulutları hâlâ avizelerin etrafına dağılıyordu. Konukların çoğu, küçük gruplar halinde toplanmışlardı. Kimileri divanlarda oturuyor, kimileri ayakta sohbet ediyorlardı. Çoğunluğu Nübyeli olan hizmetkârlar, bayaz cellabeler giymiş, davetlilerin arasında

dolaşarak meze ve içecek ikram ediyorlardı.

Şehrazad siyah ipekli bir tunik giymişti, her zamanki zarafetiyle gülümsüyor, konuklara iltifatlar ediyordu. Yine de zaman zaman durup odaya göz gezdiriyor, sonra tekrar konuklarla ilgileniyordu. O anlarda gözlerine koyu bir gölge yerleşmekteydi.

Bir kez daha kalabalığa göz gezdirmek üzereyken Mandrino'nun sesini duydu:

"Nihayet! Saat kaç oldu!"

Şehrazad ürperdi, kalbi göğsünden fırlayacak gibi oldu ama heyecanı kısa sürdü. Gelenler, Joseph ve Linant idi.

"Neredeyse endişelenmeye başlamıştık," dedi Ricardo. "Biraz daha geç kalsaydınız Kale'ye bir hizmetkâr gönderecektim."

"Benim suçum," diye özür diledi Linant. "Yapmam gereken birkaç hesaplama vardı... Vaktin nasıl geçtiğini anlamadım."

Venedikli parmağını salladı.

"Aziz dostum, işlerinizin ne denli önemli olduğunu ve sizi nasıl heyecanlandırdığını biliyorum ama yaşlı bir adamın tavsiyelerine kulak verin: Dinlenmek için kendinize biraz zaman ayırın."

Arkasını döndü ve etrafında toplanmış konuklara onları tanıttı:

"Mösyö Linant de Bellefonds ve oğlum Joseph. İkisi de Vali Hazretleri'nin yanında çalışan hidrografi mühendislerinden."

Konuklar, iki gence iltifatlar yağdırdılar.

"Oturun," dedi Ricardo, divandaki boş yeri göstererek.

"Bir dakika," diye özür diledi Joseph.

"Nereye gidiyorsun?"

"Annemi görmeye."

"Ama bu benim doğum günüm! Kimseyle paylaşmak istemiyorum."

Bu sözleri söylerken gözleri sevgiyle pırıldıyordu.

Joseph uzaklaşırken Ricardo, bir şişe şampanya alıp Linant'a gösterdi.

"Fransız şampanyası! Konsolosunuz Mösyö Mimaut' nun armağanı. Biraz içer misiniz?"

"Seve seve, beyefendi."

Joseph, annesinin yanına giderken onun bahçeye açılan kapıdan çıktığını gördü.

Arkasından gitti.

Dışarıda, yıldızların ürkek pırıltısı geceyi hafifçe aydınlatıyordu. Annesini görmek için gölgeleri bir süre gözleriyle araştırması gerekti. Şehrazad'ın arkası dönüktü, kendisini kısmen saklayan zakkum ağaçlarının arasında ellerini bitiştirmiş öylece duruyordu.

Joseph'in varlığını hissetmiş olmalı ki, hafifçe irkildi ve arkasını döndü.

"İyi akşamlar, Joseph."

"Evet? Ne karar verdi?"

"Gelmiyor."

"Çok saçma!"

Şehrazad çaresizliğini ifade eden bir hareket yaptı.

"Ama bu babamızın doğum günü!"

"Daha bu sabah onu ikna etmek için dil döktüm. Bir taş bile ondan daha duyarlı görünürdü."

"Pekâlâ. Ben gidip onunla konuşurum."

Şehrazad oğlunun bileğine yapıştı.

"Hayır. Yapma."

"Anne, izin ver gideyim."

"Hayır! Kız kardeşin yirmi bir yaşında, çocuk değil. Eğer o yaşta yüreği yumuşamıyorsa ne senin ne de bir başkasının elinden bir şey gelir. Ben ona gerekeni söyledim. Artık karar onun. Karanlıklar içinde yaşamaya devam mı edecek, yoksa aydınlığa mı çıkacak, kendisi karar verecek. Seçim ona ait."

Joseph'in kolunu sıkı sıkı tuttu.

"Gel oğlum. Misafirlerimizi ihmal etmek istemem."

Görkemli doğum günü pastasının üzerinde altmış sekiz mum yanıyordu. Konuklar halka halinde çevresine

toplanmıştı ve Ricardo Mandrino'nun adını söyleyip alkışlıyorlardı. Şehrazad'ın elinden tutan Venedikli yavaşça masaya doğru ilerledi. Mumlara doğru eğildi. Ama onları üflemek yerine hareketsiz kaldı. Sanki birini ya da bir şeyi bekliyor gibiydi.

Göğsünü şişirdi, derin bir nefes aldı.

Tam o sırada masanın öteki ucundan üflenen bir nefes mumların alevlerini titretti.

Ricardo hayret içinde başını kaldırdı. Giovanna sevgiyle ona bakıyordu. Kimse onun gelişini fark etmemişti.

"Baba, ben sadece kötü günleri söndürdüm," diye mırıldandı. "En güzel günler sana kaldı."

Venedikli gözlerini ona dikmişti. Etraftaki kalabalık çekingen bir halde duruyordu, sanki mahremiyeti bozmaktan çekiniyor gibiydiler.

Ricardo hiçbir şey söylemeden masanın etrafından dolaşıp Giovanna'nın önünde durdu. Bir an birbirlerine baktılar, sonra Ricardo kollarını açtı. Giovanna da rıhtıma vuran bir dalganın şiddetiyle ona atıldı.

Ricardo alçak sesle fısıldadı:

"Kızım... biricik kızım."

16

12 Mayıs 1833, İskenderiye, Fransa başkonsolosunun konutu.

Ferdinand de Lesseps'in büyülenmiş bakışları altında genç rakkase –en fazla on yedi yaşındaydı– odayı saran duman bulutları arasında yarı çıplak kıvrılıp bükülüyordu. Kınalı, uzun saçları havada uçuşuyor, lambaların zayıf ışıklarını perdeliyor, sonra da tutam tutam omuzlarına dökülüyordu.

Yaşı kestirilemeyen bir çalgıcı, bıkkın bir ifadeyle darbukasını tımbırdatıyordu; buna karşın Fransa başkonsolosu Mösyö Mimaut'nun konukları hiç de bıkkın görünmüyorlardı. Joseph ve Linant de Bellefonds bile gösterinin cazibesine kapılmışlardı. Orada bulunan Doktor Clot da büyülenmiş gibiydi. Çünkü raks figürleri alışılmışın dışındaydı. "Arı" denen raksın eşi benzeri yoktu. Tüm duyuları uyaran, kışkırtıcı ama barındırdığı şehveti açık açık göstermeyen bir tutuşma gibiydi ve hayal gücünü harekete geçiriyordu.

Genç yaşına rağmen güzel Safiye bu sanatı mükemmelen uygulamaktaydı; hareketlerinde belli bir ahengi tutturmakla kalmıyor, sahnede rolünü yaparken doğallığından da hiçbir şey kaybetmiyordu. Numara gayet basitti: Genç kız hayallere dalmış vaziyette etrafa aldırış etmeden dolaşırken ansızın bir arı geliyor ve dudaklarına konmaya çalışıyor. Ürken genç kız arıyı kovmaya uğraşıyor, ama arı uzaklaşsa da hemen geri geliyor. Bunun üzerine bir mücadele başlıyor, arı inatla saldırılarını sürdürü-

yor ve kızın en mahrem yerlerini hedef alıyor.

Sonunda umutsuzluğa kapılan genç kız, nazik bir seyirciyi yardımına çağırıyor, böylece bahtsız kızı koruyucu kollarıyla sarmalayan bu seyirci, şehvet uyandırıcı bir şerefe nail oluyor.

Bir açıdan bakıldığında bu gösteri masum bir oyun olarak görülebilirdi, ama raks süresince hareketler giderek kuşkulu bir hal alıyor, giysiler bir bir düşüyordu; sonunda rakkase çıplak kalıyor, üzerinde yegâne giysi olarak muhafaza ettiği basit bir şalın gerisinde kendini korumaya çalışır gibi yapıyordu.

Nefes nefese kalan Safiye, tüy gibi bedeniyle eğilip bükülerek oraya buraya gidip geliyordu. Tenini kaplayan ter damlacıkları, ışığın altındaki inci taneleri gibi parlamaktaydı. Memelerinin arasından ince bir yol halinde sızan ter, önce karnına, sonra da kasıklarına doğru iniyordu.

Nihayet kalçalarını son kez salladıktan sonra, havada bitkince kulaç atar gibi kollarını açıp kendini yere attı ve yardım dileyen ellerini, yürek paralayıcı bir hareketle, en yakın seyirciye doğru uzattı. Şans, Avusturya Başkonsolosu Faber'e güldü.

Kalabalığın muzipçe ısrarından sonra yerinden kalktı ve –biraz da beceriksizce– güzel Safiye'yi kollarına aldı.

Alkış tufanı arasında kucaklaştılar.

Ortalık sakinleştikten sonra Fransa konsolosu Ferdinand'a doğru eğildi.

"Gösteriyi beğendiniz mi?"

"Çok şaşırtıcı. Bundan sonra her arı gördüğümde bu akşamki gösteriyi hatırlayacağımdan emin olabilirsiniz. Ama biliyor musunuz, en çok hayret ettiğim şey de bu olağanüstü serbestlik. Kadınların haremlere kapatıldığı, çarşafa bürünmenin ikinci doğaları sayıldığı bir ülkede bu tür bir gösteri, itiraf edeyim ki çok çelişkili. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?"

"Dostum, burası Doğu. Burada bizimkinden çok farklı ve karmaşık bir kimya var, tahlil etmemiz mümkün değil. Zaten bunu tek sorgulayan siz değilsiniz. Söylentiye

bakılırsa Vali de Arı raksını yasaklamak niyetindeymiş."

"Yasaklamak mı? İşte bu çok yazık olur."

"Emin olun ki, Safiye gibi kızları koruyacak imtiyazlı kişiler hep var olacaktır. Ayrıca her yasak şey gibi buna da ilgi artacaktır."

Konsolos'un bu sözleri kahkahalarla karşılandı.

Joseph usulca Linant'ın kulağına fısıldadı:

"Gidelim mi?"

"Ben de öyle düşündüm. Ama iyi karşılanmaz. Daha yeni geldik."

"Bu daveti neden kabul ettin ki? Çalışmalarımıza hiç zaman yetmiyor, diye şikâyet edip durursun bir de."

"Evet, biliyorum. Ama bu kez kaçamadım. Unutma, ben Fransız vatandaşıyım. Bu sıfatla, konsolosuma karşı bazı mecburiyetlerim var. Ya güzel Safiye yine gelseydi?"

"Bu kadar laf etmezdin, yoksa yanılıyor muyum?"

Joseph itiraz etmek üzereydi ki Mösyö Mimaut'nun arkadaşına seslendiğini duydu.

"Söyleyin bakalım, Mösyö de Bellefonds, bu ülkede gerçekleştirilmiş tüm su ve baraj işlerini bilen biri olarak, Mahmudiye Kanalı'ndan söz edildiğini duydunuz mu?"

"Elbette. Nil Nehri'ni İskenderiye'ye bağlamak için Vali'nin kazdırdığı şu suyolu."

"Doğru."

Mimaut, altmış yaşlarında düzgün görünümlü birine elini uzattı. Adamın dudağının üzerinde kırlaşmış, gür bir bıyık vardı, iki ucu yukarı doğru kıvrık olan bıyığın altında, yağlı dudaklı geniş ağzı görünüyordu.

"Size Bay Muraviev'i takdim edeyim, Rusya konsolosluğu temsilcisi. Bay Muraviev'in aktardığı bir bilgi beni derinden etkiledi. Dediğine göre, Mahmudiye Kanalı'nı kazmak için yaklaşık altmış bin fellah seferber edilmiş, bunlara ne barınacak yer verilmiş ne de düzenli yemek, hatta çalışmalarını kolaylaştıracak araç gereç bile verilmemiş. Doğru mu?"

Linant, şarabından bir yudum içip bardağı elinden bıraktı.

"Evet, efendim."

Muraviev'in yağlı dudakları aralandı.

"Gördüğünüz gibi, Mösyö Mimaut. Size yalan söylemedim."

"Gerçekten de öyle," diye kabullendi Konsolos. "Üstelik sizin de söylemeye çalıştığınız gibi, meselenin insanı altüst edici bir yanı var."

Rus, doğrudan Linant'a hitap etti.

"Mademki durumdan haberdar gözüküyorsunuz, öyleyse o çalışma koşullarının binlerce işçinin ölümüne yol açtığını bilmiyor olamazsınız; yanlış hatırlamıyorsam on beş bin."

"On beş bin mi?" diye haykırdı biri.

"Sayı kesin değil," diye karşılık verdi Linant. "Yine de gerçeğe çok yakın."

Muraviev sabırsızlıkla devam etti:

"Üstelik bu cesetlerin, kıyıların yükseltilmesinde kullanıldığı söyleniyor."

Bu açıklama konuklarda bir tiksinti yarattı.

"Buna inanmam mümkün değil!" dedi Mimaut, huzursuz olmuştu.

"Mösyö de Bellefonds'a sorabilirsiniz!"

"Hiçbir şey kesin olmamakla birlikte," diye cevap verdi Linant, "tüm veriler bunun mümkün olabileceğini gösteriyor."

Tasdik gören Muraviev yeniden söze girdi.

"Vali'nin kafasında bir fellahın hayatının kum zerresi kadar önem taşımadığını niçin söyledim, şimdi anlıyor musunuz? Benim iddiama karşı çıkıyorsunuz ama Mehmed Ali'nin bu ülkede baskıcı bir yönetim uyguladığını kabul etmelisiniz. Tüm tarım arazilerine nasıl el koydu görüyorsunuz; köylüler gerekirse zorla, topraklarını ona bırakmak zorunda kaldılar. Onun sevilmediğini anlamak için halktan insanları sormak yeter."

"Büyük adamların ortak kaderi değil mi bu?"

Joseph ilk kez söze karışıyordu.

"Tarım arazilerinden bahsettiniz. Bu konuda Vali Haz-

retleri'nin siyaseti, ülkenin ihtiyaçlarına en uygun tek çözüm değilse bile, en uygun çözümlerden biri, bunu size kolayca kanıtlayabilirim."

Rus, kuşkuyla yüzünü buruşturdu. Bunun üzerine Joseph açıklamak zorunda kaldı.

"Biliyor musunuz bilmem, hükümdarın ileri görüşlülüğü sayesinde, Nil'in sularını kıyı seviyesine kadar yükseltmek için Mısır'a kırk binden fazla makine getirtildi. Onun teşvikiyle biz –Linant'ı işaret etti– Mösyö de Bellefonds ve ben, yaz aylarında yapılan tarıma yönelik, özellikle de pamuk üretimi için, bir kanal sistemi oluşturduk. Hem Yukarı Mısır'da hem de Aşağı Mısır'da, kanal ve bent yapılmamış tek bir şehir bile yok, hepsi de Vali Hazretleri'nin emriyle gerçekleşti. Sizinle konuştuğum şu anda, sadece bu kanal çalışmaları bir milyon beş yüz bin metreküplük kapasiteye ulaşmış bulunuyor. Tüm bunların baskıcı bir yönetimin eseri olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

Muraviev sertçe karşılık verdi.

"Anlattıklarınızın ilginç olmadığı söylenemez ama tüm bunlar gerçeği değiştirmiyor: Mehmed Ali bir zorba gibi hüküm sürüyor. Hatta halk ona 'Zalim Paşa' lakabını takmış. Yani tiran paşa."

Bu sefer Joseph kendini tutamadı.

"Despot ha! Bitmez tükenmez zorluklar arasında, yabancı güçlerin engellemelerine ve muhalefetine rağmen ülkesine böyle yatırımlar yapan başka bir despot biliyor musunuz?"

Durdu, tane tane konuşmaya çalıştı:

"Mademki yabancı güçlerden bahsediyoruz, İngilizlerin baskıcı tutumlarını tek tek sayabilirim size, ama..." – gözlerini konuşmakta olduğu kişiye dikti– "ortalıkta dolanan şu söylentileri aktarmakla yetineceğim, bu söylentilere göre şu anda bazı... Rus bandıralı gemiler, İstanbul Boğazı'na doğru yol alıyormuş, hükümdarımızın oğluna saldırmaya hazır vaziyetteymişler."

Sahte bir tavır takınarak sözlerini tamamladı:

"Elbette ki, bunlar sadece söylenti..."

Konsolosluk temsilcisi, saldırı karşısında hiç istifini bozmadı.

"Vali'nin yaptığı yatırımlardan söz ettiniz... Benim tek gördüğüm sefalet ve baskı."

"İnsaf edin, beyefendi! Bir düşünün! Okullar! Hastaneler! Fabrikalar! Mısır'ı çabucak medeniyete kavuşturan onca modern kurum. Dikilmiş on altı milyon ağaç! Bir millî matbaa! Kahire ve İskenderiye arasına bir telgraf sistemi! Yollar! Burada aramızda bulunan Doktor Clot'nun kurduğu bir tıp okulu. Ama bir yabancı olduğunuz için sizi özellikle ilgilendirecek başka bir hususta söz etmek istiyorum, Bay Muraviev. Babıâli'nin doğrudan yönetimi altındayken uzun yıllar boyunca, hakarete uğramadan ya da yolunuz kesilip soyulmadan geçebileceğiniz tek bir şehir bile yoktu. Bugün despot dediğiniz o kişi sayesinde, Halep'ten Kahire'ye, Medine'den Hartum'a kadar ya da tüm Nil vadisi boyunca, pek çok Batı şehrinden daha güvenli bir biçimde dilediğiniz gibi yolculuk edebilmeniz mümkün!"

"Sizce tüm bunlar Mahmudiye Kanalı'nda on beş bin kişinin ölmesini mazur gösterebilir mi?"

İşte tam bu sırada sakin ama kararlı bir ses duyuldu:

"Ölüm, yaşama hizmet ediyorsa, evet, beyefendi!"

Bu sözler konuklar arasında şaşkınlık yarattı. Konuşmacı devam etti:

"O kanal, İskenderiye'ye tatlı su getirdi: Su, yaşamın simgesidir! Kanal, şehrin Nil Nehri'yle irtibatını sağlamıştır. Onun sayesinde insanlar seyahat ediyor, başka yerlere gidiyorlar: Bu da yaşamdır! İster fellah ister şehzade olsun, bir insanın ölümü her zaman bir dünyanın sona erişi olsa da, o ölüm boşu boşuna değilse, tam aksine başka insanların mutluluğuna hizmet etmişse, o ölüme götüren neden bağışlanır."

Sohbet yeni bir mecraya sürüklenmişti. Konuşma hararetlendi. Linant da bunu fırsat bilip gizlice arkadaşına sordu.

"Bu adamı tanıyor musun?"

"Kesinlikle hayır. Gecenin başında bir ara görür gibi oldum, o kadar."

"Ne olursa olsun, bir hayli cesur."

Sonra ağız değiştirdi:

"Senin böylesine kalabalıkları galeyana getirme özelliğin olduğunu bilmiyordum."

Joseph buruk bir ifadeyle omuz silkti.

"Bir an için doğru olduğunu varsayalım, bundan hiçbir keyif almıyorum. Benimle dışarı gelir misin? Biraz havaya ihtiyacım var."

Keçiboynuzu ve menengiç ağaçlarının sıralandığı bahçe yolları arasında ılık bir geceydi.

Joseph ve Linant bahçede birkaç adım attılar. Uzaktan, Montaza sahillerinde kırılan dalgaların sesi duyuluyordu.

"Bu tür insanlara tahammül edemiyorum!" diye söylendi Joseph. "Fikir yürütüyor, yargılıyor, hüküm veriyorlar; sanki Tanrı onların ağzından konuşuyormuş gibi!"

"Sen onları daha yeni tanıyorsun, dostum. Dünya onlarla dolu."

"Bu körlük nereden kaynaklanıyor? Onlar için her şey ya siyah ya beyaz. Ara renkler yok gibi."

"Bu durumu tanımlayacak bir kelime var: renkkörlüğü. Gözün renkleri ayırt edememe kusuru."

"Evet. Şu farkla ki, bu insanların kusurlu olan organları beyinleri."

"Ne olursa olsun, bana öyle geliyor ki sen bu akşamdan itibaren Çar Nikola'nın sarayında istenmeyen adam konumunda olacaksın."

"İngiliz sarayında da babam aynı durumda, böyle devam ederse gidebileceğimiz pek fazla ülke kalmayacak."

Bir ayak sesi, konuşmalarını böldü. Aynı anda arkalarına döndüler. Muraviev'e karşı çıkan adam önlerinde duruyordu.

"Baylar," diye kibarca söze başladı, "rahatsız ettiğim için bağışlayın... Biraz önce yanlış duymadıysam hidrografi mühendislerisiniz."

"Doğru."

"Sakıncası yoksa, sizinle konuşmayı çok isterim. Endişelenmeyin, bu akşam değil. Yarın ya da sizin için uygun olan başka bir gün."

"Memnuniyetle; ama hangi konuda olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"Mahmudiye Kanalı hakkında olduğunu sanıyorum, öyle değil mi? diye sordu Joseph."

"Hayır, beyefendi. Sanırım o meseleyle ilgili yeterince konuştuk."

"Öyleyse nedir?"

"Adam hafifçe nefes aldı.

"Söz konusu olan Süveyş Kıstağı..."

"Süveyş Kıstağı mı?" diye tekrarladı Linant, şaşırmıştı.

"Evet."

"Bağışlayın ama," dedi Joseph, "kiminle konuşma şerefine nail oluyoruz?"

"Adım Lesseps, Ferdinand de Lesseps."

17

İskenderiye, 14 Mayıs 1833

İskenderiye Limanı, böyle bir hengâmeyi pek az görmüştü. Sanki şehrin yarısı, Clorinde gemisinden inen on üç Fransız yolcu için rengârenk ve curcunalı bir resmi geçit düzenlemişti. Yolcular şehre doğru ilerledikçe kalabalık giderek büyüyor, yorumlar ve sözler daha da saygısızlaşıyordu. O güne kadar Rumları bu tür giysiler içinde gören olmamıştı.

Üniforma mıydı? Bir hizmetkâr kılığı mıydı? Öncelikle o kabarık ceket, içinde de kolsuz beyaz bir gömlek vardı, tuhaf olan da şuydu ki gömleğin bağcıkları ve düğmeleri arkadaydı. Omuzlardan kat kat dökülen geniş bir atkının arasından, çeşitli alaşım ve madenlerden yapılma halkaların bir araya geldiği bir boyunluk göze çarpıyordu. Beyaz pantolon, bacağı sıkı sıkı saran bir spor giysisini akla getiriyordu. Ayakkabılar siyahtı. Belin etrafında, bakırdan kalın bir tokası olan, geniş bir rugan kemer vardı. Kırmızı bir bere başı örtüyordu, kıyafetin tuhaflığını artıran bir başka unsur da, giyenin adının kırmızı büyük harflerle göğsüne işlenmiş olmasıydı.

Émile Barrault, gruba eşlik eden rehberin yanında mutlu mesut yürüyordu.

Birden en yakınında duran arkadaşına, yirmi üç yaşında genç bir kompozitör olan Félicien David'e doğru döndü.

"Bak, Félicien! Havada titreşen ve ruhları bir araya ge-

tiren coşku aynı, öyle değil mi! Bir ay önce Marsilya'dan gemiye binerken Canebière Caddesi'nde de aynı coşku vardı."

Félicien onayladı.

Barrault devam etti:

"O günkü ortamı asla ve asla unutmayacağım. Akın akın gelen kalabalık limana sığmamıştı. Clorinde'in güvertesine çıkıp bizi selamlamak isteyenler için sandallar yetmemişti. Deniz, birbirlerine çarpan kayıklarla dolmuş, ortalık bizi yücelten nağmelerle çınlamıştı."

Barrault abartmıyordu. Doğu'ya doğru yola çıkış gerçekten heyecan verici olmuştu. İşler daha sonra bozulmuştu, İstanbul'da.

Osmanlı başşehrine varır varmaz, Kadının Yoldaşları farklı mahallelere gidip halka vaazlar vermişlerdi, özellikle de –Enfantin'in talimatına uygun olarak– zengin ya da fakir olsun, karşılarına çıkan her kadını, önünde şapkalarını çıkartıp selamlıyorlardı.

Meydan meydan gezmiş, Boğaz'ın kahvehanelerinde, hatta mezarlıklarda toplantılar düzenleyerek, arayışlarını sürdürmüşlerdi. Ta ki –mutluluğun şahikası– gür bıyıklı bir Türk subayının, ertesi gün öğle saatlerinde Sultan Mahmud'un Ulu Cami'ye geleceğini ve isterlerse onu görebileceklerini söylediği güne kadar. "Allah'ın yeryüzündeki gölgesi" diye adlandırılan Sultan, orada namaz kılacaktı.

Yeni ekilen Simon'cu tohumu, daha şimdiden İslam'ın kalbinde filizlenmeye mi başlıyordu yoksa?

Belirlenen saatte Yoldaşlar, Ulu Cami'nin önüne gelmişlerdi, asırlar önce Constantinus tarafından ilahî bilgeliğe adanan ve Aya Sofya diye adlandırılan eski bazilikaydı bu. Artık bunları hatırlayan var mıydı ki?

II. Mahmud, başında fesi, büyük bir maiyetle birlikte çıkageldi, boz renkli muhteşem bir Çerkes atının üzerindeydi. Barrault onu selamlamak için, herkesten önce saygıyla şapkasını kaldırmış ama çıkartmamıştı. Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olsa da sultan bir erkekti, dolayısıyla müstakbel Eş'e gösterilmesi gereken saygının aynısını hak

etmiyordu. On iki yoldaş da önderleri gibi yaptılar. Sultan, onların selamlarına karşılık verdi –en azından onlar öyle zannettiler– ve caminin içine girip gözden kayboldu.

Olayların izlediği o tuhaf seyri nasıl anlatmalı?

Aynı gece tutuklandılar.

Elbette ki, gerçek anlamda bir tutuklama değildi bu. Ama "havariler" götürüldüler ve sarayın odalarından birine kapatıldılar. Ancak birkaç hafta sonra çıkabildiler. Dolunayın, Boğaz'ı aydınlattığı bir gece, bir kayığa bindirildiler: İstikamet İzmir'di.

O andan itibaren Türkiye'de olmak, tüm cazibesini ve hazzını kaybetti. Tek yapacakları, Mısır'a gitmekti.

O gün, İskenderiye'nin dar sokaklarında dolaşırken Félicien, "Allah'ın yeryüzündeki gölgesi"nin onlara verdiği selamı düşünüyordu. Artık emindi, o bir selam değildi, kaderi uzun zaman önce belirlenmiş mahlukata iç ezikliğiyle atılan bir bakıştı.[1]

"Geldik!" diye bağırdı Barrault, öğlen güneşinin vurduğu küçük bir evin önünde. Fransa başkonsolosu Mösyö Mimaut'nun konutuydu bu.

Şükran ifadesi olarak kollarını açıp hafifçe semaya doğru kaldırdı.

"Kardeşlerim! Denizden gelen şu iyotlu havayı içinize çekin. Böylesi bir asaletle bize eşlik eden şu dost insanlara bakın. Rüzgâr, görevimizin yüceliğini hissetmiş olduklarını fısıldıyor bana."

Félicien, etraflarını saran insanlara göz attı. Birkaç fellah, tek gözü kör bir dilenci, çocuklar, bir maymun oynatıcısı ve dikkatleri çekmek için parmaklarının arasındaki zilleri çalarak keçiboynuzu şerbeti satmaya uğraşan bir adam.

"Mısır! İnsanlığın beşiği Mısır," diye bağırdı Barrault. "Yarın, bu gece yarısından sonra, o yalnızlık ve sessizlik

1. Resmî arşivlere göre, Yoldaşlar'ın iddiaları, söylevleri, hatta orada bulunmaları bile Türk gelenek ve kanunlarına aykırı görülmüştü. Fransa'nın İstanbul Büyükelçisi Amiral Roussin'in müdahalesi sayesinde, İstanbul'dan olabildiğince saygın bir şekilde ayrılmaları mümkün olmuştu.

saati gelince, senin peçeli toprağında henüz tutsak olan kadının dehası ortaya çıkacak. Ve biz onu karşılayacağız!"

Tesadüfün bir oyunu muydu? Sözlerini bitirir bitirmez, tepeden tırnağa çarşafa bürünmüş bir köylü kadın, başının üzerinde dengede duran testisiyle birlikte sokağın köşesinde belirdi. Havariler hemen, tek bir vücut halinde şapkalarını çıkararak onu büyük bir saygıyla selamladılar; onları gören Kleopatra dirilip gelmiş sanırdı.

Ne yazık ki, köylü kadın umulan tepkiyi göstermedi. Afallamıştı, başındaki testinin düşmesine aldırmadan, tabana kuvvet kaçmaya başladı. Onların görüş alanından çıkınca bir duvara yaslanıp nefes aldı.

Anlaşılan o ki, şu Batı'dan gelen adamların pek tuhaf âdetleri vardı.

Neredeyse aynı anda bir küfür savurdu. Testinin bedelini kim ödeyecekti?

* * *

Kahire, 15 Mayıs 1833

Linant de Bellefonds'un evi, yirmi beş yıl kadar önce Napoléon'un karargâhını kurduğundan beri seçkin bir mahalle olan Ezbekiye'nin merkezindeydi.

Müşrefiyenin aralıklarından sızan gün ışığı, sedir ağacından yapılmış büyük bir masanın üzerinde dağınık vaziyette duran plan taslaklarını ve topografik haritaları aydınlatıyordu. Dışarıdan sokağın uğultusu, baharat ve toz karışımı kokular geliyordu. Joseph, Ferdinand'ı, Linant'ın onları beklediği balkona götürdü.

"Sizi görmek ne güzel, Mösyö de Lesseps."

Linant hasır bir koltuğu ileriye doğru itti. Konsolos yardımcısı oturmadan önce çevreye bir göz attı.

"Çok hoş bir görüntü!"

Parmağıyla gösterdiği su kütlesinin yüzeyi, güneşin al-

tında büyük bir gümüş tepsiyi andırıyordu.

"Ne tuhaf, burada bir göl olduğunu bilmiyordum."

"Ezbekiye Gölü. Şu anda en alçalmış haliyle görüyorsunuz. Sadece Nil suları yükseldiğinde gerçekten göl denebilir. Memlûkler döneminde çok revaçtaymış. Cirit müsabakalarından sonra atlılar zaferlerini burada kutlarmış."

"Cirit mi?"

"Evet, biliyorum, herkes şaşırıyor. Oysa kesinlikle doğru. Memlûkler cirit müsabakalarına çok düşkünmüş. Göl konusuna dönersek, gördüğünüz için şanslısınız, çünkü yakında drenaj yapılıp kurutulacak."

"Yazık olacak, siz ne diyorsunuz?"

"Bu su kütlesi temiz değil. Ayrıca yaz geldiğinde sinekler üşüşüyor. Ama üzülmeyin, görüntü bozulmayacak, gölün yerine bir park yapılacak."

Ferdinand, koltuğa çöker gibi oturdu.

"Şu son yirmi dört saati başşehrinizi gezerek geçirdim. Beni en çok ne şaşırttı, biliyor musunuz? Dinlerin şu inanılmaz kucaklaşması. Yirmiden fazla sinagog saydılar bana, bilmem kaç tane Kıpti kilisesi, üç yüzden fazla da minare varmış. Çok etkileyici."

"Yahudiler, Katolikler ve Müslümanlar," dedi Joseph, "aynı halkın birer parçası değil mi, Kutsal Kitap halkının? Geçmişte hep böyle kabul edildi; en azından Mısır'da. Umalım, mucize devam etsin."

"Mademki geçmişten söz ettiniz, ben de size bir itirafta bulunayım, Kasaba'da dolaşırken küçük bir oyun oynadım. Birkaç asır önce bu şehrin neye benzeyebileceğini hayal etmek için zamanda bir yolculuk yapmayı denedim."

"Hiç kuşkusuz, bugünkünden çok daha ihtişamlı olmalıydı. O zamanlar oraya Om el-Dünya diyorlarmış. Dünyanın Anası."

"Dünyanın Anası," diye tekrar etti Ferdinand. "Şöyle söylerlermiş: 'Kahire'yi görmeyen dünyayı görmemiş sayılır. Taşı toprağı altındır, Nil bir mucizedir. Kadınları Cennet'teki huriler gibidir. Evleri birer saraydır, ılık ve çiçek kokan havası insanın yüreğine neşe saçar. Kahire, Dünya-

nın Anası olduğuna göre, başka türlüsü mümkün mü?'"

"Tebrikler," diye iltifat etti Joseph. "Bu deyişin kaynağını pek az kişi bilir. Demek ki, *Binbir Gece Masalları*'nı okudunuz?"

"Babamın sayesinde. Belki bilmiyorsunuz, Fransa seferinden sonra burada başkonsolosluk yaptı. Mısır hakkında bildiğim birkaç mütevazı bilgiyi ona borçluyum."

"Seçtiğiniz yola bakılırsa onun izinden yürüyor gibisiniz."

"Gayret ediyorum. Hayran olduğum bir insandı."

"Ondan söz ederken geçmiş zaman kullanıyorsunuz," deme gereği duydu Linant.

Genç konsolos yardımcısının yüzü gölgelendi.

"Kısa süre önce onu kaybettik ne yazık ki."

"Üzüldüm, beyefendi."

Ferdinand sessizce başını salladı.

"Gelecekten söz etsek daha iyi olmaz mı?"

"Mesela Süveyş Kıstağı'ndan mı?"

Ferdinand, koltuğuna adamakıllı yerleşti.

"Elbette."

"O bölgeyle neden bu kadar ilgilendiğinizi nihayet öğreneceğiz."

Linant, genç konsolos yardımcısına söze başlaması için eliyle işaret etti.

"Sanıyorum Jacques-Marie Le Père adı size yabancı değildir."

"Bize yabancı olmaması bir yana, uzun süre de sıkıntılarımızın kaynağı oldu."

"Anlayamadım. Sıkıntı mı dediniz?"

Joseph soruyu duymazlıktan geldi.

"İlginizin nedenini açıklıyordunuz. Lütfen devam edin."

"İlginç şekilde, olayları bazen tesadüfler belirler. Tunus'tan geldiğim gemi karantinaya alınmıştı. Bomboş geçecek onca gün sıkılacağımı düşünen amirim Mösyö Mimaut, büyük bir nezaket göstererek bana 'Mısır İncelemeleri' kitabını yolladı. Bildiğiniz gibi Jacques-Marie Le Père'in hatıratı. Böylelikle kitabı neredeyse ezberleyecek

kadar inceleme zamanım oldu. Derhal kafamda bir fikir filizlendi. Muazzam bir proje..."

"Süveyş Kıstağı'nın kazılması."

Soluğu kesilen Lesseps, Linant de Bellefonds'a baktı.

"Yani... biliyordunuz?"

"Bunda şaşılacak bir şey yok. Hatıratın ana konusu, o kanal değil mi?"

Ferdinand sessizce onayladı.

"Şimdi ziyaretimin amacına geliyorum: Bu projenin uygulanabilirliğini öğrenmek istiyorum. Yani teknik olarak."

"Cevap evet."

"Tuhaf. Hiç tereddütsüz cevap verdiniz. Sanki cevap dilinizin ucundaymış gibi."

Linant aniden koltuğundan kalktı.

"Lütfen benimle içeri gelir misiniz?"

Sedir ağacından yapılmış büyük masanın önüne geldiklerinde Joseph'e baktı.

"Sözü, sana bırakıyorum."

Şehrazad'ın oğlu, dağınık haritaları işaret etti.

"Önünüzde, yılların çalışması duruyor. Daha önce hiç bir araya getirilmemiş birçok bilgiyi içeriyor. İlk kısım, tüm Yukarı Mısır'ın hidrografik ölçümleri. İkinci kısım özellikle sizi ilgilendiren bölgeye ait: Süveyş Kıstağı'na. En ufak gölü, yüzeye yakın en basit su kaynağını incelemek için ne kadar zaman harcadığımızı söylemeye gerek yok."

Joseph sözlerine devam etmeden önce kasten sustu.

Linant, bir ön proje hazırlamıştı. İki deniz arasındaki bağlantının Aşağı Mısır'ın içlerinden sağlanmasını öngörüyordu.

"Dolaylı bir kanal."

"Evet. Ama kısa bir süre önce bu fikrin yerini bir başkası aldı, çok daha akılcı, çok daha az masraflı ve deniz trafiğine büyük ufuklar açan bir fikir."

"Doğrudan bir kanal mı?" diye soruverdi Ferdinand, ansızın yüzünü ateş basmıştı. "Oysa Le Père'in hatıratında, Kızıldeniz ile Akdeniz arasındaki seviye farkı yüzünden bu ihtimal safdışı edilmişti."

"Yanlış."

Cevap veren, Linant'dı.

"Yani, böyle bir seviye farkı olmadığını mı söylemek istiyorsunuz?"

"Seviye farkı var."

"Öyleyse?"

"Kanalın düz bir hat halinde kazılmasına engel teşkil etmez. Hesaplarım bunu kanıtlıyor."

Ferdinand de Lesseps'in kalbi, yerinden fırlayacak gibi atmaya başlamıştı.

"Açıklar mısınız?"

Mühendis, birkaç hafta önce Joseph'e yaptığı açıklamaları, kelimesi kelimesine tekrar etti ve sözlerini şöyle bitirdi:

"Yani Pelusium ile Süveyş arasında kuzeyden güneye boylamasına düz bir hat halinde uzanan büyük çöküntü alanında çalışacağız. Kıstaktaki bu doğal çöküntü alanında geniş bir kanal kazarak bir yarık, bir kesik elde edeceğiz."

"Tabii ya!" diye bağırdı Lesseps, hararetli bir sesle, "Artık bir hayalle karşı karşıya değiliz! Projenin gerçekleşmesi için hiçbir engel yok!"

Karşısındakilerin yüzünde hoşgörülü bir ifade belirdi.

"Mösyö de Lesseps," diye söze girdi Linant, "coşkunuz oldukça etkileyici. Ama işin inanılmaz karmaşıklığını hiç düşündünüz mü? Yolumuzun üzerindeki engelleri? Sadece yer ölçümleriyle ilgili sorunu çözmek yetmez, projeyi uygulamak için maddi imkânlar da gerekli."

"Düşünmediğimi mi sanıyorsunuz? Le Père'in hatıratını okuduğumdan beri, bu sorunu düşünmediğim tek bir gün, tek bir saat yok. Bu kanalın gerçeğe dönüşebileceğine dair önsezilerim vardı. Şimdi eminim."

"Biliyor musunuz, ben de eminim. Yalnızca bir mesele var. Nasıl olacak? Vali nasıl ikna edilecek? Mehmed Ali'nin onayı olmadan tek bir kazma darbesi dahi indirmeyi düşünmek boşuna. Gereken parayı nereden bulacağız? İşin siyasi yönü de cabası. Çünkü, hiç kuşkunuz ol-

masın: Proje duyulur duyulmaz, daha o anda sorunlar başlayacak."

Ne tuhaftır ki, Linant'ın söyledikleri konsolos yardımcısının hevesini kıracak yerde, onu daha da heyecanlandırmıştı.

"Adım adım ilerlemek lazım. Kanımca üstesinden gelmemiz gereken ilk sorun, sizin de ilk sırada söz ettiğiniz konu: Vali Hazretleri'ni ikna etmek. Ona bir rapor sundunuz mu?"

"Projeden haberdar olduğunu tahmin edersiniz muhakkak. Le Père'in hatıratı ilgisini çekmişti, tabii ki esas sebebi hayran olduğu kişi: Bonaparte. Ona bir rapor sunma hususuna gelince öncelikle elimizde somut verilerin bulunması gerekiyordu. Oysa sahip olduğumuz önemli veriler, iki denizin seviyesiyle ilgili. Böylesine muazzam bir girişime Vali'yi ikna etmek için oldukça zayıf kalıyor. Bunu kabul edersiniz herhalde."

"Israr ettiğim için beni bağışlayın, ama sorun bu değil. Kanaatimce en önemli mesele Vali Hazretleri'nin zihnini okumak. Mesele hakkındaki bakış açısını tam olarak öğrenmek. İtirazları varsa, tabiidir ki bu durum projenin gerçekleşme ihtimalini azaltacaktır. Buna karşın, eğer yaklaşımı olumluysa çoğu zorluk aşılır. Anlıyor musunuz?"

Linant ve Joseph, birbirlerinin düşüncesini okumak için bakıştılar.

"Mösyö de Lesseps, sanırım haklısınız. Konuyu haşmetmeaba açacağız."

Ferdinand'ın gözleri aniden parladı.

"Bravo! Eminim, bu girişim yeni ufuklar açacaktır. Ben de size yardım etmek için elimden ne geliyorsa yapacağım, buna inanın. Bu akşam İskenderiye'ye döner dönmez, meseleyi Mösyö Mimaut'yla konuşacağım. Kim bilir..."

Sesi biraz boğuklaştı.

"Belki de Fransa hükümetinin oynayacağı büyük bir rol vardır."

Ağır ağır masaya yaklaştı ve görünmez akarsuyun varlığını hisseden bir su kaynağı arayıcısı gibi, iki eliyle topografik planları okşadı.

"Fransa için, Mısır için, aynı zamanda iyi niyetli bütün insanlar için."

* * *

Giovanna," dedi Mandrino usulca, "yüreğindekileri bir dökebilseydin."

"Neye yarar ki?"

"Boş lafların arkasına saklanmak istemem ama ben hep, eğer insanlar konuşabilmeyi bilselerdi dünya değişirdi, diye düşünenlerden oldum. Bir sözcükten, tek bir tanesinden umut doğabilir."

"Ya da acı."

Venedikli derin bir nefes aldı. Çevrelerinde hava billurdan daha berraktı. Masmavi gökyüzünde piramitlerin altuni kütlesi belirmekteydi. Doğum günü akşamının üzerinden dört ay geçmişti. Bu dört ay boyunca Ricardo, hissettirmeden kızına yaklaşmış, onu anlamak ve özellikle o çalkantılı ruhunu sakinleştirmek için didinip durmuştu. Bir gün öncesine kadar bunu başardığını sanıyordu. O saçma olay –bakımı yapılmamış eyerle ilgili şu önemsiz hikâye– genç kızla annesi arasındaki gerginliğin alevlenmesine yetmişti. Ricardo kum tepeciğinin eteğinde yan yana duran iki doru ata gayriihtiyarı bir göz attı ve neredeyse işitilmeyecek bir sesle şöyle deyiverdi:

"Kimi kez acı bir tür tercihtir..."

"İnsanların kendi iradeleriyle acı çekmeyi seçtiklerini mi söylemek istiyorsun?"

"Ya da mutluluğu reddettiklerini. Sonuçta aynı kapıya çıkar."

"Bil ki, benim açımdan bu söz konusu değil."

"Yine de..."

Giovanna hemen diklenerek sertçe karşı çıktı.

"Hayır! Acı çekiyorum ama sadece başkaları beni yaraladığı zaman!"

"Başkaları..."

Ricardo elini uzattı ve havada bir yarım daire çizdi.

"Onlar nerede? Burada sadece sen ve ben varız. Çöl ve atlarımız. Evimizde, Seba Mâlikânesi'nde ağabeyin var. Bir de şu yürekli Hatice ile Hüseyin var. Onlardan hiçbirinin seni yaralamak isteyebileceklerini düşünemiyorum."

Yeni bir şey aklına gelmiş gibi ekledi.

"Doğru... Bir de annen var."

Giovanna tepki duyar gibi görünmedi.

"Onu unutmam mazur görülebilir. Çünkü hiçbir annenin çocuğuna acı verebileceğini düşünemiyorum. İçine şeytan girmemişse."

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da delici gözlerle genç kızı inceliyordu.

"Öyle değil mi Giovanna?"

Giovanna sessizliğini bozmadı.

Ricardo, sorusunu daha yüksek sesle tekrar etti.

O zaman Giovanna hırsla bağırdı, öfkeden gözü dönmüş gibiydi:

"BEN ANNEMİ SEVMİYORUM! O DA BENİ SEVMİYOR!"

Çölden esen rüzgâr aniden buz kesmişti. Eski mezarlara doğru bir yerlerden kapı gıcırtısını andıran bir ses geldi; mezar taşlarını döven kum taneciklerinin hışırtısı mıydı yoksa?

"Anneni sevmiyorsun..."

Mandrino, cümleyi ifadesiz bir ses tonuyla tekrar etmişti.

"En azından neden sevmediğini biliyor musun?"

Giovanna sessizliğini korudu, inatla susarken dudakları hafifçe titriyordu.

Ricardo şöyle dedi:

"Cevabı ben vereceğim."

Dua eden biri gibi parmakları kenetlendi.

"Çünkü ona benzemek istiyorsun ve beceremiyorsun."

"Ne diyorsun?"

"Gerçeği. Onun gibi güçlü olmak istiyorsun ama sonuçta sadece öfkeye kapılıyorsun. Onun kadar sağduyulu olmak istiyorsun ama senin sağduyun sadece bezginlik. Sevecen olmak istiyorsun, sadece bencil oluyorsun. Harekete geçmek, onun gibi başarmak istiyorsun; ama sadece seyirci kalıyorsun. Düşlerin hedefe isabet etsin istiyorsun; ama okun havalanması için yayın dengede olması gerektiğini unutuyorsun. Onun kadar verici olmak istiyorsun, ama insanın ancak kendini verirse sahiden verici olduğunu anlamıyorsun. İşte açıklama."

Genç kızın gözlerine nemli bir pus gelip oturmuş, her zamanki o dupduru maviliği gölgelemişti. Kendi ifadesiz, neredeyse umutsuz sesi çalındı kulağına.

"Onu çok seviyorsun, değil mi..."

"Seni sevdiğim kadar."

Birdenbire Giovanna'nın içinden koşmak geldi, dümdüz ileriye doğru koşup kum denizinin içinde kaybolup gitmek istedi. Ricardo'nun sözlerinden, hiç aklına gelmemiş olan ya hep geri ittiği bir hakikat belirmişti: Mantığının kabul ettiğini, yüreği reddediyordu. Kollarını açma arzusu hissettiği zaman, içinden bir ses ona haykırıyordu: Dikkat! Kendini dünyadan koru! Karşısındakine sakin ve adil bir gözle bakmak istediği her seferinde, kendini daha da çok karanlıklara gömülmüş buluyordu. Sonuçta, içinde başka bir Giovanna yaşıyor olabilirdi. Doğrusunu bilen, ona kendisini nasıl verebileceğini söyleyebilecek bir Giovanna. Eğer durum böyleyse öteki yarısı, güneş karşıdan vurduğunda bir karaltının yansıttığı gölgeye benziyor olmalıydı. Kim gölgesini görmek için arkasına bakar ki?

Kelimeler neredeyse iradesi dışında ağzından döküldü:

"Denemek isterim... ama sen olmadan, yapamam."

"Tek başımıza hiçbir şey yapamayız. Ben yanında olacağım."

Giovanna tam ona cevap vermeye hazırlanıyordu ki, dörtnala koşan bir atın patırtısıyla bastıkları toprak sarsıl-

dı. Bir atlı, doludizgin onlara doğru geliyordu.

"Galiba, bizim için gelen biri..."

"Atlı, bir subaydı; aralarında birkaç adımlık mesafe kalmıştı. At zınk diye durunca ayaklarının altından kumlar uçuştu.

"Mandrino Bey mi? Vali Hazretleri tarafından geliyorum," dedi subay, bir mektup uzatarak.

Ricardo mektubu aldı.

"Haşmetmeap hemen bir cevap bekliyor mu?"

"Bu yönde bir emir almadım, beyim."

"Pekâlâ. Yolun açık olsun."

Subay selam verdi. Gerisingeri dönerek atını kum tepelerinin arasında sürdü ve Gize yoluna doğru hızla uzaklaştı.

"Ne olmuş?" diye sordu Giovanna, birdenbire gerilmişti.

Kendisini okumaya kaptırmış olan Ricardo onu duymamış gibiydi. Aradan bir süre geçti. Nihayet şöyle dedi:

"Gel. Eve dönüyoruz."

Giovanna babasının bileğine yapıştı.

"Ne olmuş?"

"İbrahim, Kütahya'ya girmiş."

"Kütahya mı?"

"İstanbul'a elli fersah mesafede."

Genç kız sevinçle haykırdı.

"Ama bu harika!"

"Pek de öyle değil."

"Neden? 'Mısır'ın özgür ve bağımsız olması için tek yol, Sultan'dan kurtulmaktır,' diyen sen değil miydin? Hatta Mehmed Ali'yi de buna ikna etmedin mi?"

"Bu mektubun içeriğine bakılırsa onu tereddüde düşürmüşler. İbrahim'in muzaffer yürüyüşünü sonlandırmaya karar vermiş."

"Hedefe bu kadar yaklaşmışken onu durdurmak ha? Neden ki?"

"Açıklaması uzun sürer. Gel. Saba'ya dönelim."

"Atlara doğru giderlerken Giovanna sordu:

"Bu mesele seni neden ilgilendiriyor ki?"

"Biraz önce söyledim. Vali, oğlunun, ilerleyişine mutlaka son vermesini istiyor. Basit bir habercinin onu vazgeçiremeyeceğinden korkuyor."

Giovanna, dilinin ucuna geleni söylememek için kendisini tuttu.

"Bu ne anlama geliyor?"

"Güvenebileceği birinin Kütahya'ya gitmesi gerekiyor."

"Vali de bu habercinin..."

Cümlesini bitiremedi, sanki sözcükler korktuğu şeyi somutlaştıracaktı.

"Doğru ya da yanlış, Mehmed Ali, oğlunu ikna edecek tek kişinin ben olduğuma inanıyor. Ama rahat ol, henüz hiçbir şey kesin değil."

Giovanna, dondurucu bir soğukla sarmalandığını hissetti.

"Baba... kabul etmeyeceksin. Türkiye'ye gitmeyeceksin."

Ricardo adımlarını hızlandırdı.

"Lütfen, cevap ver... Kütahya'ya gitmeyeceksin."

"Eğer gerekiyorsa sanırım gideceğim."

"Mecbur değilsin."

"Mecburiyet olmasa da vazife duygusu."

"Vazife mi? Sen vazifeni binlerce kez yaptın!"

Ricardo atına bindi.

"Hadi, dönelim."

Kız inatla başını iki yana salladı.

"Başka bir şey var. Lütfen söyle."

"Haklısın. Daha önemli bir şey var: hükümdarla aramdaki dostluk. Ama tekrar ediyorum: Henüz verilmiş bir karar yok."

"Bir kez daha gideceksin!"

Venediklinin parmakları sert bir hareketle dizginleri tuttu.

"Kütahya dünyanın bir ucu değil."

"Navarin de dünyanın bir ucu değildi!"

"Gel, bakalım... Geç oldu, Giovanna."

Kız adeta haykırdı:

"Ya ben! Bana ne olacağını hiç düşündün mü?"

"İşte şimdi de kıskanç bir eş gibi konuşuyorsun. Gitsem bile en fazla iki hafta sürecek bir iş bu. Üstelik sen yalnız kalmayacaksın. Joseph yanında olacak."

"Joseph... peki ya annem?.."

"Ne sanıyorsun? Benimle Kütahya'ya gelecek..."

Giovanna hayretten donup kaldı.

"Hadi! Giovanna, lütfen gel!"

18

Gize, Seba Mâlikânesi, Mayıs 1833

Şehrazad, aralara gümüş pulların kakılmış olduğu bakır tepsinin oymaları boyunca dalgın dalgın tırnağını gezdirdi.

"Seçenek," diye tekrar etti, "birkaç kelimeyle özetlenebilir: endişeden ölmek ya da aptallık ettiğini bile bile senin peşine takılmak."

"Hadi ama," dedi Mandrino, "abartıyorsun. Öncelikle, gideceğim daha kesin değil; ikincisi de, bu sadece bir yolculuk, hepsi bu."

Şehrazad hafif bir tebessümle onun yüzüne baktı.

"Bir yolculuk ha? Hepsi bu ha? Kütahya, İskenderiye değil. Gül Çiftliği'ne ya da Venedik'e gitmiyoruz. Yapmaya kalkıştığın şey, savaş halindeki bir ülkede, çorak ve çetin bir coğrafyada yolculuk."

"Abartıyorsun. Türkiye'nin cehennemle ilgisi yok. Daha önce de gittim."

"Uzun zaman önceydi ve başka koşullardaydı."

Ricardo sinirlendiğini belli etmedi.

"Evet, biliyorum. Saçlarım kırlaştı, zamanla yüzümde kırışıklıklar oluştu, gözlerimin mavisi donuklaştı. Ama endişelenme, piramitler kadar sağlamım."

"Ricardo... Vali pekâlâ başka birisini görevlendirebilir. Bunu biliyorsun."

"Ya bu benim özgür tercihimse? Bunu hiç düşündün

mü? Navarin'den döndüğümden beri yaşantım neye benziyor? Kimi günler kendimi aynada seyrediyorum. Ne görüyorum biliyor musun? Kalınlaşan bir beden, sönen bir alev. Ve donmuş bir gelecek."

"Ve bir önemi olmayan şimdiki zaman."

"Önemli olan tek şey yaşayan bir varlık olmak. Kendini yararsız hisseden insan ölü demektir."

Bu sözleri dinlerken Şehrazad'ın aklına Venedik'teki konuşmaları geldi. Onu yeniden bulmuştu ve gelecekle ilgili cesaretlendirmeye uğraşıyordu. Tartışma onun ölüm korkusuna gelmişti. Bu konudan bahsederken Ricardo şöyle demişti:

"İşe yaramama utancının yanında bu korku tamamen anlamsızlaşıyor. Ölü gibi yaşamaya dayanamam. Asla."

Bugün yine aynı sözleri söylüyordu, hem de aynı coşkuyla.

"Beni dinlemiyor musun?"

Soru, Şehrazad'ı bugüne döndürdü.

"Tabii ki, dinliyorum."

"Yaşamaya devam etmek istiyorum Şehrazad. Donmuş bir halde değil, hareket halinde. Buna susadım. Anlayabiliyor musun?"

"Tek anladığım şey şu ki, senin susuzluğunun giderilmesi imkânsız. Çiftliğin sınırındaki o kuyu aklıma geldi birden. Ne babam ne de onun babası onu susuz görmüş. Ben de daha dün oradan su aldım: Su, ay ışığını ve gecenin serinliğini taşıyordu. Tanrı isterse çocuklarımız ve onların çocukları için de aynı şey olacak. Çölün hüküm sürdüğü bu dünyada, o kuyunun bir mülk değil, bir mucize olduğuna, sadece geçici olarak sahip olduğumuz bir nimet olduğuna inanıyorum. Tıpkı hayatımız gibi, Ricardo."

Şehrazad sustu, sonra bir sır ifşa ediyormuş gibi fısıldadı:

"Kuyu suyla dolu olduğu halde susuzluktan korkmak... Bu durum, susuzluğun asla giderilmeyecek olduğunu göstermiyor mu?"

Ricardo hiçbir yorum yapmayıp derin düşüncelere daldı, Şehrazad onun sessizliğini bozmaya cesaret edemedi.

* * *

"Bu beyler ne istiyor?" diye homurdandı Mehmed Ali.

Denize ve tersaneye yukarıdan bakan burnun üzerinde durmuş, gözlerini ondan ayırmayan yaklaşık yirmi kişilik bir grubu işaret etti.

Cerisy biraz huzursuzca cevapladı:

"Onlar size söz ettiğim Fransızlar, haşmetlim. Saint-Simon'cular."

"Saint-Simon'cular... tuhaf bir isim. Ne istiyorlar? En azından üçüncü defadır onları burada görüyorum. Gemileri bu kadar çok mu seviyorlar? Yoksa sizin eserinizi seyretmeye mi gelmişler?"

"Ne o ne de diğeri, Vali Hazretleri. Yaveriniz söylemedi mi? İçlerinden biri, Émile Barrault adlı kişi sizinle görüşmek istiyor."

"Bana ne söyleyecekmiş?"

"Eee!.. Sanıyorum Mısır'la ilgili birkaç tasarıdan, bazı fikirlerden söz edecekler."

"Tasarı, fikir. Cerisy Bey, daha açık olamaz mısınız?"

"Doğruyu söylemek gerekirse bana da epeyce karışık geldi..."

Vali sabırsızlandı.

"Lütfen, biraz gayret edin!"

"Şöyle. Söz konusu olan evrensel bir dernek, barışçı bir emekçi teşkilatı, bir 'Eş-Anne'nin gelişi, İsa'nın yarısı onda can bulacakmış ve..."

Boğazını temizleyip cümlesini bitirdi:

"Bir de kadın erkek eşitliği."

Mehmed Ali hayretle sordu:

"Söyleyin bakalım Mösyö Cerisy, bu insanlar İskenderiye'ye geleli ne kadar oluyor?"

"Bir hafta, belki biraz daha fazla. Neden sordunuz, Vali Hazretleri?"

Cerisy soruyu sorarken Saint-Simon'cular onlara iyice yaklaşmıştı, hükümdarın şahsi muhafızları adamları birkaç metre ötede tutuyordu. Şapkalarını kaldırıp saygıyla eğildiler.

Mehmed Ali, dudaklarında zoraki bir gülümsemeyle selama karşılık verdi. "Ne diyordunuz, Vali Hazretleri?" diye devam etti Cerisy.

"Ne?" diye homurdandı hükümdar.

"Bu beylerin ne kadar zamandır Mısır'da bulunduklarını öğrenmek istemiştiniz."

"Cevabınızı da duydum: bir hafta. Yine de çok kısa bir süre sayılır."

Cerisy imayı anlamadı.

Vali bir solukta açıkladı:

"Bu ülkenin güneşinin, beyni bu kadar çabuk sulandırabileceğini bilmiyordum doğrusu!"

Sert bir hareketle atının dizginlerini çekti.

"Gelin, Cerisy! Vatandaşınız Mösyö de Bellefonds'la randevum var.

Saint-Simon'cuların yanından dörtnala geçerken onları, ilkinden daha zarif bir selamla onurlandırdı.

* * *

"Yorgunluktan bitap düştüm," diyen Said inleyerek kendini çakılların üzerine attı. "Tükendim..."

Maryut Gölü'nün üzerinde, kırmızı bir topa benzeyen güneş sanki gümüş bir iple ufka asılı duruyordu ve her an yeryüzünün diğer tarafına düşmeye hazır gibiydi. Durgun sular ve son balıkçıların karaltısı kızıl pembe bir renge bürünmüştü.

Ferdinand, delikanlının yanına geldi ve neredeyse güneş kadar kırmızı bir renk almış yüzünden akan terleri bir mendille sildi.

"Tükendim," diye tekrarladı Şehzade. "Gücüm kalmadı."

"Oysa en fazla yarım saat yürüdük, Şehzade Hazretleri. Kabul edin ki, pek fazla değil."

"Fazla değil mi?"

Said biraz doğruldu.

"Mösyö de Lesseps, sabahtan beri neler yaptığımı biliyor musunuz? Size söyleyeyim. Sabah saat altıda bir bardak çayla bir dilim kuru ekmek yedim topu topu. Ne tereyağı, ne reçel, ne yumurta verdiler, hatta kuru bakla bile yok. Sonra spor hocam gelip beni limana götürdü. İstikamet, gemi direği!"

"Özür dilerim, anlamadım?"

"Tırmanma! Bir direğin tepesine tırmanmak zorunda kaldım. Peş peşe üç defa! Siz bir gemi direğine tırmandınız mı hiç?"

"Hayır, Şehzade Hazretleri."

"Yüksek. Çok yüksek. Yanlış bir hareket yapmayagörün, et bulamacına dönüşürsünüz. Sonra ip atlama var, öğlene doğru da bir saat kürek çekme!"

"Kabul ediyorum ki..."

"Bekleyin, daha bitmedi. Dişimin kovuğuna gitmeyecek bir öğle yemeğinden sonra, beni alıp eskrim dersine götürdüler. Bir saat sonra da sıra size geldi Mösyö de Lesseps. Yarım saatlik yürüyüşün fazla olmadığını söylediğinizde..."

Sözünü yarım bıraktı ve işaretparmağını kaldırdı.

"Az kalsın unutuyordum! Mukaddem Tepesi'ndeki kalede oturduğumuz günlerde, haftada bir kez surları bir baştan bir başa dolaşmak zorundaydım. Neyse ki, Ras el-Tin'e taşındığımızdan beri bundan kurtuldum."

"Demek ki bu kadarının fazla olduğu düşünüldü."

"Hiç de öyle değil."

Üzgün bir tavırla başını eğdi.

"Çünkü Ras el-Tin'in çevresinde sur yok."

Ne diyeceğini bilemeyen Ferdinand de Lesseps, Said'e elini uzattı ve kalkmasına yardımcı oldu.

"Gelin, Şehzade Hazretleri, saraya dönelim. Zaten hava kararmak üzere."

"Durun Mösyö de Lesseps, hemen değil."

Prens bir elini kulağına götürdü.

"Dinleyin..."

Esinti, "İhlas" duasını okuyan müezzinin sesini Maryut Gölü'nün üzerine doğru taşıyordu.

"Bu sureyi çok severim... Onu bilir misiniz?"

"Hayır, Şehzade Said."

Çocuk, mırıldanırken müezzini takip etmeye özen gösteriyordu.

O, Allah'tır; tektir. Allah'tır; tüm ihtiyaçların, niyetlerin, övgülerin, yakarışların yöneldiği tek kuvvettir. Ne doğurmuştur ne de doğurulmuştur. Hiç kimse onun dengi ve benzeri olmamıştır, olamaz.

Durdu.

"Bunların ne olduğunu biliyor musunuz?"

Ferdinand bir kez daha olumsuz cevap vermek zorunda kaldı.

"Allah'ın nitelikleri... Yüz tane var. Ama insanlar sadece doksan dokuzunu sayabiliyor. Sonuncusunu sadece Yüce Rabbimiz biliyor."

Müezzinin sesi daha pes perdelere doğru kayıyor, manzaraya belli bir heybet katıyordu.

"Bu sureyi seviyorum," diye huşu içinde tekrar etti Said.

"Bunun sebebini sorabilir miyim, Şehzade Hazretleri?"

"Beni insanlardan uzaklaştırıyor."

"İnsanları sevmiyorsunuz demek?"

"Kendisine acı çektireni kim sever... Hayır insanları sevmiyorum."

"Çok yazık. İnsanlardan uzaklaşarak, onların dostluğundan da mahrum kalıyorsunuz."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum. Bir şehzadenin dostu olmaz. Zaten dostluk nedir ki Mösyö de Lesseps?"

Konsolos yardımcısı bir an düşünür gibi oldu.

"Biraz önce Allah'a atfedilen isimlerden heyecanla söz ettiniz."

"Evet..."

"Dostluk konusunda da durum aynıdır. Çevrenizde doksan dokuz kişi olsa da, içlerinden biri sizin gözünüzde tek olacaktır."

"Neden?"

"Çok basit, Şehzade Said, çünkü onun gözünde de siz teksinizdir."

Delikanlı karşısındaki adama sevimli bir şaşkınlıkla baktı.

"Bunu düşüneceğim, Mösyö de Lesseps... dedi bilgiç bir tavırla. Düşüneceğim."

* * *

"Demek ki, Mösyö de Bellefonds, kıstağın kazılması eskilerin korktuğu o feci su baskınlarını tetiklemeyecek..."

Mehmed Ali, tütünden bir nefes çekti ve düşünceli bir ifadeyle gözlerini tavana dikti.

Linant ve Joseph'in kaygılı bakışları altında bir süre öylece durdu.

"Biliyorsunuz," diye tekrar söze girdi, "kanal konusu ilk kez gündeme gelmiyor."

"Elbette, Vali Hazretleri," dedi Joseph, "ama şu farkla ki bugün düz bir hat kazmaya olanak sağlayacak yeni verilere sahibiz. Daha kısa ve daha geniş ufuklara açık olacak. Ayrıca yörenin ayrıntılı bir haritasına sahibiz, bu da gerçek bir teknik proje hazırlamamızı mümkün kılıyor."

Mehmed Ali hafifçe dalgın ifadesini değiştirmeden başını salladı.

Joseph biraz daha ileri gitmeye karar verdi.

"Eğer izin verirseniz, haşmetlim, kanal hakkında çok önemli bir hususu daha vurgulamak istiyorum. Ülkenizin ticari ve kültürel imkânlarının gelişmesine ve Avrupa'yla

yakınlaşmasına katkıda bulunacak. Dolaysız bir gelir kaynağı oluşturacak olan geçiş ücretleri sayesinde ekonomik zenginlik iki katına çıkabilecek. Bu kanal, Mısır'ın menfaatine oluşu bir yana, sizin kişisel şanınıza da katkıda bulunacak. Düşünün ki iki denizin birleşmesi sizin hükümranlığınız döneminde gerçekleşecek. Tüm dünya cesaretinizi takdir edecektir."

"Benim kişisel şanım mı?"

Paşa hafifçe omuz silkti.

"Şanımın zaten almış yürümüş olduğuna inanmıyor musunuz?"

"Bağışlayın... bunu demek istememiştim."

"Diyelim ki henüz öyle değil," diyerek onun sözünü kesti Vali. "Altmış dört yaşındayım. Akıl ve beden sağlığı yerinde olan bir adamın bu yaşta şan şöhret gibi geçici şeyler peşinden koşacağını mı sanıyorsun? Ayrıca bir de cesaretten söz ettin..."

Vali, başını defalarca iki yana salladı.

"Daha çok gençsin, Mandrino'nun oğlu, daha hayatı tanımadın. Bu yüzden sana bir sır vereceğim. Size de Mösyö de Bellefonds, dinleyin: İnsanın, en zayıf olduğu zaman cesur davranması gerekir. Yıllar yılı ne denli zayıfmışım görüyorsunuz işte."

Bir süre sustu, gözleri hafifçe buğulandı.

"Tedbirli olmam gerektiğini hissettiğim gün, güçlenmiş olduğumu fark ettim."

Hemen ardından da, sanki kendi kendine konuşuyormuşçasına, neredeyse duyulmaz bir sesle ekledi:

"Keşke oğlum İbrahim de bunu anlayabilseydi..."

Kendini toparladı ve daha kararlı bir sesle devam etti:

"Kanalın faydalarını ve Mısır'a sağlayacağı sayısız imkânları bilmiyor değilim. Buna karşı çıkmıyorum."

Bu sözler, karşısındakilere rahat bir nefes aldırdı. Ama hemen ardından Mehmed Ali, eliyle itidal telkin eden bir işaret yaptı.

"Buna karşı değilim," diye tekrarladı, "ama kimi koşullara uyulması gerekecek."

"Hangilerine, efendim?"

"Daha sonra. Her şeyin bir zamanı var."

Tütünden bir nefes daha çekti, etrafa mavi bir duman bulutu saldı ve devam etti:

"Bildiğim kadarıyla inceleme çalışmalarınız henüz tamamlanmadı."

"Ne yazık ki öyle. Ama onların sürdürülmesi size bağlı."

"Pekâlâ, benden size izin! Yola devam edin. Hesaplarınızı yapın, planlarınızı, haritalarınızı hazırlayın. Size yardım edeceğim, para olsun, malzeme olsun, işçi olsun, her isteğinizi yerine getireceğim. Hiçbir talebiniz geri çevrilmeyecek. Tüm teknik sorunlar halledildiğinde, gelip beni görün. O zaman meseleyi derinlemesine inceleriz."

"Teşekkür ederiz, haşmetlim. Cömertliğiniz bizi duygulandırıp güç veriyor."

"Bu kanalın Mısır için bir nimet olacağına inandığımı size söylemedim mi?"

"Hem Mısır için hem de tüm dünya için," diye ilave etti Joseph. "Yeri gelmişken sevinerek bildirmeliyim ki, Fransa konsolos yardımcısının koşulsuz desteğine sahibiz."

"Mösyö de Lesseps'in mi?"

"Evet, efendim. Böyle bir coşkuya daha önce pek rastlamamıştık. Mösyö Mimaut aracılığıyla, Fransa'nın projeye dahil olması için uğraşacağına söz verdi."

"Mehmed Ali bir tür kaderci tavırla kollarını usulca iki yana açtı.

"Allah yardımcısı olsun."

Hükümdar, görüşmenin sona erdiğini bildiren bir işaret yaptı.

Linant ve Joseph, alışılmış nezaket sözlerinden sonra kapıya doğru gittiler.

Henüz birkaç adım atmışlardı ki Paşa'nın sesiyle durdular.

"'Hint Okyanusu ile Akdeniz'in sularını birleştirecek olan Süveyş Kanalı sayesinde, Fransa için Mısır, İngiltere'nin o muazzam deniz gücünü dengeleyecek tek ülke olacak.' Bu sözler kimin biliyor musunuz?"

İki adam şaşkınlıkla bakıştılar.

"Mösyö de Lesseps'in bir vatandaşının. Aynı zamanda sizin de vatandaşınızın, Mösyö de Bellefonds. Kim olduğunu bulamadınız mı?"

"Hayır," dediler.

"Bonaparte. Evlatlarım. Bonaparte..."

* * *

Vali'nin çalışma odasından çıkar çıkmaz Joseph, Linant'a sordu:

"Ne demek istedi? Bu son cümle bana biraz karmaşık geldi."

"Aksine, bana da son derece açık geldi."

"Açıklasana."

"Vali, Süveyş Kanalı'na karşı olmadığını söylerken Vali samimiydi. Ama Bonaparte'tan söz ederek, bunun her şeyden önce siyasi bir mesele olduğunu anlamamızı istedi."

"Aslında," diye itiraz etti Joseph, "bu evrensel bir proje. Sadece tek bir ülkeyi değil tüm dünyayı ilgilendiriyor. İngiltere, Fransa, bugün birbirlerini yiyen bütün bu büyük devletler, kişisel menfaatlerinin ötesine geçen bir amaç uğruna birleşme fırsatı bulacaklar."

"Dostum, benim de aynı fikirde olmadığımı mı sanıyorsun?"

"Alt katlara inen geniş mermer merdivene açılan koridorun sonuna gelmişlerdi.

"Her halükârda, 'Para olsun, malzeme olsun, işçi olsun, hiçbir talebiniz geri çevrilmeyecek,' sözlerinde bir açık ararsak nankörlük etmiş oluruz," diyerek konuyu sonuca bağladı Linant. "Vali böyle demedi mi?"

Coşkuyla arkadaşının kolunu tuttu.

"Mademki, prangalardan kurtulduk... hemen kolları sıvayalım, dostum. Süveyş bizi bekliyor."

"Haklısın, Linant. Kolları sıvayalım."

19

Kütahya, Türkiye, Mayıs 1833

Engebeli Kütahya Ovası'nda kurulan ordugâhta o kadar çok ateş yakılmıştı ki, yıldızlarla dolu gökyüzü yere inmiş gibiydi. Şehrazad'ın büyük defterinde bir sayfayı daha aydınlatıyorlardı. Ricardo'dan ayrı kalmanın vereceği üzüntü, mantığın ürettiği tüm gerekçelerden daha kuvvetliydi. Şafak vakti, günün ilk ışıklarıyla Seba Mâlikânesi'nden ayrıldıklarında, "dehşetin babası"nın, o sfenksin dost yüzü silikleşirken bir ezginin sözleriyle sarmalandığını hissetmişti. Yoksa bu bir uyarı mıydı? "İnsanın yüreği geniş bir tarladır: Tutku onu yakıp kavurur ama aşk aydınlatır." Mandrino'ya tutkulu bir aşktan başka türlü bir sevgi duyması mümkün olabilir miydi?

"Sizi yeniden görmek büyük mutluluk, Seyyide Mandrino."

İbrahim Paşa'nın sesi, onu kendine getirdi.

"Bu mutluluk karşılıklı, beyefendi."

Ordugâha geleli iki gün olmuştu ama Şehrazad Şehzade'nin yeni yüzüne hâlâ alışamamıştı. Epidavros köyündeki karşılaşmalarının üzerinden altı yıl geçmişti, ama zamanın, İbrahim'in yüzünde bıraktığı izlere bakılırsa aradan sanki iki katı süre geçmiş gibiydi. Yorgunluk, çarpışmaların gerginliği, adamın yüzünde derin izler bırakmıştı. Özellikle de o son yürüyüş çok zorlu geçmişti; on üç günde, kışın ortasında, ne adamlarının ne de kendi-

sinin alışık olduğu hava koşullarında Anadolu bozkırlarını aşarak Konya'dan Kütahya'ya gelmişlerdi. Şehzade'nin saçlarına Toros Dağları'nın karları işlemiş olmalıydı, çünkü artık bembeyazdılar. Çehresi, tıpkı çevredeki manzara gibi perişan görünüyordu.

Bu durumda, Ricardo'nun üstlendiği görev iyice zor hale gelmişti. Böylesine fedakârlıklar göstermiş ve böylesine umutlar beslemiş bir adam, özellikle de yaptığının doğruluğuna böylesine inanmış bir adam, nasıl ikna edilecek, tüm umutlarından vazgeçmesi ve düşlerine bir set çekmesi gerektiği nasıl söylenecekti?

Hemen geldikleri akşam Venedikli, Mehmed Ali'nin oğluna, onu bir adım bile ilerlemekten men eden emrin yazılı olduğu mektubu vermişti.

Şehzade, kâğıdı katlamış ve ölgün bir sesle şöyle demekle yetinmişti:

"Sultan'ın sarayına sadece altı günlük mesafedeyim. Gülünç denecek bir mesafe bu. Babamın iradesi İstanbul'u dünyanın bir ucuna itti."

Başka hiçbir şey söylememiş ve yaydığı hüzünle herkesi etkileyen bir sessizliğe gömülmüştü. Çocukluğundan beri içine işlemiş olan o saygı kavramı olmasaydı, İbrahim, Vali'nin mektubunu muhtemelen ateşe atardı.

O akşam Ricardo, Bolkar Dağları'nın yamaçlarından inen rüzgârın uğultusu kulaklarında, kızıllaşan korların karşısında otururken, görevinin gerektirdiği ısrarı sürdürdü.

"Neler hissettiğinizi biliyorum, haşmetlim. Nasıl bir hayal kırıklığı içinde olduğunuzu tahmin edebiliyorum. Bütün samimiyetimle, duygularınızı paylaştığımı itiraf ediyorum. Ama babanız Vali Hazretleri'nin bakış açısını görmezden gelemeyiz. Tüm Avrupa ayağa kalkmış ve veto ediyor. Yola çıkışımdan bir gün önce İngiltere, başkonsolosu Albay Campbell aracılığıyla, İskenderiye önüne bir filo gönderme tehdidinde bulundu."

"İngiltere! Avrupa! Ya Fransa? Fransa ne yapıyor?"

"Haşmetlim, Fransa her zaman babanıza dostlukla yaklaşmıştır, ona destek vermeyi istiyor ve ben de bunu

yapacağı kanaatindeyim. Ama Fransa'yı müthiş karmaşık bir duruma soktunuz. Louis-Philippe hükümeti, bir yandan sizin ve babanızın elde ettiğiniz meşru üstünlüğü savunmakistiyor. Öteyandanda Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünün korunmasında ısrarlı. İmparatorluğun bütünlüğüne karşı tehdit bugün sizden geliyor, yarın Rus müdahalesinden gelecek."

"Böylece Fransa, İngiltere'ye ayak uyduruyor."

"Ona seçme hakkı bırakmadınız ki. Unutmayın ki Avrupa büyükelçilikleri koridorlarında uzun süredir peşinden koşulan bir düş var: Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşımı."

İbrahim, hüzünle şöyle deyiverdi:

"Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşımı... Seksen dört yıllık eski bir düş."

"Bunun gerçekleşeceğini biliyorsunuz. Yakın ya da uzak bir gelecekte, dünyanın bu bölgesinin çehresi değişecek. Büyük devletler, Osmanlı'nın cesedini aralarında pay edecekler. Bu muazzam oyun karşısında Mısır'ın bir pirinç tanesi kadar bile ağırlığı yok."

İbrahim ansızın ayağa kalktı, yumruğunu havaya kaldırdı.

"Ah! Ne olurdu babam beni dinleseydi! Türkiye'ye girdiğimden beri, durmadan fikir değiştiriyor! Çelişen emirler, kararsızlıklar! Savaş başlayalı bir yılı geçti, bana net bir karar bildirilmedi hiç! Babam, zafer getirecek hamlelerimi engellemek için sürekli takipte oldu!"

"Siz, çarpışmalarınızı sürdürürken o da Avrupa hükümetlerinin çıkardığı engelleri aşmaya çalışıyordu. Navarin'i hatırlayın, haşmetlim."

"Babam çok büyük bir devlet adamıdır, Ricardo Bey. Benim de ona karşı büyük hayranlığım var. Ne yazık ki, fark ettiğim bir şey var, fazla didikleyici bir düşünce yapısına sahip. Dünyanın her zaman önünde eğileceği tek eylem biçimi oldubittidir. Avrupa'nın tepki vermesine zaman bırakmamak gerekiyordu. Bunu yapmamak gerekiyordu!"

Eliyle etraftaki çadırları gösterdi.

"Ordumun haline bakın. Bulunduğum yerde kalmaya mahkûm olduğumdan beri, yiyecek sıkıntısı başgösterdi. Burası kıraç bir ülke! Taş ve dikenden başka bir şey bitmiyor toprakta! Nerede Nil'in kıyıları ve yemyeşil tarlaları?"

Sinirli adımlarla tozlu toprağı arşınlamaya başladı.

Şehrazad onun, kapana kısılmış vahşi bir hayvanı andıran halini görünce dünya, önlerine açıldığında sonuna kadar gidecek olan şu fatihler soyundan olduğuna kanaat getirdi. Büyük İskender ya da Cengiz Han gibi, ancak öldükleri zaman duran şu adamların soyundan.

Anadolu gecesinin karanlığında zaman donmuş gibiydi. Nihayet prens tekrar karıkocanın yanına geldi ve bacaklarını altına alarak yere oturdu.

"Pekâlâ. İşte babama göndereceğim mesaj. Onun emirlerine uyacağım. Askerlerimden bir teki bile Kütahya sınırlarının ötesine geçmeyecek. İstanbul'u almayacağım. Ama geri dönmem de söz konusu değil. En azından, büyük devletler taleplerimi kabul etmedikleri sürece dönmeyeceğim."

"Hangi talepler, Şehzade İbrahim?"

"Siyasi olarak, Mısır'ın bağımsızlığı. Toprak olarak, Alaiye ve Kilikya bölgelerini istiyorum. Yani Anadolu' nun bütün güney sahili, Suriye'nin bir parçası olarak Mısır devletinin sınırlarına dahil olacak. Ayrıca Kıbrıs Adası'nı da istiyorum. Orayı, Anadolu kıyıları ile Hint yolunun yılmaz bekçisi,donanmamız için bir üs haline getireceğiz. Son olarak da donanmaya gereken kalasların nakliyesi için denizin üstünde bir limanla birlikte Adana kazasını istiyorum."

Gözlerini Mandrino'ya dikti.

Venediklinin yüzünde hafif bir gülümseme belirdi.

"Ne oluyor?" dedi sinirlenen İbrahim. "Bu gülümsemenin nedeni ne?"

"Çünkü bir baba ile oğul arasında böylesi bir zihinsel uyum pek az gördüm. Sizin sıraladığınız istekler, Vali Hazretleri'nin büyük devletlere verdiği talep listesindeki-

lerle aynı. Tek bir nokta bile eksik değil. Farklı olan tek bir sözcük bile yok."

Şehrazad, Şehzade'ye şöyle dedi:

"Sonuçta, beyefendi, belki siz de babanızı eleştirdiğiniz şu fazla didikleyici düşünce yapısından tamamen yoksun değilsiniz belki de."

Sesindeki hafif alaycı ton, İbrahim'in dikkatinden kaçmadı. Biraz sinirlenerek yanıtladı.

"Ne bekliyordunuz ki, Seyyide Mandrino, aslanın yavrusu katır olmaz."

Sonra Ricardo'ya döndü.

"Fransa'nın durumundan söz ediyorduk. Bizim taleplerimizi destekleyeceğine inanıyor musunuz?"

"Sizi temin ederim ki, şu anda İstanbul'da bulunan bir Fransız diplomat, Amiral Roussin, Mısır'ın kazandığı hakları muhafaza etmesi için mücadele veriyor."

İbrahim, elini kabarık pantolonunun cebine daldırdı ve fildişi bir tespih çıkartarak çekmeye başladı.

"Sonuçta, bir bilanço yaptığımda, ülkemin durumunun çok zor olduğuna, kurulma aşamasındaki hiçbir devletin bu kadar sıkıntı çekmediğine kani oluyorum. Bağımsızlığını bilek gücüyle kazanmaya yeltendiği, büyük devletlerin desteğini sağlamaya çalıştığı her seferinde, bu devletler tek vücut olup Mısır'ın karşısına dikiliyorlar."

Boğuk bir hıçkırığı andıran bir soluk saldı.

"Biliyor musunuz tüm bunlar nasıl sonlanacak?"

Yıldızlı gökyüzüne acıyla baktı.

"Mısır yok olup gidecek..."

* * *

Paris, Mayıs 1833

Pencereden faytonların gürültüsü ve Cadet Sokağı taşlarında at nallarının çıkardığı boğuk takırtılar geliyordu.

Judith Grégoire ıslak bezi Corinne'in alnına koydu. Corinne teşekkür etmeye çalıştı ama kelimeler ateşten kurumuş dudaklarının kenarında sönüp gitti.

"Kendini yormamalısın," diye fısıldadı Judith. "Uyu."

Uyumak mı? Hayır, özellikle de uyumamalıydı. İnce bir sis tabakasının gerisinde, üzerine eğilmiş arkadaşını hayal meyal görüyordu. O tanıdık sesi olmasaydı, muhtemelen kim olduğunu kestiremezdi. Yaklaşık iki haftadır hastalığın pençesindeydi, genç bedeninin eriyip gittiğini, canlılığını kaybettiğini, dipsiz uçurumlara yuvarlandığını hissediyordu.

Özellikle geceler dayanılmazdı. Uykuya teslim olur olmaz karşısında sırıtan hayaletler beliriyordu; o şekilsiz yaratıklardan umutsuzca kaçmaya çalışıyor, çıplak ağaçlarla dolu ormanda var gücüyle koşarken, ağaçların dalları onu yakalamak istermişçesine yere doğru eğiliyordu.

Uyumak... Tam aksine uyanık kalmalı, kesinlikle uyumamalıydı.

Pusuya yatmış avını kollayan vahşi bir hayvan inadıyla içini kemiren o sancının sebebi neydi? İsabetli teşhisleriyle tanınan Doktor Ledoux bile bir açıklama bulamamıştı.

Ansızın, omuzları ve tüm bedeni bir titremeyle ürperdi. Bir öksürük nöbetiyle sarsıldı. Sanki ciğerleri sökülüyormuş duygusuna kapıldı.

"Zavallı arkadaşım," dedi Judith sevecen bir ifadeyle.

"Ölüm nasıl bir şey acaba?"

Hayır! Bu düşünceleri at aklından! Göreceksin yarın durumun daha iyiye gidecek. Doktor öyle söyledi.

"Hayır, anne. Yanılıyorsun. Bir kez daha söylüyorum: Doktor her şeyin iyiye gittiğinden emin."

Peş peşe sıralanan bu cümleler nereden geliyordu?

Tüm kalbimle en üzüldüğüm şey, senin anneannenle dedeni tanıma fırsatı bulamamış olman. Çok üzücü... ve bundan ben sorumluyum.

Samira'nın sesi hiç bu kadar canlı olmamıştı.

Corinne uykuya dalmakta olduğunu hissetti.

Ne tuhaf, gözünün önünde canlanan bu görüntülerin

hepsinde güneş vardı. Bir de tatlı bir sıcaklık. Yumuşacık bir huzur. Belki de ölmek böyle bir şeydi.

Dünyanın en büyük çölünün hâkimi, ona kollarını açmış gibiydi. Onu sadık bir âşık gibi bekliyordu. Suyun iyice yakınına gidip oturdu, killi toprağın giysilerine bulaşmasına hiç aldırmıyordu. Sandaletlerini çıkarttıktan sonra pantolonunun paçalarını olabildiğince yukarı sıyırdı ve çıplak bacaklarını nehrin ağır akıntısına daldırdı. O anda sanki bambaşka biri olmuş, tüm bedenini tarifsiz bir huzur duygusu sarmıştı. İnancını hiçbir şüphenin sarsamayacağını düşündü: Nil'in kızıydı o.

* * *

Çadırın içinde Şehrazad titreyerek kocasının bedenine sokuldu.

"Üşüyorum, Ricardo."

Uzaklardan, Anadolu bozkırlarından kopup gelen tuhaf sesler duyuluyordu. Nil Deltası'nda ya da çölde yankılanan hiçbir sese benzemiyordu. Çadırın bez kapısı dondurucu bir rüzgârla sarsıldı.

Ricardo, Şehrazad'a sarıldı onu kendine doğru çekti.

"Bağışla. Seni bu yolculuğa sürüklediğim için beni bağışla."

"Beni kimse sürüklemedi. Eğer buraya geldiysem bunu istediğim için yaptım. Sadece âciz insanlar başlarına gelenin sorumluluğunu başkalarının üzerine atarlar. Ben âciz biri miyim, Ricardo Mandrino?"

Yeni bir esinti yağ lambasının ışığını titretti.

Şehrazad sordu:

"Sen de İbrahim gibi Mısır'ın yok olup gideceğine inanıyor musun?"

"Duymak istediğin cevap ne?"

Şehrazad bir an düşündü, sonra kocasından uzaklaştı ve lambanın fitilini üfledi. Böylece bozkırda parıldayan son ışık da karanlıklara karıştı.

* * *

İskenderiye, Haziran 1833

İlan edilen konferans öyle büyük bir merak uyandırmıştı ki, Cecil Oteli'nin yemek salonu hıncahınç doluydu. Bu izdihamın sebeplerinden biri de gündelik uğraşların dışında böylesine özel bir olayı paylaşmak olabilirdi. İskenderiye'deki Avrupalıların renkli bir yaşantıları yoktu.

Mösyö Mimaut ve Ferdinand de Lesseps ilk sıralara oturmuşlardı. Yanlarında Linant, Joseph ve Giovanna vardı. Giovanna, ağabeyiyle beraber gelmeyi gönülsüzce kabul etmişti. Zaten pek de seçme şansı olmamıştı. Anne babalarının Türkiye'ye gidişinden beri Joseph, aile reisi görevini büyük bir sorumluluk duygusuyla yürütüyordu. Etraflarında, bir fes ve fötr şapka cümbüşü içinde, diplomatlar, konsolosluk mensupları, tercümanlar ve Mehmed Ali'nin yakın çevresinden insanlar vardı. İskenderiye'nin ileri gelenleri üç ay önce Mısır'a gelen o tuhaf gruba kulak verecekti.

Saint-Simoncu'lar. Kendilerini böyle adlandırıyorlardı.

Sözcüleri Émile Barrault, konuşmasına başlayalı yaklaşık yarım saat olmuştu. Coşkuyla olmasa bile, gerçek bir ilgiyle onu dinliyorlardı.

Konuşmacının ve yoldaşlarının kıyafetleri de dikkatleri çekmeye yeterdi. Haziran ayının o nemine ve boğucu sıcağına rağmen grup üyelerinden hiçbiri o kabarık ceketi, boyun çevresine doladıkları o büyük atkıyı çıkartmaya gerek görmemişti. Başlarına geçirdikleri bereler de ilelebet perçinlenmiş gibi duruyordu.

Barrault, barışçı emekçi teşkilatıyla ilgili fikrî açıklamayı bitirirken Giovanna esnemesini bastırdı.

Ağabeyine dalgın bir bakış attı, onun ciddi ve ilgili ifadesi karşısında şaşırdı. Çevresindeki diğer yüzlerden de aynı ilgi okunuyordu. Bu bir yığın kelime ve açıklanan ilkeler arasında kendisinin kaçırdığı bir şeyler olmalıydı.

O zaman biraz gayret etmesi gerektiğine karar verdi ve tekrar konuşmacıya doğru döndü.

Dakikalar geçip gitti. Barrault Mesih-Kadın, kutsal çift konusuna geldi ve Giovanna, yavaş yavaş, neredeyse hiç farkında olmadan kendisinde de bir ilgi uyandığını hissetti.

Konuşma sona erdiğinde Saint-Simon'cu nazik ama oldukça hararetli bir şekilde alkışladı.

"Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Mimaut, kalabalık çıkışa doğru akın ederken.

"İlginç ama ne yazık ki ham hayal," diye cevap verdi Joseph.

"Ya siz Ferdinand? Siz de aynı fikirde misiniz?"

"Doğruyu söylemek gerekirse tam olarak ne diyeceğimi bilemiyorum. Bu insanların yüce bir fikir taşıdığı izlenimine kapıldım, ama bu fikir iler tutar yeri olmayan bir yığın inanç arasında kaybolmuş gibi."

"Ben de aynen öyle düşünüyorum," diye tasdik etti Mimaut.

"Sizi şaşırtabilirim," diye araya girdi Linant, "ama her şeye rağmen yeni bir toplumun filizlendiğini görüyorum. İleri sürülen tüm fikirlerin çok tutarlı olduğunu savunmuyorum elbette. Mesela fellahların çalışma zorunluğu yerine ek vergi ödemeleri. Bu bana pek mantıklı gelmedi. Adil paylaşım ilkeleri oluşturmak daha iyi olurdu."

"'Adil' sözcüğüyle neyi kastediyorsunuz?" diye sordu Ferdinand.

"Mısır köylülerini, müşterek emeğin ortağı gibi görmek. Elde edilen ürünü, her birinin katkısı nispetinde, tüm köylüler arasında pay etmek."

"Ne diyorsunuz, dostum," diye karşılık verdi Mimaut, ayaklarınız yere bassın. "Sizin söylediklerinizin o beylerin ham hayallerinden pek farkı yok. Öte yandan, zaten Mehmed Ali böyle bir şeye asla izin vermez!"

"Hata eder!" dedi Giovanna, sert bir tavırla. "Ben Mösyö de Bellefonds'la aynı fikirdeyim. Çalıştıkları işten pay almaları, fellahların hakkı olmalı. Tüm tarım arazilerine

el koymakla hükümdarımız Mısır'ı büyük bir çiftliğe dönüştürdü, tüm kârı da kendisi alıyor. Bu duruma bir çare bulmanın zamanı gelmedi mi?"

Genç kızın fevri tepkisi karşısında şaşıran Mimault, biraz alttan aldı.

"Elbette, hanımefendi. Ama böylesi bir düzenleme, bir değişim değil düpedüz bir ihtilal sayılır ve sonucunda ülkenizin tüm ekonomisi etkilenir."

"Bunu karşılayacak mali gücümüz var. Yoksa aylardır Mısır'da kendi mali politikalarını oturtmaya çalışan Rothschild'ların ve bankacıların borç verme tekliflerini Paşa geri çevirir miydi sanıyorsunuz? Yurtdışıyla yapılan ticaretin her yıl iki misli arttığını biliyor musunuz? Hem de bizim lehimize olarak? Sadece geçen yıl, Mısır'ın ihracat tutarı bir milyon yedi yüz kırk bin liranın üzerindeydi, ithalat tutarından çok daha fazla. Gelirin adil bir biçimde dağıtılması için bu yeterli değil mi?"

Bir soluk aldıktan sonra devam etti:

"Halkımız çıplak, Mösyö Mimaut. Günün birinde onları giydirmeyi düşünmemiz gerekecek. Yoksa onlar bizi çıplak bırakacak."

Sözlerini bitirdiğinde dudakları hafifçe titriyordu. Yanakları kızarmıştı ve gözleri içsel bir ateşin etkisindeymiş gibi parıldıyordu.

Hayretten ağzı açık kalan Joseph, kız kardeşini sanki yeni tanıdığı bir yabancıymış gibi incelemekteydi. Anlayamıyordu. Kız kardeşi hakkında o güne kadar sahip olduğu tüm fikirler bir anda altüst olmuştu.

Belli bir hayranlığı açığa vuran bir sesle kız kardeşine sordu:

"Giovanna... İyi de, tüm bunları nereden biliyorsun? Tüm bu rakamları?"

"Belki de ara sıra dinliyorumdur. Ve aklımda tutuyorum."

Joseph konuşurken neredeyse kekeler gibiydi:

"Ben... Senin bu tür şeylerle değil de, sadece..."

"Sadece kendimle ilgilendiğimi mi sanıyordun?"

Joseph, "Evet," dedi.

"Haklısın. Ama bazen Mısır aynı zamanda benmişim gibi geliyor bana."

* * *

Ricardo, şafak sökerken çadırın içinde birdenbire doğruldu. Avuçlarını zonklayan şakaklarına bastırdı. Beynine saplanan sancılar dayanılmazdı, acıdan neredeyse bağıracaktı. Dudaklarını ısırdı. Başına bastırdığı parmakları bembeyaz kesilmişti. Sanki bir fare etlerini kemiriyor, dişleriyle beynini deşiyordu. Kanlanmış gözünü bir eliyle kapattı, gözyuvarı çukurundan dışarı fırlayacaktı adeta. Tüm bedeni ter içindeydi. Çektiği acı öyle bir raddeye geldi ki, bilincini kaybetmeyi istedi. Mide bulantısı tüm duyularını köreltiyor, çektiği ıstırabı daha da dayanılmaz kılıyordu.

Derken, sancı nasıl aniden başladıysa öylece hafiflemeye başladı, dalgalar halinde, adım adım geri çekiliyordu. Sonunda ıstırabın daha dayanılabilir olduğu bir seviyeye indi.

Ricardo, Şehrazad'ın elini tuttu. O hâlâ uyuyordu.

20

İskenderiye, Ras el-Tin Sarayı, Mayıs 1833

"Hâlâ elli kiloyum!" diye dehşet içinde bağırdı Said. "Beş ayda sadece üç kilo vermişim!"

Şehzade, tartıdan indi ve mağlup bir tavırla kendini divanın üzerine attı.

Ferdinand, çocuğun hayal kırıklığını gidermeye çalıştı.

"Bu da bir ilerleme sayılır, beyefendi. Tüm fedakârlıklarınıza rağmen ya kilonuz aynı kalsaydı, daha da beteri ya kilo alsaydınız, bir düşünün."

"Bu tam bir felaket, Mösyö de Lesseps! Babam bana söz verdirmişti, on bir yaşıma bastığım gün kırk beş kilonun altında olmayacak mıydım?"

Mahzun bir sesle ekledi:

"Yarın doğum günüm."

"Endişelenmeyin. Sizin ne büyük feragatlerde bulunduğunuzu Vali Hazretleri'ne anlatacağım. İmkânsız olan karşısında elden bir şey gelmediğini anlayacaktır, buna eminim."

"Babamı yeterince tanımıyorsunuz, Mösyö de Lesseps. O hep imkânsızı ister."

"Hadi ama, Şehzade Hazretleri. Vali bir cellat değil. Siz onun oğlusunuz."

Said umutsuzca başını salladı.

"Bazı günler bir fellahın ya da halktan birinin oğlu olduğumu hayal ediyorum. O insanlar varlıklı değil ama

eminim ki doyasıya yemek yiyorlar. Aslında, şişmanlamak, zayıflamak sadece zenginlerin derdi. Geceleri rüyalar görüyorum, Mösyö de Lesseps, gündüzleri de görüyorum ya. Tatlılar, künefeler, baklavalar, ballı çörekler yüklü kervanların önümden geçtiğini görüyorum... Rüyadan uyanınca gerçek dünyanın bir kâbus olduğunu fark ediyorum."

Usulca inledi.

"Ah! Keşke bir yoksulun çocuğu olsaydım!"

Ferdinand, kendini çaresiz hissetti. Doğrusu, çocuğun umutsuzluğu anlaşılabilir bir şeydi. Ona uygulanan beslenme programıyla en azından yedi-sekiz kilo vermiş olmalıydı. Oysa...

"Bana biraz izin verir misiniz, Şehzade Hazretleri? Uzun sürmez."

Said, aldırmaz bir ifadeyle yüzünü buruşturdu.

"Ne isterseniz yapın, Mösyö de Lesseps. Ben uyuyacağım, uyuyacak ve rüya göreceğim. Çünkü bana kalan tek şey bu."

Ve bir çuval gibi minderlerin üzerine yığıldı.

* * *

Paris, Mayıs 1833

Judith, Corinne'in odasına giriverdi. Sevinçten gözleri parlıyordu.

"Dinle beni, sana harika bir haberim var."

Perişan görünen genç kız sırtını döndü.

Öylesine zayıf düşmüştü ki, hiçbir şey onu haftalardır içinde yaşadığı bu tükenmişlik durumundan çekip çıkaramaz, neşelendiremezdi.

"Söyle bakalım..."

Judith gelip yatağın kenarına oturdu.

"Peder Enfantin serbest bırakılacakmış!"

"Ne iyi."

"Nasıl yani? Tüm söyleyeceğin bu mu?"

"Başka ne söyleyeyim?"

"Binlerce şey! Sevinçten zıplayabilirsin, mutluluğunu haykırabilirsin!'

Corinne, yastığa dayanıp doğrulmak istedi ama öylesine zorlandı ki, sonunda vazgeçti.

"Ne diyorsun?" diye üsteledi Judith.

"Sanıyorum, Saint-Simon'cular rahat bir soluk almışlardır. Onun serbest bırakılmasını neye borçluyuz?

"Şanlı Üç Gün'e.[1]"

"Ne iyi," diye tekrarladı Corinne dalgın bir ifadeyle.

Aslında Peder Enfantin'in serbest bırakılması onu pek ilgilendirmiyordu, çünkü içini kemiren ince hastalığa bir çare değildi. Hiç olmazsa ıstırabının sebebi bulunabilseydi. "Verem," demişti Doktor Ledoux, hemen arkasından da eklemişti: "Ama kesin diyemem."

Judith'in, elini sımsıkı tuttuğunu hissetti.

"Zavallı arkadaşım, bu haberin hangi açıdan harika olduğunu hâlâ anlamıyor musun?

Corinne cevap vermedi.

"Mısır..."

"Mısır mı?"

"Hatırlamıyor musun? Birkaç ay önce sana Peder'in Mısır'a gitme niyetinde olduğunu ve orada ulvi girişimlerde bulunacağını söylememiş miydim! Hatta onun mesajını da aktarmıştım, "Özel olarak hiçbir kadım davet etmiyoruz, ama bize kendiliğinden gelen kadınları Tanrı tarafından gönderilmiş kabul edeceğiz."

Arkadaşı konuştukça Corinne'in yüzü değişiyordu.

"Demek istiyorsun ki..."

"Evet! Bu yolculuğa katılabilirsin."

Corinne'in heyecandan dudakları titremeye başladı. Kalp vuruşlarının giderek hızlandığını hissediyordu.

"Önderimizin hayat arkadaşı Aglaé Saint-Hilaire'e

1. Bourbon hanedanının yıkılıp Restorasyon döneminin kapanmasıyla sonuçlanan, X. Charles'ın yerine tahta Louis-Philippe'in geçmesini sağlayan Temmuz Devrimi.

senden söz ettim. Senin dediklerini kelimesi kelimesine aktardım."

Judith sözlerine devam etmeden önce işbirlikçi bir ifadeyle gözünü kırptı:

"Mısırlı hemşirelerimizin kurtuluşuna katkıda bulunmak. Senin amacın bu değil miydi?"

"O, ne cevap verdi?"

"Senin onlarla gitmene hiçbir engel olmadığını düşünüyor."

"Judith... İnanamıyorum... Demek Mısır'a gidebileceğim ha?"

"Birlikte gideceğiz. Çünkü Georges'la ben, sana eşlik edeceğiz. Peder, Sainte-Pélagie Hapishanesi'nden çıkar çıkmaz yola koyuluruz."

Corinne gözlerini yumdu, bunun nedeni aşırı yorgunluğu değildi, tanıdık bir ses kulağına fısıldıyordu.

"Benim bir kız kardeşim olduğunu biliyorsun... Adını unutmadın değil mi?"

"Nasıl unutabilirim? Kimsenin unutmayacağı bir ad: Şehrazad."

* * *

İskenderiye, Mayıs sonu 1833

Taht salonunun derin sessizliğinde, Baron de Boislecomte boğuk sesiyle konuyu bağladı:

"Böylece Vali Hazretleri, bu savaş Mısır'ın lehine sonuçlanıyor. Akka, Nablus, Kudüs, Trablus, Şam ve Halep paşalıkları elinize geçti. Bundan böyle Filistin'in, tüm Suriye'nin ve oğlunuzun elde etmek için can attığı Adana kazasının efendisisiniz. Ama daha da önemlisi artık Toros geçitlerini kontrol ediyorsunuz, bu da sizi muhtemel Türk saldırılarından koruyacaktır, hatta gerektiğinde Babıâli'yi saldırıda bulunabileceksiniz. Bu geçitlerin kontro-

lü sayesinde Anadolu'nun anahtarı elinize geçmiş oluyor. Ama kabul edelim ki büyük bir tehlikeyi kıl payı atlattık."

Mehmed Ali yanıtladı:

"Haklısınız, Sayın Baron. Ama biliniz ki, Avrupa beni köşeye sıkıştırmasaydı, iş buraya gelmeyecekti. Sultan benim için ne diyormuş biliyor musunuz? 'Mehmed Ali, Babıâli'nin koynunda beslediği bir yılandır.' Mısır'ın her zaman desteklediği bir şahıs için çok acımasız bir söz."

"Biliyorum, efendim. Ama artık geleceğe bakın. O sayfa kapandı."

Paşa, ellerini karnının üzerinde birleştirdi.

"O sayfa kapandı. Yine de dikkat edin, Sayın Baron. Açılan sayfa da, şimdiden lekelendi. Sultan'ın evine girmemi engellemekle, kapıyı ardına kadar açık bıraktınız. Fransa' nın düşmanları o kapıdan içeri dalmakta gecikmeyecektir."

"Elbette ki, Ruslardan söz ediyorsunuz."

"Onların Boğaz'dan karşılıksız çekileceğini mi sanıyorsunuz? Birlikleri İbrahim'in burnunun dibinde karargâh kurmuşlar. Hünkâr İskelesi köyünde. Çar'ın generalleri dürbünleriyle Aya Sofya'nın kubbelerini rahatça seyredebilirler. Söylediklerimi aklınızdan çıkarmayın: Elleri boş dönmeyecekler."

Baron de Boislecomte itiraz edebilirdi ama bunu yapmadı. Diplomatik çevrelerde daha şimdiden, Rusya ile Türkiye'nin karşılıklı bir savunma anlaşması imzalamak üzere olduklarından söz ediliyordu.

* * *

Said'in burun delikleri, gıdıklanıyormuş gibi titredi. İlk anda hâlâ rüyada olduğunu sandı, ama duygunun devam etmesi üzerine doğrulup kalktı.

Ferdinand ona doğru eğilmişti, elinde bir tabak makarna vardı.

"Bismillahirrahmanirrahim... Farkında olmadan Cennet'e mi geldim?"

"Henüz değil, efendim. Ama oraya giden yolun başında olabilirsiniz."

Saçı başı birbirine karışmış olan Said ayağa fırladı ve büyük bir mutlulukla tabağa baktı.

"Makarna... Beş aydır bunun hayalini kuruyorum. Beş aydır bu ilahî yemeğin lezzetini damağımda hissedeceğim o sihirli ânı bekliyorum."

"O halde, kendinize daha fazla işkence etmeyin, Şehzade Hazretleri."

Şehzade, güzel bir rüyadan uyanmaktan korkan biri gibi tabağı kaptı. Çatalını batırdı ve ilk lokmayı ağzına götürdü.

"Allah büyüktür," diye mırıldandı, kendinden geçmiş bir halde lokmayı midesine indirirken.

Sonra kendine hâkim olamayıp tabağın üzerine atıldı. Artık yemiyor, yalayıp yutuyordu.

"Ferdinand," dedi ağzı dolu bir halde, "söyle bana, tüm zevkler içinde en eşşiz olanı yemek yeme hazzı değil mi?"

"Yaşamın zevklerinden biri olduğunu kabul etmeliyiz. Ama o derece zevkli olan başka şeyler de vardır."

"Neler? "

"Liste uzun. Ama, sizce, felsefe yapmak için uygun bir zaman mı?"

Said ısrar etti.

"Bana rastgele birini söyle. Aklına ilk geleni."

Ferdinand düşündü.

"Belki de, insanın kendini aşması, Şehzade Hazretleri."

Said'in gözleri fal taşı gibi açıldı.

"O ne demek?"

"Hiç kumdan kale yaptınız mı?"

"Evet. Hatta en sevdiğim oyunlardan biridir."

"Siz kaleyi yaparken dalgalar gelip surları yıkmaz mı?"

"Elbette. Bu da beni her zaman kızdırır."

"Ve yaptığınız işi bırakırsınız."

"Doğru. Ama öylesine kısıtlı imkânlarla, dalgaların gücüne karşı durulabilir mi?"

"İnsanın kendini aşması işte budur."

"Dalgaların alaycı kahkahasıyla mücadele etmek mi? Ama kimse bunu başaramaz."

"İşte bu yüzden de bunu başaran, çok özel bir insandır. Eserinin yıkılmasına rağmen, daha da ileri gidebildiği gün bu özellik iyice pekişir."

"Daha ileri gitmek mi? Ne anlama geliyor bu?"

"Dalgaların alaycılığından söz ettiniz. Sırası gelince o adam da gülebilmelidir, ama kahkahası çınlamalı, dalgalarınkini bastırmalıdır."

Çocuk, elini dağınık saçlarında gezdirdi, ciddi ve düşünceli bir ifadeyle Ferdinand'a baktı.

"Galiba kuramlarımla canınızı sıktım," dedi konsolos yardımcısı.

"Hiç de değil, Ferdinand."

Sonra ansızın sordu:

"Benim de öyle güldüğümü görmek ister misin? Tüm fırtanadan, tufanın gürültüsünden daha yüksek sesle?"

"Gerçekten de mutlu olurum."

Said onun kulağına eğilip fısıldadı:

"Bir tabak makarna daha... Tek bir tabak."

* * *

Joseph, Giovanna'nın peşine düştü ve birlikte Vali'nin çalışma odasına girdiler. Mehmed Ali'nin sırtı dönüktü, gözlerini Kayıtbay Kalesi'ne dikmişti. Bir süre öylece durduktan sonra arkasına döndü.

"Oturun, çocuklar."

Onlar otururken Vali sözlerine devam etti:

"Sizi şunun için çağırttım, biliyorum ki anne babanızdan haber almak için sabırsızlanıyorsunuz."

"Doğru, efendim. Onlar gideli on gün oldu, biz de endişelenmeye başlıyorduk."

"İçiniz rahat olsun. Şu saatlerde dönüş için yola çıkmış olmaları gerekir."

"Tanrı'ya şükür."

Mehmed Ali, bir kâğıt alıp Joseph'e uzattı.

"Babanızdan bir mektup. Sizinle ilgili olan paragrafı okuyun. Sayfanın altında göreceksiniz, diğer kısımlar siyasi meselelerle ilgili."

... Sözlerimi bitirmeden önce siz Vali Hazretleri'nden, sağlığımızın iyi olduğunu, bu mektup elinize ulaştığı sırada –inşallah– Kahire'den üç günlük uzaklıkta olacağımızı çocuklarımıza bildirmenizi rica ediyorum. Onları özlediğimizi bilsinler; onlara kavuşma düşüncesi, yolculuğun yorgunluğunu unutturuyor bize.

Joseph'in kız kardeşiyle ilgileneceğini, onun da fazla itiraz etmeden ağabeyinin sözünü dinleyeceğini umuyorum.

Şehrazad da benim gibi çocuklara sevgilerini gönderiyor. Onları anmadığımız tek bir gün bile olmadı...

Mektubun devamı yine Vali'ye yönelikti. En sonda da bir not vardı.

Not: Zamanınızı aldığım için beni bağışlayın, efendim; ama kısa bir süre önce Giovanna'yla ilgili almış olduğum bir kararı ona iletirseniz müteşekkir olurum. Şehrazad ve benim dışımdaki aile fertlerinden birinin Gül Çiftliği'nde pamuk ekimiyle ilgilenme vaktinin geldiğine inanıyorum. Joseph, Süveyş Kıstağı ve su çalışmalarından başka bir şey düşünmediğine göre, meşaleyi devralmak ve atalarından kalma mukaddes toprağın muhafızlığını yapmak için Giovanna'dan daha uygun biri olabilir mi? Başka hiç kimse bu görevi onun kadar onur ve cesaretle yürütemez.

Okumayı bitirince Joseph, mektubu Paşa'ya geri verdi ve gülümseyerek kız kardeşine doğru döndü.

"Böylece Gül Çiftliği tahtına geçirilmiş oldun."

Şaşıran Giovanna söyleyecek bir şey bulamadı.

"Sanıyorum babanız bu mirastan söz etmekte haklı. Sonuçta, tüm Mısır'da bir tarım arazisine sahip tek aile sizsiniz. Bu da büyük bir servet demektir."

Giovanna'nın gözlerinden belli belirsiz bir ışıltı geçti.

"Bu durumu değiştirme gibi bir niyetiniz olmasın?"

"Allah korusun, Mandrino'nun kızı! Kem gözlerden korkarım!"

"Ayrıca bu mektuba bakılırsa bundan böyle karşınızda muhattap olarak annem değil, ben olacağım."

Mehmed Ali içini çekti.

"Bir de beni Mısır'ın anlı şanlı valisi zannediyorlar! Neyse ki bu konuşmayı bir yabancı duymadı, yoksa tacım tahtım beş paralık olurdu!"

Joseph'e dönüp eski ciddiyetine bürünerek şöyle dedi:

"Baban mektubunda şu kanal projesinden söz etmiş. Ne durumda?"

"Kısa sürede Linant'la ben size ayrıntılı bir rapor sunmaya hazır olacağız. O zaman daha kolay karar verebilirsiniz. Bu vesileyle, yanlış hatırlamıyorsam, Mösyö de Lesseps'in bu projeye duyduğu büyük ilgiden ve bize katkıda bulunma arzusundan söz etmiştim. Bundan sonraki toplantımıza katılmasında sizce bir sakınca var mı?"

"Hiçbir sakınca yok. Konsolos yardımcısına karşı dostluk hislerim vardı. Bir süreden beri ona şükran da duyar oldum. Onun sayesinde oğlum normale yakın bir kiloya iniyor gibi. Belki arzuladığım hızla değil ama takdire şayan bir gayret gösterdiğini kabul ediyorum."

"Sanıyorum Şehzade Said'den söz ediyorsunuz," dedi Giovanna.

"Evet."

"Bir soru sorabilir miyim, efendim? Vârisinizin birkaç kilo fazlası olması sizi neden bu kadar rahatsız ediyor? Sizce bir kralın büyüklüğü, zayıflığından mı belli olur?"

"Zayıflık ile şişmanlık arasında, ceylan ile suaygırı arasındaki kadar fark vardır. Zayıf olmak belli bir disiplinin varlığını gösterir. Müstakbel bir hükümdarın en önemli özelliği, disiplindir."

"Said'in suaygırına benzer bir tarafı yok!"

Nereden biliyorsun? Onu hiç gördün mü?"

"Evet, gördüm. Ve bu karşılaşma beni üzdü."

Paşa'nın kaşları yukarı kalktı.

"Boynunu kırma pahasına bir çocuğun direğe tırmanmaya zorlanması bana insanlık dışı bir davranış gibi geldi, canavarlık demeye dilim varmadı!"

Mehmed Ali kıpkırmızı kesildi.

"Mandrino'nun kızı, kendi oğlumun kötülüğünü istediğimi mi ima ediyorsun?"

"Elbette ki, hayır, Vali Hazretleri. Ama biraz hoşgörülü olabilirsiniz. Günün birinde Said paramparça vaziyette önünüze getirilirse Mısır bir hükümdardan mahrum kalır. Bu ülkeyi evlatlarınıza bırakmayı düşündüğünüze göre, içlerinden birini basit bir kilo sorunu yüzünden kaybetmeniz, üzücü olur."

Bu son sözler Paşa'yı can evinden vurmuş olmalıydı, sanki bayılmak üzereymiş gibi en yakındaki sandalyenin arkalığına dayandı.

"Sen kaç yaşındasın?" diye sertçe sordu.

"Birkaç hafta sonra yirmi iki olacağım."

"Acelecisin... Annen bir ilkbahar gecesi sarayıma daldığında otuz bir yaşındaydı. O zaman bile onu küstah bulmuştum!"

Genç kız fazla ileri gitmemiş olduğunu düşündüğü halde, Vali'nin son sözleri tersini gösteriyordu.

Mehmed Ali, Joseph'e dik dik baktı.

Huzurdan çekilmenin yerinde olacağını anlayan Joseph, kız kardeşini kolundan tutarak ayağa kaldırdı.

"Allahaısmarladık, Vali Hazretleri," dedi Giovanna çekingen bir sesle.

Cevap gelmedi.

21

İskenderiye, Haziran 1833

Principe Ereditario'nun sahibi Vianello kardeşlerin emriyle ikinci kaptan Giuseppe Garibaldi, İskenderiye limanına girerken Saint-Simon'cuların sancağını gemiye çektirmişti. Beyaz, mor ve kırmızı renkli üç yatay şerit, Mısır semalarında dalgalanıyordu.

Prosper Enfantin değişim hareketinin ilkelerini temsil eden o üç rengi hayranlıkla seyretti: Beyaz aşkı, mor inancı, kırmızı da çalışmayı simgeliyordu. Sainte-Pélagie'deki hücresinde birkaç ay önce tasarladığı plan gerçekleşmek üzereydi. Güneşten korumak için elini gözlerine siper etti ve doğuya doğru, Süveyş Kıstağı'nın uyuklamakta olduğu doğu tarafına doğru baktı.

Başını çevirmeden müritlerine sordu – aralarında mühendis Henri Fournel'in, Charles Lambert'in, Paulin Talabot ile Suzanne Voilquin'in de bulunduğu toplam sekiz kişiydiler:

"Tesadüflere inanır mısınız?"

Devam etti:

"Bugün 1 Kasım.[1] Bu tarih size bir şey hatırlatıyor mu?"

"Bizim takvimimizde bugün, kurucu babamızın günüdür."

1. Saint-Simon'cular dişi ve eril simgeleri olan güneşi ve ayı esas alan özel bir takvim kullanırlardı. Her gün, her hafta her ay, önemli bir olay –eril– kutlanırdı.

"Böyle bir günde gelmemiz ilginç değil mi? Daha da ilginç olanı: bugün cuma. Müslümanlar için Allah'ın günü."

"Bir işaret daha..." dedi Lambert. "Şimdi görevimizin kutsiyetinden kim kuşku duyabilir?"

Şehir giderek yakınlaşıyordu, yavaş yavaş manzara ve güneşin altın rengi ışığı altında gidip gelen gölgeler fark ediliyordu. Biraz sonra filikalar suya indirilecekti.

"Tamam!" diye bağırdı Fournel. "Onları görüyorum! İşte Barrault orada!"

"Şu tarafta da Cayol'u gördüm."

"Yanındaki Félicien David değil mi?"

Küçük grup güverte korkuluğuna dayanmış, Mısır'a kendilerinden önce gelen yoldaşlarını tanımak için birbirleriyle yarışıyordu.

Yüreği neşeyle dolan Judith, kolunu arkadaşının omzuna doladı.

"İşte her şey burada başlıyor."

Corinne Şedid'in boğazı düğümlenmişti, cevap vermek istedi ama beceremedi.

Heyecanı kelimelerle tarif edilemezdi. Burnuna dolan iyot kokusu, baharat ve sıcak kum rayihaları, sanki hiçbir şey ona yabancı değildi. Yarım asır önce annesi burada yaşamış; bu tozlu sokaklarda büyümüştü.

Günlerden 1 Kasım'dı, yirmi yedi yaşına basıyordu. Bu tesadüf tüm diğerlerini silip süpürüyordu.

"*Signora e signori*," diye konuştu Garibaldi adındaki kişi şakır gibi... *siamo pronti*[1]... Lütfen beni izleyin."

Corinne gözlerini İskenderiye'den ayırmadan, küçük bavulunu eline aldı.

* * *

1. (İt.) Sırasıyla; Bayanlar ve Baylar. Biz hazırız.

Mutfakta oturan Ricardo, hizmetçinin önüne koyduğu bakla yemeğini yüzünü ekşiterek itti ve kendine ikinci bir fincan kahve doldurdu.

Hatice'nin gidişgelişleri dışında, evde hüküm süren sessizliği bozan hiçbir şey yoktu. Joseph, İskenderiye'ye gitmişti. Giovanna ve Şehrazad hâlâ uyuyorlardı.

Pencereden, bahçedeki karanlığı dağıtıp ortalığı yavaş yavaş tozpembe bir renge boyayan şafağın ilk ışıkları görülmekteydi.

"Yemiyor musunuz Mandrino Bey?" diye şaşkınlıkla sordu Hatice, el değmemiş bakla tabağını görünce.

"Bu sabah pek iştahım yok."

"Size başka bir şey hazırlamamı ister misiniz? Mesela yumurta?"

Mandrino reddetti.

"Hasta değilsiniz ya?"

"Sadece kendimi toparlamaya ve Türk bozkırlarını unutmaya ihtiyacım var."

"Beyim, o kadar uzaklara gidilir mi? Oraları vahşi yerler!"

Ricardo'nun içinden açıklama yapmak gelmiyordu. O anda aklında tek bir şey vardı. Önceki gece henüz uykuya dalmıştı ki Türkiye'de hissettiği korkunç sancı yeniden baş göstermişti. İlk seferinde olduğu gibi öleceğini sanmıştı. Artık emindi, basit bir baş ağrısı değildi bu. Başka bir şey vardı. Belki de Doktor Clot'yla konuşmalıydı. Fransız doktor bir açıklama getirebilirdi. Bu fikir oluşur oluşmaz onu aklından uzaklaştırdı. Hastalıkla uzaktan yakından bağlantılı her şey öteden beri ona dehşet vermişti. Bir doktora danışmak, kendi aczini itiraf etmek demekti. Sonuçta o iki krizin önemi yoktu, son yolculuk tahmin ettiğinden daha yorucu olmuştu, bedenin de bir sınırı vardı.

"Saçlarım kırlaştı, zamanla yüzümde kırışıklıklar oluştu, gözlerimin mavisi donuklaştı. Ama endişelenme, Piramitler kadar sağlamım."

Ya yanılıyorduysa?

"Günaydın, baba!"

Giovanna'nın sesi düşüncelerini yarıda kesti.

"Bugün pek erkencisin."

Ricardo şakayla karışık cevap verdi:

"Ne bekliyordun ki? Görünen o ki ihtiyarladıkça insanın uykuya ihtiyacı giderek azalıyor."

Giovanna omuz silkti ve tabak çanağın bulunduğu küçük dolaba doğru gitti.

"Senin ihtiyarladığın gün Mehmed Ali de bir İngiliz'le evlenecek."

Benzetme, Ricardo'yu öylesine şaşırttı ki, bir kahkaha attı.

"Vali'yi bir dahaki görüşümde ona bu sözlerini aktaracağım. Eminim hoşuna gidecektir."

"Kimin dediğini söylemezsen olabilir. Sanıyorum onunla aramızda biraz soğukluk var."

Kendine bir bardak süt doldurdu ve gelip babasının karşısına oturdu.

"Ona Said'den söz ettim. Sırf kilo versin diye o zavallı çocuğu direklerin tepesine tırmanmaya zorladığını biliyor muydun?"

"Bu meseleden söz edildiğini duydum sahiden de ama dedikodu olduğunu sanmıştım."

"Kesinlikle doğru. Benim gördüğüm gibi sen de Said'i direğin üzerinde görseydin, onun için nasıl bir işkence olduğunu o zaman anlardın. Ben de Paşa'nın yanında onun hakkını korudum."

Ricardo önce şaşırmış, sonra biraz korkmuştu.

"Fazla ileri gitmemişsindir, umarım."

"Ona bir hükümdarın büyüklüğünün zayıflığına bağlı olmadığını söyledim. Böyle olsaydı Mehmed Ali de değersiz bir hükümdar sayılırdı, kabul et ki, o da dal gibi incecik olmaktan hayli uzak. Bir de ona, Said'i bir gün paramparça vaziyette önüne getirirlerse Mısır tahtının bir vârisinden mahrum kalacağını söyledim. Doğru değil mi?"

Ricardo'nun yüzü asıldı.

"Bazı gerçekler vardır ki, söylenmemesi yerinde olur.

Hele ki, bir hükümdarla konuşurken."

"Bunları söyleyen benim babam mı? Küçük yaşlarımdan itibaren senin hep, başkalarının cesaret edemediklerini yüksek sesle söylediğini duydum."

"Ya ben o zamanlar şuursuz idiysem? Ya baban bir deli idiyse?"

"Üzücü olurdu..."

Giovanna dalgın dalgın süt bardağına baktı, sonra sordu:

"Gül Çiftliği'ne gitmemizi hâlâ istiyor musun?"

"Evet. Eğer sen vazgeçmediysen."

Cevap, hiç tereddütsüz geldi.

"Dünyada bundan çok istediğim bir şey yok."

"Birazdan Vali'yle görüşmek için İskenderiye'ye gideceğim. Sekiz günden fazla kalmayacağımı sanıyorum. Döner dönmez yola çıkarız."

Evin içinden ayak sesleri geldi. Şehrazad uyanmış olmalıydı. Ricardo son kahve yudumunu içti ve ayağa kalktı.

"Gidip hazırlanayım."

Kapıya doğru giderken Giovanna ona seslendi.

"Baba?"

Ricardo geri döndü.

"Teşekkür ederim."

"Ne için?"

"Gül Çiftliği için...

"Sana söyledim: Senden başka o toprağa kim sahip çıkabilir?"

Genç kızın yüzü muzip bir ifadeyle aydınlandı.

"Tüm çılgınlığıma rağmen?"

"Seni yeniden terbiye etmenin zamanı geçti."

Tekrar kapıya doğru giderken homurdandı:

"Babanı da..."

* * *

İskenderiye, Haziran 1833, Fransa başkonsolosunun konutu

"Karamsar görünmek istemem, Mösyö Enfantin, ama korkarım Vali Hazretleri'nin programı şu sıralar çok dolu. Bu yüzden bir görüşme ayarlama ihtimali oldukça zayıf."

Saint-Simon'cuların önderi bir hayli ısrarcıydı.

"Bundan kuşkum yok. Ama söz konusu olan Mısır'ın geleceği. Hem Mısır'ın hem de tüm dünyanın."

Böylesi bir abartı karşısında Mimaut için için güldü. Görüşmeden önce aldığı notlara bir kez daha göz attı.

Marie, Jérôme, Henri Fournel. Mühendis, Madencilik Okulu'nda eğitim görmüş, Haute-Marne bölgesindeki Brousseval fabrikasında dört yıl yöneticilik yapmış, daha sonra da Creusot dökümhanelerinde yöneticilik görevi üstlenmiş.

Charles Lambert. Douai Koleji'nde burslu öğrenci, 1822'de Politeknik Yüksekokulu'na girmiş, 1824'te birincilikle mezun olmuş.

Thomas Urbain Appoline. Urbain adını kullanıyor. Guyana'da doğmuş. Marsilya Lisesi'nde eğitim almış.

Émile Barrault. Sorèze Koleji'nde edebiyat hocası. Doğu ülkeleri üzerine birçok denemesi var.

Bu isimlere Prosper Enfantin'i de ekleyince, söz konusu adamların birer çaylak olmadıklarını kabul etmek gerekirdi. Mimaut, başını belgeden kaldırıp Ferdinand de Lesseps'e sordu.

"Ne diyorsunuz? Vali Hazretleri'ni ikna edebilir miyiz?"

"Açık konuşabilir miyim?"

Olumlu bir cevap alınca konuklara hitaben şöyle dedi:

"Baylar, sizi rencide etmek istemem ama kabul edersiniz ki hareketinizin sahip olduğu ün –muhtemelen siyasi ve ahlaki savlarınıza bağlı olarak– biraz kafa karıştırıyor. İstanbul faslı bunu doğruluyor. Bir de şu sevimsiz para

meselesi var. Sizden önce Mısır'a gelen arkadaşlarınızdan bazılarının, borçlarını ödemek için Fransız tebaalı vatandaşlardan para talep etmesi hoş karşılanmamış. Kısacası amiyane bir tabirle, sizi asalak olarak görenler var."

Grubun beş üyesi alınarak birbirlerine baktılar.

"Kuşkusuz Casimir Cayol'dan söz ediyorsunuz?" dedi Thomas Urbain.

"İsimlerin önemi yok. Önemli olan sadece olaylar."

"Ne bekliyordunuz ki," dedi Enfantin arkadaşlarını savunarak, "ihtiyaçlarını karşılamak için kardeşlerimiz, yurttaşlarının cömertliğine güvenmiş; başka çareleri yok."

"Bunun çok rahatsız edici olduğunu kabul etmelisiniz yine de."

"Bu kadarla da kalmıyor," diye ekledi Mimaut. "Bir de şu İngiliz hanımla ilgili mesele var. Lady Stan..."

Kadının adını hatırlamaya çalışır gibi göründü.

"Stanhope,"[1] diye tamamladı Barrault. "Evet ama orada bizim girişimimizin kınanacak bir yanı yok. Lübnan'da o kişiyle görüşmemiz, menfaat amaçlı değildi. Lady Stanhope'un bir kadın mesihle ilgili bir kehanette bulunduğu söyleniyordu. Belki bilmiyorsunuz ama bizim arayışımız, bir Ana..."

"Émile!" diye sertçe sözünü kesti Enfantin, "Konudan uzaklaşıyoruz."

Yine de Mimaut konuyu sürdürdü:

"Parantezi kapatmadan önce şu anda burada bulunan Mösyö Urbain'in o hanımdan, bir tercüman, erzak, atlar ve her bir yoldaşı için beş yüz kuruş tutarında bir bağış aldığını hatırlatmalıyım."

Urbain ahnarak karşı çıktı:

"O hanımı, cömertliği için suçlamaya kalkmayacaksınız umarım."

Enfantin sinirlerine zor hâkim oldu.

"Sayın Konsolos, bunlar geçmişte kaldı. Gelecek ko-

1. Kont Charles Stanhope'un kızı. 1814'ten itibaren Lübnan'da Dürzi cemaatiyle birlikte yaşamış ve bir peygamber gibi saygı görmüştür. Bazı Saint-Simon'cuları da ağırlamıştır.

nusuna dönersek sizi temin ederim ki hepimiz mütevazı da olsa birer iş bulup hayatımızı kazanacağız."

"Çok iyi. Şimdi de, yanlış anlamadıysam 'Mısır'ın geleceği'ni ilgilendiren o projelerinizi duymak isterim. Vali'nin nezdinde, davanızı savunmamızı kolaylaştıracaktır."

Enfantin, sadece bu ânı bekliyormuş gibi coşkuyla yanıtladı.

"Aslında, bizler ne kadar maddi sıkıntı içindeysek projelerimiz o kadar zengin. Bunlardan ikisi, bizim için çok önemli. Aramızda bunları açıklayacak en yetkin kişi, kardeşimiz Henri Fournel'dir. Sözü ona bırakıyorum."

Mühendis teşekkür etti.

"Öncelikle demiryolu projemizden bahsedeceğim. Mısır'ın buna ihtiyacı var. Düşündük ki ilk önce Kahire'yi Süveyş'e bağlayacak bir yol gerekiyor. Bunun maliyeti oldukça düşük olacaktır. Mısır, engebesiz bir ülke olduğundan, araziyi aynı seviyeye getirmek için hatırı sayılır çalışmalara gerek duyulmayacak. Ayrıca bu tür girişimlerde sık sık karşılaşılan ve genellikle toprak sahipleri tarafından açılan davalardan da çekinmemiz gerekmeyecek. Nedenini biliyorsunuz; çünkü burada toprak sahibi yok."

Sözüne devam etmeden önce bir süre sustu.

"İkinci proje, bir kanalla ilgili. İki denizi birleştirecek bir kanal."

Lesseps, irkildiğini belli etmemeye çalıştı.

"Bir kanal mı?"

"Kesinlikle," diye cevapladı Enfantin. "Süveyş bölgesinde. İçinizde, Mısır İncelemeleri'ni okuyan var mı?"

Şaşkınlıklarına hâkim olmaya gayret eden Mimaut ve Ferdinand bir ağızdan, "Evet," dediler.

"Dolayısıyla Le Père'in hatıratını biliyor olmalısınız. Kızıldeniz'i, Akdeniz'e bağlama fikrinden söz ediyor. Bizim de gerçekleştirmek istediğimiz bu düş. Evet, Mösyö de Lesseps. Bir kanal."

Mimaut, görüşmenin başında Enfantin'in takındığı o tumturaklı tavrı şimdi daha iyi anlıyordu.

"Kesinlikle hayret verici bir durum," dedi Ferdinand.

"Mısır'a geldiğimden beri Süveyş Kanalı'nı düşünmediğim tek bir gün bile olmadı desem inanır mısınız? Sadece ben değilim üstelik. Burada konuyla yakından ilgilenen iki kişi daha tanıdım."

Enfantin dikkat kesildi.

"Kim bunlar?"

"Biri Fransız, Linant de Bellefonds. Sarayda görevli bir hidrografi mühendisi. İkincisi bir Mısırlı. O da mühendis. Joseph Mandrino. Babası, Vali'nin en yakın danışmanı. Biz zaten Mösyö Mimaut'yla Fransa'yı bu girişime dahil etme imkânı üzerinde düşünmüştük."

"Çok heyecan verici!" diye coşkuyla bağırdı Saint-Simon'cu.

Hararetli hararetli konuşmasını sürdürdü:

"Mutlaka onlarla tanışmalıyız! Nasıl yapalım? Siz bir görüşme ayarlayabilir misiniz?"

"Olabilir tabii."

Enfantin ayağa kalktı, taşkın bir heyecanla arkadaşlarına hitap etti:

"Size dememiş miydim, geleceğimizin anahtarı Süveyş'te diye. Süveyş'te ve Mısır'da."

Lesseps sordu:

"Mösyö Enfantin, projeyle ilgili bir çalışmanız var mı?"

"Tabii ki. Aralarında Mösyö Talabot ile Mösyö Fournel'in de bulunduğu mühendislerimiz, bir taslak bile hazırladılar."

Enfantin, Mimaut'ya döndü.

"Sayın Konsolos, elinizde Paşa'yı bir görüşmeye ikna edecek yeterince veri olduğunu düşünmüyor musunuz? Mösyö de Lesseps, biraz önce bu kanala olan ilginizden söz etti. Büyük işlerin gerçekleşmesi için güçlerimizi birleştirmeliyiz."

"Mehmed Ali'yle görüşmeniz için elimden geleni yapacağıma söz veriyorum. Sadece sabırlı olmanızı istiyorum. Ülke büyük bir kargaşadan yeni çıktı. Barış antlaşması imzalanmış olsa da Vali'nin zihninde gerginlik hâlâ canlılığını koruyor. Bu arada sizi misafir etmek isterim.

Yanlış duymadıysam Pastre kardeşlerin pansiyonunda kalıyormuşsunuz."

"Doğru."

"Maddi açıdan rahatlayıncaya kadar burada kalmanızı teklif ediyorum. Konsolosluk konutu oldukça büyük, Mösyö de Lesseps'le benim için fazlasıyla büyük. Rahatlıkla beş kişiyi misafir edecek yerimiz var."

Lambert düzeltti.

"Özür dilerim, Sayın Konsolos ama biz sekiz kişiyiz. Gruba dahil olan üç hanım var."

"Bundan ancak sevinç duyarız. İskenderiye'de Avrupalı hanımların cazibesine son derece az rastlanıyor."

"Onlara odamı veririm," dedi Lesseps hiç düşünmeden. "Hanımlar, konfora bizden daha düşkün."

"Çok naziksiniz," diye teşekkür etti Enfantin. "Çok duygulandım. Ama sizi rahatsız etmeyeceğimizden emin misiniz?"

"Ben teklif ettiğime göre."

"Pekâlâ, memnuniyetle kabul ediyoruz. Bunun karşılığında, misafirliğimizin mümkün olduğunca kısa sürmesi için elimden geleni yapacağıma söz veriyorum."

Lesseps'e dönerek sordu:

"Biraz önce sözünü ettiğiniz o iki mühendisle görüşebilecek miyiz?"

"Arzu ederseniz, hemen yarın. Burada saat on birde onlarla randevum var."

"Mükemmel! Böylece bunca önemsediğimiz bu rüya hakkında bol bol konuşma imkânımız olacak."

Saint-Simon'cular önderlerinin bir işaretiyle ayağa kalktılar.

"İzninizle gidip bavullarımızı alalım."

Grup dışarıya henüz çıkmıştı ki, Mimaut düşünceli bir sesle mırıldandı:

"Bir kanal... Kadere inanır mısınız, Bay de Lesseps?"

Peder, Pastre kardeşlerin pansiyonuna giderken sevincine gem vuramadı.

"Kardeşlerim, yol önümüzde açılıyor! Muhteşem bir yol olacak üstelik!"

Müritler tasdik ettiler. Sadece Barrault, onların neşesini tamamıyla paylaşmıyor gibiydi.

"Peder," dedi müteredditbir sesle, "teklif çok cazip gibi duruyor, ama... ya Ana? Mesih-Kadın, sizin kutsal yarınız... arayışımız ne olacak? Maddi girişim kuşkusuz önemli ama ya manevi emellerimiz?"

"Uzun uzun düşündüm, Émile. Tahmin ettiğinden çok daha fazla. Ve bir sonuca vardım. Gemideyken bir rüya gördüm. Bulanık bir rüyaydı ve kabul ediyorum ki hem karmaşıklığı hem de içerdiği çelişkilerle zihnimde bazı sorulara yol açtı."

Mürit, bir yay gibi gergin, bekledi.

"Önderimiz merhum Kont Saint-Simon'un hedeflerini ilk kez konuştuğumuz günü hatırlıyor musun? Sainte-Pélagie'deki hücremdeydik. O gün sana Ana'dan, Süveyş Kanalı'ndan ama bir de Panama'dan söz ettim. 1783'te Saint-Simon'un Meksika genel valisine, iki okyanusu birleştirmek için kıstağın kazılması teklifinde bulunduğunu anlatmıştım."

"Doğru."

"Rüyamda da apaçık olarak gördüm ki, Kutsal Eş'i Doğu'da değil Orta Amerika'da bulacağız."

"Orta Amerika mı?"

"Evet, Barrault. Panama'da."

"Bu... çok beklenmedik bir şey."

Enfantin, işaretparmağını kararlı bir ifadeyle müridinin göğsüne doğru uzattı.

"Sadece inancı zayıf olan kişi, gizemler karşısında şaşırır. Siz değil, Émile."

Düşünceli bir tavır takındı.

"Oraya gitmen gerekiyor. Bizi orada bekleyeceksin."

Barrault müthiş sarsılmıştı.

"Bağışlayın ama rüyanızın anlamını kavramakta zorlanıyorum ve..."

"Kararım kesin."

Enfantin heceleri tek tek vurgulayarak devam etti:

"Pa-na-ma! Sana bir gidiş imkânı bulur bulmaz yola çıkacaksın."

Sonra Barrault'nun kolunu sıkı sıkı tuttu.

"Sevgili kardeşim! Bu denli yüce bir görevi yerine getireceğin için sana imreniyorum!"[1]

1. Aslında Barrault'ya Panama'ya gitmesi için "tavsiyede bulunulmasının" nedeni, müridinin dinsel coşkusu ve bunun doğuracağı olumsuz sonuçların Enfantin'e kaygı vermesiydi. Sonuçta Barrault, Panama'ya değil Cezayir'e gitmiş, Atlas bölgesinde bir tarım merkezi kurmuş ve Yasama Meclisi'ne seçilmiştir.

22

İskenderiye, Haziran 1833

Corinne, konsolosluğun penceresinden tersanenin bir bölümünü görebiliyordu. İnşa halindeki bir gemi, ahşap iskelesinin içinde, dev bir balina iskeletini anımsatıyordu.

Sol tarafta ihtişamlı bir bina vardı. Vali'nin sarayı olduğunu söylemişlerdi. Karşısındaki manzara, denizi ve kumsalları kucaklamaktaydı. Solda, şehrin sınırında Pompeius Sütunu, gökyüzüne doğru uzanıyordu.

Bu şehre geldiğinden beri rüyada yaşıyor gibiydi. Hiçbir şey onu şaşırtmıyor, her şeyi hayranlıkla seyrediyordu. Sadece yoksulluk ona sarsıcı geliyordu. Kölece bir feragati ve asla dışa vurulmayacak kadar tutuk bir tür isyanı andırır tarifsiz bir duygu yayan, tenleri güneşten esmerleşmiş o insanların yoksulluğu.

Yine de kendini iyi hissediyordu. Önemsiz ayrıntılarda, seslerde, kokularda kendi toprağını bulan bir hayvan gibi.

Judith ve Suzanne Voilquin odaya girince düşünceleri bölündü.

"Aynı manzaraya bakmaktan hâlâ bıkmadın mı?"

"Aksine. Geçen her saat açlığım artıyor."

Suzanne pencere yaklaştı.

"Bu ülkede yapılacak onca şey var. Giderilecek onca yoksulluk var."

"Ben de tam bunu düşünüyordum. Çok üzücü."

"Burada bulunduğumuz bir haftadan beri, kadercilik anlayışının halkın üzerinde ne büyük etkisi olduğunu görmek beni çok şaşırttı. Kadere böylesi bir boyun eğiş hiçbir yerde görülmemiştir. 'Allah kerimdir. Bağışlayıcıdır,' dedin miydi, iş bitiyor. Zavallı fellah aç, susuz, evladı ölüyor: 'Allah böyle istedi. Allah kerimdir.' Bu yüzden o insanlara yardım etmeliyiz. Bu gerekli. Bizim görevimiz onları sefaletten kurtarmak, acılarını hafifletmek."

"Arkadaşının sözlerindeki gerçek payı Corinne'e, Suzanne Voilquin hakkında ne denli yanıldığını hatırlattı. Birkaç hafta önce Lambert'in sevgilisi olduğunu öğrenince ilk tepkisi onu suçlamak olmuştu. O günden sonra, özellikle gemi yolculuğu süresince onu daha çok tanıma fırsatı olmuştu. Yumuşak bir kişiliği, ender görülen bir cömertliği vardı.

Suzanne devam etti.

"Sağlıkla ilgili her şeyin bir Fransız'ın sorumluluğunda olduğunu öğrendim; Doktor Clot diye birinin. Hatta bir hastane, bir de tıp fakültesi kurmuş. Belki de ona yardım teklif edebiliriz. Sanıyorum bu ülkede yardımcı sağlık elemanı pek yok. Belki de hiç yok. Ne dersiniz?"

"Harika bir fikir," diye onayladı Judith.

"Kesinlikle," dedi Corinne. "Girişiminde sana yardım etmeye hazırım. Nihayet bir işe yaradığımı hissedeceğim."

"Bu konuyu Mösyö de Lesseps'le konuşacağım. Çok zarif bir adam. Odasını bize verme fedakârlığında bulunması bile başlı başına bunun kanıtı. Eminim Doktor Clot'yla görüşmemizi sağlar."

"Neden onunla hemen konuşmuyoruz?"

"Benim niyetim de buydu. Ama şu anda Peder ve Mısırlı mühendislerle toplantı halinde."

"Öyleyse biz de o beylerin gitmesini bekleriz."

Ellerini pencerenin pervazına dayadı ve deniz havasını derin derin ciğerlerine çekti.

"Paris'in iç karartıcı kurşuni havasından sonra ne güzel bir değişiklik. Bu masmavi gökyüzünden bıkacağımı hiç sanmıyorum..."

"Belli oluyor! Ama senin burada akrabaların yok muydu? Onları bulmayı istemez misin"?

Judith'le anlamlı bir şekilde bakıştılar.

İstemek mi? Marsilya'dan yola çıktıklarından beri sadece bu ümitle yaşıyordu.

* * *

İki genç kadının odasının üzerinde bulunan başkonsolosun çalışma odasında Joseph, parmağını Süveyş Kıstağı haritasına doğru uzattı.

"Böylece ikinci bağlantı noktası Büyük Murre Gölü ile Timsah Gölü arasında olacak. Sonra, El-Perdan Yaylası'nı aşıp Menzele Gölü'nün doğusuna ve Akdeniz'e kadar inen üçüncü bir suyolu düşündük."

Henri Fournel ve Enfantin, açıklamaları can kulağıyla dinliyorlardı.

Yanlarında Linant de Bellefonds, hocaların önündeki bir öğrenci heyecanıyla elindeki tespihi çeviriyordu. Kaç yıl geçerse geçsin, büyük okullardan mezun o adamlar karşısında heyecanlanmadan edemiyordu kesinlikle. Bu zayıflığından dolayı kendisine kızıyordu.

Ferdinand'a bir göz atınca onun sakinliği karşısında hayrete düştü. Ferdinand'ın sükûneti, kendi içindeki çalkantıyla öylesine zıttı ki.

Joseph, açıklamasını bitirir bitirmez Fournel söz aldı.

"Beyler, yaptığınız çalışmaya ne büyük bir hayranlık duyduğumu söylememe izin verin. Doğrusu biz bambaşka bir hat tasarlamıştık. Daha dolambaçlıydı: Kızıldeniz'in kuzey ucundan, Kolsum[1] harabeleri hizasından başlayacak, batıya doğru dönecek, Kahire'nin liman kenti Bulak' tan geçip Maryut Gölü boyunca ilerleyerek İskenderiye' ye kadar uzanacaktı. Ama sizin fikrinizin

1. Grekçe Klysma. Bugünkü Süveyş şehri.

daha cazip olduğunu kabul etmeliyim."

Linant, üzerinden büyük bir yük kalktığını hissetti. Bu politeknik mezunu adamların, taslağıyla dalga geçmelerinden kaygılanmıştı. Şimdi yapılacak şey onlara, dolambaçlı kanal projelerinin gelecek vaat etmediğini kanıtlamaktı. Eleştirilerini sıralamaya hazırlanıyordu ki, ansızın odada Ferdinand de Lesseps'in sesi çınladı.

"Beyler, beni bağışlayın, kimsenin hevesini kursağında bırakmaktan hoşlanmam. Ama çok önemli bir hususa dikkatinizi çekmek isterim: Bu meselenin karar mercii olan kişiyi kendi yanımıza çekmeden hiçbir şey yapılamaz. Mehmed Ali'yi kastediyorum."

"Ama hiçbir itirazı olmadı," dedi Joseph. "Size görüşmemizi aktarmıştık."

Ferdinand, gayriihtiyarı bir hareketle bıyığını sıvazladı.

"Mesele de burada. Hükümdar projeyi onaylıyor ama önsezilerim bana maceraya atılmaya hazır olmadığını söylüyor. Bir kez daha söylüyorum, resmî bir onay olmazsa bu kanal çölün kumlarına çizilmiş hayalî bir taslak olarak kalmaya mahkûmdur."

"Paşa'yı ikna edeceğiz!" diye lafı yapıştırdı Enfantin. "Mısır sanayi hamlesinin gerçek kahramanı yapacağız onu!"

"Size inanmak isterdim," dedi Ferdinand. "Ayrıca üstesinden gelmemiz gereken bir başka sorun daha var: gerekli paranın temini. Bu konuda bir fikriniz var mı?"

"Fikir demek az kalır, Mösyö de Lesseps. Bunun üzerinde çok düşündüm. İşin teknik yönü onaylandıktan sonra, asil üyeler ve diğer katılımcılardan oluşan uluslararası bir tetkik şirketi kurmak mümkün olacaktır. Lyon ve Marsilya ticaret odalarının katılacağından kuşkum yok, ayrıca Viyana Sanayi Cemiyeti ve Trieste Belediyesi de (deniz ticaretine yönelik menfaati yüzünden) konuya olumlu bakacaktır. İngiltere'ye gelince Doğu Hindistan Şirketi, herkesten önce gruba katılacaktır."

"Maliyetin ne kadar olacağını tahmin ediyorsunuz?"

"Hatıratında Le Père, yaklaşık otuz-kırk milyon frank

gibi bir rakam belirtmişti. Bu elli yıl önceydi. Bugün ise seksen milyon frank, bana mantıklı bir rakam gibi geliyor."

"Kaç işçi gerekecek?"

Talabot yanıtladı:

"Hatırata bakılacak olursa, yaklaşık on bin işçi."

"Mahmudiye Kanalı için bunun altı katı işçi gerekmişti."

"Hiç önemi yok!" diye kestirip attı Ferdinand. "Aynı şeyi tekrar etmeyi göze alarak bir kez daha vurguluyorum: Vali Hazretleri'nin onayı olmazsa tüm bu planlar boşa çıkar."

Enfantin kaşlarını çattı. Belliydi ki, konsolos yardımcısının inadı, onu sinirlendirmeye başlıyordu.

"Bu durumda, şüphelerimizin giderilmesi size ve Başkonsolos'a bağlı. Benim açımdan, hangi gün ve saat olursa her an Paşa'yla görüşmeye hazırım."

"Mösyö Mimaut sizin için görüşme talep etmeye söz verdi. Güvenilir bir kişidir."

"Buna eminim."

"Şimdi, izninizi istiyorum, ayrılmak zorundayım. Gecikmemem gereken bir randevu var."

Bunları söylerken Ferdinand ayağa kalkmıştı.

Joseph de kalktı.

"Sizinle geliyorum. Benim de dönmem lazım."

Biraz sonra iki adam, çıkış kapısına giden merdivenleri iniyorlardı.

"Şu Enfantin ne adam!" dedi Joseph. "Her şey bir yana, mantıklı düşündüğünü kabul etmek gerekir. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?"

Ferdinand kayıtsız bir tavırla elini salladı.

"Kesin olan şu ki o da, Fournel de samimiler ve iddialarının sağlam bir temele oturduğuna inanıyorlar. Diğer hususlara gelince..."

Ortasında bir çeşme olan küçük avluya çıkmışlardı ki iki kadın gölgesinin, Corinne ve Suzanne'ın onlara doğru geldiğini fark ettiler. Konsolos yardımcısıyla konuşan, Suzanne oldu.

"İyi günler Mösyö de Lesseps.

"İyi günler, hanımefendi."

"Misafirperverliğiniz için bir kez daha şükranlarımızı sunuyoruz. Teşekkür ederiz, hem de çok."

"Önemli değil, sevgili Madam Voilquin. En doğal şeyi yaptım.

Joseph'i tanıttı.

Bir arkadaşım. Bay Mandrino. Madam Suzanne Voilquin.

"Memnun oldum."

Suzanne da hemen arkadaşını tanıttı.

"Corinne, Saint-Simon'cu bir hemşire ama her şeyden önce bir dost."

Genç kız utangaç bir tavırla başını eğdi.

"Memnun oldum, hanımefendi."

Kısa bir an için Joseph'le göz göze geldiler, Corinne bakışlarını çevirdi.

"Sizin için ne yapabilirim?" diye sordu Ferdinand.

"Mesele şu. Doktor Clot'yla görüşmek istiyoruz. Bizim için bir görüşme ayarlayabilir misiniz?"

Ferdinand biraz şaşırmış göründü.

"Doktor Clot..."

"Onu tanıyorsunuz, değil mi?"

"Evet. Ama size nasıl söylesem... Çok meşgul biri. Bilmem, duydunuz mu, ama Mısır'ın sağlık hizmetlerinden sorumludur. Ağır bir görev."

Suzanne masumane bir tavırla ısrar etti:

"Ama Fransa'nın konsolos yardımcısını kimse kırmaz!"

Ferdinand gülmeye başladı.

"İyi de, sevgili Madam Voilquin, diplomat olmak bana sınırsız bir yetki tanımıyor. Yine de, sizinle görüşmesi için elimden geleni yapmaya söz veriyorum."

"İzin verirseniz," diye araya girdi Joseph, "belki de meseleyi hızlandırabiliriz. Clot, babamın arkadaşıdır."

"Gerçekten bunu yapar mısınız?"

"Elbette."

"Şimdi memnun oldunuz mu?" diye sordu Ferdinand.

Suzanne, müteşekkir bir gülümsemeyle karşılık verdi.

"Randevu gününü size nasıl bildireceğim?" diye sordu Joseph.

"Bize, buraya, konsolosluğa bir haber bırakırsınız."

Ferdinand açıklamada bulundu:

"Bu hanımlar, Mösyö Enfantin'in arkadaşları."

"Öğrencileri," diye düzeltti Corinne.

Genç kızın bu düzeltmeyi yaparkenki telaşı, Joseph'i keyiflendirdi.

"Demek ki, siz de Saint-Simon'cusunuz, hanımefendi?"

"Evet, beyefendi. Şaşırdınız mı?"

"Hayır. Yani..."

"Öyleyse nedir peki?"

Joseph onu merakla inceledi.

"Tuhaf..."

"Tuhaf olan ne? Benim Saint-Simon'cu olmam mı?"

Joseph uygun kelimeleri arar gibiydi.

"Sözünüzü kestiğim için bağışlayın ama geç kalıyorum," diye araya girdi Ferdinand.

Alelacele iki hanıma veda edip çıkışa doğru ilerlediler.

Sokağa çıktıklarında Ferdinand sordu:

"Münasebetsiz olmak istemem ama o genç hanımda size tuhaf gelen ne vardı?"

"Tuhaf mı?" diye tekrarladı Joseph, sanki rüyadan uyanmış gibi.

"Dostum, size neler oluyor? Bu tabiri kullanan sizdiniz."

"Doğru. Diyelim ki, o kişide tanıdık bir hava gördüm."

"Daha neler..."

"Gözlerinin rengi. Şekli. Kelebek kanadı gibi çırpınan uzun kirpikleri. Teni."

"Anlayamıyorum."

"Bir Mısırlı... O genç kızın bir Mısırlı olduğuna yemin edebilirdim. Ama mutlaka yanılmış olmalıyım."

* * *

"Bir şey unutmadın, değil mi?" diye sordu Ricardo.

Giovanna, küçük bir deri çantayı gösterdi.

"Her şey bunun içinde."

"Hüseyin, atları arabaya koştu mu?"

"Şu anda o işi yapıyor."

Genç kız, divana babasının yanına oturdu.

"Gittiğimize öyle memnunum ki..."

"Çiftlikte geçireceğimiz birkaç gün bize çok iyi gelecek. İskenderiye'ye bu gidişgeliş beni Anadolu yolculuğundan daha fazla yordu."

"Hükümdar nasıl?"

Ricardo sahte bir aldırmazlıkla yanıtladı:

"Anladığım kadarıyla Said artık direklerin tepesine tırmanmıyor. Vali Hazretleri bunun fazla tehlikeli olduğuna kanaat getirmiş."

"Gördün mü... Demek ki fikrimi söylemekte haklıymışım!"

"Ne demezsin. Said, Fransa'ya gönderiliyor, eğitimine Saint-Cyr'de[1] devam edecek. Paşa bir veliaht için bilgisini artırmanın kilo sorunlarını çözmesinden daha önemli olduğuna karar verdi herhalde."

Giovanna apışıp kalmış gibiydi.

"Eğer uyarılarımın böyle bir altüst oluşa yol açacağını düşünseydim..."

"İkna yeteneğini küçümsemek gibi olmasın ama, bil ki Paşa'nın bu kararı bir geleneğin devamı. İbrahim de Saint-Cyr'de eğitim almıştı."

Şehrazad'ın gelişi, konuşmalarına son verdi.

Şehrazad, elinde bir tepsiyle odaya girdi; tepsinin üzerinde bir sürahi demirhindi şerbeti ve üç küçük bardak vardı.

"Yola çıkmadan önce biraz serinlemenizin iyi olacağı-

1. Saint-Cyr Askerî Uzmanlık Okulu. Napoléon Bonaparte tarafından kurulan ve Fransız ordusuna subay yetiştiren askerî akademi.

nı düşündüm. Güneş doğalı yarım saat oluyor ve sıcak bastırmak üzere."

Tepsiyi bakır sehpanın üzerine koydu.

"Keşke sen de bizimle gelseydin," dedi Ricardo. "Gül Çiftliği'ni çok seversin."

"Biraz Saba'yla ilgilenmem gerek. Ayrıca Joseph de var. Gelip burada yirmi dört saat geçirmeye söz verdi. Türkiye'den döndüğümüzden beri onu pek göremedim. Özledim oğlumu."

"Ben de seni özledim."

"Beni mi özledin? Ama ben yanındayım."

"Birkaç dakika sonra olmayacaksın."

Ricardo meydan okur gibi çabucak ekledi:

"Ya ben ölüp gidersem? Ya birbirimizi bir daha göremeyecek olursak?"

Şehrazad onun yanına gitti ve sevecen bir ifadeyle saçlarını okşadı.

"Sen her zaman çılgının biri olacaksın, Ricardo Mandrino. Navarin'e ve Türk bozkırlarına göğüs germiş insanlarız biz, Gül Çiftliği mi hakkımızdan gelecek yani!"

"Kim bilir!"

Ricardo, Giovanna'ya kalkması için işaret etti.

"Hadi bakalım. Hava kararmadan Feyyum'a varmak istiyorum."

Şehrazad, onları kapıya kadar geçirdi.

"Baban sana emanet, Giovanna."

Genç kız gergince başını salladı. Ricardo'nun ısrarı üzerine Şehrazad'ın da gelmesinden korkmuştu! İlk defa babasıyla baş başa kalacaktı. Kim olursa olsun üçüncü bir kişi onların mutluluğunu bozardı.

Ricardo, Şehrazad'a sarıldı ve arabaya doğru ilerledi.

Hüseyin elinde kırbaç, onları bekliyordu; yola çıkmaya hazırdı.

"Araba gözden kaybolduktan sonra, Şehrazad uzun bir zaman kapının önünde durdu. Birden eskiyi hatırladı. Farklı bir aşkla sevdiği bir adamın onu Gül Çiftliği'ne gö-

türüşü aklına geldi; uzun zaman önceydi.

O gün, Yusuf atları durdurmuştu. Şehrazad'ı belinden tutup manzarayı daha iyi görebilsin diye iyice yukarı kaldırmıştı.

"İyi bak kızım... Köklerimiz burada yatıyor. Babamın ilk serveti burasıydı."

On üç yaşındaydı. O adam babasıydı.

Şimdi de Giovanna o sihirli ânı yaşayacaktı. Onlarla birlikte gitmeyi, Ricardo'dan bir an bile uzak kalmamayı isterdi. Ama hayır. İstikbal, Giovanna'ya aitti. İstikbal, oydu.

Gökyüzü, çölün üzerinde alev alev tutuşmaktaydı.

Şehrazad ağır adımlarla boş eve girdi.

23

İskenderiye, Ras el-Tin Sarayı, Haziran 1833

Mehmed Ali, şıkır şıkır yanan avizelerin altında, ipek Buhara halısının üzerine bağdaş kurup oturmuştu; fal taşı gibi açılmış gözlerle, Henri Fournel'in tasarladığı oyuncak treni, çocuksu bir ifadeyle incelemekteydi. Saint-Simon'cunun bir fiske vurarak hareket ettirdiği lokomotif, küçücük tahta raylar üzerinde sarsıla sarsıla ilerlemeye başladı, peşi sıra iyi kötü sürüklediği üç küçük vagonu Paşa'nın önüne kadar getirdi.

Onların etrafında bağdaş kurup oturmuş olan Linant de Bellefonds, Joseph ve Ferdinand de Lesseps de aynı ilgiyle sahneyi izliyorlardı.

"Baştan başlatabilir misiniz?" diye rica etti Mehmed Ali.

Fournel hiç tereddüt etmeden, treni yeniden alçıdan desteğine yerleştirdi ve ikinci kere ileri itti.

Paşa gözlerini kırpmadan seyrediyordu. Lokomotif seyrini tamamlayınca neredeyse istemeye istemeye yerinden doğruldu ve hükümdarlığına daha yaraşır bir duruş aldı.

"Çok hoş," diye tebrik etti, "son derece hoş. Sizi yürekten kutlarım, Mösyö Fournel."

Fournel de ayağa kalktı. İlginç bir ayrıntı göze çarpıyordu: Mösyö Mimaut'nun tavsiyesi üzerine, Saint-Simon'cu kıyafeti yerine, daha alışılmış tarzda giyinmişti.

Bir gün önce Fransa başkonsolosu, Vali'nin huzuruna kimilerinin biraz abartılı buldukları bir kıyafetle girmenin uygun olmayacağını ima etmişti.

"Teşekkür ederim, haşmetlim," dedi Fournel. "Elbette ki, heykeltıraşımız Mösyö Alric'in tasarladığı bu maket sadece bir örnek. Yine de sizi temin ederim ki, bu treni esas boyutlarında üretebiliriz. Tam da Kahire ve Süveyş arasında."

Vali, ipeksi sakalını sıvazlayarak yanıtladı:

"Yeteneklerinizden kuşkum yok, Mösyö Fournel. Ancak şöyle bir durum var. Daha önce –istisnalar kaideyi bozmaz– bir İngiliz mühendisle, Mösyö Galloway'le görüşmüştüm. Böylece, bu demiryolunun yapımı için İngiltere'ye söz verilmiş oldu. Üzgünüm, geç kaldınız."

Saint-Simon'cunun hayal kırıklığı yüzüne yansıdı. Her şeye rağmen şansını zorladı:

"Vali Hazretleri, proje konusunda adil bir paylaşım düşünebilirsiniz belki de? Rayları İngilizler yapar, tren ve tasarımı Fransızlar."

"Size söyledim, Mösyö Fournel, artık çok geç."

Mühendis saygıyla eğildi.

"Her şeye rağmen," diye devam etti Mehmed Ali, "sizin yeteneklerinizden faydalanmamak beni üzecektir. Sanıyorum, madencilik konusunda uzmansınız, öyle değil mi?"

"Evet, efendim."

"Öyleyse, Suriye madenlerinin yönetimini üstlenmeye ne dersiniz? Sizi oraya gönderebilirim, sizin kadar nitelikli kişilere çok ihtiyaç var orada. Oldukça dolgun bir ücret alacağınızdan da emin olabilirsiniz."

Fournel müteredditbir sesle yanıtladı:

"Bilemiyorum, Vali Hazretleri... Düşünmek için biraz süre verin bana."

"Elbette. Karar sizin."

Konuşulanların tek bir kelimesini bile kaçırmayan Joseph'in aklı iyice karışmıştı. Her şeyden önce buraya Süveyş Kanah projesini savunmak için gelmişlerdi ama şu Fransız, bunu hiçe sayarak demiryolu projesini öne çı-

kartmıştı. Kendi ifadesiyle "kimliğinin bir engel teşkil etmemesi için" toplantıya katılmamış olan önderinin yokluğunu fırsat bilerek keyfince at koşturuyordu. Öte yandan Vali'nin İngilizlerden hiç mi hiç hoşlanmadığı, bir sır değildi. Öyleyse demiryolu projesini onlara verme kararı da nereden çıkmıştı?

Fournel'in tutumunun tek açıklaması, onun muhtemelen kanal projesinden çok demiryolu projesine inanmış olmasıydı. Vali'nin kararına gelince Joseph, en azından o an için hiçbir açıklama bulamadı.

Salonda biraz gergin bir sessizlik meydana gelmişti. Linant bu sessizliği bozdu.

"Vali Hazretleri, birkaç ay önce Süveyş Kıstağı'nda bir tetkik çalışması yapmamızı ve sonucu size bildirmemizi istemiştiniz. Rapor, incelemenize hazır durumda. Birkaç küçük sorun olsa da, kazı çalışmasına izin verecek esas veriler bir araya getirilmiş durumda. Şu anda sizin kararınızı öğrenmeden, daha ileri gitmemiz biraz zor."

"Kanal... Elbette..."

Sigara kutusunu eline aldı ve avucunda usul usul çevirirken soruverdi:

"Ya baraj?"

"Anlayamadım, efendim?"

"Baraj, Mösyö de Bellefonds, baraj!"

Paşa, oturduğu yerden kalktı ve bir anda tüm çevresindekilere yukarıdan bakmaya başladı.

"Vatandaşınız Napoléon ne diyordu, biliyor musunuz? 'Nil suyunun bir damlasını bile ziyan etmemeli.' Oysa durum ne? Suların her yükselişinde o yaşam kaynağının milyonlarca metrekübü buhar oluyor. Ve çölün üstünlüğü devam ediyor. Bu feci durum karşısında bana ne teklif ediliyor? Bir kanal ve... bir kanal."

Sesi biraz daha yükseldi.

"Bu hususta size cevap vereceğim. Evet, kıstağın kazılması Mısır'ın menfaatine, bu konuda tamamen hemfikirim. Hayatımda iki hayali gerçekleştirme şansım olsaydı, birincisi Süveyş Kanalı olurdu. İkincisi de Nil'in üze-

rinde bir baraj. Belki sizi şaşırtacağım ama epeyce gecemi bunu düşünerek geçirdim. Sizler, idealist insanlarsınız. Ve genellikle idealistler, dünyanın gerçeklerini göremezler."

Bir an için sustu.

"Şu kanaldan söz edelim öyleyse. Avusturya ve Fransa'nın bunu arzu ettiğini biliyorum. Ya İngiltere? Gizlice Mısır'ı yutma hayalleri besleyen ülkeler içinde kuşkusuz en yırtıcı ve acımasız olanı İngiltere'dir. Süveyş Kanalı da bu iştahı kamçılayacaktır. Elde edecekleri menfaatler öylesine büyük ki, İngilizler buna dayanamaz. Daha da beteri benim topraklarımı, imparatorluklarını korumaya yönelik silahlı bir karargâha döndürecekler. En iyimser düşünceyle projeyi veto edip şiddetle karşı çıkacaklar. Çok iyi biliyorsunuz ki, özel teşebbüs de olsa hiçbir teşebbüs, hükümetinin desteği olmadan gerçekleşemez."

Joseph karşılık verdi:

"Vali Hazretleri, İngilizlerin karşı çıkacağından nasıl bu kadar eminsiniz?"

"Çünkü bu apaçık ortada, Mandrino'nun oğlu. Her şeyden önce, kanal ne getirecek? Ulaşımda kolaylık. Bu da İngiltere'nin ticari, siyasi ve askerî menfaatlerine ters düşüyor."

"Korkarım ki, gerekçenizi pek iyi anlayamadım."

Mehmed Ali, bakışlarını yukarı çevirdi.

"Pekâlâ. Beni hocalık yapmak zorunda bırakıyorsun. O halde, kulaklarını dört aç ve dinle, siz de baylar: Hint yolu İngiltere için hâlâ bir kral yoludur. Onu denetim altında tutmak en büyük öncelikleridir. Ümit Burnu'nu, Ascension ve St. Helena adalarını bu yüzden işgal ettiler. Eğer yarın bir gün, Doğu'daki hegemonyası ile Batı'daki arasında daha kısa ve daha hızlı başka bir yol ortaya çıkarsa İngiltere'nin buna sessiz kalacağını mı sanıyorsunuz?"

Ferdinand de Lesseps itiraz etti.

"Efendim, dikkatinizi çekmek isterim ki o anlı şanlı Doğu Hindistan Şirketi için bu kanal sadece ve sadece büyük bir fayda sağlayacaktır. Britanya Kraliyet Meclisi'nde bu şirketin ne büyük ağırlığı bulunduğunu size ha-

tırlatmama gerek yok. Yanılıyor olabilirim ama kanal konusunda o ülke, tarafsızlığı seçecektir."

"Henüz çok gençsiniz, Mösyö de Lesseps, sevecen bir yüreğiniz var. Haklı olmanızı dilerim; ama ne yazık ki, buna inanmıyorum."

Sustu ve kollarını kavuşturdu.

"İngiltere'den söz ettik... Ama sadece o yok. Büyük devletlerin arasında Rusya da var. Sizce o nasıl bir tepki verecek?"

"Karşı çıkması için bir neden göremiyorum. Aksine, kanalla birlikte donanmasının Doğu'ya açılması kolaylaşacak. Stratejik açıdan bakıldığında bu hiç de göz ardı edilecek bir şey değil."

Mehmed Ali birkaç adım attı ve sehpanın üzerinde duran bir tütün çubuğunu aldı, acele etmeden ucunu yaktı. Çubuktan mavi bir duman yükselip havada dalgalandı. Vali birkaç nefes çektikten sonra konuştu:

"Tamam. Kanala karşı çıkmayacağım."

Karşısındakilerin bu karar için kendisini tebrik etmelerine fırsat bırakmadan devam etti:

"İki şartım var. Birincisi: Büyük devletlerin kendi aralarında anlaşmaları ve teklifi bana getirmeleri lazım. Bir saat içinde çalışmaları başlatırım. İkincisi: Herhangi bir yabancı şirkete kanal işini ihale etmem ve işletme önceliği vermem söz konu bile olamaz. Mısır, yabancı sermayeye ihtiyacı olmadan, çalışmaları yürütecek güçtedir, kol gücü açısından da bir sıkıntısı yoktur; tüm ordumu bu işe seferber edebilirim. İşte böyle. Bu iki şart yerine gelirse ölmeden önce donanmamın, çölün iki kıyısı arasında dolaştığını görebilirim."

Ferdinand de Lesseps, hayal kırıklığını açığa vuran bir sesle karşılık verdi:

"Yanlış anlamadıysam, Mısır'ı kazı çalışmalarının yol açabileceği tehlikelerden korumak için, uluslararası bir garanti anlaşması istiyorsunuz."

"Tüm istediğim, Mösyö de Lesseps, Süveyş Kanalı'nın Mısır'a ait olması, Mısır'ın kanala değil."

Sustu ve çubuktan bir nefes daha çektikten sonra dumanı hemen dışarı üfledi.

"Şimdi, Nil üzerindeki baraja dönelim. Bu hususta öncelikle burada bulunan iki hidrografi mühendisime hitap ediyorum. Açıklaması size düşen bir nedenle Reşid kolunun, Dimyat kolundan daha fazla beslendiğini biliyorsunuz, hatta Nil'in alçaldığı yıllar, Dimyat'ın suyu öyle azalıyor ki, neredeyse ulaşım bile imkânsız hale geliyor. Bu dengesizliğe bir çözüm bulmadıkça yaz aylarında tarımda bir gelişme beklemek hayaldir. Mısır'ın en bereketli topraklarında bazı bölgelerin tamamı, can çekişme tehlikesiyle karşı karşıya. Bunun ne denli önemli bir sorun olduğunu tahmin edebilirsiniz. Kanal bekleyebilir. Ama boş bir mide bekleyemez."

Joseph fikrini belirtti:

"Vali Hazretleri, bu konu hakkında birçok çözüm önerisi sunulmuştu. Ve..."

Paşa onun sözünü kesti.

"Biliyorum. Öylesine çok öneri sunuldu ki, kafam karıştı. Kimileri su seviyesini yükseltmek ve akış hızını artırmak için Delta'nın burnunda nehrin önüne bir set çekmeyi öneriyor, kimileri en basit yoldan Reşid kolunu iptal etmeyi öneriyor. Kimileri ise belli başlı sulama kanallarının yeniden düzenlenmesini tavsiye ediyor. Burada duruyorum. Tüm çözüm tekliflerini sayıp dökmek bıktırıcı olur. Bu konuda öğrenmek istediğim şey, sizin fikriniz Mösyö de Bellefonds. Bu önerilerin hepsini incelediniz, hangisini seçerdiniz?"

Bellefonds hiç tereddüt etmeden yanıtladı:

"Hiçbirisini, Vali Hazretleri."

"O halde?"

"Nehrin sadece bir koluna değil, ikisine birden ayarlayıcı bir kapatma sistemi gerekir. Kanaatimce en etkin çözüm budur."

Mehmed Ali düşündü:

"Peki o zaman, bütün projeleri incelemek ve en uygun çözüme karar vermekle yükümlü uzmanlardan oluşacak

bir komisyon kuracağız. Mösyö de Bellefonds, komisyona siz başkanlık yapacaksınız. Mandrino'nun oğlu da sizin yardımcınız olacak."

Elini Henri de Fournel'e doğru uzattı.

"Ayrıca, Mösyö Fournel'in arkadaşlarıyla sıkı bir işbirliği içinde çalışmanızı şiddetle tavsiye ediyorum. Aralarında oldukça nitelikli kişilerin olduğunu düşünüyorum."

Kendini bir koltuğa attı ve konuyu bağladı:

"Size teklifim, hodri meydan deyip çok zorlu bir teknik sorunu çözmenizdir. Maceranın üstesinden gelebilecek düzeyde olduğunuzu göstermek, size kalmış."

Mehmed Ali konuşmasını bitirir bitirmez Joseph'in zihninde her şey açıklığa kavuştu. Biraz önce, hükümdarın demiryolu inşaatını İngilizlere vermeye hazır olmasına şaşırmıştı. Böylelikle yaşlı tilki en sevdiği taktiği uygulamıştı: ip cambazlığı. İngiltere'ye demiryolunu veriyordu, Fransa'ya da büyük bir baraj inşaatını. Böylelikle iki ülke arasındaki denge ustalıkla korunmuş oluyordu.

Ferdinand de Lesseps, Paşa'nın yanına doğru ilerlemişti.

"Vali Hazretleri, ülkenizin en acil sorunlarını çözme arzunuzu anlıyor ve size katılıyorum. Yine de harika imkânlar sunabilecek Süveyş projesini elinizin tersiyle itmenizin üzücü olduğunu düşünmeden yapamıyorum. İzin verirseniz, biraz önceki tahlilinizde bir değerlendirme yanlışı yaptığınızı belirtmek isterim. Ne yazık ki, Fransa'nın sizin yanınızda oynayabileceği rolün önemini tamamen göz ardı ettiniz. Fransa çok şey yapabilir, efendim. Çoğu kez elleri kolları bağlı olsa bile."

Paşa homurdandı.

"Mösyö de Lesseps, yakında altmış altı yaşında olacağım. Kimi zaman yaşı ilerlemekte olan insanlara, rüzgâr çıkmadan önce kasırgayı hissedebilme yeteneği bahşedilmiştir. Siz de bugün söylediklerimi unutmayın, bu sözleri hafızanıza kaydedin: Eğer bir gün Fransa'yla Mısır, Süveyş Kanalı'nın yatağını kazacak olurlarsa orada yatacak olan İngiltere'dir."

Bu son sözler bir balyoz gibi inmişti.

* * *

Giovanna palmiyeler ve okaliptüsler arasında, babasının kolunda yürüyordu. Gül Çiftliği'ne geleli yaklaşık bir hafta olmuştu. Hatırladığı kadarıyla, kendini hiç bu kadar mutluluğa yakın hissetmemişti. Kimi zaman, her bir yaprakta, pamuk filizlerinin fildişi renkli kozalarında, fellahların binlerce yıllık tavırlarında bu mutluluğa dokunabilirmiş gibi geliyordu ona.

Geldiklerinin ertesi günü, Ricardo ona tarlaları gezdirmişti. Tıpkı Şehrazad'ın kendisine gösterdiği gibi, o da Giovanna'ya Gül Çiftliği'nin bütün gizli güzelliklerini keşfettirmişti. Onu fellahlarla ve eşleriyle, çiftlik kâhyasıyla tanıştırmıştı, ama kızı olarak değil, oraların müstakbel efendisi olarak. O günden beri, adamlar Giovanna'nın önünde eğiliyorlardı.

"Etrafında gördüğün her şey annenin eseridir," diye açıklamıştı Ricardo.

Anne babasının ölümünden, ilk kocasının katledilişinden, bir grup ayaklanmacının Saba'yı yakıp yıkmasından sonra Şehrazad'ın nasıl buraya, o zamanlar terk edilmiş bir çiftlik olan bu yere gelip sığındığını anlatmıştı. O zamanlar sadece yirmi beş yaşındaydı. Joseph daha bebekti. Cesaretle ve inatla her şeyi tekrar eski haline getirmişti. Tek başına. Uzun lifli pamuğun sırrını keşfetmek için aylarca uğraşmıştı. Ta ki, Fransız bir ziraatçı sayesinde rüyasını gerçekleştirmeyi başardığı güne kadar. Bugün o pamuk, hem Mısır'ın hem de Gül Çiftliği'nin yüz akı olmuştu.

Giovanna dikkatle dinlemişti. Annesinin gücüne duyduğu hayranlığa rağmen, bu duyguya her zamanki gibi, istemeden de olsa o içsel yangın eşlik etmekteydi. Sanki yüreği kızgın demirle dağlanıyordu.

"Yarın Gül Çiftliği'ne sen hükmedeceksin."

Giovanna'nın bir an için başı döndü. Bu işin üstesinden gelebilecek miydi?

Ricardo sanki onun düşüncelerini okumuştu:

"Şimdi benimle gel. Sana 'Mısır Bahçesi'ni göstereceğim."

"Mısır Bahçesi mi?"

Ricardo, onu atlara doğru götürdü.

Yarım saat sonra, sazlıklarla çevrili bir gölün kenarına gelmişlerdi, gölün etrafındaki manzaraya açık yeşil bir renk hâkimdi. Genç kızı elinden tutan Ricardo, hışırdayan palmiyeler ve papirüs çiçekleri arasında ona yol gösterdi.

"Bak!.."

Önlerinde, gölün durgun suları öğlen güneşinin altında ışıldıyordu. Suyun üzerinde bir tekne gamsızca salınıyor, ham bezden yelkenlerle donanmış direklerinin gölgesi suya vuruyordu.

"Burada ülkenin en büyük vahasının ortasındayız. El-Feyyum vahasının. Binlerce yıl önce burası firavunların en rağbet ettiği av sahasıymış, ta ki içlerinden biri nehrin taştığı yerde bir su haznesi inşa edip bataklıkları kurutuncaya kadar. Böylece daimi bir havuz oluşmuş. İşte şu anda karşında duruyor, Karun Gölü. Bu girişim sayesinde tarıma elverişli toprakların genişliği üç katına çıkmış. Burada her şey çiçek gibi açıyor, taşlar bile. Kum tepeleri bile. Yaşam vahanın sınırlarına kadar yayılıyor."

"Mısır Bahçesi adı buradan mı geliyor?"

Ricardo başını salladı.

"Karşında gördüklerin, korkularını bertaraf etmeye yardımcı olacaktır. Böylesine bereketli bir toprakta Gül Çiftliği asla ölmez. Tabii sen aksini istemezsen. Etrafındaki her şey sana destek vermek için burada. Çağırman yeter, bu toprakta uyuklayan doğal zenginlik gelip ayaklarına serilir."

"Bu kadar basit olduğuna gerçekten inanıyor musun?"

"Gizli lisanı öğrenirsen dinlemeyi öğrenirsen. Evet, seni temin ediyorum."

"Hangi lisanı? Neyi dinlemek gerekiyor?"

"Sana öğretecek kadar bilmiyorum bunları. Ama annen ezbere biliyor. Günü geldiğinde sana aktaracaktır."

Yeniden atlara bindiler ve gölü besleyen kanala, Bahrü'l-Yusuf'a doğru yola koyuldular. Demirhindi ve keçiboynuzu ağaçlarının sıralandığı kıyının killi toprakları boyunca ilerlediler, kısa bir mola verdikleri küçük Sanhur köyünde ikram edilen yasemin çayını içtiler, güneşi emmiş hurmalardan yediler. Bir manda onlara ters ters baktı ve böğrüne üşüşen sinek sürüsünü bol tüylü kuyruğuyla kovaladı.

İşte bu kerpiç evlerin birinde Giovanna, Mısır halkının fakirliğini tüm boyutlarıyla gördü. Bir göz oda; biraz aydınlığın ve gün ışığının girmesine izin veren, duvarlardaki birkaç delik; doğrudan toprak zemine serilmiş, üzerinde hem yatılan hem de yemek yenen hasır yaygılar; birkaç testi ve bir gaz lambası... o ailenin tüm serveti bundan ibaretti.

Ras el-Tin Sarayı'nın, Kahire'de ve İskenderiye'deki lüks evlerin ihtişamıyla arada ne büyük çelişki vardı.

Mandrino, onlara cebindeki paraları verdi, sonra dönüş yoluna koyuldular.

"Baba... o Noel günü kiliseden çıkarken bu halka layık olmadığımızı neden söylediğimi anlıyor musun? Sadece, adaletsizliğin ne denli büyük olduğunu anlatmaya çalışıyordum."

"Bunun farkındayım Giovanna. Ama çözüm ne? Seni kızdırmak pahasına, annenin sorusunu tekrar edeceğim: Biz olmasak, halleri ne olurdu? Bir şeyleri değiştirmek istesek de yapamayız. Bir zincirin basit halkalarıyız sadece. Yetki bizim elimizde değil, devletin elinde."

"Devlet de pek cömert değil."

"Belki... ama bir mazereti var: Özgür değil. Kuşatma altında. Daha da beteri, Mehmed Ali'nin ölümünden sonra Mısır'ın akıbetinin ne olacağını da kimse bilmiyor. Hanedanın kaderi, İstanbul'un ve Batı'nın ellerinde. Bu ülkeyi kim yönetecek? Sultan'ın seçtiği ve tayin ettiği bir paşa mı? Büyük devletlerden birinin uşağı bir kukla mı? Yeni bir Bonaparte mı? Hayır, Giovanna, her şey bu kadar basit değil."

"Neden bir kadın olmasın?"

Ricardo'nun gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Bir kadın mı?"

Kahkahası günbatımında çınladı.

"Mesela sen ha?"

Giovanna meydan okur gibi yanıtladı:

"Eğer bir fırsat çıkarsa, tek bir fırsat, hiç tereddüt etmem. Onu değerlendiririm! Mısır için. Bu aç açık kalmış köyleri bir daha görmemek için."

24

Kahire, Temmuz 1833, Kasr el-Ayn Hastanesi

Doktor Clot'nun odasında hafif bir eter kokusu vardı. Kokunun odanın kendisinden mi, koridordan mı, yoksa doktorun üzerindeki gömlekten mi geldiği belli değildi. Nereden gelirse gelsin Corinne, buna alışmakta zorlanıyordu. Mesele sadece koku değildi. Hastaları görmek de onu bir o kadar rahatsız etmişti. Doktor Clot'nun odasına giden uzun koridor boyunca, odaların soğuk sessizliği içinde yataklara uzanmış bir deri bir kemik bedenleri şöyle bir görme fırsatı olmuştu; görüntülerin çok kısa süreli olmasına ve tiksindirici bir yanı bulunmamasına rağmen, kalbinin sıkıştığını, ellerinin terlediğini hissetmişti. Suzanne Voilquin ve Judith açısından durum öyle değildi. Aksine iki arkadaşı oldukça rahat görünüyorlardı, sanki ölüme yakınlık ve acı, onlar için alışılmış gibiydi.

"İşte, Doktor... Her şeyi biliyorsunuz."

Clot, ellerini masanın üzerine koydu. O âna kadar Suzanne'ın konuşmasını hiç kesmeden can kulağıyla dinlemişti.

"Madam Voilquin, her şeyden önce, arkadaşlarınızın ve sizin bu müracaatınızdan ne kadar etkilendiğimi söylemek isterim. Hemşirelik mesleği, dünyadaki meslekların en güzellerinden biridir; ama aynı zamanda en nankör olanı ve en az kabul görenidir. Çünkü tıbbi uygulamaların bütün olumsuzluklarını paylaşır ama o kadar itibarlı

değildir. İşte bu yüzden, tekrar ediyorum, müracaatınız beni çok duygulandırdı. Ne yazık ki, sizi nasıl memnun edebileceğimi bilmiyorum."

Ziyaretçilerinin yüzünde bir hayal kırıklığı ifadesi belirdi.

"Ama hiçbir ücret talep etmiyoruz," dedi Judith. "Tek arzumuz, faydalı olmak."

"Ben de böyle anlamıştım. Zaten para meselesi bir engel oluşturmaz. Tanrı'ya şükür, Paşa, görevimi yerine getirmem için tüm imkânları sağladı. Hayır. Sorun başka."

Clot, koltuğundan kalktı, masanın etrafından dolaştı ve gelip üç genç kadının karşısında durdu.

"Biliyorsunuz, Mısır, Fransa değil. Gelenek ve görenekler, kadınların erkekler tarafından, aynı şekilde erkeklerin de kadınlar tarafından tedavi edilmesine izin vermiyor. Bu durum eğitimde de aynı. Dolayısıyla ülkede hemşire yok. Sebebi de şu: Kadınları eğitecek kadın eğitmen bulamıyoruz. Ebu Za'bal Tıp Mektebi'nde siyahi köle kadınları ve Habeş kadınlarını eğitmek için Vali'den izin almaya uğraştım. Aynı şekilde, Kahire'de de kadınlar için bir hastane kurmak için ondan söz almaya çalıştım. İki talebime de olumlu yanıt verdi. Ama ne yazık ki henüz tasarı aşamasında. İçinde bulunduğum çıkmazı şimdi anladınız mı?"

Doktor'un öne sürdüğü gerekçeler Suzanne Voilquin'in kararlılığını etkilememişe benziyordu.

"Elbette anlıyoruz. Ama başka seçenekler de var, Doktor Clot. Belki Mısırlı ailelerle ilişki kurmamıza yardım edebilirsiniz, bakıcılık yaparız, böylece çocukların yanında Arapça öğrenme imkânımız da olur. Aynı zamanda bize biraz tıbbi bilgi verirseniz haremlere girebilir ve faydalı oluruz, belki para bile kazanabiliriz."

"Suzanne'ın hakkı var," diye onu destekledi Corinne. "Daha dün Başkonsolos'la konuşurken, Doktor Dussap adlı Fransız bir hekime, kızının yardım ettiğini öğrendim. Ne de olsa, yakı yakmak ya da yaralara pansuman yapmak için büyücü olmaya gerek yok."

Doktor Clot, kollarını kavuşturdu ve gülümseyerek üç kadını inceledi.

"İtirazlarınıza bakılırsa meseleyi enine boyuna düşündüğünüz anlaşılıyor. Aslında tüm söylediklerinizi mümkün olabilir; ama sizin eğitilmeniz sorununu çözmüyor. İş yoğunluğumun arasında size özel ders vermek için zaman ayıramam. Ama buna mukabil..."

Ani bir hareketle bıyığını sıvazladı.

"Belki bir çözüm bulunabilir... Bu durumda küçük bir oyun sergilemeniz gerekecek."

Kadınlar, onun açıklamasını beklediler.

"Ebu Za'bal Tıp Mektebi'nde verdiğim derslere katılmaya ne dersiniz?"

"Ama... biraz önce ülke gelenekleri yüzünden kadınların derslere kabul edilmediğini söylemediniz mi?"

"Bu yasak sizin için geçerli olmayacak."

Üç kadın şaşkınlık içerisinde bakıştı.

Clot devam etti:

"Tek yapacağınız şey, erkek kılığına girmek."

"Şaka mı yapıyorsunuz?"

"Hiç de değil. Giyeceğiniz cellabe vücut hatlarınızı gizleyecek, başınızdaki sarık da saçlarınızın görünmesini engelleyecek. Sizi derslere kabul etme kararını bir tek ben verebileceğime göre, kim ne karışır."

Sonra ekledi:

"En kötü ihtimalle, biraz kadınsı, parlak delikanlılar gibi görünürsünüz, o kadar."

İlk şaşkınlık ânı geçtikten sonra Suzanne, arkadaşlarına doğru döndü:

"Ne dersiniz? Fikir cazip geliyor mu?"

Corinne hemen onayladı.

"Elbette. Sonuçta, kaybedeceğimiz bir şey yok."

"Bildiğim kadarıyla parlak delikanlıların boyunları vurulmuyor, öyle değil mi?" dedi Judith şakayla.

"Endişelenmeyin. Buna izin vermem."

"Çok iyi. İlk derse ne zaman katılabiliriz?"

"Önce buraya, Kahire'ye yerleşmeniz lazım. Yoksa İs-

kenderiye'den okula nasıl gelip gidersiniz bilemiyorum."

"Ama başşehirde tanıdığımız yok, kimin yanında kalacağız?"

"Belki birisi bulunabilir."

Clot biraz düşündü.

"Meslektaşım Doktor Dussap'dan söz ettiniz. Gönlü geniş birisidir ve üstelik de büyük bir evi var. Kalacak bir yer buluncaya kadar, onun evine yerleşmenizde bir sakınca görmeyecektir sanırım. Harika biriyle evli, Habeş bir kadınla, kızı Hanım da onun kadar zarif. Yanlarında rahat edersiniz. Bu akşam onlarla konuşurum."

"Size ne kadar teşekkür etsek azdır, Doktor Clot."

"Aslında ben size müteşekkir olmalıyım. Hemşireye çok ihtiyacım var. Bana büyük yardımınız dokunacak."

Memnuniyet içindeki üç genç kadın, Doktor'dan izin istediler. Doktor onları geçirirken Corinne sordu:

"Doktor Clot, mutlaka bu ülkede pek çok insan tanıyorsunuzdur, Şedid ailesinden söz edildiğini duydunuz mu?"

"Şedid... Hayır, hatırlamıyorum."

"Oysa Kahire'nin köklü Hıristiyan ailelerinden. Katolik Rumlardan."

Clot üzgün bir ifadeyle karşılık verdi:

"Biliyorsunuz, Mısır'da dört binin üzerinde Katolik Rum var. Ne yazık ki bu isim bana yabancı."

"Israrımı mazur görün. Çok zengin insanlardı. Gize'de, çölün kenarında, piramitlere yakın, geniş arazilere sahiptiler, hâlâ da sahip olmalılar."

"Geniş araziler mi? Tanıdığım tek toprak sahibi aile – zaten Mısır'da toprak sahibi olan başka aile yok– Mandrinolar. Paşa bütün tarım arazilerine el koydu, onlardan başka toprak sahibi bulamazsınız."

"Mandrino..." diye şaşkın şaşkın tekrarladı Corinne. "Emin misiniz?"

"Evet, hanımefendi, bunun sebebi de şu: Çok yakın dostlarımdır. Ricardo Mandrino Vali Hazretleri'nin danışmanıdır."

"Mandrino, Arap adı değil, öyle değil mi?"

"Doğru. Ricardo, Venedik soylularından. Ama aidiyet olarak, hem de yürekten Mısırlı sayılır. Öyle düşünüyorum. Ayrıca siz de onu tanıyor olmalısınız, çünkü ısrarla sizinle görüşmemi isteyen Joseph, onun oğlu!"

"Hiç kafamız çalışmıyor!" diye haykırdı Suzanne.

Corinne'e dönerek belirtti.

"Hatırlıyor musun? Üç hafta kadar önce Mösyö de Lesseps'in yanında gördüğümüz o adam bu, hani gayet nazik davranıp Doktor Clot'ya bizi tavsiye edeceğini söylemişti."

Tabii ki hatırlıyordu. Hatta onun kibarlığı karşısında duygulanmıştı. Bağlantıyı kuramamış olduğu için kendisine kızdı.

"Münasebetsizlik olarak düşünmezseniz, Şedidler sizi hangi sebeple ilgilendiriyor, söyleyebilir misiniz?" diye sordu Clot.

"Çünkü onlarla aile bağlarım var. Annem Mısırlıydı. Kız kardeşinin de soyadı Şedid'di."

Clot, ona hayretle baktı.

"Anneniz mi? Mısırlıydı ha? Tahmin etmeliydim. Sizde buralı kızların albenisi var. Fransa'da mı doğdunuz?"

"Evet. Bugüne kadar da orada yaşadım."

"En azından size söz veriyorum, Şedidler hakkında bir şey duyarsam hemen size bildireceğim."

Üç genç kadın, Doktor'a son kez veda ettiler ve yine o mide bulandırıcı kokunun duyulduğu uzun koridordan geri döndüler. Ama bu sefer Corinne, kokuyu fark etmemiş gibiydi. Aklı tamamıyla biraz önce konuşulanlardaydı, zihninde pek çok soru oluşmuştu.

Mandrino... Şedid... Bu iki isim arasında ne tür bir ilişki olabilirdi?

* * *

Seba Mâlikânesi'nin yemek salonundaki sofrada otu-

ran Joseph, uzun zamandır ilk kez pazar kahvaltısına iştirak ediyordu. Tabağındaki *molokhiya*'ya sirke ve soğan ekledikten sonra, sözlerine devam etti:

"Doğru. İtiraf edeyim ki Mehmed Ali'nin tavrı karşısında bayağı hayal kırıklığına uğradım. Kanal konusunu nasıl noktaladığını görmeliydiniz! Hükümdarın sesini alaycı ve tumturaklı bir şekilde taklit etti: 'Tüm istediğim, Mösyö de Lesseps, Süveyş Kanalı'nın Mısır'a ait olması, Mısır'ın kanala değil.' Konsolos yardımcısının allak bullak olan suratını, gözünüzün önüne getirin! Gerçi görülmesi gereken sadece onun yüzü değildi, bizimki de pek iç açıcı sayılmazdı!"

Şehrazad fikrini belirtti:

"Belki de senin hayal kırıklığını artıracağım. Ama bence Vali'nin büyük devletlere güvenmemesi doğal. Hem geçmişteki deneyimler hem de içinde bulunduğumuz dönem, onların desteğine kalıcı olarak güvenmenin doğru olmadığını gösteriyor."

Yanında oturan Giovanna'nın fikrini almak istedi. Giovanna annesini tasdik etti.

"Seninle aynı fikirdeyim. Ama küçük bir farkla: Fransa'nın oynayabileceği rolün göz ardı edilmemesi gerektiğini söylerken Mösyö de Lesseps haklıymış. Sonuçta o ülke, her şeye rağmen Mısır'a, özellikle de Mehmed Ali'ye karşı sadakatini kanıtladı."

"Kardeşcağızım, sana teşekkür ediyorum," dedi Joseph kinayeli bir tavırla. "İlk kez benim tarafımı tutuyorsun."

"Anlaşılan," diye Ricardo söze karıştı, "bu barajın inşaatına Nil Deltası'nda başlayacaksınız."

"Evet... Tek memnun olduğum şey, diğer önerilere karşı Linant'ın savunduğu projenin kabul edilmiş olması. Çalışmaların önümüzdeki hafta başlaması öngörüldü. Yeri gelmişken söyleyeyim, belki şaşıracaksınız ama, Mısır'a yeni gelen şu grup –Saint-Simon'cular– etkin biçimde çalışmalara dahil olacaklar."

"İşte bu gerçekten şaşırtıcı," dedi Mandrino hayretle. "Demek ki Mehmed Ali onlara güvendi ha?"

"Kararı, bunu gösteriyor. Ayrıca kabul etmek zorundayım ki, bu adamların iş planlaması konusunda son derece yenilikçi fikirleri var. Önderleri Mösyö Enfantin'in sunduğu bir dizi teklif, sorumluların aklını karıştırdı. Mesela, kırk yaşından büyük erkeklerin ve on yaşından küçük çocukların çalıştırılmamasını teklif etti. Ayrıca daha önce bile isteye sakatlanmış kişilerin de istihdam edilmesini önerdi, böylece sakatlık işten kurtulmanın bir güvencesi olmaktan çıkacak."

"Teklif mantıksız sayılmaz," diye kabul etti Ricardo.

"Bu kadarla da kalmıyor. Askerî teşkilatı örnek alarak işçilerin on sekiz tabur halinde örgütlenmesini, her taburun on bölüğe, bölüklerin de beşer mangaya ayrılmasını öneriyor. Her taburda altı işçi eğitmen olarak atanacak ve onlara aylık yirmi beş kuruş tutarında bir ücret ödenecek. Ayrıca bütün işçilere, rütbe ve görev farkı gözetilmeden, aynı tayın, bir uyku tulumu, bir battaniye ve bir üniforma tahsis edilecek."[1]

"Üniforma mı?"

"Yünlü bir giysi, deri bir kemer ve güneşten koruyacak bir şapkadan oluşacak. Ama henüz en inanılmaz olanı duymadınız..."

Joseph, sözlerine devam etmeden önce bir kaşık çorba içti.

"İsteyen işçi yanında eşini ve çocuklarını da getirtebilecek; onlar da –yapacakları işe göre belli bir maaş karşılığında– emeğe katkıda bulunacaklar."

"Bu beyefendinin gerçekten de alışılmamış fikirleri var. Bütün mesele Paşa'nın bu değişik fikirleri kabul edip etmeyeceği."

1. Fransa'da 1840'lı yıllarda pek çok sosyalist "iş örgütlenmesi" planı, işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmek için geçici çözüm olarak askerî teşkilatlanmayı örnek almıştır. Mısır'da Saint-Simon'cuların bunları düşündüğü yıllarda, Avrupa'da gerek köylerde, gerek sanayide on yaşından küçük çocukların çalıştırıldığı biliniyordu. Ayrıca erkeklerin gerek devlet hizmetinden gerekse askerlikten muaf olmak için öne sürdükleri mazeretlere set çekecek öneriler, edep kurallarını hiçe sayma gibi görülse de, o dönemki yöneticilerde ön planda olan askerî ve savaşçı zihniyetin göstergesini oluşturmaktadır. Aslında bu kısıtlamalarla, en verimli çağdaki kişilerin hizmete alınması amaçlanmıştır.

"Kabul etmeli", dedi Giovanna. "Zorla adam çalıştırmaktan daha zalim bir yöntem olabilir mi? Asırlardır fellahlar zorla çalıştırılıyor, en ağır işlere koşuldukları gibi ufacık da olsa bir ücret almıyorlar. Size yemin ederim, eğer şu Mösyö Enfantin gidişatı değiştirmeyi başarabilirse, ben de müritlerinden biri olurum."

Şehrazad kaşlarını çattı.

"O insanlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ama Kahire'de dolaşan söylentilere bakılırsa en hoşgörülü insanlara bile aşırı gelen yönleri varmış. Yanlarındaki kadınların pek de iffetli olmadıkları söyleniyor, erkeklerle tuhaf bir yakınlık içindelermiş. Hatta boşanma hakkını savunuyorlarmış."

"Buna da kadının özgürleşmesi diyorlar," dedi Joseph alaylı bir tavırla. "Belki de fena bir fikir olmayabilir."

Ricardo onun sözünü kesti.

"Oğlum, özgürleşme denen şeyin insanları bir hapishaneden çıkartıp bir başkasına kapatmaktan başka bir şey olmadığını öğreneceksin. Bugün kadınlar, haremlerde; yarın fabrikalarda olacaklar."

Hizmetçinin gelmesiyle konuşma yarım kaldı. Çıkar çıkmaz Joseph devam etti:

"Ne olursa olsun, karşılaştığım Saint-Simon'cu hanımların davranışlarına göre karar verecek olursam felsefi bakış açılarının hep olumsuz sonuç verdiği söylenemez. Bana son derece saygın göründüler."

Giovanna'nın tuttuğu kaşık, ağzının önünde kalakaldı.

"Ne diyorsun? O kadınlarla tanıştın mı?"

"Evet. Birkaç hafta önce Fransız Konsolosluğu'nda. Birinin adı Corinne, arkadaşıyla birlikte Doktor Clot'yu görmek istiyordu."

"Hemen hasta mı olmuşlar?" diye sordu Mandrino, sesinde buruk bir alaycılık vardı. "Mısır'a geleli bu kadar az olmuşken?"

"Hayır, öyle değil! Clot, onların hemşire ya da hastabakıcı olarak çalışmak istediklerini söyledi. Üstelik para bile talep etmiyorlarmış."

"Bunun imkânsız olduğunu gayet iyi biliyoruz. Mısır gelenekleri bu tür faaliyetlere izin vermez."

"Clot da aynı şeyi söylemiş. Ama onların cesareti kırılmamış. Clot'nun önerisiyle fakültedeki derslere katılacaklarmış."

"Ama nasıl?"

"Erkek kılığına girerek!"

Şehrazad yerinden sıçradı.

"Joseph ciddi olamazsın!"

"Clot'ya sorarsın."

"Bu kadınlar kaç yaşlarında?" diye sordu Giovanna.

"Biri aşağı yukarı otuz beş yaşında olmalı. Corinne ise çok daha genç. Yirmi beşten fazla olacağını zannetmiyorum."

Giovanna çatalı bıçağı elinden bırakıverdi ve farklı bir dikkatle ağabeyini süzdü.

"Çok tuhaf," dedi şüpheci bir ifadeyle.

"Karşılık beklemeden çalışmaya hazır olmaları mı?"

"Hayır. O iki kadınla karşılaşmanı anlattın, ama iki defasında da sadece birinin adını söyledin: Corinne."

Joseph'in yüzü kıpkırmızı oldu.

"Ne demek istiyorsun, anlamadım..."

* * *

"Dikkat, Şehzade Hazretleri!" diye bağırdı Ferdinand ve kılıcını Said'in göğsüne dayadı.

Oğlan, iri cüssesinden beklenmeyen bir kıvraklıkla karşısındakinin elinden kurtuldu ve Lesseps'e karşı atakta bulundu.

Boş silah odasında, kılıç şakırtıları genç şehzadenin hızlı soluklarına karışıyordu. Yüzü demir kafesli maskesinin altında, bedeni zırhla kaplıydı, şakır şakır terliyordu, suratına kan hücum etmişti, konsolos yardımcısının talimatlarını olabildiğince en iyi şekilde uygulamaya çalışıyordu.

"Daha esnek olun, efendim! Daha esnek."

Ferdinand, karşısındakinin soluklanmasına fırsat vermeden, müthiş bir hızla, hamle üzerine hamle yapıyordu. İlginç olansa genç şehzadenin bu hamlelere sadece karşı koymakla kalmamasıydı. Mücadele ediş tarzından, bir tür sarhoşluğa kapıldığı fark ediliyordu.

"Sol ayak ileri! Hazır! Hamle!"

İki eskrimci, sol ellerini tam bir dikaçı yapacak şekilde omuz hizasına kaldırmış, kılıçlarını konuşturarak duraklamalarla yer değiştiriyorlardı, ayakkabılarının altındaki ahşap döşeme gıcırdıyordu; ara sıra, hayalî bir müziğe ayak uydurmaya çalışan dansçılar gibi görünüyorlardı.

Zor bir hücumu bertaraf etmek için Said uzandı, ustalıklı denebilecek bir hareketle kılıcı döndürdü ama ne yazık ki başarılı olamadı.

"Bravo, Şehzade Hazretleri!" diye ona iltifat etti Ferdinand, bir yandan da maskesini çıkartıyordu. "Bugün fevkaladeydiniz."

Said de yüzünü açtı.

"Fevkalade mi? Herhalde berbat demek istiyorsunuz! Asap bozucu bir durum. Asla sizin karşınızda puan kazanamayacağım!"

Sinirli bir hareketle eldivenlerini çıkarttı ve salonun öteki ucuna doğru fırlattı.

"Sonuçta, her konuda berbatım..."

"Ayaklarını sürüyerek kendini bir sıranın üzerine attı ve sırtını duvara dayadı, yüzü asıktı.

Lesseps yanına geldi.

"Kendinizi haksız yere hırpalamayın, efendim. On derste üstat olunabileceğini mi sanıyordunuz? Olağanüstü bir ilerleme gösterdiğiniz konusunda ısrarlıyım."

"Çok kibarsınız... ama tüm bu iltifatlarınız, hareketlerimi kıvrak hale getirmiyor. Bendeki en büyük eksiklik, kıvraklık. Babam, beni bir suaygırına benzetmekte haklı!"

Ferdinand, onun yanına oturdu.

"Tam da o hususta haksız. Aslında, sizde henüz eksik olan şey, tekniğe iyice hâkim olmak. Sonrası kendiliğinden gelir. Bir eskrimcinin hareketlerine dikkat etmesine

gerek kalmayınca sözünü ettiğiniz kıvraklık ortaya çıkar. O zaman tüm ustalığı, tüm gücü kılıcının ucuna yönelebilir. Göreceksiniz, zamanla bu maharete ulaşacaksınız."

"Bir sürü hareket var! Tüm bu hamleler ve pozisyonlar arasında kaybolup gidiyorum."

"Aşamaları atlamak istiyorsunuz, sanki..."

"Sanki her konuda yeteneksizmişim gibi. Zaten öyleyim! Babama herhangi bir alanda üstün olduğumu kanıtlamalıyım, öyle değil mi?"

Sonra kendini toparladı ve homurdandı:

"Özür dilerim, keyifsizim."

Lesseps karşılık vermedi. Ağır ağır eldivenlerini çıkarıp kucağına koymakla yetindi.

Said, ona sorgulayan gözlerle baktı.

"Kuşku yok ki, siz de..."

"Özür dilerim, ne diyordunuz?"

"Diyordum ki, siz de keyifsiz gibisiniz."

"Bunu nereden anladınız?"

"Sizi tanımaya başladım, Mösyö de Lesseps. Neredeyse sizin beni tanıdığınız kadar."

Ferdinand, eldivenlerin birinin deri bilek kısmında parmaklarını gezdirdi.

"Belki, gerçekten de biraz sıkkınım."

"Bunun sebebini öğrenebilir miyim?

"Bağışlayın, Şehzade Hazretleri. Mesele... bir hayal kırıklığı diyelim."

Şehzadenin gözlerinde hınzırca bir parıltı belirdi.

"Nişanlınız sizi terk etmiş olmasın?"

Ferdinand'ın yüzü mahzun bir ifadeye büründü.

"Öyle denilebilir..."

"Önemli değil."

Said heyecanla konuştu:

"Kadınları bilirsiniz! Biz onlara hayranlık duyarız, onlar bizi üzerler. En azından babam böyle söylüyor."

Yaşlı bir bilge edasıyla ekledi:

"Sadece sonsuz olan, hayranlık duyulmaya değer, sonsuz olan da görünmezdir."

"Kuşkusuz öyle, efendim. Haklısınız. Ama sonsuzluğu içlerinde barındıran ve görünür kılınabilen bazı şeyler de vardır."

"Elde edecekleri menfaatler öylesine büyük ki, İngilizler buna dayanamazlar. Daha da beteri benim topraklarımı, imparatorluklarını korumaya yönelik silahlı bir karargâha döndürecekler. En iyimser düşünceyle, projeyi veto edip şiddetle karşı çıkacaklar. Çok iyi biliyorsunuz ki, özel teşebbüs de olsa, hiçbir teşebbüs, hükümetinin desteği olmadan gerçekleşemez."

Ferdinand'ın zihninde bir anlığına Mehmed Ali'nin sesi ve görüntüsü belirdi.

Ani bir canlılıkla Şehzade'ye doğru eğildi.

"Biliyor musunuz birden canım ne istedi?"

Said, "Hayır," dedi.

"Tahmin edemiyor musunuz?"

"Hayır," diye tekrar etti Şehzade.

Ferdinand hafifçe kolunu kaldırdı ve kısık bir sesle konuştu:

"Makarna... efendim... Söylendiğine göre bu yemek en büyük acıları bile giderebiliyormuş!"

Said bilgiç bir tavırla başını salladı.

"Bence haklısınız, Ferdinand."

25

Gize, Seba Mâlikânesi, Ocak 1934

Şehrazad, büyük bir dikkatle gözlerinin etrafına sürme çekti. Sürme kalemini makyaj kutusuna koyduktan sonra başını hafifçe geriye attı ve herhangi bir kusur olup olmadığını görmek için yüzünü inceledi. Aynanın ona yansıttığı görüntü hasret doluydu.

Elli altı yaşındaydı... Manzarada rüzgârın etkisini inceleyen bir gözlemci gibi, inceleye inceleye o da, dudakların çevresindeki şu çizgileri, boyundaki ilk kırışıklıkları ezbere öğrenmişti sonunda. Kısa süre önce uzun siyah saçlarının arasında belirmeye başlayan kırlaşmış telleri kınayla kapatmaktan vazgeçmişti, zamana karşı hile yapmanın işe yaramayacağına kanaat getirmişti. Yüz ifadesi hâlâ güzel, gülüşü ışıl ışıl, teninin diriliği hâlâ arzu uyandırıyor olsa da, tüm bunların geçip giden gençliğin kalıntıları olduğunu biliyordu.

"Şehrazad..."

Ürperdi. Ricardo'nun gelişi onu düşüncelerinden kopardı. Kocası ona yaklaştı, omuzlarından tuttu ve pencereye götürdü.

"Bak..."

Ufka yaslanan Piramitler, güneş ışınları altında belirginleşiyor ve kumulların arasında kumla kaplı kocaman gemileri andırıyorlardı. Rüzgârı arkasına almış bir deve kervanı doğuya doğru bir şerit gibi sarsıla sarsıla ilerliyordu.

"Çölün üzerinde doğan güneşten daha güzel bir manzara hayal edilebilir mi?"

Şehrazad muzipçe onu süzdü.

"Signor Mandrino, birdenbire şairliğiniz mi tuttu yoksa?"

"Olabilir. Belki de her yeni günden geçmişte olduğundan daha fazla tat almayı öğrendim. Sanki..."

Aniden sustu ve gözlerinde şafak vaktinin solgun rengi belirdi.

"Ne oldu?"

"Hiçbir şey. Sen dedin ya: Şairliğim tuttu."

Durup dururken döndü ve Şehrazad'ın yüzünü avuçlarının arasına aldı.

"Karşılaştığımız ilk günü hatırlıyor musun?"

Şehrazad bir an bile tereddüt etmedi.

"Bir cuma günüydü. 8 Ekim 1801."

"Bizi tanıştıran o hanım..."

"Nefise Hanım.[1] Öğleden sonra Gül Çiftliği'ne uğramıştı, sen de onu almaya gelmiştin."

Şehrazad, tanıştırma merasimini tiyatro oyuncusu edasıyla taklit etti.

"Ricardo Mandrino... Şehrazad, Şedidlerin kızı."

Ricardo da aynı tarzda karşılık verdi.

"Memnun oldum, hanımefendi. Nefise Hanım sizin güzelliğinizi anlata anlata bitirememişti; ama görüyorum ki az bile söylemiş..."

Gülmeye başladı.

"Tanrım, nasıl da yapmacık sözler!"

"Söylediklerinin tek kelimesine inanmadığın için mi?"

"Aksine. Ama kabul edelim ki, senin gözüne girmek için başka bir çözüm bulabilirdim! Yine de bugün, otuz yıl sonra, ne kadar doğru söylemiş olduğumu görüyorum."

Şehrazad'ın saçlarını okşadı.

1. Çerkes asıllı olduğu için "Beyaz Hanım" diye adlandırılan Nefise, en itibarlı Memlûk beyi Murad Bey'in karısıydı. Özellikle de Bonaparte'ın Mısır seferi sırasında, Fransızlara ve Avrupalılara önemli hizmetlerde bulunmuştu.

"Çok güzelsin. Hiç bu kadar güzel olmamıştın."

Şehrazad ona sokuldu.

"Kesin olan bir şey var, Ricardo Mandrino, her zaman beni şaşırtacaksın. Sen gelmeden önce aynanın karşısında umutsuzluğa kapılıyor, kadınlara karşı bu kadar adaletsiz olan tanrılara için için hırslanıyordum."

"Görüyorsun, tanrıları suçlamak hiç doğru değil."

Şehrazad'dan ayrıldı.

"Geç kalmayalım. Kutlama, saat altıda başlayacak. Yolumuz uzun."

"Birkaç dakika sonra hazırım."

"Gidip bakayım, Giovanna hazır mı, arabayı çıkarmışlar mı? Aramızda kalsın ama bu kutlamalara gitmesem daha memnun olurdum. Ama tüm fellahlar oradayken nasıl reddedebilirdim ki?"

"Paşa anlayış göstermezdi. Hele İbrahim hiç."

"Haklısın."

Ricardo içini çekti.

"Yarın da baraj inşaatının temel atma törenine bekliyorlar."

"Evet ama oraya mutlaka gitmek istiyorum. Joseph için."

"Anlıyorum. Endişelenme, onu atlatmaya niyetim yok."

Birden konuyu değiştirdi:

"Şehrazad, işleri bırakmak istiyorum."

Şehrazad, kocasına hayretle baktı.

"Bir süredir bu konuyu düşünüyorum. Saraya bu denli bağımlı olmaktan usandım. Bıçak sırtında yaşamaktan, bana verilecek bir sonraki görevi düşünüp durmaktan bıktım. Mehmed Ali'ye karşı sevgim dostluğum baki ama biraz da kendimi, bizi düşünmenin zamanı geldi."

"Bundan Vali Hazretleri'ne söz ettin mi?"

"Henüz değil. İlk fırsatta söyleyeceğim."

"Dünya başına yıkılmış gibi olacak. Bunu biliyorsun değil mi?"

"Asıl bildiğim şu ki, yeri doldurulamayacak insan yoktur. Bogosyan, Edhem, Artin, Cerisy, hatta Albay Sève

çok değerli insanlar. En az benim kadar Paşa'yı destekleyeceklerine, ona tavsiyelerde bulunacaklarına inanıyorum."

"Ben de aynı kanaatteyim. Ama kabul etmeliyiz ki, bugüne kadar sürdürdüğünüz ilişki oldukça sıradışıydı. Mehmed Ali ile seni birbirinize bağlayan sadece güven duygusu değildi, aranızda gerçek bir sevgi de vardı."

"Sana söyledim: Ona olan sevgim ve dostluğum baki. İstediği zaman beni yanında bulacak. Ama artık uzak bir yere gitmem söz konusu olamaz."

Alçak sesle bir solukta ekledi:

"Kaç yıl daha yaşayacağımı bilmiyorum..."

Şehrazad, parmağını hemen onun dudaklarına koydu.

"Böyle konuşmaktan seni men ediyorum!"

"Ama konuşmak lazım; çünkü kararımın nedeni bu."

Pencerenin ardında ki ışıl ışıl manzarayı gösterdi.

"Buna benzer anların keyfini çıkartmak istiyorum, bu da ancak senin yanında, Saba'da mümkün. Kütahya yolculuğunun bir çılgınlık olduğunu bugün biliyorum."

Şehrazad sessiz kaldı. İçinin ne kadar rahatladığını ona nasıl anlatabilirdi? Yeniden kavuşmalarından beri binlerce kez, durması, bavulları bırakması için yalvarmak gelmişti içinden, kaybolan zamanı telafi etme saplantısı yüzünden bu sözleri söylemeye bir türlü cesaret edememişti. Kuşkusuz bu yüzden tekrar Vali'nin yanında görev almasına karşı çıkmamış, Türkiye'ye giderken ona eşlik etmeyi de bu yüzden kabul etmişti. Navarin'den döndüğünden beri aynı şeyi düşünmediği tek bir gün bile yoktu: Kocası, hiçbir erkeğin veremediği şeyleri vermişti ona. Kendisi, azıcık bile olsa ona karşılığını verebilmiş miydi?

Giovanna'nın o acımasız suçlaması vardı bir de...

"Babamı parmağında çevirmek için kırılganlığından yararlanıyorsun. Aslında gücünü onun güçsüzlüğünden alıyorsun."

Bu sefer, kimse onu kocasını yanında alıkoyduğu için kınayamayacaktı.

* * *

Batmakta olan güneşin altında Kahire, kadınların tiz bir sesle çektikleri zılgıtlarla çınlıyordu. Mukaddem Tepesi'nden Bulak'ın en ücra köşelerine kadar tüm şehir kendini müziğe ve sevinçli bir coşkuya kaptırmıştı. Çölden gelen bedeviler, haykırışlar ve teşvikler arasında Kasaba'dan aşağıya doğru dörtnala iniyorlardı. Kimileri safkan atlarının üzerinde kollarını iki yana açmış ayakta, kimileriyse üzengide tek ayak üzerinde dengede durarak coşkulu kalabalığa maharetlerini sergiliyorlardı.

Sokaklara rengârenk bezler asılmıştı, pencerelerden mendiller sallanıyordu. Kadınlar bile haremlerin gizliliğinden çıkmış, hayranlıklarını haykırıyorlardı.

"İbrahim! İbrahim! Allah seninledir!"

Türklerin korkulu rüyası, Akka'nın muzafferi, Kütahya'nın ve Torosların fatihi, muhteşem bir Çerkes atının üzerinde, ordusunun başında ilerlemekteydi. Babası yüksek rütbeli saray mensuplarıyla birlikte, Kale'nin surlarından ona bakıyordu.

Mehmed Ali'de en ufak heyecan yoktu, kirpikleri bir kez olsun titrememişti, sadece büyük bir gurur içindeydi.

Şehrazad ile Ricardo'ya sordu:

"Siz Hıristiyanlarda, Tanrınızın, oğlundan bahsederken dile getirdiği bir söz yok muydu? Birisi bana söylemişti ama şimdi hatırlayamadım."

Karıkoca hayretle bakıştı.

"Hayır, efendim, ben bilmiyorum," dedi Mandrino.

"Ricardo Bey, senin biraz kâfir olduğundan kuşkulanıyordum zaten. Ama eşinin de öyle olması, işte bu, beni çok şaşırttı. Kutsal Kitap'a hiç mi önem vermiyorsunuz? Böyle bir sözün var olduğunu ben biliyorum!"

"Efendim," dedi Giovanna, "ben biliyorum."

Mehmed Ali ona ihtiyatlı bir bakış attı.

"Seni dinliyorum..."

Giovanna ağır ağır ayeti söyledi:

Hükümdar gözlerini devirdi.

"Pekâlâ, Mandrino'nun kızı... son görüşmemizdeki küstahlığını biraz olsun telafi ettin."

Ricardo, kızına hayretle baktı; ama hiçbir yorum yapmadı.

Tören kıtası, Eski Kahire mahallesindeki Babil Kalesi surlarının arkasında gözden kaybolmuştu. Giovanna bunu fırsat bilip etrafındaki insanları inceledi. Bakışlarını bakanlar, konsoloslar, âlimler üzerinde gezdirdi, sonra gözü Vali'nin sağında duran bir çifte takıldı. Baştan aşağı beyaz muslinden bir çarşafa bürünmüş olan kadının sadece sürme çekilmiş siyah gözleri görünüyordu. Adama gelince, yirmili yaşlarda olmalıydı, buna rağmen suratı sarkmıştı. Gerdanı kat kattı, teni boz bir renk almıştı. Ama ilginç olan, uyandırdığı izlenimdi. Duruşunda, bir tür hainlik ya da zalimlik hissediliyordu.

Giovanna usulca babasına sordu.

Onlar kim?

"Adam, Vali Hazretleri'nin torunu Abbas. Kadın da Nazlı Hanım, büyük kızı. Ona 'Büyük Sultan' diyorlar."

"Ya Said? Neden burada değil?"

"Sana söylediğimi sanıyordum. Said, Fransa'ya eğitime gönderildi. Dün sabah Mahrusa yatıyla yola çıktı."

"Demek iş ciddiydi?"

Küçük şehzadeyi hatırlayınca Giovanna'nın yüreği sızladı. İki büklüm, perişan ve içler acısı vaziyette, direğe tırmanması aklına geldi. O anda mutlu olmasını diledi.

Tören kıtası Kale'nin girişine varmıştı. Biraz sonra İbrahim içeri girecekti, geleneğe uygun olarak attan inecek ve babasına doğru yürüyecekti.

1. Kutsal Kitap, Yeni Ahit, "Matta", 3:17.

* * *

Kalabalığa karışmış olan Corinne Şedid var gücüyle alkışlıyordu, oysa o büyük general hakkında pek az şey biliyordu. Ona sadece, Vali'nin oğlu olduğunu ve zafer kazanmış olarak döndüğünü söylemişlerdi. Aslında Corinne, İskenderiye'den ayrılmanın ve Doktor Dussap ve ailesi tarafından bunca içtenlikle misafir edilmenin verdiği mutluluğu dışa vuruyordu. Clot, onların harika insanlar olduğunu söylerken haklıydı.

* * *

Ziyafet sona ermek üzereydi, ama yemek salonunda hizmetkârlar hâlâ koşuşturuyor, soğuk içecekler, kahve ve tatlı ikram ediyorlardı.

Kötü bir rastlantı eseri kader Giovanna'yı sarkık suratlı genç adamın karşısına oturtmuştu. Onun solunda Albay Sève vardı. Biraz ötede Ferdinand de Lesseps ve Mimaut oturuyordu. Neredeyse Mısırlı kadar Fransız vardı. Sadece albayın yakın çevresinde, Mary, Cadeau, Daumergue ve Caisson adlı kaptanlar bulunuyordu. Sofrada ayrıca Cerisy, Doktor Clot ve birkaç yıl önce Vali'nin Avrupa'da gemi inşa ettirmesine aracılık etmiş olan Livron vardı; Besson tümamiralliğe atanmıştı; Doktor Dussap bir süredir ordunun sağlık hizmetlerinden sorumluydu. Başka Fransızlar da vardı. Ama en beklenmedik davetli kuşkusuz Charles Lambert'di. Ne Enfantin, ne Fournel ne de grubun başka bir mensubu davet edilmişti. Belli ki Saint-Simon'cu, Nil Deltası'nda yapılacak barajın plan ve taslaklarının hazırlanmasına yardımcı olduğu için Linant tarafından tavsiye edilmişti.

"Mandrino Bey," dedi Albay Sève. "Biliyor musunuz, kızınız size çok benziyor."

"Nasıl benzemesin ki? Benim kızım."

"Annesinin manevi değerlerini de almış olmalı."

"Doğru değil!" dedi Vali buruk bir alaycılıkla. "Sadece kusurlarını almış."

"Efendim," dedi Sève kibarca, "biraz sert davranmıyor musunuz?"

"Albay," diye araya girdi Şehrazad, "siz ki Vali Hazretleri'ni çok iyi tanırsınız, onun sertliğinin çoğu zaman sevgi ifadesi olduğunu bilmeniz gerekir."

Mehmed Ali'ye doğru eğildi:

"Haksız mıyım, haşmetlim?"

Cevap yerine, Paşa elini üzüm salkımına daldırdı.

"Hanımefendi," dedi Sève, "yedi yıl önce, o umutsuz arayış içinde Epidavros köyüne gelişinizi hatırlıyorum. Herkes başaramayacağınızı düşünüyordu, ama başardınız. Bunu söylemeye fırsat bulamamıştım, ama size hayran oldum."

"Dostum Sève'in hakkı var," diye tasdik etti İbrahim. "Ne Asklepios efsanesi, ne başarısızlık korkusu sizi yolunuzdan döndürmedi."

Birdenbire dönüp Giovanna'ya hitap etti.

"Gerçekten olağanüstü bir annen var."

"Elbette, efendim. Vali Hazretleri'nin de ima ettiği gibi ben onun silik bir kopyasıyım."

Şaka yapar gibi bir tavır takınmıştı, ama herkes onun ciddi olduğunu fark ediyordu.

"Hadi ama, küçükhanım!" diye atıldı Sève. "Vali Hazretleri latife yaptı. Ben tek kelimesine bile inanmadım."

"Oysa kesinlikle doğru, Albay. Çok yerinde olarak belirttiğiniz gibi, herkes başaramayacağını düşündüğünde bile annem başarılı olur. Benim içinse bunun tersi geçerli. Üzüntümü anlayabiliyor musunuz?"

Şehrazad'a doğru eğildi:

"Öyle değil mi, anne?"

"Hayatım, tek söyleyeceğim şu ki, ruhunun derinliklerinde acı çekme arzusu taşıyan biri, er geç acı çekmek için bir gerekçe bulur. Herkes bilir; acı, delilerin cennetidir."

Hiç ara vermeden konuşmasını sürdürdü; ama bu kez Sève'e hitap etti:

"Albay, bunca yıldan sonra Kahire'ye dönmek sizde nasıl bir etki yaptı?"

"Gerçek bir mutluluk, hanımefendi. Ne Suriye ne de Mora Mısır'a olan özlemimi giderebildi. Şehzade'nin yanında savaşmaktan gurur duysam da, her zafer beni sevince boğsa da, sevdiğim insanları çok özledim. Bir an önce onlara kavuşmak istedim."

Bir an için sustu.

"Söz açılmışken önümüzdeki hafta evimde bir davet veriyorum. Bize katılma şerefini bahşeder misiniz?"

Mandrino kibarca teşekkür etti.

"Çok naziksiniz, Albay, ama programım buna müsait olacak mı, bilmiyorum."

Sève ısrar etti.

"O akşam Şehzade Hazretleri İbrahim Paşa onur konuğumuz. Gelmeye çalışın. Mutlaka sizi aramızda görmek istiyoruz, elbette eşinizi de."

"Ya ben?" diye Giovanna aniden sordu.

"Albay gırtlağını temizledi.

"Tabii ki, küçükhanım. Memnun olurum."

"Müsterih olun, kimsenin huzurunu bozmam. Toplumda nasıl davranmak gerektiğini biliyorum."

Ricardo'nun tepkisi gecikmedi.

"Belli ki daha öğreneceğin şeyler var. Birincisi, yerini bilmek."

Genç kız hırsla babasına döndü. Tam karşılık vermek üzereydi ki, Ricardo'nun bakışları ona engel oldu: Öfkesini tutuyordu ama son derece tehditkâr bir ifadesi vardı.

Neyse ki, sarkık suratlı adamın sözleri, havayı değiştirdi.

"Söyleyin, Albay Süleyman, sanıyorum davetinizde pek çok vatandaşınız hazır bulunacak."

Sève'e özellikle Arapça adıyla hitap etmişti.

"Elbette, Abbas Bey."

Genç adam, koltuğunda hiç de zarif olmayan biçimde kıpırdandı ve soğuk bir sesle devam etti:

"O zaman, kapitülasyon şartlarını kötüye kullanma-

maları için cemaatinizi biraz olsun ikna etmeye çalışır mısınız?"

Sève şaşırmış gibiydi.

"Kötüye kullandıklarım mı düşünüyorsunuz?"

Mehmed Ali'nin torunu, kasten kararsız bir ifade takındı.

"Orada burada dedikodular dolaşıyor."

"Dedikodu hakkında ne denir bilirsiniz: Dedikodu çıkarılır, yankı onu tekrarlar. Yankı kadar aptalca bir şey yoktur."

Genç adam, Fransız'ın imasını fark etmiş miydi, yoksa anlamazlıktan mı gelmişti? Başını havaya kaldırmakla yetindi ve tekrar sessizliğine gömüldü.

Gerginlik azaldı. Akşamın devamı daha sakin bir havada geçti. Birkaç sefer Şehrazad, kızıyla göz göze gelmek istedi; ama tatsız olaydan sonra Giovanna gözünü tabağından ayırmamıştı.

Son kahve de ikram edildikten sonra, Mehmed Ali ayağa kalktı.

"Gelin!" diye konuklarına seslendi. "Şenlik fişekçilerimiz, Kahire semalarını tutuşturup oğlumun zaferini kutlayacak!"

Biraz sonra tüm davetliler, Kale'nin taraçalarından birinde toplandılar.

Hükümdar müşfik bir tavırla elini İbrahim'in omzuna koydu.

"Gel, oğlum... Bu şehir sana ait. Yarın sıra Mısır'a gelecek, bütünüyle."

Cümlesini tam bitirmişti ki, gökyüzünün bir köşesi tutuştu. Şenlik fişekleri atılmaya başlamıştı. O andan itibaren, ortalığı gündüz gibi aydınlatan rengârenk ışık demetlerinin altında yıldızlar gözden kayboldu.

* * *

Uykuya dalan Kale'nin salonunda Mehmed Ali, çubu-

ğundan birkaç nefes çekip boğuk bir sesle konuştu:

"Oğlum döndü, Ricardo. Fethettiğim yerleri korudum, sevinmek için pek çok nedenim var ama sevinemiyorum."

Saatin çok ilerlemiş olmasına rağmen Venedikliyi özel dairesine götürmüştü. Birkaç dakika sonra İbrahim de yanlarına gelmişti.

Alçak bir masanın üzerine konulmuş som gümüşten bir sininin etrafına üçü de bağdaş kurup oturmuştu. Pencerenin yanındaki köşede hâlâ yanmaya devam eden mangaldan buhur kokulu dumanlar yükseliyordu.

"Sevinemiyorum, çünkü biliyorum ki, yaşlanmakta olan omuzlarıma çöken ağırlığı taşımakta zorlanacağım."

"Efendim," dedi Ricardo, "siz altmış beş yaşındasınız, ben sizden üç yaş daha büyüğüm."

"Evet, ama sen bir imparatorluğun başında değilsin."

"Omuzlarınıza çöken ağırlıktan söz ettiniz. Ne zamandan beri zafer, bir yük oldu."

Paşa, çubuğunun oğluna doğru uzattı.

"Söyle ona İbrahim. Bundan böyle Mısır'ın içinde bulunduğu durumu ona anlat."

"Otuz yıldan uzun bir zamandır gerek insan gerek para açısından tüm kaynaklarımız orduya ve donanmaya harcanıyor. Otuz yıldır savaştayız. Kimi kez Bâbıâli'ye karşı, kimi kez onun adına giriştiğimiz bu uzatmalı savaş servetimizi kuruttu. Bu koşullar devam ederse bir yıla kalmaz hazine tükenir. Bugün itibarıyla orduya üç aylık ücret borcumuz var. Bu kadarla da kalsa iyi. Haritaya bakmak yeter: Mısır imparatorluğu, İskenderiye'den Küçük Asya'ya kadar uzanıyor. Hangi devlet böylesine geniş toprakları, bu kadar yaygın sınırları koruyabilir ve bir orduyu sürekli savaşa hazır durumda tutabilir?"

"Bu durumda efendim, ne sizin ne de babanızın seçme şansınız var."

"Biliyorum!" diye bağırdı Mehmed Ali. "Cesaretimi toplayıp Mısır'ın bağımsızlığını ilan etmem lazım."

"Haklısınız, Vali Hazretleri."

"Ayrıca," diye ekledi İbrahim, "dikkate almamız gereken yeni bir husus var, bunu öngörmemiştik. Bir süredir Mısır'da milliyetçi duygular uyandı ve giderek somut bir niteliğe bürünüyor. Daha dün, babam bir ulema heyetini kabul etti, ona sabırsızlıklarını bildirmişler ve destek vaat etmişler. Bu kanun bilginlerinin genellikle bizim tedbirlerimize karşı çıktıkları göz önüne alındığında, bu girişimin değeri ortaya çıkar."

"Mutlaka. Bu yeni vatanperverleri önemsemezseniz, onların eleştiri oklarına maruz kalırsınız."

Ricardo, gözlerini Mehmed Ali'ye dikti.

"Vali Hazretleri, bağımsızlığınızı ilan etmek en tabii hakkınız. Yakın zamana kadar Yunanistan, bir Osmanlı eyaleti değil miydi? Bugün özgür bir ülke. Cezayir'in üzerinde Sultan aynı haklara sahip değil miydi? Oysa Fransızlar, Cezayir'e çıktıklarından beri Kral Louis-Philippe, Bâbıâli'nin o ülke üzerindeki hükümranlık haklarını tanımıyor. Cezayir, bir Fransız toprağı oldu. Her açıdan haklı olan böyle bir karara büyük devletler neden karşı çıkacak ki?"

"Neden mi? Çocuk olmayın, Ricardo! En az benim kadar iyi biliyorsunuz ki, en zorlu, en aşılamaz engel, büyük devletlerin onayı! Her zaman dünyayı bir dörtlü yönetmiş ve evrensel ahlakı onlar tanımlamış. Kendi menfaatlerine göre, bir gün önce aşağılık gördükleri bir durumun, ertesi sabah şerefli olduğuna karar veriyorlar."

"Sizde buna göre davranın, efendim."

İbrahim, Ricardo'yu destekledi.

"Şunu bilin ki, bugünkü kadar elverişli bir durum bir daha bulamayabiliriz. Ordularımız, İstanbul'un birkaç mil ötesinde yatıyor. Suriye, Sudan ve Arabistan bizim hâkimiyetimizde. Bir fatih olarak bu gerçeğin gerektirdiği unvanı alın, Batı'nın siyasetine aldırmayın, kararlı bir hareketle tacı başınıza koyun! Göreceksiniz, ne kılıç ne de diplomasi onu indirebilecek!"

Mehmed Ali birkaç kez derin derin nefes aldı, salonda onun hafifçe boğuk nefesinden başka bir ses duyulmadı.

"Önce büyük devletlere yazılı bir talepte bulunacağım. Sonra onların temsilcileriyle görüşeceğim."

"Beni bağışlayın, efendim ama bu büyük bir hata olur. Cesaret göstermediğiniz bir şeyi pazarlık yoluyla elde etmeye kalkışmak, başarıyı imkânsız kılar; bütün gerekçeler lehinize olsa bile. Oğlunuz haklı. Bir filozofun şu sözünü tekrarlamama izin verin: 'Zamanında kabul etmediğiniz şeyi, sonsuzluk size bir daha sunmayacaktır.'"

Hükümdar cevap vermedi. İçten içe müthiş bir çatışma yaşadığı belliydi.

"Mandrino Bey, haklarımdan öylesine eminim ki, bağımsızlığımı bu dünyada ilan etmezsem öbür dünyada ilan edeceğim..."

26

Giovanna, yüzünü yastıklara gömmüş, bedenini sarsan hıçkırıkları bastırmaya çalışıyordu. Kendinden nefret ediyordu. Ölmeye cesareti olsaydı, babası gibi o da ölümden dehşet duymasaydı, hiçliğe doğru güle oynaya giderdi.

Etrafındakilere iğnesini batırmak için derinden gelen ani bir ihtiyaç hissettiğine göre, nasıl bir şeytan vardı içinde? Yine ve daima onu yöneten, içindeki ikinci benliğiydi. Kabaca, onu harekete geçmeye zorlayan, ordularını ileri süren o kör zorbanın karşısında süngüsü düşüyordu. Yüreği paramparça oluyor, geriye sadece küller kalıyordu.

Oysa o canavarı etkisiz hale getirmeye gayret etmişti. Gül Çiftliği'ndeki o günden beri galip geleceğine bile inanmıştı. İşte şimdi her şeye yeniden başlamak gerekiyordu; tabiatın iyilikten çok kötülük tohumları ektiği şu insanlardan olmalıydı.

Sevgili oğlum budur. Ondan hoşnudum.

Bu cümleyi hatırlaması tesadüf değildi, zaten İncil'den ezberinde kalan tek cümle de buydu. Onu ilk kez din dersinde öğrenmişti; on bir yaşına bastığı günlerde. O zamandan beri babasının ona bu sözleri söyleyeceği günü beklemişti. Tüm geçen yıllar boyunca o ümitle uykuya dalmıştı, ta ki Ricardo'nun Gül Çiftliği'nin anahtarlarını ona teslim

etme kararının bu rüyayı mümkün kılışına kadar.

Ama rüyalar çok kırılgandır, ihaneti kaldırmaz.

Delice bir öfkeyle yastıkları yumrukladı. Dudakları aralandı. Ta derinlerinden bir çığlığın yükseldiğini hissetti, yaralı bir hayvan çığlığıydı bu. Evde tek başınaydı, herkes barajın temel atma törenine gitmişti. Onu duyacak kimse yoktu. Çığlığı atmaya hazır vaziyette yatağında doğruldu ama ağzı açık kaldı; tıpkı havasızlıktan boğulan biri gibi.

* * *

Linant'ın, Joseph'in ve onların Saint-Simon'cu ortaklarının kararıyla, baraj şantiyesi "İnek Kursağı" denilen bölgede kurulmuştu. Daha şimdiden küçük bir çadır köyü oluşturan çadırların cansız gölgeleri ot ve palmiye öbekleri boyunca uzayıp gidiyordu, oradan birkaç adım ötede tanrı-nehir akışını sürdürüyor, müthiş bir horgörü içinde insanların koşturmalarına ilgisiz kalıyordu. Şu ölümlüler, dizginlenemez olanı ehlileştireceklerini mi sanıyorlardı?

O gün şenlik günüydü, çünkü deha eserinin ilk taşını koyacaklardı. Her yanı bayraklarla donatılmış görkemli bir tekne, devlet erkânını getirdi, aralarında Albay Sève, Vali'nin temsilcisi Edhem Bey, Ferdinand de Lesseps, Ricardo ve Şehrazad da vardı.

Kampın ortasına kurulmuş büyük sofranın başköşesinde Fransa konsolosunun armağanı olan Burgonya, Provence ve Champagne bölgelerinin şarapları duruyordu. Ateşin üzerinde şişlere geçirilmiş av hayvanları kızarıyordu. Derme çatma bir gölgeliğin altında Arap çalgıcılardan oluşan bir orkestranın büyük bir gayretle çalmaya uğraştığı parça *La Marseillaise* olmalıydı.

"Tebrik ederim, Mösyö Enfantin. Şöleniniz çok başarılı."

Saint-Simon'cuların önderi, Linant'la yaptığı hararet-

li tartışmaya ara verip iltifatı yapan kişiye teşekkür etti.

"Beğendiğinize memnun oldum, Edhem Bey. Önemli bir gün bu."

"Vali Hazretleri katılamadığı için üzüntülerini bildirdi. Devlet işleri ne yaparsınız... Anlayacağınızdan eminim."

"Elbette. Ama siz buradasınız. Sizin şahsınızda Vali Hazretleri'ni ağırlıyoruz."

Edhem, bu ifade karşısında duygulanmış göründü. Linant söz aldı:

"Affınıza sığınıyorum. Ciddi meseleleri konuşmanın sırası değil, biliyorum; ama size ilettiğimiz son teklifler hakkında bir gelişme var mı?"

Hemen ekledi:

"Emin olun, Edhem Bey, Mösyö Enfantin'in önerdiği değişiklikler herkesin yararına; en önemlisi de, Vali Hazretleri'nin şanına şan katacak."

Vali temsilcisi sıkıntıyla yüzünü buruşturdu.

"Talep ettiğiniz şeylerin uygulanması olanaksız. Raporunuzu dikkatle okudum. İyi niyetli olduğunuza kuşku yok, ama ülkenin geleneklerini bir günde değiştiremeyiz."

"Beyim, geleneklere saygımız var, onlar bir milletin ruhudur. Ama zorunlu çalışmayı böyle tanımlamak mümkün mü? Bu uygulamayı insanlık dışı ya da en hafifinden faydasız gördüğümü söylersem, bana kızmayın. İşçilere bir yevmiye verilmesini, doğru dürüst beslenmelerini, ailelerinden ve topraklarından koparılmış zavallı fellahların yerine asker çalıştırılmasını istemek; tüm bu talepler, insani koşullarda yaşamaya duyulan en temel saygı ifadesidir."

Linant, Saint-Simon'cuların önderinin tarafını tuttu.

"Tüm samimiyetimle Mösyö Enfantin'in haklı olduğuna inanıyorum. Kararınızı bir kez daha gözden geçiremez misiniz?"

Edhem Bey'in yüzü asıldı.

"Deneyeceğim, Mösyö de Bellefonds. Ama size söz vermiyorum. Buna mukabil barınakların betondan olması ve şantiyeye bir hastane yapılması hususunu Vali'yle görüştüm. Olumsuz bakmadı."

"İşte bir adım atıldı bile. Size tüm kalbimle teşekkür ediyorum."

"Yine de diğer konuları düşünün," diye ısrar etti Linant. "Sizi temin ederim ki bu değişiklikler, çalışmaların verimliliğini artıracak."

Edhem Bey, onaylama kabilinden birkaç söz etti.

"Artık yanınızdan ayrılmalıyım. Gidip Albay Sève'i tebrik etmem gerekiyor. Bilmem duydunuz mu, Vali Hazretleri ona paşa rütbesi bahşetti."

Edhem Bey uzaklaşırken Enfantin mahzun bir sesle konuştu:

"Çok yazık!"

"Durun bakalım! Umutsuzluğa kapılmayın. Sonunda galip geleceğiz. Er ya da geç bu zorunlu çalışma uygulaması lağvedilecek."

"Esas sorun o değil."

Şantiyeyi işaret etti.

"Bu serüvene katkıda bulunmaktan gurur duyuyorum. Ama aynı zamanda, bu güzel örgütlenmeden, başka bir proje de yararlanabilirdi, diye düşünmekten de kendimi alamıyorum."

"Kanal mı? Hâlâ onu düşünüyorsunuz."

"Evet, Linant, her şeyden çok. Size bir sır vereyim: Birkaç yoldaşımla birlikte Süveyş bölgesine gidebilmek için Vali'den bir ferman istedim. Sève, yolculuk için gerekli kumanya ve çadırları tedarik edeceğine söz verdi."

Linant şaşırdı. "Albay mı? Nasıl olur?"

"Grubumuza büyük bir saygı besliyor, bize yardım etmeyi kendiliğinden teklif etti, varın siz düşünün."

"Sonuçta, Mısır'da pek çok insanı etkilediniz. Sève, Mimaut, Lesseps ve tabii ki ben... Sanıyorum, bu kadarını tahmin etmiyordunuz."

Enfantin, düşünceli bir tavırla devam etti:

"Sizi şaşırtacağım. Ne kadar önemli olursa olsun, bu barajın, dünya üzerinde bir İskender'in, bir Caesar'ın ya da bir Napoléon'un savaşlarına eşdeğer bir eser olduğunu düşünmüyorum."

"Haklı olabilirsiniz ama barajı ilk adım olarak görmek gerekir."

"Büyük bir adım olduğunu kabul ediyorum, ama 'sanayinin medarı iftiharları' arasında yer almıyor henüz. Fazla bencil, düpedüz millî bir niteliği var.

Bir an için sustu.

"Mehmed Ali, doğa güçleriyle mücadele tarihine şanlı bir sayfa yazdırabilecek mi? Bundan şüphe duymaya başladım. Buna mukabil, emin olduğum bir şey var, başka herhangi bir hükümdardan daha güçlü biçimde bu şanın gelişini hazırlıyor. Fransa'dayken bu kanaate vardığım için Mısır'a geldim ve şimdi de bu barışçıl şanı hazırlayan büyük adamın ordusunda gönüllü olarak çalışıyorum."

"Sizi yücelten bir davranış, Mösyö Enfantin. Kanal meselesine dönersek, onun gerçekleşeceğine dair inancımı kaybetmedim. Er ya da geç o projenin gün ışığına çıkacağına eminim."

"İnşallah... Ne olursa olsun, bu yönde mücadele vereceğim, tüm güçlüklere, kuşku duyan herkese karşı duracağım."

Kalabalığın kümelendiği küçük masalara doğru ilerledi.

"Gelin dostum. Diğerlerinin yanına gidelim."

"Sizi Bay Enfantin'le tanıştırayım," dedi Joseph annesiyle babasına.

"Hanımefendi, bu denli başarılı bir gencin annesiyle tanışmaktan şeref duydum."

Sonra Mandrino'nun karşısında saygıyla eğildi.

"Mösyö de Lesseps bana sizden ve Vali Hazretleri'nin üzerindeki etkinizden çok söz etti."

"Konsolos yardımcısı çok abartmış. Sadece zayıf kişiler etki altında kalır. Tahmin edersiniz ki, Mehmed Ali için böyle bir durum söz konusu olamaz."

"Elbette. Fakat, sizin tavsiyelerinizdeki bilgeliği de değerlendirdiğine eminim."

"Babam kadar etkim olsun isterdim," diyerek iç geçirdi Joseph. "O zaman belki de Paşa'yı Süveyş kartını oynamaya ikna edebilirdim."

"Belki de zaman, bizim lehimize çalışır. Mösyö de Bellefonds biraz önce bizim iddialarımızı destekleyenlerin sayısının arttığından söz ediyordu."

"Kesinlikle haklı. Kız kardeşimin bile kimi söylemlerinizin cazibesine kapıldığını itiraf etmeliyim."

"Şaşırmadım. Bize katılan kadınların sayısı giderek artıyor. Kanaatimce, ileriki yıllarda bu hareket giderek yaygınlaşacak. Bu kaçınılmaz."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?" diye sordu Ricardo.

"Çok basit, artık kadınlar susturulmuş olarak yaşamak istemiyorlar. Onlara söz hakkı vermenin zamanı geldi. Bu kapalı hayattan ne denli acı çektiklerini anlamak için Saint-Simon'cu kız kardeşlerimizin sözlerini okumak ve dinlemek yeter. Kadınların özgürleşmesini sağlamadan, yeni ve güzel bir şeylerin gerçekleşmeyeceğini ilk önce kadınlar söylüyor."

Ricardo esnemesini bastırdı.

"Evet, anlıyorum... En başta da cinsel özgürlük geliyor."

"Neden olmasın? Aşk herkes için değil mi? Cennet'in kapıları o sayede açılmıyor mu?"

Venedikli, düşünceli bir tavırla gözlerini yere dikti.

"Beyefendi, bu özgürlüğün kadınları daha yüce ya da daha mutlu kılıp kılmayacağını bilmiyorum. Tek dileğim, onlara sunacağınız bu cennetin, ağızda bir cehennem tadı bırakmaması."

Joseph, konuyu değiştirmenin uygun olacağını düşündü.

"Mösyö Fournel'i göremedim. Umarım hasta değildir?"

"Ne yazık ki, Mösyö Fournel, Suriye'ye gitti. Kişisel nedenlerden dolayı baraj inşaatında görev almak istemedi."

"Çok yazık..."

Mandrino kısa bir sessizliği fırsat bildi:

"Çok aydınlatıcı da olsa üzülerek bu sohbeti keseceğim ama...–üzerleri yiyeceklerle dolu küçük masaları işaret etti– Fransa'da dendiği gibi, 'Açlık ferman dinlemez.'"

Oğluna gizlice işaret etti ve Şehrazad'ı çekip götürdü.

Birkaç adım atmışlardı ki, Şehrazad şöyle dedi:

"Asık yüzüne ve kaba denebilecek kaçış tarzına bakılırsa Mösyö Enfantin'in fikirlerini pek tasvip etmiyorsun."

Venedikli cevap olarak homurdandı.

"Sizin bu kadar eski kafalı olduğunuzu bilmiyordum, Segnor Mandrino! Ona karşı biraz önyargılıydım, kabul ediyorum, ama bugün kanaatim oldukça değişti. Savunduğu fikirlerin hepsine saçma demek mümkün değil."

Ricardo zınk diye durdu.

"Ciddi olamazsın değil mi? İddiaları tümüyle saçmalık!"

"Hepsi değil. Bana bak. Mısır gibi bir ülkede geleneklere boyun eğseydim hayatımda yaptıklarımın ne kadarını gerçekleştirebilirdim? Ezilen kadınlardan kaçı her şeye ve herkese karşı durarak Gül Çiftliği'ni ayağa kaldırabilirdi? Onlardan kaçı gece yarısı Vali'nin odasına dalıp ondan bir kararname yayınlamasını talep edebilirdi? Şu Mora yolculuğundan söz bile etmiyorum... Sadece yerleşik kurallara aldırmayan bir kadının kalkışabileceği bir çılgınlık. Aslına bakılırsa belki de sen zamanından önce dünyaya gelmiş bir Saint-Simon'cuyla evlendin."

Gücenen Ricardo meydan okur gibi konuştu:

"Dikkat et, ben de onların fikirlerini benimseyebilirim. Anlatılanlara bakılırsa, kadınları oldukça serbestmiş."

Beklenenin aksine Şehrazad hiçbir tepki vermedi. Dikkati başka yerdeydi. Onlara doğru ilerleyen koyu kızıl saçlı genç bir kıza bakıyordu.

"İyi günler. Size yiyecek ikram edebilir miyim?"

"Memnuniyetle."

"Ne seversiniz? Kızarmış güvercin? Bir dilim koyun eti?"

"Bir dilim koyun eti olur."

Ricardo, Şehrazad'a sordu.

"Senin bir tercihin var mı?"

Şehrazad duymamış gibiydi. Ricardo tekrar sordu.

"Aynısı olsun. Bir dilim koyun eti."

Genç kız zarif adımlarla tekrar masaya doğru gitti.

"Ne oluyor?" diye endişeyle sordu Ricardo. "Dalgın gibisin."

"Şuradaki kim?"

"Kimden söz ediyorsun?"

"O genç kızdan, şuradaki..."

Parmağıyla işaret etti.

"Ne bileyim? Servise yardım ediyor olmalı."

"Tuhaf."

Ricardo hiçbir şey anlamamıştı.

"Şu benzerlik. Aynı burun, yanağındaki o aynı ben. Ablamın kopyası."

"Samira'nın mı?"

"Evet. Otuz yaş genci."

"Demek öyle..."

Ricardo omuz silkti ve başka bir konu açtı. Şehrazad, Vali'nin son kararlarını anlatan Ricardo'yu dalgın dalgın dinlerken genç kız tekrar önlerinde belirdi.

"İşte," dedi iki tabak uzatarak. "Afiyet olsun."

Tam dönmüş gidiyorken Şehrazad ona seslendi.

"Küçükhanım, adınızı öğrenebilir miyim?"

"Adım Corinne."

"Saint-Simon'culardan mısınız?"

"Evet."

Corinne, bunu itiraf etmekten rahatsız olmuş gibi, ekledi:

"Yani... öyle sayılır."

"Size bir sır vereyim," dedi Mandrino şakacı bir edayla. "Bir ikiziniz var, biliyor musunuz?"

"Ya?"

Corinne şaşırmış göründü.

"Eşim sizi ailesinden birine çok benzetti."

"Kime?"

"Ablasına. Dediğine göre ona tıpatıp benziyormuşsunuz."

Kapıldığı ani heyecan yüzünden Corinne'in yüzü seğirdi.

"Umarım sizi kırmadım."

"Hayır... hayır, kesinlikle."

Corinne, kendini gülünç hissediyordu. Neden kalbi

yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu? Sadece bir tesadüf olabilirdi bu.

"Uzun zamandan beri mi Mısır'dasınız?" diye sordu Şehrazad.

"Yaklaşık altı ay oldu..."

"Fransız'sınız elbette."

"Sevgilim," diye kibarca ikaz etti Mandrino. "Biraz fazla soru sormuyor musun?"

Venediklinin ikazını duymazlıktan gelen Corinne, kesik kesik cümlelerle yanıtladı.

"Yarı Mısırlıyım. Annem Gize'de doğmuş. Fransız seferi döneminde Fransa'ya gitmiş. Babam Bonaparte'ın ordusunda subaymış..."

Cümlesini tamamlayamadı. Karşısındaki kadının yüzü bembeyaz olmuştu.

Hayır, bu mümkün değildi...

Corinne birdenbire güneşten yayılan sıcaklığın dayanılmaz olduğu duygusuna kapıldı. Zihninde iki çehre birbirine karışıyordu; annesinin yüzü ve karşısında duran kadının yüzü. Yüzün ovalliği, dudakların kıvrımları. Benzerlik inkâr edilemezdi, ayrıca kesinlikle tanıdık gelen şu hava vardı.

"Gel... gel buraya, Şedid kızı."

Bu sözleri duyduğu anda, titreyerek ona doğru uzanan kolları gördü.

Kuşkuya yer kalmış mıydı?

Usulca Şehrazad'a sarıldı. Teninin temasında, kokusunda nihayet sığınacak limanı bulduğunu anladı.

27

"Giovanna. Seni, Corinne Şedid'le tanıştırayım... kuzinin."

Hayretten ağzı açık kalan Giovanna, yabancıyı selamlarken sorgulayan bakışlarla annesiyle babasına bakıyordu. Joseph'in yüzünde güller açıyordu.

"Oturalım," dedi Venedikli. "Daha rahat konuşuruz."

Salona girdiler. Ricardo lambaları yaktı ve divana oturdu.

"İnanılmaz..." diye tekrarladı Joseph.

Şantiyede annesiyle babası onu Corinne'le tanıştırdığından beri üçüncü kez aynı lafı söylüyordu. Üç hafta önce konsolosluğun avlusunda karşılaştığı yabancı kadının Şedid ailesinden olduğu aklına gelir miydi? Kendi kuziniydi hem de!

"Mösyö de Lesseps'e söylemiştim! Bana tanıdık geldiğinizi söylemiştim!"

Bu sözler üzerine Corinne, utangaç bir ifadeyle gülümsedi.

"Bana da açıklasanız," diye rica etti Giovanna. "Anlamak istiyorum."

"Uzun bir hikâye," diye başladı Şehrazad. "Otuz yıldan fazla oldu... Fransız seferi dönemiydi."

Bir peri masalı gibi, Samira'nın hayatını anlattı, zaman zaman duraklayıp genç kızdan birkaç ayrıntı öğren-

di, sonra hikâyeye devam etti. Sonunda en can alıcı noktaya, baraj şantiyesindeki o karşılaşmaya geldi ve şöyle noktaladı:

"Kimse bana Tanrı yok demesin."

"Ne diyorsun?" diye sordu Ricardo Giovanna'ya. "Ne düşünüyorsun tüm bunlar hakkında?"

"Ağabeyimin sözlerini tekrarlıyorum: İnanılmaz! İnanılmaz, ama her şeyden öte, çok sevinçli bir durum."

Yapmacıksız, samimi bir biçimde duygularını ifade etmişti.

"Çocuklar," dedi Şehrazad, "şu andan itibaren Saba'da artık dört kişi değil, beş kişi olacağız."

Corinne'in elini tutup sevgiyle sıktı.

"Artık kendi evindesin."

"Size teşekkür ediyorum, hanımefendi. Ama..."

Şehrazad haykırdı:

"Hanımefendi mi? Duydunuz mu? Sen benim ablamın kızısın, Corinne. Benim kanımdansın! Bana nasıl hitap edersen, et ama lütfen 'hanımefendi' deme. Ne diyordun?"

"Sizin iyiliğiniz karşısında çok duygulandım ama ötekiler var... Mesela arkadaşım Judith Grégoire, size ondan söz ettim, sonra fakültedeki derslerim var. Ayrıca biraz para kazanmam lazım."

"Para mı? Sen neden söz ediyorsun. Bir Şedid kızı çalışmaz! Fransa'da nasıldır bilmiyorum; ama burada kadınların hayatlarını kazanmaktan daha başka görevleri vardır."

"Kadının özgürleşmesi konusunda geriden geliyoruz," dedi Ricardo gülerek filozof edasıyla.

"Ötekiler," dedin, "Saint-Simon'cu arkadaşlarından mı söz ediyorsun?" diye sordu Şehrazad.

Corinne tasdik etti.

"Bu da şunu gösteriyor ki," dedi Ricardo, "sen," –neredeyse, "bu insanlar," diyecekti ama düzeltti– "bu gruba gerçekten bağlısın."

"Daha doğrusu, onlara karşı kendimi borçlu hissediyorum. Sonuçta, onların sayesinde Mısır'a gelebildim.

Annem öldükten sonra, onlar bana evlerini, sofralarını açtılar."

"Ama karşılığında çalışıyordun! Çamaşır ve ev işlerinde yardım ettiğini sen söylemedin mi?"

"Doğru."

"O zaman? Kendini borçlu hissetmene gerek olmadığını düşünüyorum. Ama," –Ricardo hafifçe tereddüt etti– "belki de onlar gibi yaşamak istiyorsun?"

Corinne sinirli bir hareketle ellerini kavuşturdu.

"Size bir sır verebilir miyim?"

Sesinde hafif bir kaygı vardı.

"Saint-Simon'cularla aramda hiçbir müşterek yan yok."

Bu itiraf herkesin içini rahatlatmıştı, açıkça görünüyordu.

"Başlangıçta, kendimi sahiden de onlara yakın hissettim. Doğrusu, cömertlikleri, merhametleri, dünyayı iyileştirme arzuları beni etkiledi. Ama sonra durum değişti. Şu 'yeni Hıristiyanlık' kavramı beni rahatsız etti, şu Mesih-Kadın masalı, Peder'in yapmamızı illa ki istediği şu zoraki itiraflar..."

"Peder mi?" derken yerinden sıçradı Şehrazad. "Hangi peder?"

"Hareketin önderi Mösyö Enfantin'e böyle hitap ediyorduk."

Yüzlerde beliren şaşkınlık ifadesi üzerine biraz daha açıklama yapma gereğini hissetti:

"Biliyorum, ben de bu hitap şeklini yersiz buluyordum. Ayrıca kimi kadınların davranışı da uygunsuzdu."

İçini çekti.

"İşte bu yüzden size grupla aramda hiçbir müşterek yan yok," dedim.

"Öyleyse, sorun nedir?"

"Sorun yok," dedi Şehrazad. "Yalnız olduğun dönemde, seçme şansın yoktu. Artık bir ailen var. Dünyada bundan daha önemli ne olabilir?"

"Gerçekten de sizinle birlikte kalabileceğimi mi düşünüyorsunuz?"

"Corinne," diye beklenmedik bir kararlılıkla araya girdi Giovanna, "bunu ben istiyorum."

Karşısındakinin şaşkınlığı üzerine, ekledi:

"Her zaman bir kızkardeşim olsun isterdim. Sen istemez miydin?"

İstemek mi? Bunun eksikliğinin kendisine ne kadar acı verdiğini nasıl söyleyebilirdi? Bütün o yabancı yüzlere karşı ne kadar ilgisiz kaldığını nasıl söyleyebilirdi? Samira'nın ölümünden beri sadece bu dakikayı beklediğini nasıl açıklayabilirdi?

"Kalıyorum," diye mırıldandı, heyecandan boğazı düğümlenmişti. "Size çok ihtiyacım var..."

Bir köşede sessizce oturan Joseph, gözlerini ondan ayıramıyordu.

* * *

İskenderiye, tersane, Şubat 1834

Tersaneye yukarıdan bakan setin üzerinde Mehmed Ali'nin oldukça sinirli bir hali vardı. Birkaç adım yürüdü; sonra tekrar, İngiltere'nin yeni başkonsolosu Albay Campbell'in yanına döndü.

"Anlamıyorum, bu inat da neyin nesi? Bu yıkıcı tavrın sebebi ne? Fransa, bağımsızlığımı tanımaya hazır, siz neden karşı çıkıyorsunuz?"

"Lord Palmerston'un kabinesi..."

"Lord Palmerston! Ondan söz edelim öyleyse! Dört yıldır Dışişleri Bakanı, ama ülkenizin siyaseti hiç bu kadar sert, bu kadar uzlaşmaz olmamıştı!"

"Efendim, ülkesinin menfaatlerini koruduğu için onu kınayabilir misiniz?"

"Azizim Albay Campbell, ülkesinin menfaati başka milletleri küçümsemesini mi gerektiriyor? Bana bakın. Yaşlı bir adamım. Başımıza bela olan bu paşadan yakında

kurtulacaksınız. Tüm istediğim, ölmeden önce ailemin geleceğini güvenceye almak. Kurduğum güçlü iktidarın onların elinde kalmasını istiyorum. Bunu istemem çok mu saçma? Neden iyi niyet göstermiyorlar?"

"Lord Palmerston, bugünkü durumun en iyi çözüm olduğunu düşünüyor. Bu konudaki sözlerini size hatırlatıyorum: 'Bağımsızlık ilanı düşmanlığın belgelenmesi olarak görülecektir ve eğer bu durum karşısında Bâbıâli, İngiltere'nin yardımını isterse İngiltere ona yardıma hazır olacaktır.' Öte yandan, Vali Hazretleri, Fransa'nın tutumundan söz ettiniz. Size karşı çıkmak zorundayım, sizin bu girişiminizi Fransa onaylamıyor. Diğer devletler de öyle."

"Sayın Başkonsolos! Napoléon'u Saint Helena Adası'na göndermiş olmanız size Fransa adına konuşma hakkı vermez! Şu anda karşımda İngiltere'nin temsilcisi var, Louis-Philippe'in değil. Bana cevap verin: Neden Yunanistan'ın, Belçika'nın ayrılmasını kabul ettiniz de, Mısır'ın bağımsızlığını istemiyorsunuz?"

Campbell cevap vermedi.

"Hiçbir şey söylemeyecek misiniz? Tarihte benim kadar güçlü birinin, tebaa konumuyla yetindiğini, boyunduruğa başkaldırmadığını gösteren bir örnek verin. Beni bu durumda kalmaya zorlamanın adil olmadığını anlamıyor musunuz?"

Konsolos sonunda karşılık verdi:

"Size izah ettim, Vali Hazretleri. Ülkem, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasına karşı. Ayrıca kendi durumunuzu Yunanistan ya da Belçika'yla bir tutamazsınız. Mısır'ı yönetme tarzınız, ihtiraslarınız, hepsi sizin aleyhinize."

Mehmed Ali boğulacak gibi oldu.

"İhtiraslarım mı? Mısır'ı yönetme tarzım mı?"

Sesi bir aslan kükremesini andırıyordu:

"Ne diyorsunuz, Albay Campbell! Siz İskoçya'yı bir lokmada yuttunuz! İrlanda'ya el koydunuz, açlığa mahkûm ettiniz! Sömürgeleriniz, Kuzey Amerika'dan Hindistan'a, Afrika'ya yayılmış durumda! Dünyanın oldukça

büyük bir kısmında Buckingham Sarayı'nda dolaşır gibi elinizi kolunuzu sallaya sallaya dolaşıyorsunuz! Bir de kalkıp bana ihtirastan söz edebiliyorsunuz ha?"

Soluklanmaya çalıştı ama kötü bir hıçkırık nöbeti sinsi sinsi yaklaşmaktaydı. Bunun üzerine, sözünü tamamlayamama kaygısıyla bir solukta konuştu:

"Lord Palmerston'a şu mesajı iletin: Bağımsızlığımı ilan etme arzumu içimde tutuyorum, tıpkı avucumda bir kuşu tutuyormuşum gibi. Onu sonsuza kadar hapsedemem."

Diplomat tereddüt göstermeden yanıtladı:

"Öyleyse hiç kuşkunuz olmasın, efendim, savaş çıkar. Son savaşta, istediğiniz her şeyi hemen hemen elde ettiniz. Daha ileri gitmeyin. Tüm kazandıklarınızı bir çırpıda kaybedersiniz. Çünkü bu kez karşınızda Sultan'ın ordusu olmayacak, İngiltere'nin ordusu olacak."

İki hıçkırık arasında hükümdar, konuşmanın sona erdiğini bildirmek için eliyle bir işaret yaptı.

* * *

Seba Mâlikânesi, bir haykırışla çın çın öttüğünde saat sabahın altısı olmalıydı.

Şehrazad yataktan fırladı. Üzerine bir sabahlık geçirdi ve telaşla Joseph'in odasına giden koridora çıktı. Kapının eşiğine vardığında bayılmak üzere olduğunu hissetti. Joseph yatağın üzerinde hareketsiz yatıyordu. Ona doğru eğilmiş olan Giovanna, çılgına dönmüş vaziyette sayıklıyordu.

"Ona ne oldu?" diye bağırdı Şehrazad.

Cevap beklemeden oğluna doğru atıldı. Joseph kesik kesik soluyordu, yüz kasılmış, ter içinde kalmıştı, bedeni titremelerle sarsılıyordu. Nefes aldığını hissetmek Şehrazad'ı biraz rahatlattı.

"Joseph... lütfen."

Ricardo da, peşinde Corinne'le, odaya daldı. Durumu hemen anlamıştı.

"Giovanna!" dedi buyurucasına, "Koşup Doktor Clot'

yu getir! Hüseyin seni arabayla götürsün! Çabuk ol!"

"Ben de seninle geleyim," diye kendiliğinden teklif etti Corinne.

"Ama baba, Clot fakültede derstedir... Belki..."

"Oğlum için gelir! Sen söylediğimi yap! Hadi!"

Hâlâ hareketsiz yatan Joseph'e yaklaştı ve yanaklarına hafif hafif vurmaya başladı. Genç adam inleyerek hafifçe kıpırdandı.

"Kendine geliyor. Portakal çiçeği getirin."

Şehrazad mutfağa doğru koştu.

"Joseph..." diye tekrarladı Ricardo.

Joseph bu kez kirpiklerini kırpıştırdı ve gözleri aralandı. Gözleri, güneş ışığını yansıtan bir ayna gibi parlıyordu.

"Her şey yolunda... Endişelenme. Geçecek."

Joseph bitkin bir halde başını salladı. Tam sakinleşmekte olduğunu sanırlarken, ani bir sıçrayışla yarı yarıya doğruldu ve kesik kesik fışkırışlarla kusmaya başladı. Hemen ardından bitap bir halde tekrar yatağa serildi. Dudaklarından anlaşılmaz sözler çıkıyordu. Sayıklıyordu.

Şehrazad elinde portakal çiçeği şurubuyla odaya döndü. Ricardo'nun yardımıyla hastaya birkaç yudum içirmek istedi, ama başaramadılar. Titremeler devam ediyordu. Ateşler içinde yanan yüzü şekil değiştirmiş, sanki içsel bir kurumanın etkisiyle kırış kırış olmuştu.

Giovanna ve Corinne, Doktor Clot'yu getirdiklerinde öğlen oluyordu.

Doktor, Joseph'in vücudunu eliyle muayene etti, nabzına baktı, koltuk altlarını, kasığını yokladı. Doğrulduğu zaman yüzü asık ve ciddiydi.

"Evet?" dedi Ricardo sabırsızlıkla.

"Yalan söylememin faydası yok."

Teşhisi söylemeden önce yutkundu:

"Hıyarcıklı veba..."

Odadakilerin hepsi ayakları altındaki zeminin kaydığı duygusuna kapıldılar.

Venedikli, Clot'yu omuzlarından tuttu.

"Mümkün değil! Yanılıyor olmalısınız!"

"Keşke öyle olsaydı... Ama durumun şüphe götürür tarafı yok. Kasıkta, koltuk altlarında, boyun bölgesinde şişlikler, yüksek ateş, kusma. Bunlar klasik belirtiler... işte... bakın."

Joseph'in gece entarisini beline kadar sıyırdı ve işaret-parmağıyla sol kasığın bir parmak ötesini gösterdi.

"Alın size bir belirti, ne yazık ki diğer bütün ihtimalleri bertaraf ediyor..."

Şehrazad ve Ricardo, Clot'nun gösterdiği yere baktılar.

Deride bir tür kabarcık, etrafında da koyu bir halka oluşmuştu. Korkunçtu. Kistleşmiş ilk hıyarcıktı bu, içsel çürüme irin olarak dışarıya vuruyordu.

Veba...

Sözcük, kilise çanı gibi çın çın ötüyordu. Hepsinin zihninde, her yanı sızıntılarla kaplı, bir deri bir kemik kalmış cesetlerin, ıssız sokaklarda sürüklenerek götürülen, ölülerin taşındığı yük arabalarının görüntüleri belirdi. Çünkü Joseph, hastalığa yakalandıysa aynı anda başkalarının da hastalandığı kesindi. Kahire'de, Delta bölgesinde ya da baraj şantiyesinde.

* * *

"Doğruyu söyleyin, Barthélemy, Joseph'in durumu ümitsiz mi?"

Hepsi salonda toplanmış, korku içinde Clot'nun nihai hükmünü bekliyorlardı.

"Bir şey söyleyemem. Akciğer vebası olsaydı, cevabım kesin olurdu: Oğlunuz üç-dört günden fazla yaşamaz, derdim. Ama şimdiki durumda, her şey mümkün. Joseph genç, sağlam yapılı."

Şehrazad, elindeki mendili sinirli sinirli buruyordu. Doktorun açıklamalarını beyni kabul ediyor ama yüreği reddediyordu. Mümkün olamazdı. Hakkında konuştukları kişi, oğlu değildi.

Onun yanında, divanın bir köşesine büzülmüş olan Corinne, hiçbir şey söylemeye cesaret edemiyor, nefesini tutuyordu, olup bitenler onu aşmıştı; sadece Ricardo ve Giovanna biraz kendilerine hâkim gibiydiler. Giovanna sordu:

"Doktor Clot, bir tedavi uygulanacak mı?"

Doktor elini gayriihtiyarı bir hareketle köşeli yüzünde gezdirdi.

"Bugünkü bilgilerimizin ışığında, bu hastalığa karşı herhangi bir ilaç yok. Hem de hiç. Yapılacak tek şey, kabarcıklar oluştukça delip cerahati akıtmak, afyonruhu vermek ve ateşi düşürmek için hastayı ıslak bir çarşafa sarmak... Hepsi bu."

"Ve ölümü beklemek..."

Clot yorum yapmadı. Gidip deri çantasını açtı, içinde sarımtırak bir sıvı olan küçük bir ilaç şişesi çıkarttı.

"Alın, Ricardo. Bu akşam ona altı damla içireceksiniz. Sonra her gün öğlen ve akşam. Ama sakın bu dozu aşmayın. Afyonruhunun aşırısı öldürücü olabilir."

Venedikli şişeyi aldı ve düşünmeden Şehrazad'a verdi. Şehrazad şişeyi alıp tuhaf bir dikkatle incelemeye başladı. Mandrino, birkaç saat içinde karısının yüzünü çökerten değişim karşısında şaşırıp kaldı...

* * *

Ertesi gün Kale'ye, minarelere, mahallelerin girişine veba tehlikesine dikkat çeken sarı bayraklar asılmıştı. Ama salgın sadece Kahire'yi vurmamıştı. Üçüncü gün İskenderiye'de de ilk vakalar ortaya çıktı. Ferdinand de Lesseps halk sağlığı merkezinin başına getirildi. Hastalık öyle hızlı yayıldı ki konsolos yardımcısı, konsolosluğu hastaneye dönüştürmek zorunda kaldı. Her açıdan büyük bir fedakârlık örneği gösteren konsolos yardımcısı, durumun birinde ya da diğerinde vahimleşmesine göre, İskenderiye ile başşehir arasında mekik dokumaya başladı. En zoru, hastalığın görüldüğü mahalleleri boşaltmaktı. Dehşete

kapılan mahalle sakinlerinin çoğu evinden çıkmayı, hatta temizlik tedbirlerine uymayı bile reddediyordu.

Bir sonraki hafta, Dimyat'ta, Reşid'de ve Delta'nın çoğu köyünde de salgın baş gösterdi.

Fransız doktorlar tarafından kurulan derme çatma karantina odaları çabucak doldu taştı; Mısır semaları her gece, ağıtlar yakan kadınların feryatlarıyla çınlıyordu.

Veba taşıyan fareler, başıboş bir halde sokaklarda dolaşıyor, kendilerinin sorumlu olduğunu bilmeden, belki de ölümden kaçabileceklerini umuyorlardı.

Halkın önünde iki seçenek vardı: Ya kaçacaklar ya da salgına direneceklerdi. Ölümler birbirini takip ettikçe ve dehşet dalgası şehirleri sardıkça birinci seçenek öne çıktı. Kısa zamanda nehir Yukarı Mısır'a doğru giden tekneler ve sandallarla doldu. Kaçanlar belki de, Thebai'nin eski ilahlarının kendilerini koruyacağını düşünüyorlardı; çünkü Hıristiyanların ve Müslümanların Tanrısı âciz kalmıştı.

Mehmed Ali de korkunun pençesine düştü. Tüm resmî kurumların ve okulların karantinaya alınması talimatını verdikten sonra kendisi de ailesiyle birlikte Kale duvarlarının ardına çekildi ve oradan bir yere kıpırdamadı; üç aşamalı sağlık kordonuyla korunuyordu.

Her yere hâkim olan bu kargaşa ortamındaki en gerçekdışı ayrıntı da, bazı insanların ıssız sokaklarda ara sıra top oynarken görülmesiydi. Şaşıran Batılılara, salgın hastalıkların şeytanlar, ifritler tarafından getirildiği açıklaması yapılıyordu. Arada sırada bu şeytanlardan biri havada süzülmekten yorulup, bir insanın üzerine çullanıyor ve onu kurban seçiyordu. Top oynamanın amacı, şeytanların insanların tepesinde oluşturdukları halkayı kırmaktı.

Kahire'nin koruyucusu olan Seyyide Zeynep'e adanmış olan cami, kadınların girebildikleri tek ibadet yeriydi. Dua etmek için akın akın oraya gelmişlerdi. Yakarışlar hıçkırıklara, edepsizce sızlanmalar sessiz ıstıraba karışıyordu. Caminin girişinde, utanması sıkılması olmayan sahte sofular, sözümona mucizevi etkisi olan zemzem suyu satıyorlardı.

Ölüme yaklaşmış olanlar, ölüleri şehrin kapılarına taşıyorlardı; yaşam yavaş yavaş başşehri terk ediyordu.

Doktor Dussap'ın evinde Suzanne Voilquin bir sabah vücudu kabarcıklarla dolu bir halde uyandı, bunlar hastalığın ilk belirtileriydi. Karnına sülükler yapıştırdılar, arapzamkı şurubu ve bol afyonlu şuruplar içirdiler. Bu yapılanların tedaviye katkısı oldu mu bilinmez. Ama Saint-Simon'cu kadın yaşadı. Doktorun eşi Halime ve kızı Hanım ise öldüler. İki kadın birkaç gün arayla gömüldü. Dussap da onların arkasından gitmekte gecikmedi. Ama durumu düşünülürse onun ölümüne belki de keder sebep olmuştu.

Baraj şantiyesi de bu salgından nasibini aldı. İşçiler birbiri ardınca ölüp gittiler. İlk ölen, Edhem Bey oldu.

Sıra Saint-Simon'culara geldi. Fournel için oyuncak treni yapan genç heykeltıraş Alric, Enfantin'in hayat arkadaşı Agarithe Caussidière'in kollarında öldü. Lamy, Fourcade, Dumolard, Maréchal, liste böyle uzayıp gitti. Peder'in nadir kurtulanlardan biri olmasının nedeni, salgının ilk günlerinde, Lambert ve iki yoldaşıyla birlikte Yukarı Mısır'daki Karnak'a gitmiş olmasıydı.

Felaketin son günü ölü sayımı yapıldı. Sayı iki yüz bini aşıyordu.

* * *

O sabah Joseph uyandığında odanın karanlığı onu şaşırttı.

Gölgelerin arasında göz gezdirdi, yatağın ayakucunda bir koltukta uyumakta olan Corinne'i fark etti. Doğrulup oturmaya çalıştı ama bunun için harcadığı çaba onu korkuttu. İnsanın kendini bu kadar güçsüz hissedebileceği hiç aklına gelmezdi.

Çarşafların hışırtısı mı Corinne'i yerinden sıçratmıştı, yoksa hastaların başında nöbet tutanlarda gelişen o altıncı his mi? Bacaklarını indirdi ve çıplak ayakları yere değ-

di. Önce sessizce durdu ve Joseph'e kaygıyla bakmakla yetindi, sanki gördüğünün hastalığın yeni bir evresi değil de, onca dua ettiği iyileşme olduğuna kendini inandırmak istiyordu. Son haftalar boyunca o kadar çok boşu boşuna sevinmişti ki artık gözlemlerine güvenmez olmuştu. Ancak Joseph'in sesini duyduğunda, bu kez gerçekten bir iyileşme olduğuna kanaat getirdi.

Koltuktan kalktı ve gidip yatağın kenarına oturdu.

"Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Güçsüz..."

"Bu normal. Hastalık uzun sürdü."

"Ne kadar?"

"Bugün üç hafta doldu."

Joseph şaşkına dönmüş gibiydi, elini zayıflamış siyah sakallarla kaplanmış yanaklarında gezdirdi.

"Galiba berbat görünüyorum."

"Büyük bir mücadele veren biri gibi. Ama artık bitti. Bir şeyler yer misin?"

Yerinden kalkmış kapıya doğru birkaç adım atmıştı.

"Corinne..."

Joseph hâlâ oturma izi belli olan koltuğu gösterdi.

"Sen... geceyi burada mı geçirdin?"

Corinne, evet, dedikten sonra alelacele ekledi:

"Gidip ötekilere haber vereyim. Sevinçten çıldıracaklar. Bizi çok korkuttun, biliyorsun..."

Uyurken başını beklemesi Joseph'i heyecanlandırdı. Hastalığının ilk gününden beri Corinne'in sadık bir köpeğe dönüştüğünü, neredeyse hiç yanından ayrılmadığını, yemeğini bile onun başucunda yediğini duysa bu heyecan kim bilir kaça katlanırdı?

Halsizce elini kaldırdı ve panjurların arasından sızan bir ışık huzmesine doğru tuttu. Avucuna tanıdık bir sıcaklık yayıldı. Tekrar hayata dönmüştü.

28

İskenderiye, Ağustos 1835

Her zamanki gibi rıhtım çeşit çeşit insanla kaynıyordu. Filikanın bağlı olduğu yere geldiklerinde Ferdinand hamala durmasını söyledi ve Linant de Bellefonds'a doğru döndü.

"Evet dostum, ayrılık vakti geldi. Sizi tanıdığıma çok memnun olduğumu bilmenizi isterim."

"O mutluluk karşılıklı. Sizi özleyeceğim."

Cevabını bile bile sordu:

"Paris'e dönmeye sahiden mecbur musunuz?"

"Linant, oldukça yorgunum. Salgına karşı şu mücadele beni bitap düşürdü. Zaten Mimaut tayin oldu, benim de Lahey'e ya da Malaga'ya atanmam söz konusu."

"Seçme şansınız olsa bu iki şehirden hangisini tercih ederdiniz?"

"Hiç tereddütsüz Malaga'yı."

"İspanya'yı bu kadar çok mu seviyorsunuz?"

"Endülüs'e karşı her zaman bir zaafım olmuştur. Hem sonra... oranın denizi bana İskenderiye'yi hatırlatacak. Ayrıca İspanya'da akrabalarım da var. Badajoz eyaletinde. Orayı yeniden görmeyi çok istiyorum."

"Yakın akrabalarınız mı?"

"Annemin yeğeni, Montijo kontesi. Ayrıca kızı Eugenia da var."

Linant'ın gözleri muzipçe parladı.

"Bak hele... Sahi ya, siz hâlâ bekârdınız."

"Durun bakalım, dostum! Yanlış yoldasınız: Eugénie henüz bir çocuk. Dokuz yaşına yeni bastı."

Linant hafifçe geri adım atsa da yüzündeki ifadeyi korudu.

"Gerçekten de o yaşta bir eş diplomasi çevresinde hoş karşılanmaz. Ama sizin duygusal hayatınızla ilgili kuşku duymuyorum. İçimden bir ses bana, Mısır'da geçirdiğiniz bunca yıldan sonra, kalbinizin sahibini bulacak kadar olgunlaştığınızı söylüyor."

"Aksini söylersem doğru olmaz. Babam öldüğünden beri bir aile kurmaya hiç bu kadar ihtiyaç hissetmemiştim."

"Bu çok doğal. Ne olursa olsun, Mısır'da bir dostunuz olduğunu unutmayın."

"Biliyorum, Linant."

Bir süre sustu, sonra daha mahzun bir sesle devam etti:

"Üzüldüğüm tek bir şey var, o da hayalimizi gerçekleştirememiş olmamız."

Parmağıyla, açıkta demir atmış olan Onorato'yu gösterdi.

"O gemide yanımda Süveyş'ten de bir parça götüreceğim."

"Üzüntünüzü paylaşıyorum. Belki de bizim başaramadığımızı başkaları başaracaktır."

Birden aklına gelmiş gibi ekledi:

"Bilmem haberiniz oldu mu ama Paşa, Enfantin'e Süveyş Kıstağı'na gidip çalışması için izin verdi. Altı kişi de ona refakat ediyor. Sanıyorum, benim yaptığım hesapları kontrol etmek istiyorlar."

"Öyle mi? Salgın döneminde önderlerinin tutumu yüzünden Saint-Simon'cuların Vali Hazretleri'nin gözünden düştüğünü zannediyordum. Dendiğine göre Mehmed Ali, Enfantin'in Yukarı Mısır'a gitmesinden hiç hoşlanmamış; bu yaptığını kaçmak olarak görmüş. Baraj çalışmalarına katkısı karşılığında ona bağlanan yedi yüz elli

kuruş tutarındaki aylığın kesilmesini buyurmadı mı?"

"Bu olaydan haberim var. Yine de ferman, Paşa tarafından imzalanmış."

"Ne olursa olsun, o beyefendilerin benden daha şanslı olmasını dilemek gelir ancak elimden. Tabii ki sizin de; çünkü onlara destek vermeye devam edeceğinizi umuyorum."

Linant'ın kaşları çatıldı.

"Eğer elimde bir yetki kaldıysa. Çünkü bir süredir, bilmediğim nedenlerle Vali'nin beni safdışı ettiği kanısındayım. Baraj meselesinde olup bitene bir bakın... Tüm çalışmalar hiçbir gerekçe gösterilmeden bir anda durduruldu."

"Nedeni sorgulanmayan sadece Yüce Tanrı'nın kararları değildir, hükümdarlarınki de öyledir. Sabırlı olun... Güneş yine doğacaktır. Vali Hazretleri size çok değer veriyor, sizi uzun süre uzak tutamaz."

Linant'ı kucakladı.

"Hoşça kalın dostum. Kendinize iyi bakın."

Etrafına son bir kez daha baktı.

"Kim bilir, acaba bu şehri bir daha görebilecek miyim..."

"Şu deyişi duymuş olmalısınız: 'Nil'in suyundan bir defa içenler, onun kıyısına dönmeye mahkûmdur. Yoksa ömrü boyunca susuzluktan kurtulamaz.'"

"Kuşkusuz, öyledir, Linant. Kuşkusuz..."

Dudaklarında hülyalı bir gülümseme belirdi.

"Daha şimdiden bu saplantının ilk adımlarını hisseder gibiyim."

Arkasını döndü ve onu gemiye götürecek olan filikaya bindi.

Filika iskeleden uzaklaştıktan çok sonra, Linant hâlâ rıhtımda durmuş ufka bakıyordu.

* * *

Joseph, Corinne'in belinden tutarak attan inmesine yardım etti, onu yere bıraktı. Genç kızın zaten heyecandan al al olmuş yüzü, kıpkırmızı kesildi. Heyecanı ata ilk kez biniyor olmasından kaynaklanmıyordu sadece – korkunun, gülünç düşme endişesinin de payı vardı elbette. Ama onu asıl heyecanlandıran şey, genç adama böylesine yakın olmaktı, bunun üzerine bir de fiziksel temas eklenmişti. Kuşkusuz uzun bir temas olmamıştı; ama onun ellerini, bedenine dokunan ilk erkek elini hissetmek Corinne'i altüst etmişti.

Kendini toplamak için elinden gelen gayreti gösterdi ve olabildiğince doğal bir sesle sordu:

"İyi bir binici olacak mıyım, ne dersiniz?"

"Bundan eminim. Ama mükemmel bir binici olmak istiyorsan, bil ki biraz zaman lazım. Bir atı terbiye etmek kelimelerle tarif edilmeyecek bir zevktir. Ayrıca, at binmekle yetinmeyeceksin; atının bakımını yapacaksın, onu temizleyecek, tımar edeceksin; kısacası, seveceksin. Bir atın, binicisinin hâkimiyetini hissetmesi esas olsa da, onun sevgisini de duyumsamalıdır."

"Sevmek zor olmayacak; ama gerisini öğrenmem gerekiyor."

Joseph, birkaç adım ötede yükselen sfenksi işaret etti.

"Görüyorsun değil mi, sandığın kadar korkutucu da değil, etkileyici de."

"Hatta güzel olduğu bile söylenebilir. Keşke burnu kırılmamış olsaydı."

"Memlûklerin suçu bu. Atış talimlerinde onu hedef tahtası olarak kullanmışlar, üstelik o atış talimleri de hiç mi hiç işlerine yaramamış. Ebunapart'ın onları nasıl kırıp geçirdiğine bakmak yeter."

Corinne katıla katıla güldü.

"Ebunapart mı? Napoléon'dan mı söz ediyorsun?"

"Evet. Mısırlılar ona böyle der. *Ebu*, baba demektir."

"Ya o," dedi insan başlı aslanı göstererek, "o da 'dehşetin babası' olmalı."

"Evet. Ama Mısırlılar neden ona bu adı vermişler, bu-

nu bana sorma; sadece efsaneyi biliyorum. Bundan üç bin yıl önce, Tutmosis adında bir prens, burada uyuyakalmış. Rüyasında Güneş Tanrısı Harmakhis'i görmüş; Harmakhis, üzerindeki kumu kaldırırsa ona Mısır Krallığı'nı bahşedeceğine söz vermiş. Prens, bu isteği yerine getirmiş ve firavun olmuş."

Corinne, onun sözlerini can kulağıyla dinliyordu. Aslında onu esir alan, hikâyenin kendisi değil, Joseph'in sesinin tınısıydı. Joseph'i tanıyalı on sekiz ay olmuştu; o gün bugündür, onun en ciddi konulara bile bir yumuşaklık katma becerisi Corinne'i her seferinde büyülüyordu.

"Şantiyeye dönecek misin?" diye sordu

"Bir süre sonra. Mehmed Ali'nin emriyle çalışmalara ara verildi."

"Salgın yüzünden olmalı, öyle değil mi?"

"Muhtemelen. Ama öte yandan Paşa'nın, böyle bir çalışmanın gerektirdiği dirayeti göstermekte zorlandığından kuşkulanıyorum. Şimdiye kadar zorluğun sadece çalıştırılacak işçi sayısından ibaret olduğunu sanıyordu. Kullanılacak ahşabın kalitesinin ne kadar önemli olduğunu ve Linant'ın bu konuda neden ısrar ettiğini anlamadı mesela. Düşün ki, piramitlerden birinin yıkılarak taşlarının barajda kullanılmasını bile teklif etti."

"Bu cinayet olurdu."

"Tanrı'ya şükür, bu fikirden vazgeçti. Aslında çalışmaları durdurmasının nedeni göründüğünden daha karmaşık. Her şeyden önce, savaşların neden olduğu para sıkıntısı var. İki haftadır ücretler ödenmiyor ve tüm para akışı kesildi. Tasarruf yapılması gerekti. Bu maddi sıkıntıların üzerinde bir de siyasi sebep eklendi. Sanıyorum esas neden bu oldu."

"Böylesi bir iç meselede, siyasetin nasıl etkisi olabilir ki?"

"İçimden bir ses bana, Mehmed Ali'nin Avrupalıları, özellikle de Fransızları cezalandırmak istediğini söylüyor. Daha dün babam, eğitim için Fransa'ya gitmek isteyen öğrencilerin taleplerini Mehmed Ali'nin ilk kez olarak

reddettiğini söyledi. Şu cevabı vermiş: 'Fransa'yı Mısır'a getirdim, daha ne istiyorlar?'"

"Bu tavır değişikliğinin sebebi ne?"

"Öfke, hayal kırıklığı, kuşkusuz. Louis-Philippe hükümeti Vali'nin bağımsızlık isteğini desteklemeyeceğini bildirmiş. Halbuki o, Fransa'nın desteğine kesinlikle inanıyordu, bundan emindi. Bu yüzden feci bir hayal kırıklığına uğradı, çok üzüldü."

"Çok yazık oldu. Baraj güzel bir girişimdi. Şu zavallı Saint-Simon'cuların da nasıl hayal kırıklığına uğradıklarını düşünebiliyorum. Veba salgınında kırıldılar, Paşa tarafından dışlandılar, sanıyorum yakında tası tarağı toplayıp giderler."

"Kimileri gider ama kimilerinin de her şeye rağmen Mısır'da kalacağını sanıyorum. Mesela Charles Lambert gibi birinin Fransa'ya döneceğine pek ihtimal vermiyorum, Bulak'ta politeknik okulunu daha yeni kurdu; bu kurum Mısır eğitim sisteminin temel direği olacakmış gibi duruyor. Ayrıca Paşa ve çevresindekiler, ona çok değer veriyor."

Bir süre sustuktan sonra devam etti:

"Ama bunlar gelip geçici durumlar. Vali'nin Fransa'ya küskünlüğü uzun sürmez. O ülkeyle arasındaki aşk, iki taraftan birinin bitiremeyeceği kadar derin. Kimi zaman bu ikiliyi, yaşlı bir evli çifte benzetiyorum. Ne fırtınalar atlattılar, daha da atlatırlar."

Corinne neşeli bir tavırla onu süzdü.

"Evlilik ve aşk ilişkileri hakkında engin tecrübesi olan bir uzman gibi konuşuyorsun."

"Bu sadece bir sezgi olamaz mı?"

Bu sefer de Joseph, bakışlarıyla onu tarttı.

"Ya sen Corinne? Aşk hakkında ne biliyorsun?"

"Kitaplarda okuduklarımı. Güzel ve yüce hikâyeler ama her zaman kötü bitiyor."

"Her zaman mı? Senin okudukların karamsar yazarlarmış. Tersine ben, sanılandan çok daha fazla mutlu aşk öyküsü olduğunu düşünüyorum. Sadece mesele şu ki, mutluluktan çok umutsuzluk yankı buluyor."

"Kendinden çok emin gibisin."

"Nasıl olmayayım? Mutluluğun gölgesinde büyümedim mi? Annemle babama bir bak. Her zaman etle tırnak gibi ayrılmaz harika bir çift olduklarını gösterdiler bana, geçen yıllar onları etkilemedi. Babam artık ömürün kışında ama anneme bakışlarında ilk günkü sevgiyi görüyorum."

Bakışlarını ufukta görünmez bir noktaya dikti.

"Benim de tek arzum –Allah'ın izniyle– çocuklarıma aynı şekilde örnek olmak."

Corinne, onu can kulağıyla dinlemiş, adeta ağzının içine düşmüştü; o konuştukça kendi hayatıyla, Samira'nın bedbaht kaderiyle karşılaştırma yapmıştı. Joseph'in aksine, onun önündeki tek örnek, annesinin çektiği çile ve yalnızlıktı. Corinne, mutluluğun var olduğundan hiç kuşku duymamıştı; ama bir erkeğin bundan söz etmesi ve buna inanması, işte heyecan verici olan buydu. Ayrıca neden şaşırıyordu ki? Joseph'ten gelen her şey ancak saf ve güzel olabilirdi.

* * *

Fincan, Ricardo'nun ellerinden kayıp düştü ve boğuk bir gürültüyle yerde kırıldı. Venedikli, kapının pervazına tutundu. Her şey etrafında dönüyor, salon sallanıyordu. İnsanüstü bir gayretle divana ulaşmayı başardı ve yığılır gibi çöktü. Elini şakağına götürdü, tüm gücüyle başına bastırdı, sanki fışkıran kanı durdurmak istiyordu. Damarları çatlayacak gibiydi, ardı arkası kesilmeyen o kasılmalar yüzünden beyni dağılacaktı neredeyse.

Bu ağrıyı duymayalı uzun zaman olmuştu, dolayısıyla o da, bu nöbetlerin tek nedeninin Kütahya seyahatinin yarattığı yorgunluk olduğu sonucuna varmıştı. Hatta Doktor Clot'ya bundan söz etmediğine için için sevinmişti. Ama işte her şey yeniden başlamıştı. İniltisini bastırdı. Karşısından gelen ışıkta, yarı kapalı gözlerinin arasından hayal meyal, beyaz mantolu birinin ona doğru

yürüdüğünü gördü. Görüntüde hiçbir saldırganlık işareti olmadığı gibi korku uyandıracak herhangi bir şey de yoktu. Ölüm, bir melek kılığına mı girmişti yoksa? Bedeni yeni bir sancıyla sarsıldı. Cenin gibi büzülüp bekledi. Eğer Tanrı varsa, son nefeslerini verirkenki anlarda, o son yıkımdan önceki dakikalarda, yarattıklarının hissedecekleri dehşeti düşünmemiş olamazdı. Mutlaka bunu öngörmüş olmalıydı. Melek hintsümbülü ya da mürrüsafi merhemini alnına sürecek, titremeler ve kasılmalar mucizevi bir biçimde son bulacaktı. Acı duymaz olacaktı. Yavaş yavaş, ağrısız sızısız göçüp gidecekti.

O anda melek, Ricardo'nun iyice yakınına gelmişti. Hoş bir koku yayıyordu. Tuhaftı... Gül ve yasemin karışımı bir koku olduğuna yemin edebilirdi.

"Ricardo..."

Gözlerini kırpıştırdı. Melekler insan sesiyle mi konuşurdu?

Adı tekrarlandı. Yanaklarında nemli bir bez geziniyordu.

Bilincinin hâlâ pes etmeyen parçalarını bir araya getirdi ve başucunda durup üzerine doğru eğilen gölgeyi daha iyi görebilmek için tekrar gözlerini kırpıştırdı. Gölge artık tek değildi, yanına bir başkası gelmişti.

"Baba..."

Giovanna'ydı bu.

Gözleri dolu doluydu, gözyaşlarını çabucak eliyle sildi.

Ricardo kayıp gitmemek için direndi. Giovanna çok kederliydi.

"Tamam, kızım," diye mırıldandı güçsüzce. "Bir şey yok. Basit bir fenalık geçirdim sadece..."

* * *

Saba'nın üzerinde akşamın pusu dalgalanıyordu, çölün ıssızlığı salona nüfuz etmişti.

Ricardo, divanın minderlerine yaslandı ve zoraki bir biçimde gülümsedi.

"Görüyorsunuz... Endişelenmenize gerek yoktu. Şimdi her şey yolunda."

Şehrazad ciddi bir yüz ifadesiyle sordu:

"Bu tür bir ağrıyı ilk kez duymuyorsun, öyle değil mi?"

Ricardo yalan söyledi.

"Sen fark etmeden nöbet geçirebilir miyim? Elbette ki, bu ilk nöbet."

"Sana inanmıyorum."

"Yine de hakikat bu."

Ricardo alelacele ekledi:

"Ayrıca telaşa gerek yok. Kendimi fevkalade iyi hissediyorum."

Giovanna, divanın yanına diz çöktü ve babasına buyurgan bakışlarla baktı.

"Bir doktora gözükeceksin. Bunu şart koşuyorum."

Ricardo gülmeye başladı.

"Şart koşuyorsun ha? Ne zamandan beri bir kızın, babasına herhangi bir şeyi şart koşma hakkı var? Yoksa Saint-Simon'culardan mı etkilendin? Yoksa –kelimenin üzerine basa basa konuştu– özgürlüğünü mü ilan ettin? Eğer böyleyse, ciddi olarak tutumunu gözden geçirmeni tavsiye ederim. Burada Ricardo Mandrino'nun sözü geçer, daha da uzun süre böyle olacak."

Şehrazad telaşla söze karıştı:

"Genellikle Giovanna'ya hak vermem; ama yarından tezi yok Doktor Clot'yu getirteceğiz. Tedavi olmalısın."

Ricardo dimdik doğruldu ve kibirli denebilecek bir ifadeyle iki kadını süzdü.

"Asla! Beni duydunuz değil mi? Asla bir doktorun karşısında sızlanmayacağım, ne de bir başkasının. Kimse beni zorlayamaz! Nefes alıyorum, kalbim de atmaya devam ediyor. Önemli olan da bu. Yarın bir gün bu beden beni yarı yolda bırakacak olursa –horlayıcı bir el hareketiyle gövdesini işaret etti– o beni yok etmeden, hiç tereddüt etmem ben onu yok ederim. Hastalık lafını artık duymak istemiyorum. Anlaşıldı mı?"

Babasının uyarılarını kulak ardı eden Giovanna karşılık verdi:

"Böyle konuşan ben olsam, hadi neyse, bencil biri olduğum alnımda yazılı; ama senin bu sözleri söylemen, bağışlanamaz. Bize karşı duyduğunu söylediğin sevgiye büyük bir ihanet."

Gözlerini Venedikliye dikti.

"Mademki senin sözün geçiyor... ne istersen onu yap."

Giovanna tam sözlerini bitirmişti ki, gezintiden dönen Joseph ve Corinne salonun kapısından girdiler. Diğerlerinin yüzlerindeki gerginliği fark edince, dudaklarındaki gülümseme dondu.

Joseph sırayla babasının, Giovanna'nın yüzünü inceledi, sonra bakışları Şehrazad'da takılıp kaldı.

"Neler oluyor?"

Şehrazad'ın cevap vermesine fırsat bırakmadan, Venedikli konuştu:

"Kahire'den kötü haberler var."

"Veba mı?"

"Hayır. Bitmez tükenmez siyasi anlaşmazlıklar..."

Boş ver dercesine elini havada salladı.

"Her zaman olduğu gibi, eninde sonunda çözüm bulunacaktır."

Neşeli görünmeye çalışarak, Corinne'e sordu:

"Nasıl? İlk at gezintisi güzel geçti mi?"

"Az çok üstesinden geldiğimi sanıyorum."

Joseph'e döndü.

"Sen ne diyorsun?"

"Kusursuzdun."

Joseph yeniden endişelendi.

"Her şeyin yolunda olduğundan emin misiniz?"

Ricardo sinirlendi.

"Oğlum, inat etme! Ne söylediysem odur."

"Anlaşıldı. Israr etmiyorum."

Corinne'in elini tutarak tekrar söze girdi, ama bu kez pek ciddi görünüyordu:

"Size bir haberimiz var. Biz bir karar verdik..."

Dili dolaştı, sonra bir soluk aldı ve cümlesini tamamladı:

"Corinne ile ben, evlenmeye karar verdik."

Bu cümlenin ardından bir sevinç çığlığı koptu. Şehrazad, Corinne'e doğru koştu ve onu bağrına bastı, Giovanna da ağabeyinin boynuna sarılmıştı.

"Ben de sonunda Linant de Bellefonds'la evleneceğini sanıyordum."

"Görüyorsun... hayat sürprizlerle dolu."

Şehrazad, Corinne'e sevgiyle sarıldı.

"Bu harika. Bize çok büyük bir mutluluk verdin. Bundan daha büyük bir hediye düşünemezdim, Samira'nın kızı, oğlumla evleniyor. Mübarek olsun. Binlerce kez mübarek olsun."

Joseph, o âna kadar sessiz kalan Ricardo'ya yaklaştı.

"Evet, baba? Görünüşe bakılırsa bu haber seni sevindirmedi."

"Akraba olduğunuzu unutmuş gibisiniz..."

"Ne olmuş? Ne önemi var? Yaptığımız şey tamamen geleneklere uygun, öyle değil mi?"[1]

"Doğru."

Bir an durup düşündü.

"Mutluluklar dilerim, çocuklarım... Soyum devam edecek. Artık huzur içinde gidebilirim..."

Şehrazad, ürpertisini belli etmemekte zorlandı. Ricardo'nun ses tonundaki bir şey, kanını dondurmuştu.

1. Uzun süre Mısır'da, özellikle de o dönemde, kardeş çocuklarının evlenmesi gelenektendi.

29

Kahire, 1 Ekim 1835

Corinne, mihrabın önüne gelip Joseph'in yanında durdu. Muhteşem gelinliği içinde bir masaldan ya da küçük Darb el-Geneina Kilisesi'nin duvarlarını süsleyen kutsal ikonaların birinden fırlamış gibiydi.

Tüm Şedid ailesi ve en yakın dostları merkez sahında toplanmışlardı. Suzanne Voilquin ile Judith Grégoire da oradaydı; Corinne, Judith'in şahidi olmasını istemişti, Joseph'in şahidi de tabii ki Linant'dı.

Ön sırada ayakta duran Şehrazad, sahneyi seyrediyordu; zihni karmaşık duygularla doluydu. Sanki geçmişin ışıltıları soğuk bir camın üzerine aksetmekteydi.

"Seninle gurur duyuyorum, oğlum. Kızımı mutlu et."

"Tek arzum bu. Şehrazad'a sizin yanınızda bulduğu mutluluğun birazını verebilirsem, başka ne isterim."

"Bize güzel bir torun verin! Güçlü, cesur bir erkek!"

Bunlar babası Yusuf'un, Şehrazad'ın ilk kocası Mişel Şalub'a tavsiyeleriydi. Birkaç ay sonra Joseph dünyaya gelmişti. Şimdi de evleniyordu.

Zaman nasıl bir şeydi? Nil'e benzeyen bir nehir miydi? Ömürlerimizin anlarını, o küçücük saman parçalarını taşıyan bir sel miydi? Hiçbir şeyi durduramayız, zaten ellerimizin beyaz köpüklerden ve dalgaların pas renkli kırışıklıklarından başka bir şeye tutunmasını da istemeyiz.

Belli etmeden Giovanna'ya baktı.

Ona ne olacaktı? Mükemmel ritmi asla tutturamayan istikrarsız bir yürek. Yakında yirmi dört yaşına basacaktı ve davranışları hep şu olgunlaşmamışlığın hükmü altındaydı, tıpkı kurtulmak istemediği bir hastalık gibi, belki de çocukluğunu geride bırakmaktan korkuyordu.

Joseph, Corinne'in parmağına yüzüğü takmıştı. Genç çift kibarca öpüştü. Artık karıkoca olmuşlardı. Kalabalığa doğru döndüler ve yavaş yavaş kapıya doğru yürüdüler.

Beyaz dantel duvağın gerisinden, Corinne'in yanaklarından süzülen iki damla yaş belli belirsiz fark ediliyordu. Sanki uyanıkken bir rüyada yaşıyor gibiydi. Şehrazad'ın önüne gelince kısacık bir an ona baktı, yüzünde büyük bir mutluluk ifadesi vardı.

Genç evlilerin ardından kalabalık da kiliseden çıktı. Bir anda herkes avluda toplandı, gelip geçenlerin çektiği zılgıtlar ve neşe tezahüratlarıyla sarmalandılar.

Atların koşum takımlarına çiçeklerin takılmış olduğu, beyaz ve mavi kurdelelerle süslü araba, genç evlileri bekliyordu.

Kilisenin kapısında duran Mandrino, tüm konuklara seslendi:

"Şimdi, herkes Saba'ya, eğlenceye devam!"

Şehrazad ve Giovanna'nın kollarına girerek, çevik adımlarla onları sürükledi.

Arabaya binmek üzere ayağını basamağa koymuştu ki yer gök sallandı. Her yanı siyah bir örtüyle sarmalandı. Karısının kolunu bıraktı, kızınınkine tutundu. Ayaklarının altında bir uçurum açılmıştı, oraya yuvarlanıyordu. Alnı sert bir cisme çarptı, belki dingillerin birine ya da düpedüz taş zemine. Yarı karanlıkta, üzerine eğilen Şehrazad'ı gördü, sonrası birbirini izleyen kopuk kopuk sahneler, çarpılmış görüntüler, tutarsız konuşmalardı.

"Size inanmıyorum, Ricardo. Bunu yapmış olamazsınız. Altı bin orkide ha? Yeryüzünde kimse bu kadar

çiçeği bir araya getiremeyeceği gibi, taşıyamaz da."

"Ama ben yaptım, efendim."

Neden birdenbire Mehmed Ali'nin sesini duymuştu ki?

"Söyleyin, Ricardo, aramızda kalacak... Gerçekten âşık mısınız?"

"Efendim... aşk nedir?"

"Hadi ama, kelime oyunu yapmayın. Cevap verin."

"Şu kadarını söyleyeyim, ondan önce tanıdığım kadınlar birer gölgeymiş."

Navarin Körfezi top atışları altında inliyordu.

Denizde deprem olmuş gibi, Guerrière zangır zangır sarsılmıştı.

"Amiral! Yangın yayılıyor! Gemiyi terk etmeliyiz!"

İleride, Dartmouth'taki topçular bir kez daha top gülleleri yağdırmaya hazırlanıyordu.

Kerim isminde bir adam, Süleyman'ın oğlu, ön kasarada emirler yağdırmaktaydı.

Birdenbire bir top güllesi dosdoğru gelip ona çarptı. Tüm bedeni tüyler ürpertici bir kahkahayla sarsılıyormuş gibi büküldü. Bir kolu havaya uçup, Mandrino'nun ayağının dibine düştü."

Şimdi her şeyi hatırlıyordu.

Bir şölen gecesi hayal meyal gördüğü şu Kerim... demek ki oydu...

Seren, korkunç bir gürültüyle yerinden koptu. Ricardo onun düşüşünü görmeye ancak zaman bulabildi. Öne doğru bir adım attı, ama yeterince hızlı atma-

mış olmalıydı. Bir kütle gelip ensesine çarptı. Ricardo kendinden geçti.

Gözlerini açtığında ortalıkta büyük bir sessizlik vardı. Karşısındaki duvarda bir haç asılıydı, bir yerlerden gelen bir ışıkla ışıl ışıl parlıyordu.

"Seni seviyorum."

"Buna inanıyorum."

Kadın isyan etti:

"Bana bunu hiç söylemedin! On altı yıllık evliliğimiz boyunca bir kez bile."

"Ne fark eder? Eğer bir gün ölüp gidersem, 'seni seviyorum' demeyen tek erkek olduğumu hatırlarsın en azından. Bu da benim farkım olur. Benim yerimi alacak kişinin ağzında da bu söz bir hakaret gibi görünür."

İnsanüstü bir gayretle Şehrazad'ın elini tuttu, dudakları kıpırdadı. Zihninden son derece sevecen bir düşünce geçti. Yukarıda, gökyüzü harika bir mavilikteydi, güneşin o güne kadar hiç böylesine parlak olmadığını düşündü.

* * *

Hatice, Doktor Clot'ya çay ikram etti, ağlamaktan kızarmış gözlerle mutfağa döndü. Doktor'un etrafında oturan dört gölge ağır bir sessizliğe gömülmüştü.

Boynu kaskatı kesilmiş, yüzü sapsarı olan Şehrazad dosdoğru önüne bakıyordu.

Clot, fincanı dudaklarına götürdü ve bir yudum içti.

"Yaşıyor. Önemli olan bu, öyle değil mi?"

İfadesiz bir sesle, sanki kendi kendini inandırmaya uğraşan biri gibi konuşmuştu.

"Yaşıyor, doktor. Ama canlı mı?"

Clot, Giovanna'yla göz göze gelmekten kaçındı.

"Bir anlamda canlı denebilir."

Koltuğun arkalığına yaslanarak sözlerine devam etti:

"Ricardo'nun bir ay önce geçirdiği krizle ilgili anlattıklarınıza bakılırsa, bugünkü sorununun, Yunanlıların *aneurusma* dedikleri anevrizma olma ihtimali çok yüksek. Bir damarın, özellikle beyin damarlarından birinin aniden genişlemesinden kaynaklanır, kimi zaman da damar çatlar. Bu krizin ne tür arızalara yol açacağı konusuna gelince... Bugünkü tıp bunu söyleyemiyor. Kesin olan tek şey, onun yaşıyor olması."

Şehrazad'ın titreyen sesi duyuldu:

"Yaşıyor demek... Onu gördünüz, muayene ettiniz... Ricardo Mandrino'nun nesi yaşıyor? Gözleri boşluğa dikilmiş. Konuşamıyor. Kolları bacakları kaskatı kesilmiş, taştan daha ağır. Varlığını koruyan tek şey, dudaklarının arasından çıkan şu nefes. Nefesten başka bir şey yok..."

"Biliyorum hanımefendi. Ama size ne diyebilirim ki, içinde yaşamın direndiğini gösteren şey, o soluk. Ayrıca olumlu bir husus var. Sıvı yiyecekler tüketebildiğini gördüm, böylece az ama onu hayatta tutacak kadar beslenebilecek. Bu yüzden ona olabildiğince sık sık yumurta sarısı ve bal karıştırılmış süt içirmenizi tavsiye ediyorum. Çok besleyici olan bu karışım, ihtiyacı olan temel enerjiyi ona sağlayacaktır."

Joseph sordu:

"Bir insan sadece bu şekilde beslenerek yaşayabilir mi?"

"Hiçbir komplikasyon çıkmadığı sürece."

"Bizi duyuyor mu? Acaba varlığımızı fark ediyor mu?"

"Daha önce söylediğim gibi, bu hususta tıbbi bilgilerimiz çok sınırlı. Damarın çatlamasıyla etrafa yayılan kan, beynin bir kısmını örtmüş, hareket merkezleri hasar görmüş olmalı. Konuşamama ve kıpırdayamama durumu bu yüzden. Bu açıklamaların dışında, Ricardo'nun dış dünyaya karşı duyarlı olup olmadığını, ya da ne kadar duyarlı olduğunu söyleyemem. Bence..."

Devam etmeden önce bir yudum çay daha içti.

"Yaptığım muayene ve bu tür vakalar hakkında edin-

diğim deneyime dayanarak, algı yokluğu sonucuna varıyorum."

"Yaşayan ölü," diye düşündü Şehrazad. Doktorun teşhisinin özeti buydu. "Duygu ve heyecandan mahrum bir makine, eli kolu bağlı kör bir adam."

Joseph sordu:

"Babam ne kadar zaman bu durumda kalacak?"

Clot, başını kaldırdı ve kararsız bir ifadeyle konuştu:

"Bu hususta da bir şey söylemem mümkün değil. Birkaç gün, birkaç ay..."

"Bir düzelme umut edebilir miyiz?" dedi Corinne çekingen bir sesle.

"Ne yazık ki, sanmıyorum. Ortaya çıkan hasarın, geri dönüşü yok."

Şehrazad, doktorun sözünü bitirmesini beklemeden yerinden kalktı.

Tek bir söz söylemeden odadan çıktı.

Kapıyı açtı ve karanlıklara gömülmüş odaya girdi.

Ricardo, kolları vücudunun iki yanına uzanmış bir halde yatıyordu.

Şehrazad temkinlice yatağın kenarına oturdu ve kocasının sağ elini avucuna aldı. Hiçbir tepki gelmedi. Kirpikleri bile kıpırdamadı, yanında birinin bulunduğunun farkında olduğunu gösterir hiçbir şey yoktu.

Şehrazad ağzını araladı ama sözcükler dudaklarına takılıp kaldı. Ufacık bir sesin bile Ricardo'yu sarsacağı, uyuklayan ağrının yeniden baş göstereceği hissine kapıldı. Hiçbir şey söylemedi, tıpkı görünmez bir bağ gibi onları hâlâ birbirlerine bağladığını hayal ettiği o hafifçe ağır nefesi dinlemekle yetindi.

Zeus, Asklepios'u yıldırımla çarpmış.

İbrahim'in Epidavros'ta anlattığı efsane ikinci kez aklına gelmişti; ilk seferi, Ricardo'nun hafızasını kaybettiğini fark ettiği zamandı. İlahlar intikam alıyor, demişti kendi kendine, çünkü kocasını hayata döndürmekle onların avını ellerinden almıştı. Artık çok iyi biliyordu, insanoğlu

Büyük Kitap'ta yazılı olan kelimelerin tek bir hecesini bile değiştiremezdi.

Zeus, Ricardo Mandrino'yu yıldırımla çarpmıştı.

Dondurucu bir soğuk Şehrazad'ı titretti. Oysa dışarıda güneş parlıyordu ve ekim havası oldukça ılıktı.

Yirmi dört yıl birlikte yaşadıktan sonra, onca dinmeyen bir aşktan sonra, şarkının susması mümkün müydü? Son günün şafağında olmaları mümkün müydü? Sıcaklığını, uykularını kimi zaman öfkelerini paylaştığın, sıkı sıkı sarıldığın insanın kesin olarak gitmesi mümkün müydü? Ricardo o kadar çok korktuğu ölümle yüz yüze gelecekti işte. Şehrazad aniden arkasını döndü ve sanki düşmanı kovmaya çalışır gibi gözleriyle karanlığı araştırdı. Oda boştu; kendisinden ve kocasından başka kimse yoktu.

Hıçkıra hıçkıra ağlamamak için kanatırcasına dudaklarını ısırdı. Mucize eseri bilinci yerine gelirse onu ağlarken görmekten üzüntü duyardı. Şehrazad yavaşça Ricardo'nun yanağını okşadı, hâlâ ılık olmasına şaşırdı.

Kocası neredeydi acaba? Evrenin hangi köşesinde at koşturuyordu o anda? Gözünün önüne, iki kıyı arasındaki bir köprüde bekleyen bir yolcunun görüntüsü geldi. Kısa süre sonra, esrarlı bir gücün itkisiyle kendisini öteki kıyıya götürecek son adımları atacak ve ebediyen yok olacaktı.

Ama ne zaman?

"Birkaç gün, birkaç ay," demişti Clot.

Kader son noktayı koymaya karar verinceye dek, Ricardo nefes almaya devam edecekti.

Size bir şey söyleyeyim mi?.. Beni korkutan o yolculuğu yeniden yapmak değil... Hayır. İnsanların yanlarında sürüklediği bir hasta olma düşüncesi... Ölü gibi yaşamaya dayanamam. Asla.

Kimi günler kendimi aynada seyrediyorum. Ne görüyorum biliyor musun? Kalınlaşan bir beden, sönen bir alev. Ve donmuş bir gelecek.

Ve bir önemi olmayan şimdiki zaman.

Önemli olan tek şey yaşayan bir varlık olmak. Kendini yararsız hisseden insan ölü demektir.

Şehrazad kasıldı, kulağında çınlayan sesi susturmaya çalıştı.

Bir el, kapının kanadını itti ve Giovanna odaya girdi. Yavaşça yatağın ayakucuna kadar yürüdü ve ayakta durarak, Ricardo'nun göğsünün şaşırtıcı bir düzenle inip kalkışına baktı.

"Baba..." dedi, alçak sesle. "Hepimiz buradayız. Yarın daha iyi olacaksın."

* * *

"Neden ağlıyorsunuz, hanımım? Efendi yaşayacak. Göreceksiniz. Allah bizi terk etmesine izin vermeyecek. Asla."

Şehrazad allak bullak bir yüzle Hatice'ye baktı.

"Evet, Tanrı'nın izniyle, yaşayacak."

İhtiyar hizmetkâra daha ne diyebilirdi ki? İlk gece geçmişti. Palmiye ve menengiç ağaçlarının üzerinden şafak söküyor, her şey yerli yerinde görünüyordu. Tek istisna Ricardo'nun kahvaltı etmek için oturduğu tabureydi.

Giovanna, bir bardak sıcak süt aldı, içmeden önüne koydu. Babasının yanı başında o portatif yatakta geçirdiği gece onu on yaş ihtiyarlatmıştı. Şehrazad da kocasının yanında yatmış, sabaha kadar, bir bebeği kucaklar gibi ona sarılmıştı. Tesadüfen odaya giren bir yabancı onları kıymetli bir hazineyi koruyan iki muhafız zannederdi.

"Sence acı çekiyor mu?"

Şehrazad hemen cevap vermedi.

"Bilmiyorum, kızım. Clot'nun bize söylediğine inanmak istiyorum, 'algı yokluğu'. Kullandığı terim bu değil mi? Sevinç duymadığına göre, acı da duymuyor olmalı."

Giovanna, ellerini saçlarında gezdirdi ve bir süre sessiz kaldı.

"Biliyor musunuz," dedi Hatice, "bunun gibi bir vakadan söz edildiğini duydum. Beni-Suef'te kime sorsanız bir adamın, köy muhtarının başına gelenleri size anlata-

bilir. O da bizim efendi gibi hastalanmış. İster inanın, ister inanmayın ama iyileşmiş ve yüz yaşına kadar yaşamış. Size yemin ediyorum, hanımefendi."

Anlattıklarına daha bir ciddiyet vermek için, Müslüman olmasına rağmen istavroz çıkarttı.

"Belki biraz saflık olacak," dedi Giovanna, "ama babamın böyle kalacağını düşünmek istemiyorum. Düzelecektir. Bundan eminim."

"Senin kadar inançlı olmak isterdim. Ne yazık ki, imkânsız. Clot..."

"Clot yanılabilir! Bilgisinin sınırlı olduğunu kendi itiraf etmedi mi?"

Şehrazad inançsızca başını salladı.

İki kadın uzun bir süre sessiz kalıp düşüncelere dalıp gittiler. Sonunda Giovanna sütünü bir dikişte bitirdi ve ayağa kalktı.

"Onun yanına gidiyorum," dedi gergin bir sesle. "Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Hayır, teşekkür ederim. Kendime bir kahve yapacağım, sonra yukarıya yanına gelirim."

"Çok üzgün," dedi Hatice, Giovanna'nın arkasından bakarak. "Babası onun için her şeydi."

Şehrazad, "Ya benim için Ricardo'nun ne demek olduğunu biliyor musun?" diye karşılık vermek üzereydi, ama kendini tuttu.

Ölü gibi yaşamaya dayanamam. Asla.

Kocasının söylediği bu söz neden sürekli aklına geliyordu? Başlangıçta söz bir ihtar gibi görünmüştü. O sabahtan beri bir dua gibi çınlıyordu.

* * *

Günler, geceler birbirini kovaladı ve olumlu hiçbir gelişme olmadı. Clot birçok kez geldi, her ziyaretinde hayal kırıklığı daha da perçinlendi ve herkesin zihninde Ricardo'nun kesinlikle kaybedilmiş olduğu inancı iyice yerleş-

ti. Ama Giovanna herkesten farklı olarak hâlâ, bir mucize gerçekleşeceğine büyük bir inatla inanıyordu.

Belki üçüncü haftanın sonuydu, bir sabah kocasının yanında uyanan Şehrazad, bedensel çöküşün ne büyük olduğunu, önceki günlere kıyasla daha çarpıcı biçimde fark etti. Yanı başında uzanmış yatan adamın bir zamanki gururlu Venedikliyle uzaktan yakından hiçbir benzerliği yoktu.

O sabah odayı ekşi bir koku sarmıştı. Şehrazad'ın bunu ilk fark edişi değildi. Bu yakıcı koku birçok kez burnuna gelmişti. Örtüyü kaldırdı. İdrar sarımtırak bir leke oluşturmuştu, Ricardo'nun karnının altından dayanılmaz pis bir koku geliyordu.

Şehrazad hiçbir iğrenme duygusu hissetmedi, sadece gözleri doldu; tutmaya çalıştığı hıçkırıklarda sonsuz bir umutsuzluğun yanı sıra, sevdiği adamın düştüğü durum karşısında duyduğu isyan vardı.

Uyurgezer gibi dolapların birini açtı, bir gece entarisi ve temiz çarşaflar çıkarttı.

Çarşafları alırken eline afyonruhu şişesi değdi. Joseph' in hastalığı sırasında Doktor Clot'nun verdiği son şişeydi. Pek azı kullanılmıştı.

Bu akşam ona altı damla içireceksiniz. Sonra her gün öğlen ve akşam. Ama sakın bu dozu aşmayın. Afyonruhunun aşırısı öldürücü olabilir.

Parmakları, cam cidarın üzerine kapandı. Eklemleri morarıncaya kadar şişeyi elinde sıktı, sonra elini yakıyormuş gibi hızla bıraktı ve dolabı kapattı. Geri döndüğünde Ricardo'nun bakışlarıyla karşılaştı. O anda yer ayağının altından kayıyormuş gibi geldi. O boş ve ölü bakışlar yoktu; mavi gözbebeklerinde bir ışıltı vardı, Şehrazad'ın bunu tam olarak yorumlaması imkânsızdı, acaba bir yalvarış mıydı, yoksa bir teşvik mi?

Ama şuna hiç kuşku yoktu: Ricardo onun şişeyi eline aldığını görmüştü.

* * *

Şehrazad, Joseph'in omzuna dayandı. Ağlamak istiyordu ama gözyaşı kalmamıştı.

"Bir insanı böyle ağır ağır ölüme göndermeye hakkımız var mı? Söyle, Joseph. Benim çıldırdığımı söyle!"

"Senin duygularını anlıyorum ve emin ol davranışını doğru buluyorum."

"Onu öldürmeyi düşündüm! Anlıyor musun? O şişeyi elimde tutarken Ricardo'nun kurtuluşunu avucumda tutuyorum sandım! Böyle aşağılanmasına son verme takdirini!"

Oğlunun kollarından uzaklaşırken inledi:

"Çıldırıyorum..."

"Hayır, sana bir daha söylüyorum. İnsani bir davranış bu. Sevdiğin kişinin acısı karşısında âciz kalmak korkunç bir şey."

"Yaşamını elinden almayı düşünecek kadar mı? Aklımı kaybetmiş olmalıyım..."

"Hiç kuşkusuz, anne!"

Giovanna eşikte duruyor ve onlara dehşet içinde bakıyordu.

Yanlarına kadar geldi ve sordu:

"Gerçekten onu öldürmeye niyetlendin mi?"

"Zihnimde sadece onu hayata döndürmek vardı."

"Tanrı'nın yerine mi geçeceksin? Ne hakla?"

"Hak söz konusu değil, Giovanna, merhamet ve sevgi. Ricardo'nun ne hale düştüğünü görmüyor musun? Onun kalbinin derinliklerinde neler hissedebileceğini hiç düşündün mü?"

"Doktor Clot söyledi! Hiçbir şey hissetmiyor!"

"Ve bu söz de sana yetiyor? Yatağın içinde bir deri bir kemik kalmış, günbegün eriyen bir beden."

Giovanna itiraz etmek üzereyken Şehrazad devam etti:

"Babanın ilkelerini, kendine ve onuruna ne denli bağlı olduğunu biliyor muydun? Aşağılanmış bir halde yaşa-

mak ya da vakarıyla ölmek arasında, ikinci seçeneği tercih etmeyeceğini iddia edebilir misin? Bense biliyorum! Onunla yirmi beş yıl geçirdim, yaşam ve ölüm hakkındaki düşüncelerini çok dinledim."

"Birinin yanında bin yıl bile geçirsen bazen onu tanımana yetmez!"

Yüzünde sert bir ifade belirdi.

"Ama sorun bu değil. Ona bakmaktan yorulduğunu kabul edersen her şey daha kolay anlaşılır!"

Joseph yerinden fırladı.

"Kes sesini! İğrençsin! Nasıl cüret edersin?"

"Söz konusu olan babam! Benim babam!"

İşaretparmağını suçlayıcı bir tavırla Şehrazad'a doğru uzattı.

"Anne, seni uyarıyorum, bu fikri aklından çıkar. Hemen vazgeç, yoksa ömrünün sonuna kadar pişman olursun."

* * *

Aralık ayı sona ermek üzereydi. Seba Mâlikânesi'ne ince ince yağan yağmur, şaşkın ağaçları rahatlatıyordu. Kahire'de en son altı yıl önce yağmur yağmıştı.

"Hatice ve Şehrazad, Ricardo'yu doğrulttular ve yatağın başucuna dayadılar."

Uzun zamandır âdet olduğu üzere, Şehrazad yumurta sarısı ve bal karıştırılmış süt kâsesini eline aldı ve bir kaşıkla kocasına içirmeye başladı.

"Ben gidince ne yapacaksınız?" diye içini çekti yaşlı hizmetkâr. "Yerime gelecek kişi bunları yapabilecek mi, endişeliyim."

"Yapacaktır, sen üzülme."

"Umarım bana çok kızmamışsınızdır. Başka seçeneğim yoktu. Anlıyorsunuz, değil mi? Zavallı kocamın kaç yaşında olduğunu unuttum. Ben bile altmış yaşına geldim. Artık Beni-Suef'e dönme vaktimiz geldi. Ömrümüzün son günlerini orada geçireceğiz. İnşallah."

Israrla tekrarladı:

"Anlıyorsunuz, değil mi?"

"Elbette, Hatice, elbette. Ama yine de seni özleyeceğiz."

"Ya ben sizi! On beş yıl size hizmet ettim... Benim ikinci ailem olmuştunuz."

Bir kez daha iç çekti.

"Ah, keşke içim rahat gitseydim buradan. Efendinin hâlâ hasta olması yüreğimi paralıyor. Son gelişinde Doktor Clot ne dedi?"

Şehrazad cevap vermeyince, üsteledi:

"Hanımım... Beni duydunuz mu? Doktor Clot ne dedi?"

Dışarıdan yağmurun şakırtısı geliyordu.

"Hanımım..."

Şehrazad, süt kâsesini başucundaki sehpaya koymuştu.

Başını yavaşça hizmetkâra doğru döndürdü, sesinde tuhaf bir sükûnet vardı:

"Efendi bizi terk etti..."

30

"ONU SEN ÖLDÜRDÜN!"

Giovanna annesini suçlarken sesini yükseltmemişti, ama kendini kontrol edişinde öyle bir vahşilik vardı ki, bağırmasından daha ürkütücüydü. Buz gibi, keskin bir öfkeydi.

Şehrazad ve Joseph dehşet içinde ona baktılar.

İlk itiraz eden Joseph oldu:

"Üzüntüden böyle konuştuğuna inanmak istiyorum."

"Hiç bu kadar aklım başımda olmamıştı."

"Dinle, Giovanna. Biraz ileri gidiyorsun. Ben..."

"Boş yere beni ikna etmeye uğraşmayın! Sen onun etkisi altındasın, aynı babam gibi! O sana hükmediyor, onunla oynadığı gibi seninle de oynuyor! Onun gözleriyle görüyor, onun sözleriyle konuşuyorsun. Ricardo gibi seni de esir almış!"

Joseph, içinde yükselen öfkeyi bastırmaya çalıştı.

"Giovanna... Sana rica ediyorum, ayakların yere bassın. Saçmalıyorsun!"

"Saçmalamak mı?"

Kıpkırmızı olmuş bir suratla, ağabeyini süzdü. Elini cebine soktu ve afyonruhu şişesini çıkardı.

"Bak! Bunu tanıdın mı?"

"Tabii ki. Doktor Clot'nun bana verdiği ilaç."

"Üçüncü şişe. Belki unutmuşsundur, sen iyileştiğinde bu şişenin çok azı kullanılmıştı."

"Eee, bu ne demek oluyor?"

"Bak!"

Joseph'in gözü önünde şişeyi açtı ve boşalttı.

Şişe boştu.

Birdenbire ne yapacağını şaşıran Joseph, itiraz etti:

"Ben... Yanılıyor olmalısın."

"Hayır, oğlum," dedi Şehrazad. "Onu elime almıştım. Birkaç hafta önce şişe doluydu."

"Görüyorsun!" dedi Giovanna muzaffer bir edayla. "Şimdi anlıyor musun?"

"Bir açıklaması olmalı. Dikkatimizden kaçan bir husus."

"Dikkatinden kaçan şey, senin kabul etmek istemediğin şey: O, babamı öldürdü."

"Hayır!"

Joseph'in sesi neredeyse çığlığa dönüşmüştü.

"Hayır, bu tamamen akıldışı."

Joseph sertçe annesinin elini tuttu.

"Söyle ona, anne. Ona doğru olmadığını söyle!"

Şehrazad parmaklarını sıkmakla yetindi.

"Lütfen," diye Joseph yalvardı. "Söyle ona!"

Sonunda cansız bir sesle cevap verdi:

"Ricardo öldü... Bu akşam tek bildiğim bu."

"Görüyorsun," dedi Giovanna. "Yaptığı apaçık ortada, kendini savunmuyor bile."

Şehrazad cevaplamaya karar verdi:

"Kafanda ne tuhaflıklar var anlamıyorum. Yıllardır her türlü kötülüğü benden biliyorsun. Yıllardır bana karşı anlaşılmaz bir nefret besliyorsun. Kendi kendime sorduğum tek soru şu: Kalbinde bunca zehirle nasıl yaşıyorsun?"

Giovanna yumruklarını sıktı, yüzü kasıldı. Bastırmaya çalıştığı şey gözyaşları mıydı? Yoksa kendi suçlamalarından duyduğu dehşet mi? Ya da –annesine inanacak olursa– onu tüketip bitinceye kadar dur durak bilmeyecek o zehrin pençesinde miydi?

"Buradan gidiyorum. Babamın cenaze töreninden sonra gideceğim."

"Ne?" diye bağırdı Joseph.

"Sizinle aynı çatı altında yaşayamam. Onunla birlikte yaşayamam, o bir..."

Joseph o uğursuz sözcüğü kullanmasına fırsat vermedi. Yerinden kalktı, kız kardeşini omuzlarından tutarak öfkeyle sarstı.

"Sen bir canavarsın! Matem evine de mi hiç saygın yok!"

"Yeter!" diye haykırdı Şehrazad.

Divandan kalkmış ve Giovanna'nın karşısına dikilmişti.

"Bir süre önce, bir Noel günü babana da aynı arzunu söylemiştin. Sana verdiği cevabı hatırlıyor musun? 'Gitmek istiyorsan... git. Sadece bil ki, aşman gereken büyük bir engel var. Belki ben Navarin'de öldüm, ne yazık ki bu yetmeyecek: Seba Mâlikânesi'nin kapısından çıkabilmen için benim ikinci defa ölmem gerekecek.'"

Gözlerini kızının gözlerine dikti.

"Bugün Ricardo Mandrino öldü... Senin gitmene artık hiçbir engel yok."

* * *

2 Ocak 1836

Tabut mezarın zemininde tok bir ses çıkarttı. Artık yağmur yağmıyordu ama gökyüzü kurşuni renkteydi.

Joseph ile Corinne'e tutunan Şehrazad, eğilip bir avuç toprak aldı ve tabutun yaldızlı bir haçla süslü meşe kapağına doğru savurdu. Sonra çift biraz kenara çekildi, Şehrazad hiç kıpırdamadan durup gözlerini siyah çukura dikti, Ricardo Mandrino'ya karşı son vazifelerini yapan kalabalığı görmüyor gibiydi.

Orada bulunmayanlar arasında en önemli kişi Mehmed Ali'ydi. Paşa, büyük devletlerin temsilcilerini karşıladığı için İskenderiye'deydi, yerine İbrahim'i göndermişti.

Yabancılar ve yakınlar bir aradaydı: Linant, Judith Grégoire, Albay Sève, Feyyum'dan kalkıp Kahire'ye gel-

miş olan Gül Çiftliği köylüleri.

Yüzünde siyah tülüyle Giovanna mezarın öteki tarafında duruyordu. Şehrazad'ın karşısındaydı.

Yavaş yavaş toprakla örtülen tabut usulca yumuşak zemine gömülüyor gibiydi.

Ahşap zindanına kapatılan Ricardo Mandrino belki de Venedik'e doğru uçuyordu. Ya da başka bir yere, kim bilir? Belki de oradaydı, görünmez bir halde Şehrazad'ın yanı başında duruyordu.

Kalabalığın dağıldığı sırada Joseph, son taziyeleri kabul etmek için uzaklaşınca Judith, Corinne'in yanına geldi.

"Çok kederli bir gün. Sana ve ailene başsağlığı diliyorum."

Corinne kibarca gülümsedi.

"Ayrıca sana şunu da söylemek istiyordum, yakında Fransa'ya dönüyorum. Bir daha ne zaman görüşebiliriz, bilmiyorum, ama eşinle birlikte Paris'e yolunuz düşerse beni görmeye gelirsin."

"Mısır'dan gidecek misin?"

"Evet. Faaliyetlerimizi burada devam ettirmemize olanaklarımız elvermiyor. Bildiğin gibi salgında pek çok yoldaşımızı kaybettik. Hayatta kalanların da gücü tükendi, cesaretleri kırıldı ve kuşkuya düştüler. Ama bu deneyim boşa gitmiş olmayacak."

"Açıklamayı yaparken sesinde gurur vardı:

"Ayrıca, Doktor Clot'nun eliyle imzaladığı bir uzmanlık belgemiz var; Suzanne ve benim ebelik kurslarını tamamladığımızı ve bu işi başarıyla uyguladığımızı tasdik ediyor. Hatta ben, yeteneğimi Suzanne'ın üzerinde deneme fırsatı buldum. Birkaç gün önce küçük bir oğlan çocuğu dünyaya getirdi, adı Alfred Charles Prosper."

"Babasının kim olduğunu sormaya gerek yok, değil mi?"

"Tahmin ediyorsundur."[1]

1. Charles Lambert'in gayrimeşru oğlu. Suzanne Voilquin'in kızlık soyadı olan Monnier soyadıyla nüfusa kaydolmuştur. 4 Haziran 1836'da ölmüştür.

"Demek ki, rüya bitti... Ya Mösyö Enfantin? O da Paris'e dönecek mi?"

"Evet. Baraj projesi durdurulunca coşkusunu yitirdi."

"Şu Mesih-Kadın arayışı ne oldu?"

"Kuşkusuz kimileri bu arayışı başka yerlerde sürdüreceklerdir... Kuzey ya da Güney Amerika'da, veya Avusturalya'da. Ama, aslına bakılırsa o fikir bir hayli etkili oldu, Fransa'daki kadın taraftarlarımız giderek daha güçlü bir sesle, Ana'nın erkek hayalinden doğan tek bir kadın değil, tüm kadınlar olduğunu haykırıyorlar. Gördüğün gibi, bozgun sayılır."

"Evet, üzücü bir durum... Yazık oldu. Sizin iddialarınızın pek çoğuna katılmıyordum; ama kabul etmek gerekir ki uğrunda mücadele ettiğiniz daha insancıl bir dünyada yaşama umudu, her şeyden soyluydu. Belki bir gün, Saint-Simon'cu düşünce, kimilerinin içine sızdırdığı tüm saçmalıklardan arınmış olarak bir yerlerde yeniden filizlenir. Her halükârda en büyük dileğim bu. Üstelik samimiyim."

Judith, arkadaşını yanağından öptü.

"Hoşça kal Corinne... Senin ülkendeki insanlarının dediği gibi: Allah kerim..."

Mezarlıkta artık kimse kalmamıştı.

Şehrazad yalnız kalmak istediğini söyledi. Ricardo'nun mezarının ayakucunda, çarşafa bürünmüş uzun gölgesi batan güneşin ışıkları altında dimdik, siyah bir serviyi andırıyordu.

Bu kez hiçbir şey, kocasını geri getiremeyecekti. Ne Mora'ya gitmek ne de Navarin'in harabelerine inmek. Bu kez, titreyen eliyle bir işaret bırakmaya, "fra Matteo da Bascio" adını yazmaya zamanı olmamıştı. Mandrino'nun arkasından gitmesini sağlayacak Yunanlı köylü de yoktu, papaz da.

Buna rağmen tabutun gömülü olduğu toprak yığınına tüm dikkatini verdi. Ne bekliyordu? Aklını kaybedip çıldırmayı mı? Daha büyük bir olasılıkla, Mandrino'yu alıp

götüren şeyin, gelip onu da almasını. Evet, başka seçenek yoktu. O zaman dua etti, kendisini o andan ayıran yılların günlere, günlerin saatlere, saatlerin de dakikalara dönüşmesi için dua etti.

Keşke o mucizevi ilaçtan edinebilseydi! Ama şişe boştu. Gerekirse Doktor Clot'nun ya da başka birinin ayaklarına kapanacak, isteğini yerine getirmesi için yalvaracaktı.

Belki ertesi gün... Ya da o akşam...

* * *

İskenderiye, Ras el-Tin Sarayı, 7 Ocak 1836

Mehmed Ali, açık denize bakan pencereye dirseklerini dayamış, yükselip alçalan dalgaları seyrediyordu. Ansızın, görünür hale gelen heyecanını bastırmaya çalışır gibi, yüzünü ellerinin arasına aldı.

İbrahim ona yaklaştı ve düşünceler içindeki babasını rahatsız etmeye çekinerek saygıyla yanında durdu. Zaten üzüntüsünü yatıştırmak için ne diyebilirdi ki? Tahmin ettiği gibi, Mandrino'nun ölümü, onu can evinden vurmuştu. Otuz yıldan uzun süren bir dostluk, ölümün rüzgârına kapılıp son bulmuştu.

"Oğlum İsmail'i kaybettim. Arkasından Tosun'u. Bugün kendi kanımdanmış gibi sevdiğim adam elimden alındı. Tek tesellim, benim de sıramın geleceğini düşünmek."

"Baba... Ricardo'yu düşünün, sizin böyle konuşmanızdan hiç memnun olmazdı. Daha uzun süre yaşayacaksınız. Aileniz için, Mısır için."

"Mısır mı?.."

Bitkin bir halde döndü ve ellerini gösterdi.

"İşte Mısır... Zamanın her geçen gün biraz daha soldurduğu, kırışmış bir ten. Yakında damarlarında akan kan da kuruyacak ve etleri toza dönüşecek."

Dirseklerini yeniden pencerenin pervazına dayadı ve zar zor duyulan bir sesle konuştu:

"Belki fazla ileri gittim. İskender'le, büyük fatihlerle yarışmak istedim, ve işte onlar gibi, zaferlerimin tuzağına düştüm."

"Başka seçeneğiniz yoktu, baba."

"Halk bana ne ad takmış, biliyor musun? Zalim Paşa. Despot paşa. Ülkenin kaynaklarını devletleştirmemi, her türlü muhalefeti ezip geçmemi bağışlamıyorlar."

"Size dediğim gibi, başka seçeneğiniz yoktu. Bu toprakların modernleşmesinin bedeliydi bu. Fetihlerinizin hepsi, size dolaylı yoldan dayattıkları bir dizi savaşın sonucu sadece. Sözünü ettiğiniz tuzağa gelince, çok iyi biliyorsunuz ki, sizi bu tuzağa düşüren, büyük devletler."

Mehmed Ali onu susturdu.

"Bırak, oğlum. Siyaset konuşmaya hevesim yok. Ricardo'nun ölümü kefen gibi üzerime çöktü."

Birdenbire şöyle dedi:

"Ailesi... Şehrazad. Onlarla bizzat ilgilenmeni istiyorum. Neye ihtiyaçları varsa karşılansın. Duydun mu?"

"Elbette, baba. Ricardo'nun kızı burada."

"Giovanna mı? Burada ne işi var?"

"Bilmiyorum. Onu başmabeyinci karşılamış. Sizinle görüşmek istiyor."

"Git! Hemen onu getirsinler! Hemen, İbrahim!"

* * *

"Benden ne istediğinin farkında mısın?"

"Evet, Vali Hazretleri. Başka çarem yok. Lütfen."

Mehmed Ali'nin parmakları koltuğun kolçağını sinirli sinirli kavradı. Yüzünde Giovanna'nınkinden daha çaresiz bir ifade vardı.

"Saba'yı terk ederek annene ikinci bir matem yaşatmıyor musun? Bunu bilmiyor musun?"

"Neden anlamak istemiyorsunuz? Babamı o öldürdü."

"Mecnun! Çılgın! Böyle bir şey yapabileceğini nasıl düşünürsün? Ricardo onun canından bir parçaydı, damarlarında akan kandı!"

"İşte bu yüzden, onun düştüğü durumu kabul edemedi. Onun yatakta uzanmış halini görmeliydiniz. Artık hiçbir şeye benzemiyordu. İnsana benzer hiçbir yanı kalmamıştı. Bir..."

"O her zaman Ricardo Mandrino'ydu! Ne dersen de, o Ricardo'ydu!"

"Afyonruhu... size söylediğim gibi, şişe boştu. Birkaç gün önce gayet açık olarak Joseph'e babamın hastalığına bir son verme olasılığından söz etti."

"Saçma laflar! Acı çeken bir kadının sözleri! Sen hiç acı çekmedin mi?"

"O şişeyi elimde tutarken Ricardo'nun kurtuluşunu avucumda tutuyorum sandım. Bunlar onun sözleri!"

"Sana tekrar söylüyorum!" diye tane tane konuştu Vali, "Şehrazad asla böyle bir şey yapamaz. Onu çok seviyordu."

"Ya onu sevdiği için öldürdüyse? Bunu hiç düşündünüz mü?"

Birdenbire Paşa kolu kanadı kırılmış gibi kalakaldı, sanki son gerekçe inancını sarsmıştı.

İsabetli bir noktaya parmak bastığını fark eden Giovanna üsteledi:

"Ricardo, onun için her şeyin başı ve sonuydu. Tek yaşam sebebiydi. Onunla gurur duyuyordu. Onu güçlü, alt edilmez biri olarak görmekten gurur duyuyordu. Böyle eriyip gitmesine, bir yatakta can çekişen bir et parçasına dönüşmesine tahammül edemedi."

Hükümdar kaşlarını çattı. Neyin ne kadar gerçek olduğunu bilemiyordu. Kınayıcı bir tavırla konuştu:

"Sevilen kişinin durumu ne olursa olsun, yakınları onun hakkında hüküm veremez. Hayatı bahşeden Yüce Rabbimizdir. Ancak o geri alabilir."

Giovanna sessizce tasdik etti.

"Pekâlâ!" dedi Mehmed Ali, ani bir sabırsızlıkla. "De-

mek artık Saba'da yaşamak istemiyorsun?"

Giovanna, "Hayır," dedi.

"Huyun biraz olsun annene çekmişse yüzüne kapıyı kapatırsam nereye gideceğin belli olmaz."

"Evet, Vali Hazretleri."

"Dediğin gibi olsun! Ras el-Tin'de kalabilirsin."

Hemen ekledi:

"Yine de bir şartım var. Aylak aylak etrafta dolaşman söz konusu olamaz. Ne şekilde faydalı olabilirsin, henüz düşünmedim; ama bulacağım ve sana verilen görevi hakkıyla yerine getirmeni bekleyeceğim. Anlaştık mı?"

"Ne isterseniz onu yapacağım."

"Tamam..."

Mehmed Ali koltuğundan kalktı, ellerini arkasında birleştirerek, odada birkaç adım attı.

"Şu dünya ne hale geldi? İnsanlar çıldırdı mı? Bir imparatorluğun çökmesi, tarihe ödenmesi gereken bedeldir. Ölümün sevilen kişiyi alması Takdir-i İlahi'dir. Ama bir kızın annesini suçlaması, işte o, en büyük günahtır."

Boğuk bir sesle konuşmayı bitirdi:

"Tanrı bizi korusun, Mandrino'nun kızı."

31

İskenderiye, 1 Ekim 1838

Denizden gelen serpintiler, Fransa başkonsolosu Mösyö Cochelet'nin yanaklarına kırbaç gibi vuruyordu. İki muhafız refakatinde, tersanenin en güney noktasına inşa edilmiş küçük binaya giden yolun son metrelerini ürpererek kat etti.

Aslında ürpermesinin sebebi sonbahar rüzgârı değil, siyah deri çantasında duran mektubun içeriğiydi.

Kapının kanadı, Cochelet için açıldı. Başkonsolos içeri girer girmez kendini Vali'nin karşısında buldu. Paşa ayaktaydı, elini gevşekçe hasır bir koltuğa dayamıştı, kuşağından bir kılıç sallanıyordu.

"Buyurun oturun, Mösyö Cochelet."

Konsolos bir koltuğa ilişirken Mehmed Ali konuşmaya devam etti:

"Siz gelmeden önce ne düşünüyordum, biliyor musunuz?"

Tersanenin bir bölümünü gören pencereye doğru bir adım attı; inşa edilmekte olan gemiler, kızakların üzerindeydi.

"Bu savaş gemilerine bakarken ülkeniz kendi dehasıyla ne kadar gururlansa azdır, diye düşünüyordum. Vatandaşınız Mösyö Cerisy'nin katkıları olmasaydı bu tersane inşa edilemezdi. Bugün ve daima Mısır topraklarında Fransa'nın şanı yücelmektedir biraz da."

"Söylediklerinizi beni duygulandırıyor, Vali Hazretleri. Samimiyetinizden eminim."

"Mösyö Molé iyi mi?"

"Evet, efendim."

"Aramızda kalsın ama, onun selefi Mösyö Thiers'in istifasına biraz üzülüyorum. Yeni başbakanınızın vasıflarını küçümsediğimden değil, ama tabirimi mazur görün, onu biraz pısırık buluyorum. Fransa dışındaki devrimlere destek vermekteki çekingenliği, ülkem için hayra alamet değil. Yanılıyor muyum?"

"Sanırım haklısınız. Zaten bu da söylediklerinizi doğrulayacaktır."

Deri çantasını açtı ve çıkardığı mektubu Mehmed Ali'ye uzattı. Paşa zarfı açmaya bile gerek görmeden masanın üzerine bıraktı.

"Okumayacak mısınız, Vali Hazretleri?"

"Ne gereği var ki. İçindekileri zaten biliyorum. Özetlememi ister misiniz? Bağımsızlık tasarımı hayata geçirmem durumunda, Fransa hükümeti yeni konumumu göz önüne almayacağı gibi, bu girişimi hükümsüz saydığını, İskenderiye ve Suriye kıyılarına donanma göndermek başta olmak üzere sahip olduğu tüm imkânlarla buna engel olacağını açıklamakta kesin kararlıdır. Mesajın sonunda, hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak nitelikte kesin bir cevap beklendiği belirtilmektedir."

Bir an sustu, sonra bezgin bir gülümsemeyle sordu:

"Mösyö Molé'un yazdıkları bunlar, öyle değil mi?"

"Neredeyse kelimesi kelimesine, efendim."

"Yaşlanmanın pek çok olumsuz yanı olsa bile bazı faydaları da vardır; başkalarının düşüncelerini okumak bunlardan biridir. Her neyse size çok önemli bir haberim var: dün Babıâli'den resmî bir görevli ziyarete geldi, İbrahim Sarim Efendi. Sultan onu bir anlaşma için göndermiş."

"Neymiş?"

"Babıâli benim soyuma veraset hakkı tanıyacak. Bunun karşılığında ben de Suriye, Sudan ve Yemen'den çekileceğim... Bu da Mısır imparatorluğunun parçalanması

demektir. Ve elbette ki, bağımsızlık tasarılarımdan vazgeçmem bekleniyor."

"Ne cevap verdiniz?"

"Ya siz, Mösyö Cochelet? Tüm dünyanın Fransa'nın özgür ve bağımsız bir ülke olduğunu tanıması karşılığında, Cezayir ve pek çok sömürgesinden vazgeçmesini kabul eder miydiniz?"

Konsolos cevap vermedi.

"Ben de Sultan'a, sahip olduğum tek karış topraktan bile vazgeçmeyi kabul etmeyeceğimi bildirdim."

"Yine de, haşmetlim, dikkatinizi çekerim ki veraset hakkı pek de göz ardı edilebilecek bir teklif değildir. Ayrıca büyük devletlerin arzu ettiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünün de –en azından itibari olarak– korunmasını sağlıyor."

"Demek istiyorsunuz ki, Avrupa'nın rahat uyuması için, evlatlarımın kanıyla kazanılan topraklardan vazgeçmeliyim."

"İki büyük devlet olan benim ülkem ve İngiltere'nin muhalefeti karşısında sizin iradenizin ne yazık ki pek ağırlığı yok."

Paşa, ihtilaç içinde kılıcının sapını avuçladı ve üzgün bir sesle şöyle dedi:

"İngiltere... Ve şu sevgili Lord Palmerston. Vatandaşlarınız pek müşfik insanlar, Mösyö Cochelet. Büyük bir iyi niyetle yaklaşan krizi engellemeye uğraşıyorsunuz, oysaki İngilizlerin tek bir amacı var: Ülkem ile Türkiye'nin savaşmasını istiyorlar, böylece en büyük hayalleri gerçekleşecek, benim gücümü kıracak ve Mısır'ı işgal edecekler. Benim ne düşündüğümü bilmek isterseniz, Fransa'nın büyük bir hayal kırıklığı yaşamasından korkuyorum."

Kendini toparladı ve yüksek sesle sordu:

"Ülkeniz nasıl oldu da, Lord Palmerston gibi bir kişinin fikirlerini paylaşma noktasına geldi? Nasıl bir çıkar uğruna Mısır, doğaya aykırı bir izdivacın çeyizi oldu?"

Konsolos, çaresizliğini itiraf ediyormuş gibi başını hafifçe öne eğdi.

"İzin verirseniz şunu söyleyeceğim; kısa bir süredir ülkemi İngiltere'ye bağlayan, isterseniz dostane ittifak[1] olarak da adlandırabileceğimiz yeni dünya düzeninin ilk kurbanı sizsiniz. Ne yapalım? Son ihtilalin onu sürüklediği siyasi yalnızlıktan Fransa'nın çıkması gerekiyordu."

"Bedeli ne olursa olsun, öyle mi?"

"Bilmiyorum..."

Cochelet bir an sustu, sonra kısık ve asabi bir sesle devam etti:

"Her şeye rağmen, Vali Hazretleri, size kişisel duygularımı açıklamakta sakınca görmüyorum; bilin ki tamamen sizin bağımsızlığınıza taraftarım. Bunun sadece sizin yararınıza değil, tüm Avrupa'nın yararına olduğuna inanıyorum; çünkü böylece şu Şark sorunlarından kurtulacaktır. Beklenmedik bir kriz, siyasi ilişkilerine sekte vurabilir."

"Ne yazık ki, Fransa başbakanı değilsiniz."

"Vali Hazretleri, ülkemin neden size karşı böyle bir tutum aldığını soruyordunuz kendi kendinize."

"Siz de bana cevabını vermiştiniz: dostane ittifak."

"Evet. Ama hepsi bu değil."

"Sizi dinliyorum."

Cochelet, hükümdarın çelik gibi bakışlarından gözlerini kaçırdı.

"Büyük devletler sizin, bugün yarın Türkiye'ye karşı savaş açacağınız ve size verilmeyeni zorla alacağınız kanaatindeler. Bu söylenti, Batı'nın tüm büyükelçiliklerinde aldı yürüdü ve sağır kulaklara bile ulaşacak hale geldi. Bu koşullarda, zihinlerde sizin aleyhinize fikirler oluşmasını ve takip ettiğiniz siyasetin en olumsuz terimlerle yargılanmasını yadırgamamalısınız. Doğu gururludur, efendim; ama Batı da öyledir. Şantaj olarak gördüğü şeye boyun eğmeye yanaşmaz."

Paşa'nın gözleri hayretten fal taşı gibi açıldı.

1. 1854-1856 Kırım Savaşı sırasında Fransa ile İngiltere arasındaki ittifaka bu ad verilmişti.

"Ne diyorsunuz? Ben mi savaş ilan etmeye hazırlanıyormuşum?"

"Ben sadece size baskın gelen duyguyu aktardım, efendim."

"Bu yüzden mi, benimle her türlü pazarlığa kapılarını kapatıyorlar? Fransa bu inanç nedeniyle mi yüzünü İngiltere'ye çevirdi?"

Cochelet'nin kaşları sıkıntıyla havaya kalktı.

"En azından nedenlerden biri."

Odaya uzun bir sessizlik çöktü, sadece dalgaların sesi duyuluyordu.

"Pekâlâ, Mösyö Cochelet. Tüm dünyaya iyi niyetimi kanıtlayacağım. Bahsettiğiniz söylentiyi susturacağım."

Kılıcının sapını okşadı, konuşmasına devam ederken ses tonunda bir hınç olduğu zannedilebilirdi; aslında sesi üzüntüsünün derinliğini açığa vuruyordu.

"Mısır'dan gideceğim."

Konsolos yanlış duyduğunu zannetti.

"Mısır'dan gideceğim. Bir süre uzaklaşacağım, böylece beni bir savaş tezgâhlamakla suçlayamazlar. Büyük devletlerin gönül yüceliğine güveneceğim ve kaderim hakkında bir karara varmadan önce, onlara düşünmeleri için zaman tanıyacağım. Ne olup biteceğine onlar karar versinler. Ya bana hakkım olan onuru verecek ve medenileştirici girişimlerimi barış ve güven içinde sürdürme imkânı sağlayacaklar ya da..."

"Ama nereye gideceksiniz, Vali Hazretleri?"

"İçiniz rahat olsun, Mösyö Cochelet. Büyükelçilikleri de rahatlatın, Mösyö Molé'u, Lord Palmerston'ı, Metternich'i ve Çar'ı. Avrupa'yı istila etmeyeceğim."

* * *

"Giovanna, benimle gelecek misin?"

"Gelmek mi? Hangi ülkeye? Ne zaman?"

"Sudan'a. Birkaç gün içinde."

Genç kız biraz şaşkın bir halde, hükümdara yaklaştı.

Paşa onu, brokar kanepede yanına oturması için çağırdı.

"Merakımı bağışlayın, haşmetlim, ama bu ani seyahatin sebebi nedir?"

"Mısır'ın bir parçası olduğundan beri o topraklarda nasıl yaşandığını yakından görme ihtiyacı. Yeni yöneticilerin, vergi toplamada seleflerinin uyguladığı baskıya son verip vermediklerini, rüşvet ve yozlaşmanın sürüp sürmediğini kendi gözlerimle görme arzusu. Ayrıca halka adil davranıldığından emin olma isteği. Sen bilmezsin ama yaklaşık on yıl önce, halka tarım işlerini öğretmek, Sudanlıları sanayi alanında eğitmek, özellikle de çömlekçilik ve gemi inşası konularında bilgilendirmek amacıyla yüz on sekiz resmî görevli atadım. Ayrıca..."

Gözlerinde muzip bir ışıltı belirdi.

"Batılı bilimadamlarının Nil'in kaynaklarıyla yakından ilgilendiğini sıkça duydum. Bu kaynaklar şimdiye kadar incelenmedi. Neden bu keşfe başlanmasın?"

Giovanna'nın yerinden sıçraması üzerine, onu teskin etti.

"Telaşlanma. Neredeyse yetmiş yaşına geldim, günlerim sayılı. Beyaz Nil'in ötesine geçmeyeceğiz. Nasıl? Bu proje hakkında ne diyorsun?"

"Çok ilgi çekici buldum, efendim. Üstelik Sudan'ı göreceğim için seviniyorum."

"Harika..."

Hafifçe ürperdi, sonra odanın bir köşesinde duran mangalı işaret etti.

"Rica etsem, yakabilir misin? Soğuktan dondum."

Giovanna söyleneni yapmak için kalktı, kömürleri dizerken Paşa aldırmazlıkla sordu:

"Ağabeyinden haber alıyor musun?"

"Hayır, efendim. Onunla son konuşmamdan bu yana iki yıldan fazla oluyor."

"Saba'ya dönmen için sana yalvarmaya geldiği zaman. Öyle değil mi?"

"Evet."

"Yakında iki yıl sekiz ay olacak. Zaman müthiş çabuk geçiyor."

"Kuşkusuz öyle. Ben farkında değilim."

"Elbette! Gençliğin bir ayrıcalığı da, zaman kavramının olmayışı. Kırk yaşını geçtikten sonra, ürpermeye başlayacaksın. Kat ettiğin yolu görmek için arkana bakacaksın ve başın dönecek."

Giovanna, kömürlerin arasına ağaç yongaları serpiştirip tutuşturdu.

"Görüyorum ki, mangal yakmakta bayağı uzmanlaşmışsın," diye takıldı Paşa.

"Alışkanlık, efendim. Başka bir ihtiyacınız var mı?"

Mehmed Ali hayır anlamında bir işaret yaptı.

"Ama hemen gitme."

Giovanna uysalca, Paşa'nın ayaklarının dibine bağdaş kurup oturdu.

"Senin kanatlarının altına aldığın kişiden haber aldım."

"Kanatlarımın altına aldığım kişi mi?"

"Oğlum Said... yoksa onu unuttun mu?"

"Tabii ki unutmadım. Hâlâ Saint-Cyr'de değil mi?"

"Evet ve hâlâ eskisi gibi şişman. Onu gözetim altında tutacak kimse olmadığına göre, etekleri zil çalıyordur."

"Ne zaman Mısır'a dönecek?"

"Okulunu ve askerî eğitimini tamamlamadan önce değil. Ayrıca biraz da dünyayı dolaşmasını istiyorum."

"Mutlu mu?"

"Öyle olduğunu sanıyorum. Zaten ne önemi var ki? Bütün mesele şahsiyetli olması ve vazife sorumluluğu taşıması. Bir gün, İbrahim'den sonra Mısır'ı yönetme sırası ona gelecek, bu göreve layık olması lazım."

Giovanna tasdik etti.

"Aynı zamanda sevildiğini de hissetmesi lazım. Sevgiyle sarmalanmamış birinin büyük işler başaracağını zannetmiyorum."

Paşa yumuşak sakalını usul usul sıvazladı.

"Bundan böyle asla sevgi bulamayacak birini tanıyorum. Ya da pek az bulacak birini."

"Kendinizden söz etmiyorsunuz, değil mi efendim?"

"Ben mi! Ben gırtlağıma kadar doluyum. Oğullarım bana saygı gösterir, en azından öyle sanıyorum, eşlerime gelince..."

"Çerkes karım ve Arnavut karımla birlikte haremimde yatıp kalkan tüm kadınların arasındayken, onların müşterek sevgisi, ömrümün kalan o birkaç yılında bana yeter de artar bile."

Sesi yine ciddileşti.

"Hayır, söz konusu olan ben değilim, bir anlamda diğer kadınlardan çok üstün biri."

Giovanna bakışlarını indirdi.

"Anneni özlemiyor musun?"

Onun sessizliğini koruması karşısında Paşa sinirlendi.

"İşe bak sen! Mandrino'nun kızı! Said söz konusu olduğunda rahatlıkla sevgiden söz ettiğini görüyorum! Ya Şehrazad? Onun da sevilmeye ihtiyacı olduğunu düşünmüyor musun?"

"Sevgiye karşılık vermesi lazım. Oysa bunu yapamaz. Her şeyini Ricardo'ya verdi, kimseye verecek bir şeyi kalmadı; en azından bana yok."

"Boş laflar! Seni sevmeseydi, ayrılığınız onu bu kadar üzer miydi sanıyorsun?"

"Ne biliyorsunuz, Vali Hazretleri? Beni bir kez olsun sordu mu? Hiç mektup yazdı mı?"

Paşa hafif bir tereddüt gösterdi.

"Belki de kırılmıştır. Belki de ayrılığınız yüzünden o kadar üzülmüştür ki, sessizliğe gömülmüştür."

"Dinleyin, haşmetlim, babam henüz hayattayken o beni babamdan mahrum bıraktı, onu yalnız kendine ayırdı, bana hiçbir şey bırakmadı, belki birkaç şefkat kırıntısı o kadar. Sonra da Tanrı'ya ve hayata karşı gelerek günah işledi. Böylesine iğrenç bir şeyi affedecek kadar yüce gönüllü olabilirsiniz. Ama benden bu kadarını beklemeyin!"

Sustu, derin bir nefes aldı, sonra bezgin bir sesle devam etti:

"Rica ediyorum, konuyu değiştirelim. Siz de ben de

biliyoruz ki, bu soruna her değindiğimizde can acıtıcı sözler söyleniyor. Artık çekilebilir miyim, efendim? Hazinedarınız beni bekliyor."

"Garbis Bey mi? Sarayı yönetmede gösterdiğin beceriden oldukça memnun gibi. Tebrikler. Sana bu sorumluluğu verdiğimde bu kadar başarılı olacağını tahmin etmiyordum."

"Görüyorsunuz, sandığınız gibi aklı havada bir kız değilim. Yine de Garbis Bey'in o kıymetli tavsiyeleri olmasaydı, başarabilir miydim, bilmiyorum. Usta maliyecilerde görüldüğü üzere, hem tuttuğunu koparan hem de sezgileri güçlü biri."

Hükümdar homurdanırken, Giovanna da ayağa kalkmıştı.

"Görüşmek üzere, Vali Hazretleri."

Yalnız kalan Paşa bir süre kıpırdamadan durdu, sonra bir duvar boyunca aşağıya uzanan örtüye doğru gitti. Örtüyü araladığında ortaya gizli bir kapı çıktı.

"Gelebilirsin!"

Kadın kapıda görünüverdi. Odayı gözden geçirdi, sanki hükümdardan başka birinin bulunmadığından emin olmak istiyordu, kimseyi görmeyince içeri girdi.

Hükümdar onu şefkatle kucakladı.

"*Ezayek*[1]... Nasılsın, yavrum?"

"İyiyim, efendim. Teşekkür ederim."

"Sana bir bakayım," dedi Paşa biraz geriye çekilerek.

Hafifçe kaşlarını çattı.

"Hâlâ çok güzelsin."

"Yalan söyleyemiyorsunuz, Vali Hazretleri. Ama iyi niyetli olduğunuza kuşku yok."

"Neden yalan söyleyecekmişim ki? Siyaset yapmıyoruz, bildiğim kadarıyla! İçtenlikle söylüyorum, göz kamaştırıyorsun."

Bu sözleri söylerken duyduğu dehşeti belli etmemeye

1. (Ar.) Nasılsın?

gayret ediyordu. Karşısındaki kadın gerçekten Şehrazad mıydı? Güzelliğinin zirvesindeyken tanıdığı, cazibesi efsane olmuş kadın? O olamazdı! Bir deri bir kemik kalmış bu beden, kanı çekilmiş kırış kırış bu yüz! Hayır. Bir büyünün etkisiyle kâbus görüyor olmalıydı.

Yine de kendini toparladı ve uçarı bir tavır takındı.

"Ne yazık ki, yirmi yaşında değilim..."

Şehrazad, Vali'nin sözünü kesti.

"O nasıl?"

"Tıpkı bir evin kapısında durup içeri girmeye çekinen biri gibi."

"Ne demek bu?"

"Kendini bulmaya çalışıyor, el yordamıyla aranıyor, ama yakında huzuru bulacağından eminim."

Şehrazad omuzlarını örten siyah şalı düzeltti.

Sağlığı nasıl? Bir şeye ihtiyacı var mı?"

"Tuhaf bir soru. Mehmed Ali'nin himayesi altında değil mi? Her şeyi var, endişelenme."

Çalışma masasına doğru gitti, koltuğuna oturdu.

"Sana bir şey ikram edeyim mi? Çay?"

"Hayır, Vali Hazretleri, teşekkür ederim."

"Eskiden çayı severdin ama."

"Ya çalışması? Ondan memnun musunuz?"

"Her ne kadar şaşırtıcı gelse de, büyük bir beceri gösteriyor. Disiplinli, tertipli, özellikle de –beni en çok şaşırtan bu– hizmetinde çalışanlara karşı çok merhametli. Kulağıma sık sık, orada burada gösterdiği bir lütufla, yüce gönüllü bir davranışla ilgili haberler geliyor. Kişiliğindeki katılığı bilen biri, bu durumu yadırgar."

"Yanılıyorsunuz. Giovanna'daki katılık değil, sadece kişilik. Kimileri saza benzer, kimileri meşeye. O bildiğinden şaşmaz, ama katı değil. Joseph ise tam bir saz."

"Ya sen nesin Şehrazad?"

Şehrazad'ın dudakları sessiz bir gülüşle aralandı.

"Meşeye daha yakın olabilir miyim acaba?"

"Ben de öyle düşünmüştüm."

Şehrazad'a doğru eğildi.

"Şimdi bana hayatından söz et biraz. Günlerin nasıl geçiyor?"

"Evle ilgileniyorum. Çölde geziniyorum. Düşünüyor ve bekliyorum."

Paşanın kaşları çatıldı.

"Ne bekliyorsun?"

"Doğacak çocuğu."

Mehmed Ali'nin şaşkınlığı arttı.

"Hangi çocuktan söz ediyorsun?"

"Corinne'in çocuğundan. Yedi aylık hamile."

Paşa güçlü bir kahkaha attı.

"Büyükanne oluyorsun!"

"Anlaşılan bu sizi çok eğlendirdi ha?"

"Ne bekliyordun, bir gün senin bu konumda olacağın asla aklıma gelmezdi. Sen hep zamanı durduran, kısacası hayatın doğal koşullarının yıpratamadığı şu kadınlardan biriydin benim için."

"Eğer doğru anladıysam, sizin gözünüzde sadece bir eş, bir sevgili olabilirmişim, o kadar."

"Gerçekten de gözümde öyleydin. Büyük bir âşık."

Şehrazad gözlerini ona dikerek düşündü.

"Sonuçta, Giovanna haklı gibi. Çünkü asla beni bir anne gibi görmedi. Sizin gibi, o da bende sadece o sözünü ettiğiniz âşığı gördü."

"Bu mümkün. Ne olmuş?"

Şehrazad, elini hükümdarın masasına vurdu.

"Anlamıyor musunuz? Bizi karşı karşıya getiren felaketin nedeni o korkunç yanlış anlama! Onu seviyorum. Kızımı seviyorum! Ona verdiğim sevgiyi, her zaman bir tür ateşkes olarak gördü, yani iki düşman arasında bir tür barış anlaşması. Oysa ben onun annesiyim!"

Hararetle konuşmuştu, elleri titriyordu.

"Kendini bu hale düşürmenin ve geçmişin esiri olmanın hiçbir şeye faydası yok. Sen ne olmak istediysen, onu oldun. Bir gün Giovanna anlayacaktır."

"Çok geç olacak!"

"Şehrazad..."

"Dediğim gibi, çok geç olacak!"

Hükümdar kollarını kaldırdı, sonra çaresizce indirdi.

"Allah büyüktür... Geleceği yalnızca o bilir."

Havayı yumuşatmak ister gibi ekledi:

"Joseph sana söyledi mi? Belki baraj inşaatına yeniden başlayacağız. İsteğim üzerine Linant'la birlikte yeni bir rapor hazırladılar. Bir milyon beş yüz bin feddanlık tarım alanı açılması sayesinde, yapılacak masraflar beş yıl yerine üç yılda amorti edilecek."

"Öyleyse neden tereddüt ediyorsunuz?"

"Çünkü inşaat yaklaşık iki milyon kuruşa mal olacak ve devlet hazinesi neredeyse tamtakır, üstelik büyük devletler beni hapsettikleri halihazırdaki duruma bir son vermezlerse hazinede hiçbir değişiklik olmaz."

"Anlıyorum."

Şehrazad'ın cevabı, kaygıdan çok nezaket icabı verilmişti.

"Neyin var Şehrazad? Dünyadan kopmuş gibisin."

"Dünya... Dünyada benim yerim neresi? Günlerin gecelerden farkı yok, tüm manzaralar hep aynı renkte. Her pazar Ricardo'nun mezarına gidip dua ediyorum. Biliyor musunuz..."

İtirafından utanır gibi gözlerini indirdi.

"Orada geçirdiğim süre, var olduğumu hissettiğim yegâne anlar."

Hükümdar koltuğunda doğruldu, eli masada duran bir kamanın üzerine kapandı.

"Sana hiç sormadığım bir soru var..."

Madenî nesneyi kuvvetle sıktı.

"Gerçekten Ricardo Mandrino'nun acılarına son verdin mi?"

Şehrazad başını ona doğru kaldırdı. Yüzü bembeyazdı. Sanki tüm kanı çekilmişti, dayanılmaz bir işkence altındaymış gibi konuştu:

"Ne dediniz, Vali Hazretleri?.."

32

İskenderiye, Ras el-Tin Sarayı, 26 Haziran 1839

Siyah kayaların tepeleri dalgaların üzerinden baş gösteriyor ve en önde yol alan, içinde Giovanna ve Vali'nin bulunduğu teknenin gövdesini parçalayacak gibi duruyordu.

Taştan canavarların yaklaştığını gördükçe genç kız dehşete kapılıyordu, oysa çevresindekiler hiçbir şey yokmuş gibi sohbetlerini sürdürüyordu. "Mutlaka hayal görüyorum," dedi kendi kendine, az sonra herkes harekete geçecek ya da kayalar birdenbire yok olacaktı. Oysa öyle değildi. Teknenin pruvası berrak suları yarmaya devam ediyordu. Kanatlarıyla suları döven çarkların homurtusu duyuluyor ve tekne, şaşmaz bir biçimde Beyaz Nil'de yol alıyordu.

Giovanna telaşla başkaptanın yanına gitti ve bağırarak onu uyardı. Kaptanın yegâne tepkisi sevimli bir gülümseme oldu, sonra da arkasını dönüp kıç güverteye doğru gitti.

Teknenin sancak tarafında, nehrin kıyılarını gölgeleyen dev gibi baobab ağaçları sallanmaya başladı, kökleri topraktan sökülüyor ve Sudan çölü uğulduyordu.

Belki de bu dünyanın sonuydu. Giovanna'nın gözleri, Vali'yi aradı. O ise aynı aldırmazlıkla kolunu küpeşteye dayamış sohbet ediyordu. Etrafında kadın, erkek tüm dinleyicilerin hiçbiri fazla endişelenmiş gibi görünmüyordu. Orada da sahne gerçekdışıydı sanki. İnsanlar çıplaktı, sadece cinsel organları avuç içi kadar bir hayvan

derisiyle örtülüydü. Kıvırcık saçlarının altında, göğüsleri tuhaf çizgilerden ve rengârenk şeritlerden oluşan dövmelerle kaplıydı, her birinin elinde ya ateşte sertleştirilmiş bir gürz ya bir mızrak ya da bir kalkan vardı.

Korkunç bir darbe, geminin güvertesini sarstı. Giovanna haykırdı ama çığlık, gırtlağının derinliklerinde takılıp kaldı. O zaman tüm hızıyla öne atıldı, Vali'yle arasındaki birkaç metreyi şimşek hızıyla kat etti.

"Vali Hazretleri! Gemiyi hemen terk etmeliyiz, batacağız!"

Vali yavaşça ona doğru döndü, yüzünde sırıtan bir ifade vardı. Genç kızın kanı dondu; buna sebep, karşısındaki yüzün çarpılmış yüz hatları değildi, ona bakan kişinin artık aynı adam olmamasıydı: Ricardo Mandrino'ydu bu...

Giovanna kan ter içinde yatağında doğruldu. Kalbi yerinden fırlayacak gibi atıyordu, nefes nefeseydi. Müşrefiyelerin arasından sızan güneşin ilk ışınları çevresine şafağın pembeliğini yansıtıyordu. Giovanna, her şeyin yerli yerinde olduğundan emin olmak ister gibi eşyaları gözden geçirdi. Gerçekten de İskenderiye'de, Ras el-Tin Sarayı'nda, kendi yatak odasındaydı.

Oysa yaşadıklarının bir kâbus olmadığına, hâlâ Sudan'da, "Siyahilerin ülkesinde", Berberi çölünün güneyinde olduğuna yemin edebilirdi. Zihni hâlâ karabasanlarla dolu bir halde, başucu sehpasının üzerindeki sürahiye uzandı, serin sudan koca koca yudumlar aldı. Parmaklarının sürahinin pişmiş toprak yüzeyiyle teması, onu biraz sakinleştirdi.

Limon ve portakal ağaçlarından kokular yükseliyordu. Gökyüzü masmaviydi. Berrak havada tek bir bulut bile yoktu. Her şey öylesine sakin, öylesine huzurluydu; oysa o sırada Mısır'ın en ücra sınırlarında bir felaket yaşanmaktaydı.

Ama doğa, insanın acılarını görmezden gelir.

Vali'ye eşlik ettiği o uzun yolculuktan döneli üç ay olmuştu. Çılgınca bir yolculuktu, bir o kadar da feciydi.

Altmış kadar seçkin denizci ve harita, matematik ve doğal bilimlerde uzman üç subay eşliğinde Reşid'den yola çıkmış ve Beyaz Nil'de ilk çağlayana kadar yol almışlardı. Saint-Simoncu Charles Lambert, yolculuktaki tek Avrupalıydı. Mehmed Ali ondan başka hiçbir Batılıyı kabul etmeyerek, kendisini yüzüstü bıraktıklarına inandığı kişilere karşı duyduğu hayal kırıklığını ve üzüntüsünü göstermek istiyordu kuşkusuz.

Cebel Revoyan'a kadar yola devam etmişlerdi, orada Darfur sultanının kardeşi büyük bir şaşaayla gelip onlara saygısını sunmuştu. Bir hafta sonra 6 Kasım'da, Mehmed Ali'nin on yedi yıl önce kurduğu şehre, Hartum'a gelmişlerdi. O günlerde Sennarlı[1] ailelerin ve birkaç yaşadığı on kadar kulübeden ibaret bir yerdi. O zamandan sonra, nehrin kıyısında tuğladan yüzlerce ev, bir kışla, –Fransız hekimlerin çalıştığı– bir hastane ve kokulu yaban çiçekleri dolu bahçeleriyle birçok dükkân ortaya çıkmıştı.

Ayın 17'si civarında Fazangoro'ya geldiler. Tekneden inip dağları aştıktan sonra, Hor el-Adil'in, Adil nehrin Mavi Nil'le birleştiği ovaya vardılar. Orada, Mısırlı ziraatçilerin tasarladığı örnek çiftlikleri pek beğenen hükümdar onlara yüzlerce feddan arazi daha bağışladı ve beş yıl boyunca vergi muafiyeti tanıdı. Gece olunca tüm kabile reislerini toplattı, onlara yaptığı konuşmayı çöl rüzgârları ülkenin dört bir yanına taşıdı. Giovanna'nın aklında bazı cümleler kalmıştı, açık sözlü bu konuşma, bir hükümdarın tebaasına verdiği alışılmış söylevlerin çok ötesindeydi.

"Başka ülkelerin halkları ilkeldiler. Sonradan medenileştiler. Sizin de onlar gibi bir başınız ve elleriniz var, onların yaptığını yapın, böylece siz de yükselir, insan sınıfına girersiniz, büyük servetler elde eder ve bugün derin cehaletiniz yüzünden tahmin bile edemeyeceğiniz zevkler tadarsınız.

1. Habeşistan'ın batısında eski Nübye Krallığı, Beyaz Nil ve Atbara arasında yer alır, ortasından Mavi Nil geçer. Bölge 1821'de Mehmed Ali tarafından fethedilmiş ve Mısır topraklarına katılmıştır.

Sizin o seviyeye ulaşmanıza hiçbir engel yok: Pek çok toprağınız, hayvanınız, ağacınız var; nüfusunuz kalabalık, kadınlar doğurgan. Şimdiye kadar size yol gösteren yoktu, artık var. Bu yol gösterici, benim. Sizi medeniyete ve mutluluğa götüreceğim.

Dünya beş büyük bölgeye ayrılmıştır; sizinkinin adı Afrika'dır. Pekâlâ! Sizin yaşadığınız bu topraklar dışındaki her yerde insanlar çalışmanın değerini bilir, güzel ve faydalı şeylerden haz alır, insanı servete, mutluluğa ve şerefe götüren ticarete tutkuyla atılır; bunlar henüz anlamını bilmediğiniz sözcükler...

Mısır'a bir bakın. Çok geniş bir ülke değil; yine de yaşayanların çalışması ve sanayileşme sayesinde zenginleşti, daha da zenginleşecek! Bu Sennar bölgesini Mısır'la karşılaştırın; Mısır'ın yirmi misli büyüklüğünde ama neredeyse hiçbir şey üretilmiyor; çünkü halkı tembel, sanki hepsi birer ölü! Bilin ki çalışmanın karşılığında her şeye sahip olur, çalışmazsanız hep olduğunuz gibi kalırsınız: birer ölü gibi!"

Hem hayran kalan hem de kafaları karışan dinleyiciler çoşku içinde hükümdara yalvarmaya başladılar; ziraati ve ticareti öğrenmek için kendilerini Mısır'a götürmesini istediler.

"Niyetiniz tebrike şayan," diye cevap verdi Mehmed Ali, "ama oraya çocuklarınızı göndermeniz daha doğru olur. Döndükleri zaman ülkeye daha uzun süre yararlı olurlar. Onları büyük okullarıma yerleştiririm, faydalı ve güzel ne varsa öğrenirler. Onları merak etmeyin; çünkü onlar benim manevi evlatlarım olacaklar; tüm sanat ve ilimleri öğrendiklerinde sizin ve bu yörelerin mutluluğunu sağlamaları ve benim adımı yüceltmeleri için onları size geri göndereceğim."

Ertesi gün çivitotu ticaretinin serbestliğini ilan etti ve bölge valisine bu tarımın gelişmesi için gerekli her türlü araç gerecin temin edilmesi emrini verdi.

Fazoğlu'na doğru yola çıkmadan önce Charles Lambert'i orada bırakarak, ondan iki rapor hazırlamasını iste-

di, bu raporlardan birincisi bir tren yolu projesi hakkında, ikincisi Beyaz Nil ve Kordofan arasında bir kanal açılması hakkındaydı. Bu kanal, toprakların sulanmasını sağlayacak ve yakın dağlardan çıkarılan demir madeninin taşınmasını kolaylaştıracaktı.

Giovanna ancak dönüş yolunda Paşa'nın ne denli endişeli ve sıkıntılı olduğunu fark etti.

Reşid'e ancak iki günlük mesafedeydiler. Dolunayın altında çölün kıvrımları belli belirsiz seçiliyordu, ön planda sazlar, öbek öbek hurma ağaçları ve iç içe geçmiş yapraklar görülüyordu.

Mehmed Ali teknenin güvertesinde tek başına oturmuştu, manzarayı inceliyordu.

Giovanna ona yaklaşmıştı, düşüncelere dalmış halini görünce neredeyse kamarasına geri dönecekti; ama Vali ona kalmasını söylemişti.

Ne kadar zaman böyle sessiz kalmıştı? Giovanna bilemiyordu. Tek hatırladığı, onun ilk sözleriydi, kuşkusuz bunun nedeni, daha önce hiç İtalyanca kelime kullanmamış olmasıydı.

"*Grido di dolore...*"

Bu dil ona tamamıyla yabancı olsa da Giovanna, sözün anlamını sezmekte zorlanmamıştı: "ıstırap çığlığı".

Hükümdar devam etmişti:

"Benim Mısır'dan gidişimin bundan başka bir şey olmadığını anlayacaklarını sanıyor musun... *grido di dolore*'den başka."

Cevabı beklemedi.

"Bundan kuşkuluyum. Büyük devletlerin adaletine artık inanmıyorum. Biraz umudum kaldıysa bile, öğrenmiş olduğum şey onu da sildi süpürdü."

"Mesele nedir, Vali Hazretleri?"

"İngilizler, Aden'den çıkmayacak."

"Bağışlayın ama... Aden mi?"

"Bizim yola çıkışımızdan hemen önce İngiltere hükümeti o limana gidip kömür deposu kurmak istediğini bildirdi. Ben de inandım. Hatta imama, İngiltere'nin talebi-

ne olumlu cevap vermesini tavsiye ettim. Bu müdahaleme teşekkür etmek için Hindistan genel valisi Lord Auckland, bana ucuz iltifatlarla dolu bir mektup yazdı."

Parmakları kasıldı.

"Gel gör ki, son haberlere bakılırsa Aden'e askerî birlikler çıkartma yapmış. Civardaki tepeleri ele geçirmiş ve limanı zorla teslim almışlar. Bundan böyle şehir ve çevresindeki topraklar Britanya Majesteleri Kraliçe Victoria'nın mülkü."

Yumruklarını sıktı.

"Tabii ki, dünya söyleyecek bir şey bulamadı. Ne Fransa ne Rusya ne de Avusturya'dan bir itiraz geldi. Neden büyük devletlerin adaletine artık inanmadığımı anlıyorsun şimdi değil mi? İki ağırlık, iki ölçü... çifte standart.

Yarı karanlıkta alnı kırıştı.

"Allah kerim... Ama bu akşam ruhumda hüzün var ve aklımdan çok kötü düşünceler geçiyor."

Günlerden 13 Mart'tı.

Üç ay sonra Osmanlı birlikleri Fırat'ı aşmış, savaş ilanı olmaksızın Suriye'de Mısır sınırlarını geçmişlerdi.

Giovanna, haberi aldığında hükümdarın allak bullak olan yüz ifadesini dün gibi hatırlıyordu. Üzüntü ve isyandan öte bir şeydi: Yıkılmış bir adamın ifadesiydi.

Mehmed Ali önce Fransa Başkonsolosu Bay Cochelet'yi çağırdı. Konsolos ona, yokluğunda taleplerinin ne kadar isabetli olduğunun anlaşıldığını, özellikle de İngilizlerin sadece kendi menfaatleri için İstanbul'a yaptıkları baskıların fark edildiğini söyledi. Fransa, Doğu'da yaklaşan bir krizi barışçıl yoldan önlemek için, mevcut durumu Vali lehine düzeltmeye karar vermişti. O zaman Louis-Philippe hükümeti, İngiliz temsilci Lord Ponsoby'nin kulislerde Türkleri savaşa kışkırttığını öğrendi, gizli amacı da Mısır hükümdarının gücünü tamamıyla kırmaktı. Böylece İngiltere'nin müdahalesine ve desteğine güvenen Sultan, savaşı kışkırtmak ve intikam almak için kolları sıvamıştı.

"Ya şimdi, Bay Cochelet, ne öneriyorsunuz?"

"Vali Hazretleri, biraz geriden bakmayı deneyin. Rusları Babıâli'ye bağlayan Hünkâr İskelesi Anlaşması'nın altında neler yattığını biliyorsunuz. Türk saldırısına karşılık verirseniz, Çar da –Sultan'a yardım etme bahanesiyle– Boğazlara asker çıkartacaktır. Bunun sonuçlarının ne olacağını hepimiz biliyoruz: Avrupa'da kıyamet kopacak, Osmanlı İmparatorluğu'nun tamamı olmasa bile Türkiye'nin Rusya'nın himayesine girmesi tehlikesi doğacak."

"Çar'ın bir müdahalede bulunacağı korkusu, hükümetinizin gözünü kör etmiş, böyle bir müdahale asla olmayacak. Sizi temin ederim!"

"Bize biraz zaman tanıyın, rica ediyorum. Müzakere etmek lazım."

"Müzakere mi?"

"Sultanın isteğini biliyorsunuz. Suriye'yi geri verin. Bir lütufta bulunun."

Hükümdar onun sözünü sertçe kesti.

"Size bir hikâye anlatayım, Bay Cochelet: "Çocuğun biri, bir yılanla mücadele ederken şans eseri onun kuyruğunu kopartmış. Yılanın öfkesinden korkan annesi, onların arasını düzeltmek istemiş. 'Olur,' demiş yılan; 'benim kuyruğumu yerine koysun, onunla dost olurum!' Bunun anlamsız olduğunu görmüyor musunuz?"

İhtiyar Paşa'nın bezginliği uzun sürmedi. Yelkenleri hemen suya indirmeyecek kadar hayatla mücadele etmiş, pek çok engel aşmıştı. İçinde uyuklayan aslan harekete geçti, kükremesi Ras el-Tin Sarayı'nın duvarlarını titretti.

Derhal oğlu İbrahim'i çağırdı.

"Topraklarımıza giren düşman birliklerin önünü kesecek, onları geri püskürttükten sonra büyük ordularının üzerine yürüyeceksiniz. Yüce Rabb'in izniyle, talih yüzümüze gülerse, Gülek Boğazı'ndan geçmeden, dosdoğru Malatya, Kars, Urfa ve Diyarbakır'a ilerleyeceksiniz!"

Hükümdarın belirttiği bu dört bölge, Kütahya Anlaşması'nda belirlenen sınırların ötesindeydi. Ama yine de bu emir ılımlı sayılırdı, çünkü sultan tarafından gelen

saldırı ve tehdit karşısında Mehmed Ali'nin daha da ileri gitme hakkı doğmuştu: bağımsızlığını ilan etmek ve İstanbul'a yürümek.

Bunun üzerine, sadık Albay Sève eşliğinde İbrahim, Suriye sınırlarına yüklendi.

Ayın 23'ü akşamı, Halep'e yüz fersah kadar mesafede bulunan Nizip kasabası civarına geldi ve ertesi gün başlatacağı çarpışma için ordusunu savaş düzenine soktu.

Ayın 24'ünde şafak vakti kurmay subaylarını topladı ve onlardan kahramanca savaşmalarını istedi. Hepsi silah elde öleceklerine yemin ettiler. Dört kişiye karşı bir kişi olarak savaşacaklarını biliyorlardı.

İki saat sonra Mısır ordusu harekete geçti ve İbrahim'in talimatları doğrultusunda konuşlandı. İbrahim'in kırk bin kişilik ordusunun karşısına Hafız Paşa komutasındaki yüz elli bin kişilik Türk ordusu çıktı.

Toplar gürlemeye başladığında güneş, ufku kızıllaştırmaya başlamıştı.

Öğleye doğru Türk kuvvetleri bozguna uğramıştı. On beş bin esir, bir o kadar da tüfek, yüz yetmiş top, madalya ve nişanlara varıncaya kadar tüm Osmanlı karargâhı galiplerin eline geçmişti.

O andan itibaren İbrahim'in karşısında hiçbir engel kalmamıştı.

İstanbul yolu ikinci kez önünde açılıyordu.

Giovanna kafası hâlâ düşüncelerle dolu bir halde giyindi ve hızlı adımlarla sarayın koridorlarında ilerledi. Garbis Bey bundan hoşlanmayacaktı. Geç kalmıştı.

* * *

Şehrazad bebeği aldı ve bağrına bastırdı.

"Nazar değmesin. Bu kadar güzel çocuk az görülmüştür."

"Bu kadar yaygaracısı da az görülmüştür," diye takıldı Joseph. "Ama onu bağışlıyorum, çünkü bir erkek."

"Ne güzel bir zihniyet bu!" diye bağırdı Corinne. "Bundan, eğer sana bir kız çocuğu verseydim, onu boğabilirdin sonucunu mu çıkartmalıyım?"

"Elbette ki o kadar ileri gitmezdim. Ama bil ki.."

Şehrazad, bebeği Corinne'e verdi.

"Samir.. Bu adı seçtiğine memnunum. Ona yakıştı."

"Samir... Samira... Sonuç olarak, daha tabii ne olabilir ki?"

"Yedi aylık bir çocuk için biraz zayıf buluyorum," dedi Joseph. "İyi beslendiğine emin misiniz?"

Corinne ona kızgın bir bakış fırlattı ve Şehrazad'a dönerek şöyle dedi:

"Nasıl biri olduğunu görüyor musunuz?"

"Aldırma, Corinne'ciğim. Yedi aylıkken kendisinin neye benzediğini unutmuş. Bu bebek bir harika."

"Başka nasıl olabilirdi ki? Bana benziyor. İleride onu da mühendis yaparız."

"Oğlumun mesleğine de sen mi karar vereceksin? Ya matematiğe veya fen bilimlerine eğilimi yoksa?"

"Benim gibi bir babası olduktan sonra bu mümkün mü? Bir aslanın yavrusu katır olmaz."

Corinne içini çekti ve kapıya doğru gitti.

"Gidip onu yatırayım. Bugün yeterince masal dinledi."

"Mü-hen-dis!" diye tane tane vurguladı Joseph, muzip bir sesle.

"Yeter oğlum," diye onu azarladı Şehrazad. "Kızcağıza işkence ediyorsun."

"Şaka yapıyorum, anne."

Sonra kendini divanın üzerine attı.

"Samir istediği gibi yaşayacak. Özgürlüğün ne anlama geldiğini bana fazlasıyla öğrettin, bu kutsal ilkeyi çiğnemem mümkün değil."

Şehrazad da Joseph'in yanına oturdu.

"Umarım öyle olur. Kendi dünya görüşünü başkalarına zorla kabul ettirmek kadar çekilmez bir şey yoktur.

Bunu anlamak için, etrafımızda olup bitenlere bir bakmak yeter. Korkunç."

"Neyi ima ettiğini biliyorum. Nizip zaferi, her şeye rağmen bir adaletin olduğunu kanıtladı. Saldırgan kendi kurduğu tuzağa düştü. Mehmed Ali, duruma hiç bu kadar hâkim olmamıştı."

"Tanrı seni duysun, oğlum. Ama zaten çok kan kaybetmiş olan Mısır, bakalım daha ne kadar dayanacak?"

Bu tartışma kötü anıları aklına getirdiği için, konuyu değiştirdi.

"Linant'dan haber alıyor musun?"

"Evet. Birazdan onunla buluşacağım. Hatta geç bile kaldım. Onun açısından her şey yolunda gitmiyor, hatta kötüye gittiği bile söylenebilir. Yeni gelen bir adam, mühendisler ekibinde yer aldı; görünen o ki giderek yerini sağlamlaştırıyor. Mehmed Ali'nin izniyle bütün baraj planlarını incelemeye başladı. Daha şimdiden ilk eleştirileri kulağımıza geliyor. Bizim hazırladığımız plana karşı çıktığını açıkça belirtti, aklında başka teknik çözümler ve Linant'la Saint-Simon'cuların tavsiye ettiği inşaat mevkilerinden başka yerler var."

"Kim o?"

"Mougel adında biri. Fransız."

"Bak sen! Fransız mühendislerin gözden düştüğünü sanıyordum."

"Paşa'nın geçici bir küskünlüğüydü o. Hiçbir zaman Fransa'dan kalıcı biçimde vazgeçme niyetinde olmadı."

"Zavallı Mehmed Ali... Tüm dünyanın karşısında kendini yapayalnız hissediyor olmalı."

Şehrazad gerçek bir üzüntüyle konuşmuştu, sadece hükümdarın kaderiyle ilgili olmayacak kadar derin bir üzüntüydü. Biraz da kendi talihinden söz ediyormuş gibiydi.

Sanki Joseph bunu sezmiş gibi sordu:

"Ya sen anne? Sen de aynı yalnızlığı hissediyor musun?"

Şehrazad cevap vermedi.

Joseph tekrar söze girdi:

"Yanında olduğumu unutma. Biliyorsun ki, Corinne

de seni kendi annesiymişsin gibi seviyor. Sonra bir de ufaklık var. Hayatın, senin elinden aldığı aşkın yerini hiçbir şey tutmaz, biliyorum. Ama lütfen, sana sunduklarımızı reddetme."

"Herhangi bir şeyi reddetmem söz konusu değil, Joseph. Her sabah sen, hepiniz yanımda olduğunuz için, Allah'a şükrediyorum. Bir erkeği kaybettim, kocamı; ama bir çocuk dünyaya geldi, oğlum hâlâ yanımda. Bir kızımı kaybettim; talih bana bir başka kız gönderdi. Bu kadar mucizeye kalbini kapatmak, nankörlük olur."

Joseph sessizce annesini inceledi, sanki gerçekten samimi olup olmadığını anlamak istiyordu. İçi biraz rahatlayınca, gitmeye karar verdi.

"Linant merak etmeye başlamıştır. Akşam görüşmek üzere."

"Görüşmek üzere oğlum."

* * *

Linant kadehine bolca şarap doldurdu ve karafı Joseph'e uzattı.

"Al dostum. İşte her derde deva bir içki. Bu muhteşem içeceğin karşısında dünyanın tüm dertleri, tüm hayal kırıklıkları mucizevi bir biçimde silinip gidiyor."

Ağdalı bir tonlamayla devam etti:

"Şarabın derin hazları, sizi tanımayan var mıdır? Kimin yatıştıracak bir vicdan azabı, yâd edecek bir anısı, dindirecek bir acısı, gerçekleştirecek bir hayali varsa size baş vurmuştur, ah üzüm asmasının liflerinde saklanan esrarlı tanrı!"

Joseph şaşkın şaşkın arkadaşına baktı.

"Nedir bu ipe sapa gelmez laflar? Aklını mı kaybettin?"

"Hayır, dostum, aklım hiç bu kadar yerinde olmamıştı."

"Hadi ama! Baraj projene birkaç eleştiri yapıldı diye alkolik olmayacaksın umarım! Mösyö Mougel aptal değil. Hatalı olduğunu anlayacaktır."

"Sevgili dostum, seni hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm; ama durum hiç öyle değil."

Karafı aldı ve bir kez daha Joseph'e uzattı.

"Yerinde olsam biraz alırdım. İhtiyacın olacak."

Arkadaşının cevabını beklemeden kadehi ağzına kadar doldurdu, sonra sordu:

"Mougel'in projesini okudun, öyle değil mi?"

"Elbette. Barajı nehir yatağının içinde kurmayı teklif ediyor, oysa kuru yerde inşa edilmesi gerekir, ne akılsızlık! Zaten proje Fransa'da İmar Kurulu'na sunulmadı mı?"

"Evet. Kurul da bize sonucu bildirdi."

"Neye karar verilmiş peki?"

Parmağıyla kadehi işaret etti.

"İçmiyor musun?"

"Linant, cevap ver!"

"Sonuç olumsuz."

"İyi ya! Bundan memnun olmalısın!"

Linant yumruğunu sıktı.

"Nasıl olayım? Mougel'in projesi yine de uygulanacak. Bu sabah öğrendim."

"Kurul kararına rağmen? Ama bu çılgınlık!"

"Dostum, günümüzde dünyayı çılgınlık yönetiyor!"

"Bu baraj asla inşa edilemeyecek! Mougel duvara toslayacak."

"Yaşayıp göreceğiz."[1]

Joseph öfkeli bir hareketle şarap kadehini dudaklarına götürdü ve birkaç yudum içti.

"Sahiden de hiçbir şey yolunda gitmiyor. Ne olup bitiyor, anlamıyorum!"

"Ne yaparsın! Bir an gelir ki kapılar bir bir kapanır ve ne yaparsan yap açamazsın. Bana bak. Veba, projelerime öldürücü bir darbe indirdi; Batı'nın körlüğü de onları toprağa gömdü."

1. Proje uygulanacak, ama denge sağlamlığıyla ilgili inşaat hataları yüzünden tüm yüzyıl boyunca neredeyse hiç kullanılamayacaktır. Ta ki, 1933'te Linant ve Saint-Simon'cu arkadaşlarının teklif ettikleri teknik çözümlere dönülünceye kadar.

Derin bir nefes aldı.

"Aslında her şey apaçık ortada. Avrupa devletlerinin siyasi tepkisine maruz kalmaktayız. Fransızlar birer birer Mısır'ı terk ediyor: Cerisy, Dimyat Askerî Okulu'nun komutanı General Siguéra ve daha birçokları."

Bir suskunluk ânından sonra devam etti:

"Belki güleceksin: Bu ittifakların bozulduğunun bir göstergesi olarak, Kahire'ye on iki mühendisin geldiği bildiriliyor... Bunlar Alman ve benim vatandaşlarımdan boşalan görevlere tayin edilecekleri söyleniyor."

Joseph onu yatıştırmaya gayret etti.

"Evet, ama Charles Lambert hâlâ Maden Okulu'nun başında; Mösyö Bruneau, Tura'daki Topçu Okulu'na tayin edildi ve Perron, Tıp Okulu'nun yönetimini devraldı. Anneme de söylediğim gibi bu sadece Paşa'nın kızgınlığından kaynaklanan geçici bir durum."

"Dostum, her şey gelecekteki olaylara bağlı. Eğer Fransa açık ve kesin olarak Mısır'ın tarafını tutmaya karar verirse her şey yine eskisi gibi olur. Aksi takdirde, korkarım ki, kırk yıllık evlilik, gürültülü bir boşanmayla sona erer; bunun da faturası çok ağır olur."

Birdenbire sordu. "Yeri gelmişken, sen ki ilahlara yakınsın, bir şeyler duydun mu?"

"Babamın ölümünden beridir fazla bilgi alamıyorum. Tüm bildiğim, bugün için durum kilitlenmiş görünüyor, üstelik Nizip Savaşı'ndan sekiz gün sonra Sultan Mahmud öldü, yerine oğlu Şehzade Abdülmecid geçti."

"Belki de bu yeni sultan daha barışçı ve daha uzlaşmadan yana davranır."

Joseph elinde olmadan alaycı alaycı güldü.

"O daha çocuk. On yedi yaşında bile değil henüz."

"Bu da gösteriyor ki, başkaları onu yönlendirecek. Hiçbir şey yoluna girmeyecek demektir."

Biraz daha şarap aldı.

"Sakin ol, Linant. Biraz iyimser olmaya gayret et, lanet olsun! Her şey bitmedi. Durumun çok vahim ve müthiş karmaşık olduğunu biliyorum, ama tam da bu karma-

şıklıktan bir çözüm çıkabilir. İbrahim, İstanbul'a girerse neler olabileceğini hiç düşündün mü? Sonuçta Osmanlı başşehrine yüz fersah kadar mesafede ve yolunun üzerinde hiçbir ordu bulunmuyor."

"Benim fikrimi sorarsan, meseleyi halletmenin tek çözümü bu olur. Ama İbrahim sonuna kadar gider mi?"

"Göreceğiz. Güvenini kaybetme. Seni rahatlatabilecek bir sır söyleyeceğim. Mehmed Ali okumayı öğrendikten sonra inanılmaz bir hevesle edebî eserler okumaya başladı.[1] Başlangıçta elbette ki, hayran olduğu Napoléon hakkında her şeyi okuyup bitirdi. Sonra Montesquieu'nün *Kanunların Ruhu Üzerine*'si gibi farklı eserlere eğildi. Birkaç ay önce de –esas oraya gelmek istiyordum– beni çalışma odasına çağırdı ve ona Machiavelli'nin *Prens*'ini tercüme etmemi istedi. Hemen işe koyuldum ve ilk gün, kitabın ilk on sayfasını ona teslim ettim; ertesi gün yine on sayfa, üçüncü gün on sayfa daha, ama dördüncü gün beni durdurdu."

Linant kaşlarını kaldırdı.

"Kitabı sıkıcı bulmaya başladı sanıyorum."

"Hiç de öyle değil. Bana ne dedi biliyor musun? 'Machiavelli'yle ilgili bana verdiklerini dikkatle okudum. İlk on sayfada ilginç bir şey bulamadım; hâlâ umutluydum, ama sonraki on sayfa da daha iyi değildi, daha sonrakilerde de düpedüz beylik düşünceler vardı. O adamdan öğreneceğim pek bir şey olmadığını anladım. Kurnazlıklar konusunda, ondan daha çok şey biliyorum. Bu yüzden bana daha fazla tercüme etmene gerek yok.'"

"Anlattıkların eğlenceli, ama nereye varmak istiyorsun?"

"Kendini Machiavelli'den daha kurnaz bulan bir hükümdarın tuzağa düşmesi mümkün değil. Bu durumdan sıyrılacaktır."

Arkadaşının anlattıkları, Linant'ı pek neşelendirmişe benzemiyordu. Joseph, merak ettiğinden değil de gergin ortamı yumuşatmak için sordu:

1. Kırk beş yaşına doğru okumayı öğrenmiştir.

"Ya Mösyö Enfantin? O ne yapıyor?"

"Paris'te. Ara sıra yazışıyoruz. Ama tüm mektupları birbirine benziyor."

"Ne demek istiyorsun?"

"Süveyş! Süveyş ! Süveyş! Kanal."

"Yanılmış olabilir miyim?" diye hayretle sordu Joseph. "Gittikten sonra bunu hiç düşünmeyeceğini sanmıştım. Hata etmişim."

"Kesinlikle, dostum. Düşünmek bir yana Fransız hükümetinin ilgisini uyandırmak için ortalığı birbirine katıyor. Hatta kanal projesini destekleyecek bir cemiyet kurmayı bile düşünüyor."

"Böyle bir sebatkârlık karşısında ancak şapka çıkarırım."

"Bu konuda benden bir rapor hazırlamamı istedi. Sanıyorum bunu Paris'teki Avusturya büyükelçisine verecek, o da Metternich'e şahsen iletecek."

"Harika!"

Linant çabucak ekledi:

"Çok da zekice. Avusturya her zaman kanal projesine olumlu yaklaşmıştır. Yanlış hatırlamıyorsam, Metternich kıstağın kazılmasını son derece önemli bir olay olarak gördüğünü açıklamıştı, asırlara damgasını vuracak bir icraat, ayrıca Avusturya'ya istikbalin kapılarını açacak bir proje olarak."

"Doğru. Ama şu sevgili İngiltere'nin iştahını da kabartacağını, bu açıdan büyük bir tehlike oluşturacağını da belirtmişti. Hâlâ aynı düşünceye sahipse ona, benim raporumu göndermek neye yarar anlamıyorum."

Joseph kaygılandı.

"Yine de raporu Enfantin'e gönderdin umarım ha?"

"Elbette."

Yüzü kasıldı.

"Dünya cayır cayır yanabilir, Mandrino'nun oğlu. İbrahim, İstanbul'u alabilir. Bu kanala inanıyorum. Gerçekleşebilecek mi bilmiyorum, eğer gerçekleşirse kıyılarında, Türk bayrağı mı, Fransız, İngiliz ya da Mısır bayrağı mı dalgalanacak bilmiyorum ama buna inanıyorum."

33

Nizip Zaferi'ni takip eden günlerde, Avrupa büyükelçiliklerinde yoğun bir hareketlilik başladı.

Hâlâ bir Rus müdahalesinden korkarak, barışçı bir çözüm arayan Fransa, oğlunun İstanbul'a doğru ilerleyişini durdurması için Paşa'yı ikna etmeye çalışıyordu. Tehditler ve baskılar yüzünden, belki artık usandığı, belki de hâlâ büyük devletlerin lütufkâr hakemliğine güvenmek istediği için Mehmed Ali boyun eğdi; İbrahim'in genel karargâhına bir Fransız temsilci, Yüzbaşı Cellier gönderildi; temsilci, İbrahim'e, ordusunu bulunduğu yerde tutması ve hiçbir gerekçeyle Anadolu'ya girmemesi yönündeki emri iletti.

İbrahim, öfkeli olduğu kadar da hayal kırıklığı içindeydi.

"Hiç tarih kitabı okumadınız mı? Muzaffer bir kumandanın, ilerlemesini durdurduğu nerede görülmüş!"

İçi sızlayarak babasının iradesine itaat etti, ama yine de Halep'e geri çekilmeyi reddetti. Osmanlı başşehri, ikinci kez elinin uzanabileceği mesafedeydi, ikinci kez onu bu fetihten mahrum ediyorlardı.

3 Temmuz günü, Babıâli, Mehmed Ali'ye, Sadrazam'ın bir teklifini gönderdi; Mehmed Ali hanedanı, –Suriye, Arabistan ve Yemen, Osmanlı'ya geri verildikten sonra– Mısır'ın veraset hakkına sahip olacak ve uzlaşma sağlanacaktı.

Sultan, büyük devletlerin desteğine rağmen, iktidarının uçurumun kıyısında olduğunu sezmiş miydi? Kuşkusuz.

Altı gün sonra, önemli bir hadise bu kanıyı doğrulayacaktı.

O sabah Giovanna, Garbis Bey'in bürosundaydı. Saray hizmetkârlarının çalışma koşullarını düzeltmek için yapılacak değişiklikleri tartışıyorlardı ki, birdenbire Hazinedar'ın yüzü bembeyaz oldu. İşaretparmağıyla denizi gösterirken, kekelemeye başladı.

Giovanna önce onun bir beyin kanaması geçirmekte olduğunu, yere yığılıp kalacağını zannetti. Bakışlarının yönünü fark edince onu, neyin sarstığını anladı.

Türk bayrağı taşıyan muazzam bir donanma tüm ufku kaplamıştı.

Hemen aynı anda bir Mısır filosunun bu donanmaya doğru ilerlediğini gördü.

Koyda demir atmış bir muhribin yaptığı on dokuz pare top atışı, İskenderiye semalarında yankılandı.

O anda Giovanna kendisinin de bayılmak üzere olduğunu hissetti.

Dili dolanarak konuştu:

"Garbis Bey... Bu bir istila. Türkler karaya çıkmaya hazırlanıyor!"

"Hayır, Mandrino'nun kızı," dedi yaşlı adam heyecandan boğuklaşan bir sesle. "Bu bir istila değil, bir ayaklanma."

"Kimden söz ediyorsunuz? Kimin ayaklanması?"

"Türk donanması silahlarıyla birlikte Mısır'a teslim oluyor."

"Nasıl olur? İmkânsız!"

"Bakın..."

Mısır kraliyet renkleriyle donanmış buharlı gemi Nil, koydan ayrılmıştı.

"Vali Hazretleri amirali karşılamaya gidiyor, onu selamlayacak."

"O adamın Babıâli'nin donanmasını Mısır'a teslim ettiğini mi söylüyorsunuz?"

"Kesinlikle."
"Görülmemiş bir şey!"

Bu davranış gerçekten de görülmemiş bir durumdu.

Tüm savaş donanmasının, kaptanıderyası tarafından teslim edilmesi, Mehmed Ali'yi, tarihte benzeri görülmemiş bir konuma yerleştiriyordu.[1]

Haber, bütün Avrupa'ya şimşek hızıyla yayıldı. İstanbul'da sinir krizi yaşanmaktaydı. Londra'da Lord Palmerston ateş püskürüyordu. Rusya'da Çar Nikola kendi kendini yiyor, atacağı adım konusunda tereddüt ediyordu. Paris'te ise bıyık altından gülüyorlardı, haksız da sayılmazlardı.

Bir hafta önce, Fransız amiral Lalande, Iéna gemisiyle adalar arasında kol gezerken, İskenderiye'ye doğru yelken açmış olan Türk donanmasıyla karşılaştı, İngiliz fırkateynleri de kılavuz gibi donanmanın önü sıra yol almaktaydılar. Osmanlı donanmasının Çanakkale Boğazı'ndan yola çıkarak Mısır filosuyla çarpışmaya gittiğinden kuşkusu olmayan ve Fransa'nın arzusuna aykırı düşen bu çatışmayı engellemek isteyen Lalande, Osmanlı kaptanıderyasının gemisine çıktı. Ama büyük bir şaşkınlık yaşadı, Türk kaptanıderya Ahmed Fevzi Paşa, aralarında sır olarak kalması koşuluyla, İngiliz denizcilerden gizlediği bir amacı olduğunu ve donanmasını Mısır'a götürüp Mehmed Ali'ye teslim edeceğini söyledi. İngilizlerin kandırılmasından çok memnun olan Lalande, ellerini ovuşturarak gemiden ayrıldı, Türk gemilerinin rahat rahat yol almalarına göz yumdu.

Birkaç hafta içinde, Türkiye, hükümdarını, ordusunu ve donanmasını kaybetmişti. İstanbul'un kaderi de İbrahim'in ellerindeydi.

1. Nizip mağlubiyetinden sonra Türk hükümeti büyük bir çöküş içindeydi ve iç çekişmeler su yüzüne çıkmıştı. Pek çok Osmanlı yetkilisi, padişahın ölümünden sonra ülkeyi yöneten Sadrazam Koca Mehmed Hüsrev Paşa'nın Ruslara satılmış olduğunu düşünüyordu. Kaptanıderya Ahmed Fevzi Paşa da donanmasını Mehmed Ali'ye teslim ederek, sadrazamın görevden alınmasını sağlamak istiyordu.

Giovanna sevinçle gülümsedi. Garbis Bey'in açıklamaları, genç kızda büyük bir coşku yaratmıştı.

"Bu harika!" diye bağırdı. "Artık Vali Hazretleri ile Babıâli'nin bir anlaşmaya varmaları kaçınılmaz. Mehmed Ali, veraset hakkını elde edecek ve sınırlarımız, bütünlüğünü koruyacak. Artık tek yapacağı bağımsızlığını ilan etmek!"

"Her şey o kadar basit değil, Mandrino'nun kızı. Ben siyasetçi değilim, ama sanıyorum doğrudan Sultan'la müzakere etmemiz engellenecek."

"Ne sebeple?"

"Muhtemelen Mısır'ın fazlasıyla lehine olacak bir barış anlaşması imzalamamızdan korkuyorlar. Ama bakalım zaman ne gösterecek; Yüce Rabbimizin bizim yanımızda olması ve Vali Hazretleri'ne zihin açıklığı vermesi için dua edelim."

Ne yazık ki zaman, yaşlı Paşa'nın lehine işlemeyecekti. Yüce Rabbimiz de kullarının arasındaki çekişmelere müdahale etmemeyi doğru bulmuştu belli ki.

Birkaç ay sonra Soult'un yerine Thiers geçti ve bağımsız bir Mısır fikri nihayet sadece kral tarafından değil, aynı zamanda hem Thiers hem Fransa'nın Londra büyükelçisi Guizot hem de Fransız yetkililerinin birçoğu tarafından kabul edildi.

Guizot, Lord Palmerston'un karşısında Mehmed Ali'nin haklarını canla başla savundu. Bunun için diplomasinin gerektirdiği tüm incelik ve mahareti kullandı.

"Lordum, Doğu'daki barışı, Babıâli'nin ve Avrupa'nın güvenliğini bunca tesadüfe bırakmak doğru mu? Yetmiş bir yaşındaki bir ihtiyara, veraset hakkı tanımamak için mi bütün bunlar? Lordum, Doğu'da, o şiddet dolu ve istikrarsız toplumda, o kalabalık ve birbirinden kopuk ailelerde veraset nedir ki? Mehmed Ali meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nda yeni bir şey değil; ondan önce pek çok paşa başkaldırdı, fetihler yaptı, güçlendi ve neredeyse bağımsız hale geldi. Babıâli ne yaptı? Bekledi. Paşalar öldü, çocukları anlaşamayıp bölündü, böylece İstanbul, toprak-

ları ve yönetimi geri aldı. Osmanlı için bugün de en doğru ve tedbirli tutum budur."

"Söylediklerinizde doğruluk payı var. Veraset hakkının belki de büyük bir önemi yok. Yine de İbrahim Paşa yetenekli bir komutan, askerleri tarafından seviliyor ve denildiğine göre babasından daha üstün bir yönetici. Çevresinde donanımlı subaylar... Fransızlar var. Aramızda gizli saklı yok, öyle değil mi? Mısır'da ve Suriye'de yeni ve bağımsız bir gücün ortaya çıkmasından Fransa memnun olmaz mı, hele ki bu gücü neredeyse kendisi yarattıysa, doğal olarak da müttefiki olacaksa? Cezayir, sizin hâkimiyetinizde. Sizin ve müttefikiniz Mısır'ın arasında, İngiltere'ye ne kalacak? Neredeyse hiçbir şey, sadece şu biçare Tunus ve Trablus devletleri. Tüm Afrika kıyıları ve Asya'nın Akdeniz'deki kıyılarının bir kısmı, yani Fas'tan İskenderun Körfezi'ne kadar olan kısım, sizin yetki alanınızda ve nüfuzunuzda olacak. Bu uygun değil Mösyö Guizot."

Esasen Fransa çark etmekte geç kalmıştı. Lord Palmerston, Avrupa hükümetleri içinde sağlam destekler oluşturacak vakit bulmuştu. Fransa, himayesi altındaki ülkenin hak iddialarını desteklemeye devam etti; İngilizler ise meselenin doruk noktasına vardığı güne kadar inatla karşı çıktılar.

Taht salonundaki hava ağır, bir kış gecesi kadar soğuktu. Oysa İskenderiye'de aylardan ağustostu ve güneş hiç bu kadar lütufkâr olmamıştı.

Ellerinin titremesini engellemeye uğraşan Mehmed Ali, hükümdara çok yakın olduğu iddia edilen Campbell'ın yerine tayin edilmiş İngiltere konsolosu Albay Hodges'un kendisine az önce verdiği ültimatomu üçüncü kez okudu.

Özetle şunlar yazıyordu:

> Dört büyük devlet, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü ve Sultan'ın egemenliğini korumayı taahhüt etmektedir. Mısır paşasına onar gün arayla arka arkaya üç ihtar verilmesi kararlaştırılmıştır.

İlk ihtara uyarsa, vâris sıfatıyla Mısır'a ve yaşadığı sürece Akka paşalığına sahip olacaktır.

İkinci ihtara uyarsa sadece Mısır, ona ait olacaktır.

Üçüncü ihtarda, Sultan'ın iradesine boyun eğecektir.

Mehmed Ali, imzaları bir kez daha inceledi: Rusya'nın, Avusturya'nın, Prusya'nın ve İngiltere'nin imzası vardı; ama Fransa'nın yoktu. Zaten olamazdı. Belge birkaç gün önce Londra'daki bir konferansta hazırlanmıştı, Fransa ise bu konferansa davet edilmemişti.

"Albay Hodges," diye mırıldandı Paşa boğuk bir sesle, "galiplere mağlup muamelesi yapan bu belge de neyin nesi?"

Diplomat hiçbir yorum yapmadı.

"Beni önemsemeyişiniz hadi neyse," diye devam etti Paşa. "Dünyanın satranç tahtasında sadece bir piyonum ben. Ama Fransa, Albay Hodges; Fransa'ya, Mısır'a davrandığınız gibi davranamazsınız!"

İngiliz yine hiçbir şey söylemedi.

Mehmed Ali, belgeyi uzattı ve sesi biraz daha yükseldi:

"Bu anlaşmayı Fransa'ya iletme gereği bile duymadınız! Eşkıya gibi davrandınız, evet Albay Hodges, eşkıya gibi. Hükümetleri parmağınızda oynattınız, komplolar düzenlediniz, gizlice baskı yaptınız. Neye varmak için? Buna mı?"

Kararlı bir sesle lafı yapıştırdı:

"Lord Palmerston'a bildirin, benim kararım kesin. Kendimi sonuna kadar savunacağım. Elimde ne varsa Tanrı'nın yardımıyla sahip oldum; bunları sadece o alabilir elimden!"

"Öfkeyle tepki veriyorsunuz, efendim. Zaten, eğer Mösyö Thiers hükümetinin sizin yanınızda savaşacağını umuyorsanız, yanılıyorsunuz, efendim."

"Öyle mi sanıyorsunuz? Fransa birliklerini toparladı, silah ve cephaneliklerini takviye etti, hatta Paris çevresinde tahkim çalışmalarına girişti. Tüm ülke ayağa kalktı!"

Hodges kinayeli bir tavırla cevap verdi:

"Fransızlar ne derlerse desinler, sizi desteklemek için

dört büyük devletle savaşamazlar. Yalnız kalacaksınız. Her şeyi kaybetmiş olarak."

"Bunu göreceğiz, Albay Hodges! Göreceğiz."

Konsolos, dudaklarının kenarında alaylı bir ifadeyle salondan çıktı. Beyaz mermer merdivenin basamaklarını inerken Lord Palmerston'ın sözleri aklına geldi.

> Fransızlar savaşmayacak. Louis-Philippe'in pısırıklığını gayet iyi biliyorum. Büyük devletlerle asla ciddi bir çatışmaya girmeyecektir. Mehmed Ali'ye gelince, Londra Anlaşması'nın hiçbir koşulunu kabul etmeyecektir. Ve sonuçta, başı önde batağa saplanacaktır.

Her şey, Başbakan'ın öngördüğü gibi gelişiyordu.

"Şu Lord Palmerston büyük bir siyasetçi," diye düşündü Hodges, bıyıklarını sıvazlayarak.

8 Eylül'de İngiliz hükümeti, verdiği gözdağını uygulamaya soktu ve Suriye ile Lübnan'da Mısır mevkilerine ateş açtı. Ayın 10'unda Komodor Napier yönetimindeki deniz birlikleri Beyrut'a geldiler. Bin beş yüz İngiliz denizci ve yedi-sekiz bin Türk sahile çıkartma yaptılar ve ana karargâhlarını Cünye Koyu'na kurdular.

İbrahim, sahilin savunmasını Albay Sève'e emanet etti. Kendisi de tehdit altındaki diğer noktaların yardımına koşacaktı. Ama Mısır birlikleri tüm Suriye'ye dağılmış vaziyetteydi, ayrıca yaz aylarında Suriye kıyılarını pençesine alan ateşli hastalıklar, askerleri kırıp geçirmişti.

10 Ekim günü Komodor Napier, İbrahim'in birliklerini toplamasına fırsat vermeden saldırmaya karar verdi. Aynı gün akşam saatlerinde İbrahim, ilk hezimeti tatmıştı.

Fransa tepki vermedi. Avrupa'nın geri kalan ülkeleriyle arasındaki gerilimi son haddine vardırmış, himayesi altındaki ülkeyi desteklemek ve onun oluşturduğu nüfuzu korumak için genel bir savaşın eşiğine kadar gelmişti.

23 Ekim'de, Thiers kabinesi düşmüştü, bu durum Mehmed Ali için, Louis-Philippe hükümeti tarafından

yüzüstü bırakılışın kesinleşmesi anlamına geliyordu.

3 Kasım günü, İngiliz, Avusturyalı ve Türklerden oluşan yirmi bir savaş gemisi Akka Kalesi'ne ateş açtılar. Öğleden sonra saat dörde doğru kalenin cephaneliği isabet aldı ve korkunç bir gürültüyle havaya uçtu, liman tarafında geniş bir gedik açılmıştı ve bin beş yüz asker yıkıntının altında cansız yatıyordu. Mısır direnişinin hakkından gelinmişti. Başkomutanın askerî gücü hiç beklenmedik biçimde bozguna uğradı ve şehirler, tespih taneleri gibi birbiri ardınca düştüler.

Geri çekilme vakti gelip çattı.

Bu çekilme feci oldu.

Bitmiş, mahvolmuş, her şeyinden yoksun kalmış ihtiyar Paşa, sarayına kapandı ve büyük devletlerin kaderini tayin etmesini beklemeye başladı.

Üç ay bekledi.

Bir şubat sabahı karar çıktı. Her açıdan İngiliz görüşlerinin zaferini yansıtıyordu:

1 – Mehmed Ali ve soyuna, erkek çocukları arasında ekberiyet esasıyla veraset hakkı tanınmıştı. Ama berat, İstanbul tarafından verilecekti ve vâris, bu beratı almak için Osmanlı başşehrine gidip Sultan'a bağlılığını belirtecekti. Böylece Vali imparatorluğun sıradan paşalarıyla bir tutuluyor, Mısır da bir Osmanlı eyaleti olmaya devam ediyordu.

2 – Vali, ordusunda subay yetiştirebilecekti, ama sadece albay rütbesine kadar. Daha üst rütbeler, İstanbul'dan tayin edilecekti.

3 – Babıâli'ye ödenecek vergi, bundan böyle Mısır'ın geliriyle orantılı olmayacak, yıllık kırk milyon kuruş olarak sabitlenecekti.

4 – Mısır ordusu, on sekiz bin askerle sınırlı olacaktı ve bundan böyle gemi inşaatı kesinlikle yasaktı.

İhtiyar Paşa'nın kısa ömürlü imparatorluğu son bulmuştu. Elinde sadece Mısır ve Sudan kalmıştı. Son anda

Fransa'nın kararlılığı ve ısrarı olmasaydı, veraset hakkı bile tanınmayacaktı.

* * *

Ras el-Tin Sarayı, Aralık 1840

Bir kızılca kıyamet, Hükümdar'ı düşüncelerinden kopardı. Kaşlarını çattı ve çalışma odasının önünde nöbet tutan muhafıza öfkeyle seslendi.

"Lütfi!"

Nöbetçi kapının aralığından başını uzattı.

"Buyurun, haşmetlim!"

"Nedir bu gürültü?"

Nöbetçi mahcup bir ifade takındı.

"Ben... bilmiyorum, Haşmetlim. Ben..."

"Hemen gürültüyü kessinler!"

"Emredersiniz, Haşmetlim!"

Nöbetçi daha üç adım atmamıştı ki, donup kaldı, ağzı bir karış açılmıştı. Kekelemeye başladı:

"Bu... bu..."

"Kim? Konuşsana!" dedi Vali çileden çıkarak.

"Şey..."

Koridorun öteki ucundan bir ses yükseldi:

"Benim!"

Mehmed Ali, gözlerini kapının eşiğine dikti. Bulunduğu yerden yaklaşan kişiyi hâlâ göremiyordu; ama o sesi binlercesi arasından tanıyabilirdi. Avuçlarını masaya dayadı, kalbi biraz daha hızlı çarpmaya başlamıştı.

Birkaç saniye daha bekledi.

Heybetli cüssesiyle genç bir adam kapıda belirdi. İri yapılı adamın boynu, bir boğanınkini andırıyordu. Yanakları, elmacıkkemiklerine kadar seyrek bir sakalla kaplıydı, koyu kahverengi saçlarında çelik ışıltıları vardı. Bu denli şişman olmasaydı, yakışıklı bir genç olduğu söylenebilirdi.

"Said... Oğlum!"

Genç adam birkaç hantal adımda hükümdarın önüne geldi, heyecanla diz çöktü ve babasının elini öptü. Paşa kolundan tutup kaldırdı ve onu kucakladı.

"Allah'a şükürler olsun, hoş geldin oğlum."

Said ayağa kalktı. İri cüssesine rağmen bir civciv gibi titriyordu.

"Ne oldu?" diye kaygıyla sordu Mehmed Ali. "Ateşin mi var?"

"Hayır, baba. İyiyim."

"O halde? Neyin var?"

Said sıkkın sıkkın yüzünü buruşturdu. O anda hükümdar koltuğunun arkasına yaslanarak bir kahkaha attı.

"Ha! Anlıyorum."

Oğlunun koca göbeğini okşadı.

"Maşallah.. Anlaşılan Saint-Cyr'de kimse aç kalmıyor."

Said cevap vermedi.

"Hadi. Dert etme! Göbekli ya da sıska olmuşsun, ne önemi var! Farelerin kedileri yalayıp yuttuğu şu dünyada, bunlar önemsiz sorunlar."

Şehzadenin yüz hatları gevşedi.

"Beni, Fransa'dan getiren gemide ne kadar endişeliydim, bir bilseniz."

"Şuraya otur da daha ciddi şeylerden konuşalım. Fransa'da hayatından memnun muydun?"

"Harikaydı. Muhteşem bir ülke ve Paris, dünyada eşi olmayan bir şehir. Yine de geri dönmek için yanıp tutuşuyordum."

Yüzünde kederli bir ifade belirdi.

"Olayları takip ettim, ne kadar kaygılandığımı tahmin edersiniz. Bize yapılan hakaret karşısında Fransızların isyanını ve öfkesini görmeliydiniz. Londra'daki o konferans, tam bir alçaklıktı. Meselenin buraya varmış olmasına hâlâ inanamıyorum."

"Kaderde ne yazılıysa o olur, evladım! Takdir-i İlahi. Ama artık geriye bakmamak lazım. Yüzümüzü yarına dönelim ve bundan böyle Mısır yetim olmayacak, Türki-

ye'nin tayin ettiği herhangi bir züppeye biat etmeyecek, diye düşünüp teselli bulalım. Veraset hakkını elde ettik. Bu, büyük bir servet. Yarın İbrahim, benim yerime geçecek, hiç kimse de buna itiraz edemeyecek. Sonra sıra sana gelecek. Bir hanedan kurma hakkını elde ettik, kim ne derse desin, ülkemiz her zaman diğer bütün Osmanlı eyaletlerinden farklı olacak, bekası ve kaderini kendi tayin edecek."

Zoraki bir gülümsemeyle konuyu bağladı:

"Artık çocuklarımın gelecekleri güven altında olduğuna göre, huzur içinde gidebilirim."

"Allah gecinden versin, baba."

"Gününü ve saatini Allah tayin eder, öyle değil mi?"

Said, Vali'nin ayaklarının dibinde bağdaş kurup oturdu.

"Bize dayattıkları koşulları öğrendim. Hepsi de çok ağır, size pek serbest alan bırakmıyor. Her şeye rağmen hedeflerinizi gerçekleştirebileceğinizi düşünüyor musunuz?"

Mehmed Ali, gümüşi sakalını usul usul sıvazladı.

"Fetihler çağı kapandı. Sadece ülkemin refahını düşüneceğim. Bu savaş yılları ülkeyi yıprattı. Artık tek istediğim barış, uzlaşma ve her şeyi unutmak."

Said ister istemez onayladı.

Yüreği tarifsiz bir kederle dolmuştu. Öteden beri babasının konuşmasındaki o canlılık, o coşku olmasa aynı adam olmadığına hükmedecekti. Son aylardaki mücadelenin onu tükettiği apaçıktı; her şey, yüzündeki o sakin ifadeyi yalanlamaktaydı. Soluk alışından düşüncelerine varıncaya kadar ona zincir vuran içsel çöküntü hissediliyordu.

"Mandrino Bey'i de duydum. Yiğit bir insandı."

"Hem de en iyisinden."

Alçak sesle ekledi:

"Onu özlüyorum."

"Ya ailesi? Nasıllar? Onlardan haber alıyor musunuz?"

"Evet. Şehrazad hâlâ matem tutuyor. Joseph yine benim hizmetimde. Giovanna'ya gelince..."

Aniden durdu.

"Onları nasıl hatırlıyorsun? Mısır'dan ayrıldığında, on iki yaşına yeni basmıştın."

"Hiçbir şeyi unutmadım, baba. Ricardo, en yakın danışmanınız değil miydi?"

Paşa başını salladı.

"Senin dönüşünü kutlamak için bir ziyafet verelim. İster misin?"

"Siz öyle uygun gördüyseniz. Mutlu olurum."

"Gidip anneni ve kardeşini görmelisin. Sanıyorum daha onların yanına gitmedin?"

"Hayır. Bir an önce sizi görmek istedim."

"Hadi, oyalanma. Git onları gör, oğlum!"

Şehzade kiloları yüzünden güçlükle ayağa kalktı.

"Birazdan yine gelirim. Arzu ederseniz."

Çıkmadan önce, fütursuzca sordu:

"Mandrino Bey'in kızı... Ona ne olduğunu söylerken lafınız yarım kaldı."

"Artık Seba Malikânesi'nde oturmuyor. Ricardo'nun ölümünden beri sarayda yaşıyor. Onu Garbis Bey'in himayesine verdim, sarayın idaresiyle meşgul oluyor."

Said şaşırmış gibiydi.

"Hangi... Ne sebeple?"

"Uzun bir hikâye. Bir başka sefer konuşuruz."

"Nasıl isterseniz, baba."

Kapıya doğru ilerledi.

"Gidip onu da görmelisin!" dedi Mehmed Ali. "Senin yüzünden neredeyse onunla bozuşacaktık!"

Genç adam geri döndü.

"Benim yüzümden mi?"

"Bu da uzun bir hikâye. Ama bunu sana o anlatsın."

Said tekrar kapıya doğru yürürken, Vali'nin tuhaf bir ısrarla onu inceleyen bakışlarını sırtında hissetti.

34

Gize, Seba Malikânesi, Aralık 1840

Joseph, elindeki mektubu sevinçle Şehrazad'a gösterdi.

"Bu, Linant'a yazılmış, ama bana verdi. Okumamı ister misin?"

"Neden olmasın? Yurtdışından gelen haberleri duymak her zaman hoştur."

Joseph, Corinne'e sordu:

"Ufaklığı rahatsız etmiyoruz ya? Uyuyor değil mi?"

"Evet. Endişelenme. Çok derin uyuyor."

Joseph, mektubu açtı ve gidip verandadaki lambanın altında durdu.

Malaga, Aralık 1840

Sevgili Linant,

Bu mektubun size dostluğumuzu anımsatacağını umuyorum. Uzun süren bu sessizlik, kuşkusuz sizde hayal kırıklığı yaratmıştır. Binlerce mazeret bulabilirdim; bunların hepsi beylik sözler olurdu. Bu yüzden şunu söylemekle yetineceğim, Mısır'dan ayrılışımdan itibaren hayatım gerçek bir kasırga gibi geçti, boş zamanım pek az oldu. Son yıllarda hayatımın nasıl bir seyir izlediğini olabildiğince kısaca anlatmaya çalışacağım.

Paris'e gelir gelmez, kader (rıhtımda birbirimize veda ederken son konuşmamızı unutmadığınızı sanıyorum), kader diyordum, karşıma harika bir insan çıkarttı, bir erkeğin hayal edebileceği bütün özelliklere sahip birini. Annemin bir dostunun kızı.

Bu genç hanım, üzerimde büyük bir etki yaptı. Adı Agathe Delamalle. Paris'in eski ailelerinden birine mensup, akrabalarından çoğu hukukçu.

12 Aralık 1837'den itibaren Madam Lesseps adını taşıyor.

Gülümsediğinizi görür gibi oluyor ve şu cümlenizi hatırlamaktan kendimi alamıyorum: "İçimden bir ses bana, Mısır'da geçirdiğiniz bunca yıldan sonra, kalbinizin sahibini bulacak kadar olgunlaştığınızı söylüyor." Nasıl bir önsezi bu!

Balayına çıkamadık. Nikâhtan hemen sonra, Belçika'nın bağımsızlığının yarattığı sorunlarla uğraşacak olan Bakan Boislecompte'a yardım etmek üzere Lahey'e gönderildim. Birinci çocuğumuz Rotterdam'da doğdu. Ne yazık ki bu sevinç kısa sürdü. Yavrucak bir ay sonra hayata veda etti. Tam o sırada Malaga Konsolosluğu'na tayinimin, beni nasıl rahatlattığını tahmin edersiniz. Çocuğumun kaybından sonra Hollanda, bana çok hüzün veriyordu.

Bu mektubu size, İspanya'dan yazıyorum.

Mesleki açıdan ve yüksek beklentileri olan biri için Malaga pek itibarlı bir yer değil. Yine de vahim ve buhranlı günler geçiren bu ülkede faydalı bir rol üstlenmemi sağlıyor. Bildiğiniz gibi ciddi taht kavgaları var, bir yandan da Carlos'çuların[1] kanlı katliamları. Her gün sivil savaşın eşiğine geliyoruz; ülke, büyük bir kargaşa içinde. İlericiler ve ılımlılar her gün çatışıyor. Tabii ki biz Fransızlar, ılımlıları destekliyoruz. Ve tabii ki İngilizler de, hiç kuşkusuz tahmin ettiğiniz gibi, karşı tarafı desteklemekte.

Bu feci sorun nasıl bitecek bilmiyorum. Ama size itiraf etmeliyim ki, çok endişeliyim, kısa süre önce ikinci çocuğum doğdu, hem onun hem de eşimin güvenliği için kaygı duyuyorum. Sevgili Agathe, inanılmaz derecede fedakâr davranıyor ve içinden geçtiğimiz bu tehlikeli günlerde gösterdiği cesarete hayran olmamak elde değil.

İşte böyle. Mısır'dan uzakta geçen şu birkaç yıl boyunca nasıl yaşadığım hakkında hemen hemen her şeyi biliyorsunuz artık. Ülkenizin de zor anlar geçirdiğini öğrendim. Londra An-

1. Carlos'çular, kardeşi VII. Ferdinand ve çocuklarının ölümünden sonra İspanya tahtına talip olan Don Carlos de Bourbon taraftarlarına verilen addı.

laşması yüzünden nasıl sarsıldığımı tahmin edebilirsiniz. Çok üzücü bir durum. Ama ne yaparsınız... Bunlar siyasetin getirdiği felaketler.

Bu mektup size ulaştığında umarım sağlığınız yerinde, işleriniz de bu savaştan fazla etkilenmemiş olur.

Selamlar.

Ferdinand de Lesseps

Okuması bitince Joseph mektubu Corinne'e uzattı.

"Gördüğün gibi," diye yorumda bulundu Corinne, "buhranlı günler geçiren sadece Mısır değil."

"Bitmedi," dedi Joseph. "Altta bir de not var."

Okudu:

Not: Süveyş hiç aklımdan çıkmıyor.

"Sanıyorum ki, en çok ilgini çeken bu son sözler," dedi Şehrazad.

"Başka nasıl olabilir? Bu sözler, savaşlara, buhranlara ve onca mesafeye rağmen o projenin zihinlerde yer ettiğini kanıtlıyor."

Corinne'e hitaben konuştu:

"Birkaç ay önce Linant'ın Mösyö Enfantin'den bir mektup aldığını sana söylemiş miydim? Peder de sürekli kanalı düşünüyormuş."

"Evet. Ama bu iki adamdan birinin ilgisi somut olgularda kendini gösteriyor. Tabii ki Enfantin'den söz ediyorum."

"Joseph," diye sordu Şehrazad, "bu girişimin ülkemiz için iyi bir şey olacağına inanıyor musun sahiden?"

"Tüm kalbimle inanıyorum."

Şehrazad, elini kırlaşmış saçlarında gezdirdi.

"Aman dikkatli ol. Çevremize bir bak. Bu topraklar daha önce de ihtirasların kurbanı oldu. Mehmed Ali'nin tavsiyelerini de aklından çıkarma. Senin ve Linant'ın rüyanız gerçekleşecek olursa, dünyanın Mısır'a karşı duyduğu iştahın kabarmasından korkuyorum."

Corinne'e döndü:

"Haksız mıyım?"

"Menfaatleri söz konusu olduğunda insanların neler yapabileceklerini görmemiş olsaydım, size bu kadar hak vermezdim belki."

Şehrazad özlem dolu bir sesle ekledi:

"Ricardo'nun da kanal konusunda tereddütleri vardı. Sana hiç söylemiş miydim?"

Joseph, "Hayır," dedi.

"Bu projenin senin için ne kadar önemli olduğunu biliyordu, bu yüzden muhalif tavrını sana açıkça göstermek istemedi. Ama aramızda bu konu dile geldiğinde tutumu apaçıktı. Ülkemizin kaderini Venedik'in kaderine benzetiyor; tıpkı Mısır gibi, sular üzerinde bulunan o şehrin de Osmanlıların ve Bonaparte'ın işgaline uğradığını söylüyordu. Onca kıskançlık uyandıran şeyin, onun zenginliği ve gücü olduğu kanaatindeydi."

Bir kahramanın sözlerini gururla aktaran bir çocuk edasıyla konuşmuştu.

"Zaten bu proje de yarın sabah uygulamaya konulacak değil," dedi Joseph. "Ne zaman gerçekleşeceğini kimse bilemez. Daha çok erken. Ya da... çok geç."

Latife'nin araya girmesiyle konu kapandı.

"Yemek hazır!" diye bildirdi, ince ve tatlı bir sesle.

"Geliyoruz," dedi Şehrazad.

Kâhya kadın mutfağa dönerken Joseph fısıldadı:

"Sesine bir türlü alışamıyorum. Ağzını her açtığında şarkı söyleyecekmiş gibi geliyor."

Hasretle içini çekti.

"Ah!.. Nerede şu bizim tuttuğunu koparan Haticemiz? Gitmesi çok yazık oldu."

"Biliyorsun ki, seçme şansı yoktu," dedi Şehrazad. "Beni-Suef'e kocasının yanına dönmesi gerekiyordu. Latife'nin sesine gelince zamanla alışırsın. Çok becerikli bir kız."

"Kuşkusuz, kuşkusuz," diye cevap verdi Joseph, pek inanmasa da.

Corinne'le aynı anda ayağa kalktılar, Şehrazad'ın peşi sıra yürüdüler.

* * *

Günbatımının koyu gölgeleri, aralık pencereden Garbis Bey'in çalışma odasına doluyordu. Giovanna, masanın üzerindeki gaz lambasının fitilini yükseltti ve tekrar kitabına gömüldü.

Aradan kısa bir zaman geçti. Giovanna yüzünü sıkıntıyla buruşturdu ve biraz önce çevirdiği sayfaya geri döndü. Neredeyse hiçbir şey anlamamıştı. Sabahtan beri bir türlü dikkatini toparlayamıyordu. Düşünceleri, akıntının sürüklediği yapraklar gibi, beyninde dönüp durmaktaydı.

Seba'yı terk edeli hemen hemen üç yıl olmuştu, Şehrazad'dan tek bir haber bile alamamıştı. Ne bir mektup ne de bir not. Annesi hakkında bütün bildiklerini, görevi icabı ara sıra saraya gelen Joseph'ten öğreniyordu. O anlarda bile, kırılmış kalplerine ayna tutan, mesafeli bir sohbetten ileriye geçemiyorlardı.

Bir-iki kez, Seba'ya geri dönme ve bu kederli inzivaya son verme isteğine kapılmıştı. Ama duyduğu hınç, bunun yanı sıra muhtemelen de gururu, her türlü geri dönme hevesini kırıyordu.

Hayır! Af dilemek ona değil, annesine düşerdi. Kendisi af dileyecek bir şey yapmamıştı. Geçmişteki davranışları ne kadar yersiz olursa olsun, Şehrazad'ın o korkunç eylemiyle mukayese edilemezdi. Gücünü kötüye kullanmıştı.

Sinirli bir halde elindeki kitabı kapattı.

> Meşaleyi devralmak ve atalarından kalma mukaddes toprağın muhafızlığını yapmak için Giovanna'dan daha uygun biri olabilir mi? Başka hiç kimse bu görevi onun kadar onur ve cesaretle yürütemez.

Ricardo'nun ona duyduğu güvene layık olmayı ne kadar çok istiyordu. Orayı, örnek bir çiftliğe dönüştürmek için ne yapılması gerektiğini çoktan beri biliyordu. Fellahların asırlardır maruz kaldığı o adaletsizliğe son vere-

cekti, iş planlamasına daha yürekli, daha iddialı yeni ilkeler getirecekti; pek başarılı olmasa da, üç yıldır sarayda kendi çevresindekiler için uygulamaya gayret ettiği aynı ilkelerdi bunlar. Aslına bakılırsa Saint-Simon'cuların söylemlerinden etkilendiği aşikârdı. Bu söylemlerin zihnine ektiği tohumlar, yeşermeyi bekliyordu. Mısır'da başarısız oldularsa bunun sebebi orada doğmamış olmalarıydı. Bir tür melez tohumdular. Ama o, bir Mısırlı olarak bunu başarabilirdi. Ama şu durumda ne yapmalıydı?

Eliyle masanın kenarına tutundu. İçini bir kaygı kaplamıştı. O akşam yararlı hiçbir şey yapamayacaktı. Ertesi gün zihni daha berrak olurdu muhakkak.

Lambanın fitilini üflemek üzereyken kapı çalındı. Giovanna alnını kırıştırdı.

"Girin," dedi şaşkınlıkla.

Kapı açıldı. Genç bir adam, güvensiz sayılabilecek adımlarla ilerledi.

"İyi akşamlar, Mandrino'nun kızı. Geç olduğunu biliyorum. Ama Garbis Bey'le karşılaştım, sizin hâlâ çalıştığınızı söyledi."

Giovanna ziyaretçiye dikkatle baktı. Yabancı gelmemişti, ama kim olduğunu çıkaramıyordu.

Genç adam hemen gelip karşısında durdu ve Giovanna'yı süzdü. Giovanna'nın tepki göstermeyeceğini anlayınca, biraz da şakacı bir ifadeyle sordu:

"Çok mu değişmişim?"

Alelacele ekledi:

"Ama normal. Aradan uzun yıllar geçti."

Giovanna onun konuşma tarzını aşırı samimi buldu ama hiçbir ikazda bulunmadı; adamın bir yabancı olmadığı duygusuyla kendini frenlemişti.

Ziyaretçi, ani bir hareketle elini, şişman karnının üzerine koydu.

"Neyse ki, Saint-Cyr'de hiç gemi yoktu."

"Said?" diye bağırdı Giovanna, ayağa kalkarken gözlerine inanamıyordu. Hemen kendini toparladı ve düzeltti: "Özür dilerim, beyefendi."

"Önemli değil. Beni çocukken tanımıştınız. Adımla hitap edebilirsiniz."

Divanı işaret etti.

"Oturabilir miyim?"

Utançtan kıpkırmızı kesilen Giovanna, dili dolanarak cevap verdi:

"Elbette, beyefendi. Kendi evinizdesiniz."

Giovanna'nın ayakta kaldığını gören Said, tekrar oturmasını rica etti.

"Uzun zaman oldu, değil mi?"

On yıl olmuştu. Giovanna'nın gözünün önüne onun çocukluk hali geldi, çocukçağız kamburlaşmış, ayağını sürüye sürüye dalgakıranda yürüyordu. Kendi kendine, onun gözlerini, bakışlarındaki hasret ve yalnızlık ifadesini asla unutmayacağını söylemişti Giovanna. Bugün yüz hatları değişmiş olsa da, ifade hep aynıydı.

Said sessizce onu inceliyordu, Giovanna anlayamadığı bir nedenle küçük bir kız çocuğu gibi utandığını hissetti.

"Demek saraya yerleştiniz."

"Babanız Vali Hazretleri, beni kabul etme yüce gönüllülüğünü gösterdiler."

"Gize'deki evinizi terk ettiniz ha?"

Giovanna'nın dudakları "evet" der gibi oynadı, ama sesi çıkmadı.

"Neden diye sormak, çok mu yersiz olur?"

Giovanna soruyu geçiştirdi.

"Bu kadar uzun bir ayrılıktan sonra ne hissediyorsunuz?"

"Büyük bir mutluluk ve büyük bir hüzün. Babamı oldukça yorgun ve yaşlanmış buldum."

"Son zamanlarda olup bitenler onu çok sarstı. Yerinde başka biri olsaydı, çoktan yıkılmıştı."

Said tasdik etti.

"Ya Garbis Bey'le çalışmalarınız? Memnun musunuz?"

"Öğreniyorum. Zaman zaman bazı fikirler ileri sürüyorum, o da kabul etme inceliğini gösteriyor."

"Ne tuhaf. Sizi düşündüğümde, bir görev başında ta-

hayyül edemiyordum. Kabul etmek gerekir ki, Batılı kadınların aksine, çalışan Mısırlı kadın sayısı yok denecek kadar az."

Giovanna irkildi. Sizi düşündüğümde... Demek ki dalgakırandaki o kısa karşılaşmayı unutmamıştı. Tuhaf. Onca yıl geçmişti. Zihnini toplamaya çalıştı ve sordu:

"Bir kadının evi dışında çalışmasının uygun olmadığını mı düşünüyorsunuz?"

"On yıl Fransa'da kalmamış olsaydım, cevabım evet olurdu. Bugün aşırıya kaçmamak koşuluyla bazı şeyleri farklı görüyorum."

Sorunun tam cevabı mıydı bu? Giovanna her zamanki zihin açıklığına ve konuşma becerisine kavuşmaya başlıyordu.

"'Aşırıya kaçmak'" derken neyi kastettiniz, beyefendi?"

"Kadının erkeği tamamlaması gerektiğini düşünüyorum, onunla eşit olmaya çalışması gerektiğini değil. Doğaya bakmak yeter, ilahî olanın imzası, kusursuz bir düzenin simgesi değil mi doğa? Orada her şey yerli yerinde. Eğer Tanrı yarattıklarının eşit olmasını isteseydi, onları kadın ve erkek diye ayırmak zahmetine girer miydi?"

Sustu ve sordu:

"Hiç bir ceylanla karşılaştınız mı?"

"Ne yazık ki, hayır."

"Dünyadaki en güzel mahluklardan biridir. Zarif ve incedir. Gözleri öylesine canlı, öylesine şefkatli, öylesine altüst edicidir ki, biz Doğulular bir kadının gözlerine hayranlığımızı ifade etmek istediğimizde, ceylanınkiyle karşılaştırmaktan başka bir yol bulamıyoruz. Şimdi de mandayı düşünün. Ağır hareket eder, biçimsizdir. Sadece çamuru ve bataklıkları sever. Kaba ve hantaldır. Bir ceylanın manda olmak istemesi doğru mu?"

Giovanna yine itiraz etti:

"Ya ceylan, mandanın ayakları altında ezilmekten usanmışsa? Bunu hiç düşündünüz mü?"

"Bu kendi hatası olur. Bir ceylan sadece kibar mandalara yaklaşmalı."

Verdiği cevaptan memnun, kahkahalarla gülmeye başladı ve iri cüssesi sarsılıp duruyordu. Oyunda yaptığı hileden zevk alan bir çocuk gibiydi. Gülmesi bulaşıcı olsa gerekti; çünkü Giovanna da yelkenleri indirip gülmeye başladı.

Sonra sessizlik çöktü, bir süre sadece dalgaların sesi duyuldu.

"Mandrino'nun kızı," diye tekrar söze girdi Said, "size hâlâ ziyaretimin amacını söylemedim. Dönüşümü kutlamak için babam bir ziyafet tertipliyor. Eğer lütfedip gelirseniz beni çok sevindirirsiniz."

Boş bulunan Giovanna, tereddüt eder gibi göründü.

"Beyefendi. Çok duygulandım bu sizin..."

Said hızla yerinden kalktı.

"Teşekkür ederim. Beni ne kadar mutlu ettiğinizi bilemezsiniz."

Ve beklemeden, kapıya doğru yürüdü.

"Size tarihi bildiririm. Sanıyorum hafta sonu olacak."

Dolgun parmaklarıyla kapının kolunu tutarken, ekledi.

"Memnun oldum, Mandrino'nun kızı."

Bir solukta fısıldadı:

"Sizi yeniden gördüğüme memnun oldum."

Ve kapı yavaşça arkasından kapandı.

35

Süveyş Kıstağı, 29 Aralık 1840

Batıdan esmeye başlayan hafif bir rüzgâr, çölün yüzeyini usul usul ürpertiyordu. Joseph kaşlarını çattı bir süre çevresini inceledi ve daha fazla oyalanmadan arazi ölçüm aletini, mahfazasına yerleştirdi.

"Linant!" diye seslendi, ellerini boru gibi kullanarak.

İleride kumların üzerine diz çökmüş duran Linant, arkadaşının gökyüzünün kurşuni bir renk alan kısmını işaret ettiğini gördü.

"Hamsin mi? Daha mevsimi değil ki!"

"Hayır. Ama durum ne gösterir bilemeyiz; kampa dönmemiz isabetli olur."

Linant suratını asarak haritaları katladı, aletleri topladı ve heybesine yerleştirdi.

"Evet," diye sordu Joseph, "düşüncen nedir?"

"Henüz bir şey diyemem."

Bir küfür savurdu.

"Şu havaya lanet olsun!"

"Sakin ol. Böyle sinirlenmene gerek yok."

Linant kendini tutamadı.

"Ne diyorsun? Araştırma, çalışma, hesaplamayla geçen on beş yıl; planlar hazırlamakla geçirilen uykusuz geceler, onca saat... Sonunda ne oldu? Hiç!"

"Hayal kırıklığını anlıyorum. Ama henüz kesin bir şey yok. Belki de Enfantin ve mühendisleri yanıldılar.

Linant, başını ellerinin arasına aldı. Bitkin olduğu anlaşılıyordu.

Kabul etmek gerekirdi ki, kırk sekiz saat önce aldıkları bir mektup, en soğukkanlı olanları bile sarsacak türdendi. Saint-Simon'cuların önderi tarafından kaleme alınmış bu mektupta özet olarak şöyle deniyordu:

Bonaparte'ın mühendisinin iddiasına aykırı olarak, ayrıca başkanı olduğunuz Mısır Komisyonu ölçüm sonuçlarının da aksine, üzülerek söylüyorum ki, "Akdeniz ile Kızıldeniz arasında hiçbir seviye farkı" yoktur. Doğru okudunuz: "Hiçbir seviye farkı" yoktur. Kıstakta bulunduğum sırada yapılan son ölçümler, kardeşlerimizden biri olan Mösyö Paulin Talabot başkanlığında bir grup mühendis tarafından usulünce incelenmiştir. İncelemelerin sonucu kesindir.

İki sayfalık teknik açıklamalardan sonra yazı şöyle bitiyordu:

Anlaşılan o ki, bu yeni kabul karşısında, on metrelik şu "sözde" farka dayanan tüm temel verilerin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü seviye farkı yoksa akış olmaz, akış olmayınca da derin bir kanal olmaz, özellikle de Akdeniz'de ne bir koy ne bir liman olur. Bu Mösyö Talabot dolambaçlı hat projesine geri dönülmesini salık veriyor. Her halükârda, tüm planların en baştan itibaren yeniden ele alınması lazım. Size bilgi vermeye devam edeceğim...

Demek ki, tüm o yıllar boyunca Linant, bir asır önceki bir yerölçüm hatasını sürdürmekten başka bir şey yapmamıştı.

Joseph, elini arkadaşının omzuna koydu.

"Gel... Buradan gidelim. Daha sonra konuşuruz."

Linant gönülsüzce yerinden kalktı. İşte o anda ufukta giderek büyüyen o koyu renkli ve hareketli noktayı gördü.

"Bir atlı..."

"Kuşkusuz Badişay aşiretinden biridir. Burada ne işi var ki?"

Karaltı yaklaştıkça daha belirgin hale geliyordu. Joseph yanılmıştı. Yüzünün alt kısmını bedevi tarzında örten kumaş parçası dışında, atlının giyim tarzı Batılı birininkini andırıyordu.

Ancak adam, onlara birkaç adım mesafede durduğunda Linant, onun üniformasını ve omuzlarındaki rütbe şeritlerini fark etti. Joseph'in şaşkın bakışları altında, derhal adama seslendi.

"Thomas!"

"Bellefonds! (Adam belirgin bir İngiliz şivesiyle Bellfondz diye telaffuz etmişti.) Sizi yeniden görmek ne güzel."

Linant onları tanıştırdı.

"Arkadaşım Joseph Mandrino. Teğmen Thomas Waghorn."

Subaya dönerek konuşmasını sürdürdü:

"Gördüğüm kadarıyla, hep aynı sebatkâr adam!"

"More than ever! Her zamankinden de çok. Ama samimiyetle itiraf edecek olursam, Londra'daki şu beyler yardımıma koşmasalardı, sanıyorum ki pes etmek zorunda kalacaktım."

"En iyi ihtimalle kaç gün sürüyor, Thomas?"

"Forty days. Kırk gün. Fena sayılmaz, öyle değil mi?"

Linant, hayranlığını ifade eden bir ıslık çaldı ve Joseph'e döndü:

"Sana Teğmen Waghorn'dan söz etmiş miydim?"

"Sanmıyorum."

Linant, açıklamalara girişmek üzereydi, ama İngiliz kibarca onun sözünü kesti:

"Sorry, old chap[1], ama gitmeliyim. Her dakikanın önemli olduğunu biliyorsunuz."

"Tabii ki. Tanrı yardımcınız olsun!"

1. (İng.) Üzgünüm, eski dostum.

Teğmen, atıyla öne doğru atılırken seslendi:

"Mösyö de Lesseps'i görürseniz, benden selam söylemeyi unutmayın!"

Havalandırdığı kumların arasında gözden kayboldu.

"Ne olduğunu anlatır mısın?" diye sordu Joseph. "Kim bu adam?"

"Bir hayalperest, bir çılgın! Diğerleri yetmiyormuş gibi."

"Daha neler?"

"Thomas, Hindistan ordusunda subaymış. Kalküta'da bulunduğu sırada bir gün, bir dünya haritasına bakmış ve Hint Yarımadası ile Birleşik Krallık arasındaki mesafeyi hesaplamaya koyulmuş ama bitip tükenmez Hint yolu yerine başka bir yol tasavvur etmiş. Bu yol Ümit Burnu'ndan değil de..."

Cümlesini bilhassa yarım bıraktı.

"Tahmin edemiyor musun?"

"Yoo, inanamıyorum!"

"Oysa gerçek: Süveyş Kıstağı'ndan geçiyormuş. Thomas, Bombay'a ya da Kalküta'ya başka bir yol olabileceği kanaatindeymiş: bir karayolu. İngiliz yetkililerini görüşlerinin doğruluğuna ikna etmeye çalışmış ama yapamamış. O zaman da, dâhi maceraperestlerin gözünü kör eden o tutkuya kapılıp Doğu Hindistan Şirketi'nin Londra'daki merkezine gitmiş ve genellikle Ümit Burnu üzerinden deniz yoluyla gönderilen mektubun bir kopyasını yanına alarak, Hint kıtasıyla ticaret yapan işadamlarını bilgilendirdikten sonra Hindistan'a doğru tek başına yola çıkmış."

"Hangi güzergâhtan?"

"Farmouth'tan bir buharlı gemiye binerek Malta'ya gitmiş. Oradan İskenderiye'ye devam etmiş. Mısır limanına gelince, Süveyş'e kadar uzanarak Kızıldeniz'i geçmiş, yaklaşık kırk gün sonra da Bombay'a varmış."

"Dört bin milden fazla!"

"Tam olarak dört bin beş yüz."

"Böylelikle, deniz yoluyla yedi-sekiz ay süren bir yolculuğu kırk günde tamamlamış oluyor, öyle mi?"

"Evet. Ne yazık ki, bu başarısına rağmen, hiçbir resmî kuruluş o güne kadar onunla ilgilenmemiş. Sonunda ona güvenen posta göndericilerinden beş şilin istemek zorunda kalmış. Acıklı bir durum."

"Bana bu adamdan hiç söz etmedin, onunla nerede karşılaştın?"

"Yaklaşık beş yıl önce eylül ayında Ferdinand'la birlikte Timsah Gölü civarındaydık. O sırada Thomas da ikinci seferini yapıyormuş. Dostumuz Lesseps'in ne denli etkilendiğini söylemeye gerek yok. Daha sonra kader onu bir kez daha karşıma çıkardı; ben Süveyş bölgesinde inceleme yapıyordum o sırada. Hatırla, Vali'nin kanal projemiz hakkında tereddütlerini açıkça dile getirdiği dönemdi. Moralim bugünkü kadar bozuktu. Bir daha da Thomas hiç aklıma gelmedi."

Joseph, eyerinin üzerinde döndü, atlıyı görebilmek ümidiyle kum tepeciklerine dikkatle baktı, ama atlı gözden kaybolmuştu.[1]

"Dönelim," dedi Linant. "Fırtına yaklaşıyor. Bu başarısız durumdayken, ölmek aptallık olur."

Gerisingeri dönüp doğu istikametinde ilerlediler.

* * *

Davetlilerin çoğu gitmişti, sadece on kişi kadar kalmıştı –hepsi de erkekti– şeref salonunda sohbet ediyorlardı. Kadınlarsa bitişik odaya geçmişlerdi; ara sıra tiz sesleri ve şakacı kahkahaları duyuluyordu.

Vali'nin ablası Nazlı Sultan ile Avusturya konsolosunun eşi Barones Babenberg'in arasında sıkışıp kalan Giovanna sıkıntıdan patlıyordu. Ama başka seçeneği yoktu. Sultan hâlâ oradayken kalkıp gitmek, Vali'nin şahsına hakaret sayılırdı.

1. Tüm gayretlerine rağmen Thomas Waghorn, kara yolu projesi için hiçbir resmî yardım bulamadı ve varını yoğunu kaybederek yoksulluk içinde öldü.

Yemek uzun sürmüştü. Giovanna'nın hiçbir açıklama getiremediği nedenlerle kadınlar, sofraya alınmamıştı. Onlar ayrı bir yerde, genellikle haremdeki gözdelere ayrılmış olan salonda yemeklerini yemişlerdi; bu da Giovanna'yı öfkeden çıldırtmıştı. Said'in hatırı için gelmeyi kabul etmişti; ama onu görmemişti bile.

"Demek ki zavallı pederiniz üç yıl önce hayata gözlerini yumdu. Onun harika bir insan olduğu söyleniyor."

"Gerçekten de öyleydi, hanımefendi," dedi Giovanna, kırk yaşlarında, aşırı makyajlı ve yağ tulumu gibi şişman bir kadına cevaben.

"Oğlum onu iyi tanırdı, biliyorsunuz."

"Oğlunuz kim, hanımefendi?"

Kadın hayretle irkildi.

"Ben Feride Hanım'ım!" dedi, çenesini kaldırarak.

"Öyle mi..."

"Vali Hazretleri'nin geliniyim!"

Giovanna sahte bir saygıyla başını eğdi.

"Bağışlayın, Feride Hanım. Bilmiyordum."

"Oğlum da Abbas Paşa."

Abbas... İlk anda bu ad ona bir şey hatırlatmadı. Sonra İbrahim'in zaferden döndüğü gün gördüğü o sarkık suratlı genç adam gözünün önüne geldi. Yemekte de onun karşısında oturmuştu.

"Anlıyorum," dedi ifadesiz bir ses tonuyla.

Sonra da yalan söyleme gereğini hissetti.

"Hatırladığım kadarıyla, heybetli bir görünüşü vardı."

Sultan'ın dudakları aralandı, yüzü buruştu, anlaşılan bu bir tebessümdü.

"Doğru. Yakışıklıdır."

Hemen o anda yüzü ışıldadı ve hiç çekinmeden Giovanna'nın bacağına tutunup ayağa kalktı.

"Abbas!" diye kıkırdadı, yapmacık bir ses tonuyla. "Biz de, genç hanımla tam senden söz ediyorduk!"

Genç adam, Said'in arkasında salonun kapısında belirmişti. Diğerini görmezden gelen Feride, oğlunun boynuna sarıldı.

"Gel," dedi onu kolundan çekerek. "Seni harika bir genç hanımla tanıştıracağım."

Adam itiraz etmeden annesini izledi. Giovanna'nın önüne gelince uyuşuk bir tavırla ona selam verdi. Yüzünde hiçbir ilgi ifadesi yoktu. Tekdüze bir sesle konuştu:

"Bana öyle geliyor ki daha önce karşılaştık?"

"Evet, Abbas Paşa. Uzun zaman oldu."

"Abbas birdenbire onu incelemeye başladı.

"Siz Mısırlısınız, öyle değil mi?"

"Evet."

"O zaman, neden bir Batılı gibi giyiniyorsunuz?"

Sesinde üstten bakan, hatta aşağılayıcı bir ifade vardı.

Giovanna biraz geride duran Said'e bir göz attı. Genç adamın yüzündeki ifade, ona sakin olmasını tavsiye eder gibiydi, Giovanna buna aldırmadan karşılık verdi:

"Çünkü böylesinden hoşlanıyorum, Paşa Hazretleri. Bir sakıncası mı var?"

"Biraz var. Bence, bir Arap'ın Arap gibi giyinmesi gerekir. Aksi halde üzerindekiler bir giysi değil, kimliğini saklayan bir maske olur."

Giovanna kibirli bir sesle cevabı yapıştırdı:

"Benim de bir soru sormama izin verir misiniz? Parmakları yüzüklerle dolu bir erkeğe nasıl bakarsınız? Yüzük, bir kadın süsü değil midir? Belki de şöyle bir sonuç çıkarabilir... bunun da bir kimlik saklama çabası olduğunu söyleyebiliriz, ne dersiniz?"

Abbas'ın yüzü kıpkırmızı oldu. Öfke içinde ellerini arkasına götürdü.

Etraflarında birkaç kişi kıkırdayınca Feride, ayıplayıcı bir hareketle onları susturdu.

Sonunda Said müdahale etmeye karar verdi.

"Mandrino'nun kızı, araya girdiğim için beni bağışlayın ama Garbis Bey bizi bekliyor."

Bunu söylerken gizlice bir işaret de yapmıştı.

Giovanna hızlı adımlarla koridorda yürüyordu. Ateş püskürüyordu.

"Belki beni o iğrenç insanların pençesinden kurtardı-

nız, beyefendi, ama beni bu geceye davet ettiğiniz için sizi hiç affetmeyeceğim!"

Said binbir özür diledi.

"Sizi temin ederim Giovanna, benim hiç suçum yok. Ziyafetin böyle olacağı aklımın ucundan bile geçmezdi. Bana inanmalısınız!"

Onun hızını kesmek için kolundan tutmaya yeltendi ama Giovanna onu itti.

"Lütfen beni rahat bırakın!"

"En azından kendimi savunmama izin verin!"

Onun yalvarıp yakarmasına rağmen Giovanna hızını kesmeden ilerlemeye devam etti. Ancak odasının önüne gelince durdu.

"Sizi dinliyorum," dedi kollarını kavuşturarak.

Genç Şehzade nefes nefese kalmıştı. Yüzü kıpkırmızıydı, şakır şakır terliyordu.

"Normal olarak ziyafete diplomatların eşleriyle birlikte katılmanız planlanmıştı. Hatta benim sağımda oturmanızı istemiştim. Şeref mevkiinde."

Derin bir nefes aldıktan sonra yavaşça devam etti:

"Allah şahidimdir ki, ne olup bittiğini açıklamakta zorlanıyorum."

"Ne demek istiyorsunuz? Beni yemek salonundan çıkarttıklarında siz de oradaydınız, öyle değil mi? Ne sesinizi çıkardınız ne de bir şey yaptınız!"

"Babamın emirlerine karşı çıkmam imkânsızdı."

"Babanızın mı?"

"Dinleyin beni. Görünürde hiçbir neden, en ufak bir açıklama olmadan, davetlilerin gelmelerinden birkaç dakika önce, çehresi aniden değişti. Yüzü adeta çöktü, bembeyaz kesildi, o anda bazı Avrupa müzelerinde gördüğüm balmumu heykelleri hatırladım."

Giovanna büyük bir üzüntüyle ona baktı.

"Ya sonra?"

"Eline bir sürahi aldı, öyle bir hırsla sıktı ki, elinde kırılacak zannettik, sonra sürahiyi duvara fırlattı. Bu kadar da değil. Neden böyle tuhaf davrandığını sormayı

göze alamadığımız için hiçbirimizin sesi çıkmıyordu, birdenbire yerinden kalktı, yumruğunu sallayarak bağırmaya başladı: 'Ya İslam! Allah şahidimdir! Münafıklar artık sarayımın kutsal zeminini kirletemeyecekler! Bundan böyle kadınlar, soframa kabul edilmeyecek! Kâfirler dışarıya!" Hizmetkârları çağırttı ve kadınlar için konulmuş bütün tabakların kaldırılmasını emretti. İşte böyle. Size her şeyi anlattım. Şimdi bana inanıyor musunuz?"

Hayretten donup kalan Giovanna güçlükle mırıldandı:

"Elbette, size inanıyorum, Said... bağışlayın... beyefendi."

"Rica ediyorum... Resmiyeti bırakalım."

Giovanna başını salladı.

"Vali Hazretleri'nin bu davranışını nasıl açıklıyorsunuz? Halbuki o kadar kibar, o kadar açık fikirli biridir ki... Onun kadar muhterem birinin böyle sözler sarf etmesi inanılır gibi değil."

"Bilemiyorum, Giovanna. İbrahim olsun, Albay Sève olsun, bakanları olsun... hiçbirimiz bir şey anlamadık. Üstelik tabağına ne konulduysa geri çevirip hiçbir şey yemedi. Mevcut davetliler içinde olup biteni alkışlayan tek bir kişi vardı: Abbas Paşa! Çok memnundu!"

"Hiç şaşırmadım. Yengeniz Feride Sultan'a duyduğum tüm saygıya rağmen, bana öyle geliyor ki kusurlu bir çocuk dünyaya getirmiş."

"Ben de öyle düşünüyorum."

Gayriihtiyarı, Giovanna'nın elini tuttu.

"Size ihtiyacım var..."

"Bana ihtiyacınız mı var, beyefendi? İyi de ne yapabilirim ki?"

"Sadece yanımda kalacağınıza söz verin. Sizi ziyaret etmeme izin verin. Sizinle sohbet etmeme. Ben..."

Son kelimeleri hıçkırıklar arasında boğuldu.

"Korkuyorum... Babam için korkuyorum."

"Böyle yapmayın, Said," –heyecanm etkisiyle ona adıyla hitap etmişti– "yapmamalısınız. Sonuçta, Vali Hazretleri belki bir öfke ânının kurbanı oldu. Son yıllarda

başından geçenleri bir düşünün. Fransa'dan dönüşünüzde onu ne kadar bitkin gördüğünüzü, kendiniz söylemiştiniz."

"Doğru," diye kabul etti Said. "Ama bir görmeliydiniz... Sanki Mehmed Ali Paşa değil de, yabancı biriydi. Bir bunak."

O anda genç adamın bedeni titremeye başlamıştı, on yıl önce dalgakıranda yürüyen, biçare, ezik çocuğu hatırlatıyordu.

"Said, toparlanmalısınız! Bir şehzadenin korkuya yenik düşmeye hakkı yoktur."

"Kraliyet hanedanına mensup olmak insanı kederden korumaz."

"Hayır. Ama kedere daha tahammüllü olmasını sağlar."

Kapıyı açtı.

"Girmek ister misiniz? Size nane çayı yapayım. Kendinizi daha iyi hissedersiniz. Gelin, Said."

Said uysalca onun ardından dairesine girdi, kendini bir koltuğa atarken Giovanna ortadan kayboldu. Birkaç dakika sonra geri döndüğünde elinde bakır bir tepsi, üzerinde de işlemeli bir demlik ve iki küçük bardak vardı.

"Biraz demlenmesi lazım," dedi Giovanna usulca, "sonra ikram edeceğim."

Sedef kakmalı küçük sehpanın üzerine tepsiyi bıraktı ve Şehzade'nin ayağının dibine bağdaş kurup oturdu.

"Söyleyin, Giovanna. Olup bitenler hakkında bir hekime danışmalı mıyız sizce?"

"Sadece benzer bir kriz tekrar ederse bu yapılmalı. Şu an için gerek olduğunu sanmıyorum. Sonuçta hangimiz pençesine düşmedik bir anlık bir..."

"Deliliğin mi?"

"Bir anlamda öyle. Hayır, gereğinden fazla endişelenmek için bir sebep olduğunu sanmıyorum. Kuşkusuz Vali Hazretleri yorgunluğunun kurbanı olmuş. Sinirleri iflas etmiş, hepsi bu."

Said sessizce onayladı.

"Önemsiz bir vakayı, bir felaketmiş gibi algıladığımı zannediyorsunuz, ama böyle olmadığına sizi temin ederim."

"Tahminimce öyledir. Kendi kanından canından birinin farklılaştığını, başka birine dönüştüğünü görmek, feci bir duygu."

Said daha sakinleşmiş bir ifadeyle ona baktı.

"Çok tuhaf... İki kez karşıma çıktınız. İki seferde de sadece varlığınızla içimi rahatlattınız. Size şimdi söylüyorum: Etrafım düşman gölgelerle sarılmışken sizin bakışınızı üzerimde hissetmenin bende nasıl bir etki yarattığını asla bilemezsiniz. Sadece, 'iyi akşamlar' deseniz bile, sesinizin yarattığı etkiyi."

Giovanna şaşırmıştı.

"Ben... bilmiyordum..."

Said ansızın sordu:

"Mösyö de Lesseps'i tanıyor musunuz?"

"Onunla tanışma şansı buldum. Neden soruyorsunuz?"

"Mösyö de Lesseps, çok sevdiğim bir insandır. Maryut Gölü'nün etrafında dolaştığımız –benim işkence çektiğim desem daha doğru olur– bir gün müezzinin sesini duydum, 'Ebed'i okuyordu. Allah'ın doksan dokuz isminin zikredildiği bir duadır. Yüzüncü adı sadece Yüce Rabbimiz bilir. Mösyö de Lesseps'e bu duayı çok sevdiğimi, çünkü beni insanlardan uzaklaştırdığını söyledim. O zaman bana şöyle cevap verdi: 'Çok yazık. İnsanlardan uzaklaşarak onların dostluğundan da mahrum kalıyorsunuz.' 'Neden söz ettiğinizi anlamıyorum,' demiştim, 'bir şehzadenin dostu olmaz. Zaten dostluk nedir ki?'"

"Size ne cevap verdi?"

"'Allah'a atfedilen isimlerden söz ettiniz. Dostluk konusunda da durum aynıdır. Çevrenizde doksan dokuz kişi olsa da, içlerinden biri sizin gözünüzde tek olacaktır."

"Neden?"

Said'in gözlerinden suç ortaklığını açığa vuran bir pırıltı geçti.

"Ben de ona aynı şeyi sordum. Şu cevabı verdi: 'Çok basit, Şehzade Said, çünkü onun gözünde de siz teksinizdir.'"

Kısa bir nefes aldı.

"Zaman akıp geçti. Ne kadar haklı olduğunu ancak bugün anlıyorum."

Giovanna, bardağa çay koymak üzereydi ama Said kolunu tuttu.

"Neden, diye sormayacak mısınız?"

Giovanna biraz şaşırarak, kaşlarını kaldırdı.

"Neden, beyefendi?"

"Çünkü Mandrino'nun kızı, sizinle karşılaştığım günden beri, benim gözümde teksiniz."

36

Ras el-Tin Sarayı, Haziran 1841

Sarayın ikinci katındaki büyük salonda Meclis tam kadro toplanmıştı. Hükümetin tek bir üyesi bile eksik değildi. Hükümdarın iki oğlu İbrahim ve Said, babalarının sağ ve sol yanında yerlerini almışlardı. Charles Lambert (artık bütünüyle halk eğitiminden sorumluydu, ama aynı zamanda mâli danışmandı) Hariciye Nazırı Boğos Bey'in yanında oturuyordu. Biraz ileride Garbis Bey ve Giovanna vardı.

Son aylarda genç kızın sorumlulukları bir hayli artmıştı ama yine de böyle bir toplantıda hazır bulunmasını gerektirecek bir sebep yoktu. Kuşkusuz hazinedar onu göklere çıkartmış, Charles Lambert de, Saint-Simon'cu ilkeler doğrultusunda canıgönülden desteklemişti; ama eğer Said babasına ısrar etmemiş olsaydı bu ikisinin gayretleri bir netice vermezdi.

Mandrino'nun kızı, Meclis'e dışarıdan kabul edilen tek kişi değildi. Abbas Paşa da vardı. Giovanna'nın, Said'in ve hükümet üyelerinden pek çoğunun hiç sevmediği genç adam, masanın bir ucunda kibirli kibirli oturuyordu. Mehmed Ali'nin de torunundan hiç hoşlanmadığı, kimse için bir sır değildi ama –işin en tuhaf yanı– onu davet eden de Paşa'nın kendisiydi.

"Mandrino'nun kızı!" diye seslendi hükümdar. "Aslanların arasına hoş geldin! Geleneklere karşı geldiğimiz için Allah bizi affetsin."

"Allah rahman ve rahimdir, Vali Hazretleri. Bağışlayacaktır."

Salonun öteki ucundan Abbas'ın monoton sesi duyuldu.

"Hanımefendi, umarım Allah size güzeller güzeli Şecer'd-Dürr akıbetinden korur."

Ses tonu sinsiliğini gizleyemeyecek kadar yapmacıktı.

"Bilgisizliğimi bağışlayın. Ama bu kişi kimdi?"

"Mısır'a hükümdar olan tek kadın. Ne yazık ki, ihtirası çok büyüktü. Sonu feci oldu... Yerlerde sürüklendi, dövülerek öldürüldü..."

"Çok ilginç, Paşa hazretleri. Elden ne gelir! Ne yazık ki kimi kadınlar erkek olmak isterler ama sadece onların kötü taraflarını alırlar."

Bir an sustu ve karşısındaki adamı manidar bakışlarla süzdü.

"Ama daha beteri de var. Kimi zaman sahte erkekler, kadın özelliklerine sahip olduklarını zannederler."

Abbas'ın yüzü kıpkırmızı oldu.

"Şecer'd-Dürr'le ne ilgisi var, anlamadım."

Mehmed Ali sertçe torununun sözünü kesti.

"Abbas! Buraya fi tarihinden kalan hikâyeleri tartışmaya gelmedik."

Hiç beklemeden Charles Lambert'e döndü:

"Evet, Lambert Bey! Para hakkındaki raporunuz ne durumda?"

Saint-Simon'cu, elini önündeki evrak yığının üzerine koydu.

"Her şey burada, Vali Hazretleri. Ama okuması uzun ve sıkıcı olabilir. Bu yüzden, izninizle, birkaç cümleyle özetleyeceğim."

"Sizi dinliyoruz."

"İlk olarak, para basma tekniğine ilişkin seçimlerin ötesinde, bir tespit yapmak kaçınılmaz gözüküyor: Mısır parası ayarı, ağırlığı ve alaşımları açısından çok zengin. Piyasaya çıktığı andan itibaren bileşimindeki metaller yüzünden kapışılıyor. Öte yandan Türk ve Avrupa paraları-

na fazla bağımlı. Bu duruma bir çözüm bulunmadığı takdirde Mısır devleti, kendi paralarının yanında her türlü yabancı parayı da kullanan sömürge ülkelerine benzeyecektir."

"Ne öneriyorsunuz?"

"Çok daha yaygın, belirli ve daha iyi dengelenmiş bir millî para."

"Mükemmel. Bana raporunuzu verin; okuyup size kararımı bildireceğim."

Lambert, dosyayı Vali'ye verdi.

Hükümdar tekrar sordu:

"Bulak'taki Politeknik Okulu'nun eğitim programını hazırladınız mı?"

"Evet, efendim. Başlangıçta Fransız modelini örnek almayı öngörmüştüm. Ama uzun uzun düşündükten sonra, başka bir bakış açısına yöneldim. Bildiğiniz gibi, Avrupa'ya kıyasla bu ülkenin insanının belirgin özelliği, duyularının ön plana çıkmasıdır. Öğrencilerin bilimsel gerçekleri iyice kavramaları için, onları olabildiğince saha deneylerine yönlendirmek gerekir bence. Avrupa'daki tanınmış okulların içinde, uygulamaya dayalı çalışmaları açısından Bulak'taki okula en yakın olanı, Paris Merkezî Teknik Sanat Okulu. Burası yeni ve gelecek vaat eden bir kurum, kimileri daha şimdiden 'Sınai Politeknik Okulu' diye adlandırıyor."

"Kaç yıllık eğitim öngörülüyor?"

"Üç yıl. Son yıl, on sekiz derslik bir 'sınai iktisat' programıyla tamamlanacak. Böylece Mısırlı mühendisler olabildiğince eksiksiz bir kamu yönetimi bilgisi alacaklar."

Lambert kısa bir ara verdikten sonra devam etti:

"Ayrıca on iki saatlik günlük ders programının üç saatinin Fransızca dil eğitimine ayrılmasını teklif ediyorum. Bu da genç Mısırlıların eğitimlerini Fransa'da sürdürmeleri halinde çok yararlı olacaktır."

"Anlayamadım, Mösyö Lambert," diye itiraz etti Abbas. "Biraz daha açık anlatır mısınız?"

"Genellikle, Fransa'ya giden öğrenciler yeniyetmelik

çağlarında oluyorlar. Hepsi millî kimliklerini tamamen ya da büyük çapta kaybetmiş olarak Mısır'a dönüyor. Bu yüzden Fransızca eğitiminin burada küçük yaşta başlamasını öneriyorum."

"Hâlâ anlayamadım," dedi Mehmed Ali'nin torunu.

Lambert daha ayrıntılı bir açıklamaya hazırlanıyordu ki, Giovanna hızlı davrandı.

"Abbas Paşa, oysa Mösyö Lambert'in sözleri oldukça açık."

Sanki küçük bir çocukla konuşuyormuş gibi açıkladı:

"Öğrencilerimize Fransızcayı 'kendi' okullarımızda öğretirsek, onların daha olgun bir yaşta gitmelerini sağlarız böylece ülkemizin kültür ve geleneklerini yeterince sindirmiş olurlar. Bu şekilde, Fransa'yla ilişkimizi devam ettirirken gençliğimiz de kültürel kimliğini kaybetmez. Şimdi anladınız mı?"

"Anlamıyorsunuz, Mandrino'nun kızı. Meselenin bu yönünü zaten kavramıştım. Buna mukabil hâlâ anlayamadığım şey, Mısırlı çocuklara yabancı bir dili öğretmenin faydası. Özellikle de Fransızcayı!"

"Fransızcanın öğretilmesine neden karşısınız, Paşa Hazretleri? Kendiniz bu dili mükemmel konuşuyorsunuz oysa."

Abbas'ın yüzünde alaycı bir tebessüm belirdi, sesi kırbaç gibiydi.

"Bana zorla öğretildi. Halkımın da buna zorlanmasını doğal bulmuyorum. Fransızların kararsızlığı ve dönekliği yüzünden Mısır'ın Londra Anlaşması denilen o utancı yaşadığını unutmuş olmalısınız! Ayrıca unutmuş olduğunuz..."

"Yeter!" diye Mehmed Ali gürledi, yumruğunu masaya vurarak. "Seni men ediyorum, duyuyor musun? Fransa hakkında böyle konuşmaktan seni men ediyorum! Ömrüm boyunca bana yaptıkları için ona minnettar olacağım ve son saatim gelince bu minnetimi, buradaki çocuklarıma miras bırakacak, her zaman o ülkenin himayesinde kalmalarını tavsiye edeceğim! Anlaşıldı mı?"

Hükümdarın yüzü gerilmişti. Sanki aşırı ışığa maruz kalmış gibi kirpiklerini kırpıştırıp duruyordu. Ansızın, kimse hazırlıklı değilken, tartışma konusuyla bağlantısı olmayan anlaşılmaz bir tür söyleve girişti. Aynı beklenmedik hareketle İbrahim'e döndü ve heyecanlı bir sesle kulağına fısıldadı:

"Oğlum, birliklerimizin Toros geçitlerini aşmayacağına söz veriyor musun ha? Söz veriyor musun? Yoksa sonuç feci olur. İstanbul'u aklından çıkar. Londra'da tayin edilen sınırların ötesine asla geçmeyeceksin. Buna yemin et, İbrahim. Yemin et."

Deliye dönen Şehzade, büyük bir üzüntüyle babasını inceliyordu.

"Yemin et! Toroslar'ı geçmeyeceğine yemin et!"

"Ama... baba... ordumuz zaten on sekiz bin askere indi. Kışlalara kapandı. Donanmamız yok. Savaş halinde değiliz."

Vali duymuyor gibiydi. Öteki oğlu Said'e doğru eğildi ve hep aynı heyecanla devam etti:

"Sen! Sen bunu biliyorsun! Veraset hakkını muhafaza etmek istiyorsak önümüzde on günümüz kaldı. Bu süreyi geçirirsek, ister iyilikle, isterse zorla olsun, bu hakkı tamamen kaybedeceğiz. Bunu ağabeyine söyle. Ona söyle!"

Konuşmasına ara vermeden, ceketinin cebini karıştırdı, bir tespih çıkarttı ve kısa aralıklarla çekmeye başladı, giderek hızlanıyordu.

Kimse kıpırdamaya, nefes almaya cesaret edemiyordu. Bu gergin sessizlik içinde tüm yüzler hükümdara çevrilmişti ve beklenti içinde onu inceliyorlardı. Bir kahkaha mı gelecekti? Bir çark ediş mi? Yoksa daha da yürekler acısı bir yıkım mı?

Yeni bir atağın etkisiyle Mehmed Ali, tespihi dudaklarına götürdü ve cesetvari bir kıpırtısızlık içinde öylece kaldı.

Masanın öteki ucunda bir hareketlenme oldu. Giovanna yerinden kalkmıştı ve çevresindeki sessiz ikazlara aldırış etmeden, hükümdara doğru kararlı adımlarla yü-

rüdü. Yanına geldiğinde, diz çöktü, ona sokuldu ve sıkı sıkı beline sarıldı.

Hükümdara bir şeyler söylediğini tahmin ediyorlardı; ama öylesine alçak sesle konuşuyordu ki, kimse anlamıyordu; Said'in haricinde kimse. Ve belki bir de İbrahim'in.

"Buradayım, Vali Hazretleri. Her şey yolunda. Sizi koruyacağız. Ricardo Mandrino'nun hep yaptığı gibi. Ricardo Mandrino gibi, çocuklarınız ve ben, size kalkan olacağız."

* * *

"Neden o kadar endişelendiğimi şimdi anlıyor musunuz?"

Dalgalar, Giovanna ve Said'in ayaklarının dibinde. İskenderiye'de kırılmaktaydı. Faros'un hizasında, beyaz kumsal göz alabildiğine uzanıyordu.

"Yine de," diye söze devam etti Şehzade, "bir süre sonra eski haline döndü. Hareketleri ve sözlerinin tamamen bilincindeydi. Emirler verdi, kararlar aldı, fermanlar imzaladı, mektuplar yazdırdı. Bu sabah da başveziri kabul etti."

"Ne diyeceğimi bilemiyorum, beyefendi."

Said ani bir hareketle Giovanna'nın kolunu tuttu.

"Rica ediyorum. Bana böyle hitap etmekten vazgeçin. Sizin için ben Said'im, Mehmed Said. Sizin dostunuz."

"Tamam, Said... Vali Hazretleri'ne gelince, o konuda ben de sizin kadar çaresiz hissediyorum kendimi. Doktor Clot ile konuştunuz mu?"

"İbrahim, onun görüşünü almış. Tüm hastalık belirtilerini tarif etmiş. Ama babam muayene olmayı kabul etmedi."

"Ama Clot'nun mutlaka bir fikri vardır!"

"Öyle olsa bile bizimle paylaşmadı. Kesin teşhis için henüz çok erken olduğunu düşünüyor. Beklemeyi öneriyor. Onun gözünde, muhtemelen aşırı yorgunluk söz konusu. Hem yaşına hem de şu son yıllar babamın karşılaştığı aksiliklere bağlı zihinsel bir yorgunluk."

"Kuşkusuz haklı. Ne olursa olsun... Said, siz güçlü ol-

malısınız. Vali Hazretleri sizden, temellerini attığı hanedana layık bir evlat gibi davranmanızı bekliyor. Siz asalet kavramıyla yetiştirildiniz, bu boş bir sözcük değildir. Cesareti ve yüce gönüllülüğü akla getirir. Onurun, menfaate tercih edilmesidir. Ama her şeyden önce doğru davranmanızı gerektirir; çünkü babanız öyle yaptı."

"Ben... ne diyeceğimi bilemiyorum..."

Düşünceli düşünceli, büyülenmiş gibi bir süre sustu, sonra devam etti:

"Sözcükleri kullanmasını gayet iyi biliyorsunuz. Ben bilmiyorum. Çok güçlüsünüz. İçinizde engin bir bilgelik taşıyorsunuz. Bu sadece aramızdaki yaş farkından mı kaynaklanıyor? Sanmıyorum. Sizin gibilerde bu, ruhtan gelir, sözünü ettiğiniz o mirastan. Her şeyden önce yüce gönüllülüğünüz var. Ender bulunan bir yüce gönüllülük, çünkü kendini özveriyle açığa vuruyor."

Said konuşuyordu. Ama Giovanna'nın duyduğu Mandrino'nun sesiydi. Denizlerin ve köpüklerin derinliklerinden gelen bir sesti:

> Onun gibi güçlü olmak istiyorsun ama sonuçta sadece öfkeye kapılıyorsun. Onun kadar sağduyulu olmak istiyorsun ama senin sağduyun sadece bezginlik. Sevecen olmak istiyorsun sadece bencil oluyorsun. Harekete geçmek, onun gibi başarmak istiyorsun ama sadece seyirci kalıyorsun. Düşlerin hedefe isabet etsin istiyorsun ama okun havalanması için yayın dengede olması gerektiğini unutuyorsun. Onun kadar verici olmak istiyorsun ama insanın ancak kendini verirse sahiden verici olduğunu anlamıyorsun. İşte açıklama.

Herhangi bir kişinin, onun hakkında Ricardo'nun tam tersi bir hükme varabilmesi mümkün müydü?

Said, ruhunda uyuklayan kini fark etmeyecek kadar çılgın ya da duyarsız mıydı? Gerçekten de ona, Giovanna'ya mı hitap ediyordu? Kuşkusuz bu sözleri ona söyleten gençliğiydi. Sonuçta, sadece yirmi yaşındaydı.

"Yanılıyorsunuz, gençliğim gözlerimi kör etmiyor."

Giovanna hayretle baktı.

"Aklımdan geçenleri mi okuyorsunuz?"

"Kim bilir?"

Said denize doğru baktı.

"Bir kaleydoskop gördünüz mü hiç?"

"Ne tuhaf bir ad! Hayır, hiç görmedim."

"Paris'teyken bir tane görme fırsatım olmuştu. Aynalarla kaplanmış bir tür dürbün, dibinde hareketli ve renkli cam parçaları var. Aynalara yansıyan parçalar rengârenk, sonsuz görüntü bileşimleri meydana getiriyor. Hepimiz böyleyiz Giovanna. Bir kaleydoskop gibi. Parçacıklardan oluşan varlıklar. Bize bakana göre değişiyoruz. Kimilerine göre şeytanız, kimilerine göre bir melek."

Kollarını iki yana açtı, yirmi yaşına göre fazla şişman cüssesi ortaya çıktı. Boğum boğum parmaklarıyla kocaman ellerini gösterdi.

"O dalgakıranda sizinle karşılaştığımda, gözlerinizde kendimi gördüm. Ve ilk kez, o şişman, sarsak küçük çocuk değil de normal biri olduğum duygusunu yaşadım. Birilerinin – kısa bir tereddüt geçirdi– sevebileceği biri."

Giovanna sözlerini kesmeyi göze alamadan onu dinlemişti. Said'in konuşmasının içinde uyandırdığı heyecan bir yana, dudaklarını yakan bir soru vardı. İçgüdüleri ona, Said'in kaleydoskop örneğini, bakan kişiye göre güzel ya da çirkin olan şu parçalara ayrılmış yaşam simgesini gelişigüzel kullanmadığını fısıldıyordu.

"Babanızla konuştunuz Said. Neden Seba'yı terk ettiğimi size söylemiştir mutlaka."

Said, itiraz eder gibi bir hareket yaptı.

"Hayır! Boşuna uğraşmayın. Yalan söylemeye gerek yok. Emin olabilirsiniz, bunun beni kırdığını, kendimi ihanete uğramış gibi hissettiğimi düşünmeyin."

"Evet, doğru. Bana bundan söz etti."

"Ne sonuca vardınız?"

"Size samimi bir cevap vereyim mi? Ortada feci bir yanlış anlama olduğu kanaatindeyim."

"Siz..."

"Durun bakalım! Aynı zamanda kendimi sizin yerinize koydum. Ve benim gibi sizin de büyürken sevilmediğinize inandığınızı düşündüm."

"Yanılıyorsunuz, babam beni severdi."

"Kendinizi bu sevgiye layık görmüyor olabileceğinizi hiç düşündünüz mü?"

Giovanna içten içe sinirlendiğini hissediyordu.

"Nereye varmak istiyorsunuz Said? Ne olursa olsun, geçmişim sadece bana aittir. Ayrıca, rica ediyorum, beni olduğumdan farklı görme çabanızdan vazgeçin!"

Ses tonunun sertliği, Said'i rencide etmişti.

"Pekâlâ. Öyleyse siz kimsiniz Giovanna?"

"İnanır göründüğünüz, o tertemiz ve yüce gönüllü kişi olmadığım kesin! Kaleydoskop örneğiniz çok zekiceydi ama söylemeyi unuttuğunuz bir şey var, aynalara yansıyan bu görüntü, sadece bir göz yanılması. Ben ne sağduyulu ne de güçlüyüm."

"Yeter! Kendinizden nefret etmekten nasıl bir zevk alıyorsunuz?"

"Ya siz?" diye sinir içinde karşılık verdi Giovanna. "Ne sebeple bana eziyet ediyorsunuz?"

"Sizi sevdiğimi anlamıyor musunuz?"

Giovanna'nın gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Neler söylüyorsunuz?"

"Sizi seviyorum, Giovanna. İlk konuştuğumuz andan beri. Benim o şapsal işkencecilerimin gözleri önünde karşılaştığımız o günden beri. O kısacık, 'iyi akşamlar' temennisinden beri. Sizi içimde taşıdım. Bütün bu yıllar boyu o çocuğun tüm yüreğini kapladınız; sizi gönlümce içine sığdırabileceğim kadar büyük değildi. Her gece uyumadan önce, asla unutmamak için, düşünce yoluyla yüz hatlarınızı çizdim. Beni sizden ayıran o saatleri, o fersahları saydım. Ve en önemlisi, dua ettim. Sizi el değmemiş ve ehlileşmemiş bulmak için dua ettim."

"Ama Said... Siz sadece yirmi yaşındasınız... Ben..."

"Biliyorum, on yaş büyüksünüz. Siz Hıristiyansınız,

ben Müslümanım. Benimle evlenerek başka bir hayatı yaşamak zorunda kalacaksınız. Tüm o ayak bağları, gelenekleri, atalardan kalma töreleriyle birlikte."

"Sizinle evlenmek mi?" diye fısıldadı Giovanna, ağzı açık kalmıştı."

"Evet, Giovanna. Benim eşim olmanızı istiyorum. Said Paşa'nın eşi."

Başı dönmeye başlayan Giovanna yere yığılıp kalacağını zannetti. Bu nasıl mümkün olurdu? Onun için kapısı aralanan bu âlem de neydi? O âna kadar aşk, hele hele evlilik aklının köşesinden bile geçmemişti. Bu ikisinin birbirine bağlı olması kural değil miydi? Sadece aşk için evlenilmez miydi? Said'e karşı ne hissettiğini tanımlamaya çalıştı. Şefkat, sevgi, dostluk, aklına ilk gelen ifadeler bunlardı. Ayrıca ona karşı hissettiği şu koruma duygusu da vardı; hiçbir şeyin yaralamaması için ona göz kulak olma ihtiyacı. İlk karşılaşmalarından itibaren bu duygu ön plana çıkmıştı. Bu sınırları belirsiz duyguların yarattığı sihir miydi aşk?

Titreyen dudakları hafifçe aralandı.

"Evet, Said... Sizin eşiniz olacağım."

Said çekingence ona doğru eğildi ve kendisine çekti.

"Sen Mısır kraliçesi olacaksın."

Sesindeki tını sözcüklerden daha fazlasını ifade ediyordu.

* * *

Gize, Seba Mâlikânesi, Haziran 1841

Corinne, nargileyi Mehmed Ali'nin önüne koydu ve usulca dönüp Joseph'in yanına oturdu.

Hükümdar siyah, keçiderisi kaplı marpucunu aldı ve ağzına götürdü. Birkaç nefes çekince şişenin içindeki durgun su fokurdadı. "Demek ki," dedi Şehrazad alçak sesle, "bu evliliğe onay verdiniz."

"Vermemeli miydim?"

"Ona büyük bir şeref bahşettiniz, Vali Hazretleri."

Sesi biraz titredi.

"Mutlu olmasını dilerim, özellikle de oğlunuzu mutlu etmesini."

"Onu mutlu edecektir, Seyyide Mandrino. Bundan en ufak şüphem yok."

Joseph huzursuz bir sesle sordu:

"Yaş farkı bir mahzur teşkil etmeyecek mi?"

"Said'in daha olgun biriyle evlenmesinin faydalı olacağını düşünüyorum. O hâlâ çocuk."

Hemen sonra, bedeninin üst yanını Corinne'e doğru çevirdi ve nargilenin marpucunu ona doğru uzattı.

"Karnınızın yuvarlaklığına bakılırsa, yeni bir vâris hazırlığı var."

"Evet, efendim. Allah'ın izniyle. İki ay sonra doğum yapacağım."

"İyi! Çocuklar hayatın süsüdür! Çocuk yapın, yapabildiğiniz kadar yapın. Çoğalsınlar ve yeryüzünü kaplasınlar! Her çocuk doğduğunda, minicik ellerinin içinde daha iyi bir dünya umudunu da birlikte getirir."

Nargileden bir nefes daha çekti.

Bahçeden, malikânenin etrafında devriye gezen muhafızlarının gürültüsü ve evin girişinde nöbet tutan askerlerin ayak sesleri geliyordu...

"Vali Hazretleri," dedi Şehrazad, "bu ziyaretiniz için teşekkür edemedim. Ama bu zahmete gerek yoktu. Seyahat yorucu bir şey."

"Üstelik ben ihtiyar bir adamım, biliyorum."

Şehrazad itiraz etti.

"Onu demek istemedim, efendim. Ben..."

"Önemi yok. Sen ve ben, naz yapma yaşını geride bıraktık. Ayrıca, hakkın var. Sadece çocuklarımızın evliliğini bildirmek için olsaydı, bir haberci gönderebilirdim."

"Mesele nedir?" dedi Joseph merakla, "Neden bu zahmete girdiniz?"

"Çünkü bir cevap bekliyorum."

"Ama size cevabı verdim, Vali Hazretleri," diye karşı çıktı Şehrazad. "Kızım için bundan daha güzel bir evlilik düşünemiyorum."

"Mesele başka. Nikâh töreninde hazır bulunacak mısın?"

Şehrazad kararsız bir sesle karşılık verdi:

"Joseph ve Corinne orada olacaklar."

"Bu cevap ne anlama geliyor?"

"Rica ediyorum, bu konuyu açmayalım. Biraz önce söylediğiniz gibi şimdi sevinç zamanı. Daha sonra, bunu daha sonra konuşuruz."

37

Joseph, kravatını bağladı, dik yakalı yeleğini giydi ve redingotunu omuzlarına attı. Tek eksiği silindir şapkasıydı, onu da takınca hazır olacaktı. Corinne'e döndü ve sordu:

"Eee? Beni nasıl buluyorsun?"

"Kusursuz."

Yüzünü buruşturdu ve yana doğru dönerek muslin elbisesinin altından şişkin karnını gösterdi.

"Benim için aynı şey söylenemez. Fıçıya benziyorum."

Joseph, ona şefkat dolu gözlerle baktı.

"Hiç bu kadar harika olmamıştın."

"Atasözünü biliyorsun: 'Kuzguna yavrusu şahin görünür.' Ben kendimi biçimsiz ve çirkin görüyorum."

Joseph, onun yanağına bir öpücük kondurdu.

"Gidip bakayım, annem hazırlanmış mı. Salonda buluşuruz, olur mu?"

Corinne, peki derken aynadaki görüntüsüne hoşnutsuzca baktı.

Joseph, Şehrazad'ın kapısını iki sefer çaldı. Ses gelmeyince içeri girdi. Oda boştu.

Koridordan geçti, merdivenden indi ve giriş katında annesine seslendi. Cevap gelmedi. Odaların her birine baktı. Sonunda müşrefiyenin gerisinden, onun verandada oturduğunu gördü.

Şehrazad sade bir siyah kaftan giymişti, düşünceli düşünceli manzarayı seyrediyordu.

"Burada ne yapıyorsun? Geç kalacağız."

"Düşündüm, Joseph. Sizinle gelmem uygun olmayacak."

Ne demek bu? Daha bu sabah geleceğini söylemiştin.

"Tekrar ediyorum. Yeniden düşündüm."

Joseph parmaklığa yaslandı ve ona şaşkınlıkla baktı.

Neden fikir değiştirdin, öğrenebilir miyim?

"Evet, oğlum. Bak..."

Yüzündeki kırışıklıkları gösterdi.

"Doğduğum ailede bana kaderin, yaşlıları birçok ayrıcalıktan mahrum bıraktığı öğretildi: servetten, topraktan, hayallerden, mevkiden. Yine de tüm kayıplara rağmen, bu ayrıcalıkların arasında mutlaka bir tanesinin korunması gerekir, o da saygı. Çünkü saygı, aşkın en güzel biçimlerinden biridir. Giovanna, bir çocuğun ailesine yapabileceği en kötü şeyi yaptı. Yuvasını terk etti, annesine hakaret etti, onun adını lekeledi. Böylesine sert davranmasına yol açan nedenleri tartışmak istemiyorum; hatta seni şaşırtacağım, ona kızmadım. Yüreğim paramparça da olsa, onun mutluluğu için dua etmediğim tek bir gece olmadı. O benim kızım. Benim kanım."

"O zaman neden..."

"Onun mutluluğu için dua ettim, aynı zamanda gelip kapıyı çalsın, tek bir söz söylesin diye Tanrı'ya yakardım, 'Özür dilerim,' desin diye. Her akşam ve her sabah, onun ayak seslerini duymak için bekledim; Ricardo'nun, Navarin'den dönüşünü de öyle beklemiştim. Beş yıl... Her sonbaharda yokluğuna bir mazeret, her kış başka bir mazeret buluyordum, mevsimler böyle geçti. Beş yıl... Muhayyilem tıpkı senin çölde kazdığın kanalların yatağı gibi kurudu. Bugün hafızamda bir damla su bile yok."

Tavrı değişmişti. Yukarı kaldırdığı yüzünde, bir tür gurur ifadesi vardı.

"İşte bu yüzden düğüne gelmeyeceğim."

* * *

Günün ilk ışıklarından itibaren "iki saray arası"ndaki mahallede, El-Ezher Camii etrafında kalabalık toplanmaya başlamıştı, herkesin beklentisi, "gök gözlü prenses," dedikleri kişiyi görebilmekti.

Kasabanın iki yanına dizilmiş yüzlerce asker, cadde boyunca dalgalanan uzun ve renkli kurdeleleri akla getiriyordu.

Kalenin ortasında Giovanna, bütün Kahire'nin görülebildiği yüksek platforma çıkmıştı. Üniformalı muhafızların tuttukları keten gölgeliğin altında, dikdörtgen alanın ortasına yerleştirilmiş tahta doğru ağır ağır yürüyordu. Yüzü bir tülle örtülüydü, başında kıymetli taşlarla süslü bir taç vardı, çehresinin ovalliği belli belirsiz fark ediliyordu. Hareketlerinde tanımlanması zor bir farklılık vardı, o sabah kadının nikâhlarını kıymasından sonra elde ettiği şu yeni meşruiyetten kaynaklanıyordu kuşkusuz.

Onu, yıldız tozları misali, kraliyet ailesi mensupları izliyordu. Valiyle doğrudan kan bağı olanların başında İbrahim vardı, sonra yasal eşler, protokol sırasına uygun olarak erkek ve kız kardeşler, torunlar –aralarında Abbas Paşa da vardı– kardeş çocukları, yeğenler, nihayet aile yakınları geliyordu.

Onların ardından, devlet erkânının yer aldığı, feslerin ve silindir şapkaların bir arada bulunduğu uyumsuz kortej şeridinde konsolosluk mensupları, eşraftan kimseler, ağırbaşlı ulema ve taşkın neşeleriyle çocuklar yürümekteydi.

Giovanna tahta giden birkaç basamağı çıkmıştı, üzerine gerilmiş tente hafif bir esintiyle titriyordu. Yerine oturdu ve bakışlarını meydanın güneyine doğru çevirdi. Birkaç saniye geçti. Said kemerin altından ilerledi, "Yusuf'un Kuyusu"nun önünden geçti. Yalnız değildi. Fildişi saplı bastonuna yaslanmış olan Mehmed Ali onun yanı sıra yürüyordu, güneşin altında bitap düşmüş gibi iki büklümdü.

Baba oğul tahtın önüne gelince, durdular.

Yavaş yavaş uğultu kesilmişti.

Yaşlı Paşa'nın sevgi dolu gür sesi meydanı doldurdu.

"Rahman ve rahim olan Yüceler Yücesi Rabbimiz sizi korusun. Mutluluğunuz daim, yolunuz açık olsun."

Said birkaç basamağı çıktı ve ondan önce kimsenin dokunmaya hakkı olmayan duvağı kaldırdı.

O anda alkışlar ve kadınların tiz zılgıt sesleri yükseldi. Said ve Giovanna, etraflarında yaşanan sevinç ve coşkuya ilgisiz, gözlerini birbirlerinden ayırmıyorlardı, sanki her biri ötekinin yüzüne hiç silinmemek üzere kendi damgasını vurmak istiyordu.

Mehmed Ali, yavaşça dönmüştü ve dalgın dalgın, göğün maviliğinin içinde yükselen camiyi seyrediyordu. Bina henüz tamamlanmamıştı ama minarenin altına daha şimdiden mermer bir lahit hazırlanmıştı, yakın bir gelecekte cansız bedeni orada istirahat edecekti.

"Şu lanet olası Rum mimar, inşaata başlayalı on yıl oldu, ne zaman bitireceğini hâlâ bilmiyorum... Ne sanıyor acaba? Allah'la bir anlaşma imzaladığımı mı?" diye düşündü.

Caminin önünde duran Şehrazad, hükümdarın o tarafa baktığını fark edince biraz geri çekildi. Karanlık bir yere gizlendi. Kapı kanatlarının arasından hâlâ tahtı, Said'i ve Giovanna'yı görebiliyordu.

"Gel Latife," diye fısıldadı arkasında ayakta duran hizmetkâra dönerek. "Kızım mutlu. Geri dönme vaktidir."

38

Paris, 26 Kasım 1846, Prosper Enfantin'in evi

Prosper Enfantin, şampanya kadehini kaldırdı ve orada bulunan altı kişiyi de kadeh kaldırmaya davet etti.

"Baylar, başarımızın şerefine kadeh kaldıralım. Geleceğe kadeh kaldıralım. 'Süveyş Kanalı Tetkik Cemiyeti'nin resmen kurulduğunu ilan ediyorum!"

Saint-Simon'cuya, tokuşturulan kristal kadehlerin çınlaması eşliğinde hararetli tezahüratlar karşılık verdi.

"Böylece, hayallerimize çok yaklaştık. Büyük fedakârlık yıllarını, bugün Mısır topraklarında yatan kahraman dostlarımızın ölümünü, yüreklerimizi sızlatan alaycı sözleri hatırlatmak istemiyorum... Hayır. Sadece gelecekten söz edeceğim. Aralarındaki farkları, millî uyuşmazlıkları ve sayıca azlıklarını hesaba katmayıp bir araya gelen bazı iyi niyetli insanlar, daha düne kadar ham bir hayal ya da tamamen teorik olarak görünen bir projeyi gerçek bir girişime dönüştürmüştür. Süveyş Kanalı Tetkik Cemiyeti sayesinde evrensel birliğin mümkün olduğunu iddia ediyorum. Yanıltıcı mantıklar geliştirme ve bölünmeleri teşvik etme sanatında uzmanlaşmış siyasetçilere bir kanıt gerekiyorsa işte burada! Bu sizsiniz kardeşlerim. Bu masanın etrafında kaç milletin temsil edildiğine bir bakın!

Çevresindeki kişileri birer birer işaret etti.

"Bir Avusturyalı, Sayın Louis Negrelli, Prens Matternich'in baş danışmanı. İki İngiliz, Sayın Robert Step-

henson'un kim olduğunu söylememe gerek var mı? İlk buharlı lokomotifin mucidi George Stephenson'un oğlundan başkası değil. Onun yanında Mühendis Edward Starbuck. Prusyalılar, Sayın Féronce ve Sayın Sellier – isimleri kulağa Fransızca gibi gelse de– Kral Friedrich Wilhelm'in soyundan saygıdeğer kişilerdir. Ve nihayet Fransızlar: Sayın Paulin, Sayın Edmond ve Sayın Léon Talabot, Arlès-Dufour."[1]

Durdu, yüzünde mütevazı bir gülümseme belirdi.

"Ve bendeniz."

Konuşması coşkulu alkışlarla karşılandı. Enfantin, bu tezahüratı kibar bir hareketle kesti.

"Yine de bu saygıdeğer grubun dışında, bugün bize sürekli desteklerini sunanları da unutmamalıyız. Onlar başlı başına bir ordudur: banka ve ticaret odaları temsilcileri, Saint-Simon'cu dostlar, bu ülkenin yönetim kadrosundan kişiler – Majesteleri Louis-Philippe'in oğlu Sayın Montpensier Dükü, Dışişleri Bakanı Ekselansları Sayın Guizot, Joinville Dükü ve Villette Markisi bunların en önde gelenleri. Şimdi sözü dostum Arlès-Dufour'a bırakıyorum."

Arlès-Dufour ayağa kalktı, elinde kalın bir dosya vardı.

"Tetkik Cemiyeti'nin içinde bulunduğu durumu kısaca özetlemek istiyorum. Halihazırda sermaye tutarımız yüz elli bin franktır, tümüyle kişisel bağışlarımızdan oluşmuştur. Ama katılımlar ve maddi katkılar devam etmektedir. Kıstağın kazılmasına destek sağlamaya istekli kuruluşlar arasında, Lyon ve Marsilya ticaret odalarını, Trieste belediyesini, Viyana Sanayi Cemiyeti'ni sayacağım, Leipzig ve Dresden'li işadamlarını da unutmamak gerekir. Tüm bunlar, işin mali boyutuyla ilgili. Ama şimdi projenin teknik yönünü de konuşmalıyız."

Dosyadan bir kâğıt çıkarttı.

1. Arlès Dufour o dönemin Lyon'lu en büyük sanayicisidir. İpek ticareti sayesinde servet sahibi olmuş ve demiryollarına yatırım yapmıştır. 1855 Paris Evrensel Sergisi'nin genel sekreterliğini üstlenecektir.

"Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, Sayın de Bellefonds'un son verilerinin aksine, iki denizin aşağı yukarı aynı seviyede olduğu mühendislerimizce kanıtlanmıştır. Sayın de Bellefonds'un çalışması, bizim için eşsiz bir kaynak olsa da bu yeni kabul çerçevesinde tüm verilerin yeniden gözden geçirilmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla yeni bir tetkik grubunun bölgeye gidip projeyi başlangıçtaki haliyle tekrar ele alması gerekmektedir. Sayın Talabot tarafından oluşturulan bu ekip yeni planlar çizme, tetkik raporları hazırlama ve ticari hedefleri belirleme görevini üstleneceklerdir."

Biraz sustu.

"Ekip esas olarak Sayın Negrelli ve Mühendis Bourdaloue'dan müteşekkildir. Akla yakın bir tarih olarak, önümüzdeki mart ayında yola çıkmalarını öngörebiliriz. Şimdilik bu kadar."

Yine biraz sustuktan sonra sordu:

"Baylar, sorularınız varsa, memnuniyetle cevaplamaya hazırım."

"Şartname hazırlandı mı?" diye sordu Talabot. "Yapılan tekliflere uygun olarak kaleme alındı mı?"

"Evet. Birer sureti, üyelere ve hissedarlara dağıtılacaktır. Size en önemli maddeleri sıralamakla yetineceğim."

1. Kıstağın tarafsızlık ilanı, yani söz konusu kıstak üzerinde Bâbıâli'nin her türlü egemenlik ve mülkiyet haklarından vazgeçmesi ve asla hiçbir siyasi devlete ait olmayacağının resmen bildirilmesi.

2. Tarafsız ilan edilen kıstak bölgesinin Şirket'e devri için, uygun bulduğu koşulları Şirket'le birlikte belirlemek üzere Mısır Valisi'ne yetki verilmesi.

3. Hak ve gelirlerin doksan dokuz yıl süreyle Şirket'e ait olması. Bu sürenin sonunda, kanal işletmesi ve vücuda getirilmiş yapılar, ulusların kamu mülkiyetine geçecektir.

4. Şirket süresiz olarak varlığını devam ettirecek, doksan dokuz yıllık sürenin sonunda sadece yönetim ve bakım masrafları için gerekli küçük bir hisse alacaktır.

5. Kanalın güvenliğini Şirket sağlayacaktır, dolayısıyla kendi emrinde güvenlik birimleri olacaktır. Şirket, gerektiğinde Mısır paşasından ya da haleflerinden, Osmanlı sultanından ve beş büyük Avrupa devletinden yardım talep edebilecektir.

6. Açık ya da gizli biçimde, herhangi bir savaş gemisinin ya da askerî birliğin kanaldan geçmesine hiçbir koşulda izin verilmeyecektir. Bu yasağın sonucu olarak Şirket, savaş malzemeleri ya da askerî birlik sakladığından şüphelendiği gemilerin yüklerini arama hakkına sahip olacaktır.

Arlès-Dufour açıklamasını bitirir bitirmez sözü Enfantin devraldı.

"Anladığınız gibi, beyler, bu şartnamenin ana hatları birkaç kelimeyle özetlenebilir: Süveyş kanalı tüm insanlığın malı, herkesin eseri olacaktır, paylaşımda da milliyet ya da ırk ayırımı kesinlikle yapılmayacaktır."

Avusturyalı mühendisin önünde eğildi:

"Sayın Negrelli, size iyi yolculuklar diliyoruz. Evrensel Tanrı sizinle olsun!"

* * *

Ras el-Tin Sarayı, Temmuz 1848

Mehmed Ali, kalın yün battaniyeyi çenesine kadar çekti, parmakları asabiyetle kasıldı, o sırada Doktor Clot sözlerini noktalamaktaydı:

"İşte böyle, Haşmetlim... İnsan vücudunda en az tanınan organ hiç kuşkusuz beyindir."

"Clot Bey, beni deli olduğuma inandırmaya kalkmayacaksınız herhalde!"

"Böyle bir teşhis ağzımdan çıktı mı, efendim? Söz konusu olan akıl bozukluğu değil, sadece büyük bir zihinsel yorgunluk. Çok yorgunsunuz. Gücünüz tükenmiş du-

rumda. Vücut direnci sarsıldığı zaman, zihin de doğal olarak etkilenir. Böylece dikkati toplamakta zorluk yaşanır, mantık yürütme melekeleri zayıflar, hafıza kayıpları ortaya çıkar."

Vali sinirli sinirli homurdandı:

"Bu tür arazlara bunaklık denmiyor mu?"

"Bunun uygun bir terim olduğunu sanmıyorum. İhtiyarlama demek daha doğru olur."

"İhtiyarlama..."

Clot ne diyeceğini bilemiyormuş gibiydi.

"Yaşam sırasında bir organın yaşlanmasına neden olan fizyolojik süreçlerin tamamı böyle tanımlanıyor."

"Boş laflar. Anlamsız! Neden böyle bilgece sözler kullanıyorsunuz, birkaç basit sözcük yeter. Bu tür arazlardan bahsedildiğinde bizde ne denir, biliyor musunuz? Harifa!"

"Ne anlama geliyor, efendim?"

"Saçmaladığım anlamına!"

"Vali Hazretleri!" diye bağırdı Clot, kendisini geriye atarak.

"Hadi dostum, böyle ürkek bakire havalarına girmeyin. Binlerce yıldır, tüm insanlık bunuyor. Uzun zaman, tabiatın beni bundan esirgediğini zannettim. Şimdi hakikate boyun eğmeliyim: Sürüye katıldım. Ama bu kadar palavra yeter. Çareyi konuşalım, bana ne tavsiye ediyorsunuz?"

"Sadece istirahat, Vali Hazretleri ve hava değişimi."

"Seyahat mi?"

"Evet. İçinizi kemiren her şeyden uzaklaşın. Gidin. Zihninizi boşaltın."

"Nereye gidebilirim ki?"

"Dünya çok büyük. Neden Avrupa olmasın? Dağ havası size iyi gelecektir."

"Fransa'ya mı?"

"Harika bir fikir, efendim. Böylece çok sevdiğiniz bu ülkeyi yakından görme fırsatınız olur."

Uzun bir sessizlik oldu, sanki yaşlı Paşa düşüncelerini toparlamak için mücadele veriyordu.

"Tamam," dedi ansızın. "Bu yolculuğa çıkacağım. Paris'e kadar gitmeye gücüm yetecek mi Allah bilir, ama öncelikle gideceğim bir yer var."

"Neresi olduğunu sormamda sakınca var mı, efendim?"

"Öğreneceksiniz... Şimdi evlatlarım gelsin. Onlarla konuşacaklarım var."

Clot saygıyla eğildi ve odadan çıktı.

Birkaç dakika sonra İbrahim ve Said geldi.

"Yaklaşın! Aldığım kararları size söylemem lazım."

Mehmed Ali derin bir nefes aldı.

"Artık ülkemizi yönetecek durumda değilim."

İki genç adam hemen tepki gösterdiler.

"Baba, ciddi olamazsınız!"

"Bırakın sözümü bitireyim."

Yün battaniyeyi bir kenara itti ve yatağında doğruldu.

"Rus tutsağın hikâyesini biliyor musunuz? Hayır mı? Size anlatayım. Bir Türk, bir Rus'u tutsak almış. Amiri ona, 'Tutsağı yanıma getir,' demiş. 'Gelmek istemiyor.' 'O zaman sen gel.' 'Beni bırakmıyor!' Bugün ben o adam gibi oldum. Beynim benim Rus tutsağım. Beni tehdit altında tutuyor, bense çaresizim. Yarın canı istediğinde silahını bana doğrultacak ve beni öldürecek. Bir adam bu duruma düştüğünde hele ki bir ülkeyi yönetiyorsa onun görevi gitmek ve dizginleri daha sağlıklı birine teslim etmektir. Eğer bunu yapmazsa onun başını kesip çakallara atmak gerekir."

İbrahim'e yanına gelmesi için işaret etti.

"Oğlum. Tüm savaşlarda yanımdaydın. Bütün bu yıllar boyunca el ele yürüdük. Birkaç kez seni zaferlerinden mahrum ettim, ama öte yandan en yüce zirvelere çıkmana fırsat verdim."

"En büyük evladım olarak sana hakkını verme vakti geldi. Şu andan itibaren Mısır'ı sana teslim ediyorum. Ölümüme kadar naip olacaksın. Ülkeyi koru, benim sevdiğim kadar sev. Sadece onun iyiliğini ve refahını düşün. Akbabaları ondan uzak tut ama en önemlisi benim başaramadığımı başarmaya çalış: Toprağımızın bağımsızlığını

sağla. Ayrıca, Mora'ya savaşmaya giderken sana vermiş olduğum tavsiyeleri asla unutma: Allah size zafer ihsan etsin evladım, zafer ihsan ederse, yumuşaklık erdemini de versin: Düşmanlarınıza karşı düşman ama zayıflara karşı merhametli olun."

Bir süre sustu, sonra sakin bir sesle, bu sefer Said'e hitap etti:

"Ağabeyine söylediklerim senin için de geçerli. Bir gün onun yerine sen geçeceksin. Bu görevi yürütürken yalnız olmayacaksın. Eşinin sözlerini dinle, yumuşak bir kişiliği olduğu söylenemez ama kimi durumlarda bu, üstün bir vasıf olabilir."

"Beni bağışlayın, baba," dedi İbrahim. "Doktor Clot, sizin bir yolculuğa çıkmayı düşündüğünüzü ima etti, ama nereye gideceğinizi söylemedi. Bize tasarınızı açıklayabilir misiniz?"

Mehmed Ali rıza gösterdi.

"İhtiyar bir adama karanlık yaklaştığında, köklerini arama ihtiyacı duyar. Ben de Kavala'ya gidip atalarımın mezarında dua edeceğim. Doğduğum köyü, çocukluğumun geçtiği yerleri göreceğim. Sonra İstanbul'a gideceğim; basit bir nezaket ziyareti. Eğer gücüm yeterse yolculuğu Paris'e kadar uzatacağım."

Ortalığa tekrar sessizlik çöktü. Paşa bir süre çocuklarına bakmaya devam etti, sonra boğuk bir sesle konuştu:

"Şimdi beni yalnız bırakın. Uyumaya ihtiyacım var..."

* * *

Çocuk, küçücük ciğerlerini elinden geldiğince şişirdi ve önündeki beş mumu üfledi.

"Bravo, Fuad!" diye bağırdı Giovanna.

Çocuğunu yerden kaldırdı ve öpücüklere boğdu.

"En güçlü sensin! En büyük, en güzel!"

Hizmetkâr devasa pastayı kesmek üzereyken Said içeri girdi.

"Nasıl?" diye sordu Giovanna, onun elini tutarak. "Daha iyi değil mi?"

Said hemen cevap vermedi. Önce oğlunu kucakladı ve doğum gününü kutladı, sonra karısını balkona doğru sürükledi.

"Görevden çekilmeye karar verdi," dedi perişan bir sesle. "İbrahim'i naip ilan etti."

Beklentisinin aksine, bu haber Giovanna'yı şaşırtmamış gibiydi.

"Doğru yaptı," dedi. "O büyük bir hükümdar."

"Sanki görevi bırakmasını bekliyormuş gibisin."

"Evet. Kendi kendime sorduğum tek soru şuydu: Ne zaman? Ama bunu yapacağını biliyordum."

"Umutsuzluğunu neredeyse hiç belli etmedi ama içindeki mücadeleyi tahmin edebiliyorum."

Giovanna şefkatle kocasının yanağını okşadı.

"Bana inan, doğru olanı yaptı. Son zamanlarda çevresindekilerin unvan ve görevlerini unuttuğu oluyordu. Bir karar veriyor, ertesi gün hatırlamıyordu."

"Üzülüyorum... Babam için üzülüyorum. Eskiden olduğu ve bir daha hiç olamayacağı adam için üzülüyorum."

"Yanılıyorsun, sevgilim. O eski adam, hafızalardan hiç silinmeyecek. Bundan sonra önemli olan, çocuklarının, onun bıraktığı mirasa layık olmaları."

Sesi daha da heyecanlı bir havaya büründü.

"Geçtiğimiz hafta, bütçe hesaplarını inceledim. Biliyorsun Londra Antlaşması'ndan sonra ülkemiz yarın endişesi ve bize dayattıkları dar sınırlar içinde yaşamak zorunda kaldı. Sonra pamuk krizi patlak verdi. Otuz milyon liralık brüt sermaye yarıya indi. Yine de, tüm olumsuzluklara rağmen, baban ülkenin mali durumunu düzeltmekle kalmadı, gelirleri şimdiye kadarki en yüksek seviyeye çıkarttı. Bugünkü rakamları biliyor musun?"

Said hayır diye cevap verdi.

"Borsa 840.160'a çıktı! Harcamalar ise en fazla 409.000."

"Nereye varmaya çalışıyorsun, Giovanna?"

"Sana söyledim: Oğullarının, onun bıraktığı mirasa layık olmaları lazım."

"Endişelenme. İbrahim büyük bir hükümdar olacak."

"Bundan eminim. Ama unutma ki, bir gün sen de onun kadar büyük olmalısın. Hatta daha da büyük."

"Sen yanımda oldukça her şeyi başarırım."

"O halde hiçbir korkum kalmadı. Ne senin için ne de Mısır için."

* * *

Seba Malikânesi, Eylül 1848

Joseph, Louis Negrelli ve Robert Stephenson'a birer bardak kuşburnu şerbeti ikram etti ve sürahiyi tepsinin üzerine koydu.

"Baylar, itiraf ediyorum ki çok etkilendim. Mösyö Enfantin'den gelen son mektuptan onun mücadeleye devam ettiği anlaşılıyordu, ama yine de... bir Tetkik Cemiyeti ha? Bir sermaye? Uluslararası katılımlar?"

Linant'a doğru döndü.

"Beklenmedik bir şey, öyle değil mi?"

"Gerçekten de öyle. Ama bir husus var... Tüm bu gayretlerin boşa çıkmasından korkuyorum."

"Avusturyalı şaşırdı.

"Ne sebeple, Mösyö de Bellefonds?"

"İki sebep var. Birincisi, Vali'nin hastalığı, şu anda Mısır dışında olması ve artık ülkeyi oğlu İbrahim'in yönetiyor olması. İkincisi de şu, birkaç ay önce proje hakkında Vali Hazretleri'yle konuşmuştum. Ona Mösyö Enfantin'in gayretlerinden söz ettim, iki denizin seviye farkı konusunda varılan yeni sonuçları aktardım – itiraf ediyorum ki bu sonuçlar hakkında hâlâ ikna olmuş değilim. Vali Hazretleri'nin tutumunda en ufak değişme yok."

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Stephenson.

"Mehmed Ali'nin tüm hayatının en önemli düşüncesi bu kıstağın kazılması, yani büyük devletleri tek bir hedef etrafında birleştirmek, böylece Vali Hazretleri ve soyuna 'diplomatik ve doğrudan bir akit' aracılığıyla kanalın serbest kullanım hakkının sağlanması. 'Büyük devletler, bu proje üzerinde hemfikir olur olmaz, ortaya çıkan işten paha biçilmez bir menfaat elde edecek olan Avrupa, Mısır Valisi'nin bundan sağlayacağı siyasi faydaların sınırlarını tespit eder etmez, bu kıstağı kazacağım,' dedi bana."

"Bağışlayın, Mösyö de Bellefonds," diye müdahale etti Negrelli, "şartnamemizin birinci ve ikinci maddeleri tam da bunları koşul olarak koyuyor. Kendiniz bakın."

Çantasından bir kâğıt çıkarttı ve Linant'a uzattı. O da okuduktan sonra Joseph'e verdi.

"Gördüğünüz gibi," dedi Negrelli. "Paşa'nın arzularıyla uyum içindeyiz."

Cevap, Joseph'ten geldi.

"Sizi hayal kırıklığına uğratacağım ama Vali Hazretleri'nin bu maddeleri onaylayacağından kuşkuluyum."

"Neden?"

"Avrupalı güçlerin birbirleriyle anlaşmazlıklarını aşma bahanesiyle şartnameniz, Mısır'ın egemenlik hakkını açıkça inkâra varıyor. Mösyö de Bellefonds'un açıklamalarını iyi kavramamış gibisiniz: Mehmed Ali, büyük devletlerin kendi aralarında açıkça anlaşmalarından ve bunu resmî bir akitle ona tasdik etmelerinden önce, herhangi bir şirketin işe dahlini kesinlikle kabul etmiyor."

"İbrahim Paşa'nın da aynı tavrı sürdüreceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Korkarım ki öyle."

"Bu koşullarda," dedi Stephenson, "her şey bitti demektir."

"Mehmed Ali, Mısır'ı denetleme hakkına sahip oldukça, öyle ne yazık ki."

"Hayatta oldukça... demek istiyorsunuz."

"Evet, Sayın Stephenson. Hayatta oldukça."

39

Ras el-Tin Sarayı, 10 Kasım 1848

Haber, Mısır'ın üzerine bir yıldırım gibi düştü. Luksor'dan Reşid'e, Asuvan'dan İskenderiye'ye kadar, herkes İlkçağ tanrılarının tarihin seyrini altüst etmeye ve firavunların kadim topraklarının üzerine lanet yağdırmaya karar verdiği hissine kapıldı.

Sabahın altısında ateşten güneş topu ufukta yükselmeye başladığında, Mehmed Ali'nin sevgili oğlu İbrahim, Ras el-Tin Sarayı'ndaki odasında aniden hayata gözlerini yumdu.

Nizip kahramanı, Türklerin korkulu rüyası, yaşlı Paşa'nın bütün ümitlerini bağladığı adam artık yoktu. Ülkeyi sadece üç ay yönetmişti.

Ölümünü takip eden saat içinde, başta Said olmak üzere aile fertlerini haberdar ettiler; ama hiç kimse feci haberi vermek için hükümdarı uyandırmaya cesaret edemedi. Bunu Said üstlendi.

Uykusundan uyanan Paşa, küçük oğlunun söylediklerini anlamamış gibiydi. Perdeleri açmalarını emretti ve Said'den, beyninin kavramayı reddettiği sözleri tekrarlamasını istedi.

"İbrahim öldü, baba. Cenabı Hak, bir saat önce onu yanına çağırdı. Doktor Clot bir kalp krizi geçirdiğini düşünüyor."

Hükümdar, hiçbir tepki göstermedi. Bacaklarını yere

indirdi ve ayağına geçirmek için terliklerini aradı, sonra tek kelime etmeden, sırmalarla işlenmiş brokar ropdöşambrım üzerine geçirdi ve gidip İskenderiye'ye bakan pencerenin önünde durdu.

Gözlerini limana dikip öylece kaldı; sadece hırıltılı nefesinin duyulduğu bir sessizliğe gömülmüştü.

Said, herhangi bir şey söylemeye cesaret edemiyordu. Ağzından bir kelime, tek bir kelime bile çıkarsa sanki kutsal bir mekâna saygısızlık etmiş olacaktı.

Said'e sonsuza kadar sürecekmiş gibi gelen sessizliğin sonunda hükümdar mırıldandı:

"Çok tuhaf, oğlum... İçimde acayip bir duygu var. Cennet yeryüzüne kadar inmiş de ben arada sıkışmış gibiyim, sanki bir iğne deliğinin arasından nefes alıyorum."

Ve tüm bedenini sarsan bir hıçkırıkla, yüzünü ellerinin arasma aldı.

* * *

Şehrazad, önü sıra giden torunuyla birlikte malikânenin bahçesinde yürüyordu ki, bir anda zeminin ayağının altından kaydığını hissetti. Elini kalbine götürdü ve en yakın ağaca yaslandı. Onun ayakta kalmasını sağlayan irade, kuşkusuz çocuğu korkutma endişesiydi. Ama yüz ifadesi göğsünü kaplayan sancının şiddetini belli ediyor olmalıydı; çünkü küçük Samir telaşlandı.

"Neyin var, nine, gezmek istemiyor musun?"

Şehrazad zar zor konuştu

"Hayır, bir şey yok, iyiyim. Biraz dinleniyorum..."

Cümbez ağacına tutundu, hızla gözlerini kırpıştırıyor, ağrının dinmesi için Allah'a yakarıyordu.

"İyi olduğuna emin misin?"

"Evet.. evet... yavrucuğum. Endişelenme. Biliyorsun senin kadar genç değilim."

Çocuk ona sarıldı, sanki altıncı hissi ona, Şehrazad'ın doğru söylemediğini fısıldıyordu.

Yavaş yavaş ağrı geçti. Nabız neredeyse düzenli atmaya başladı. Göğsünü sıkıştıran mengene gevşedi.

"Daha iyiyim. Gezmeye devam edebiliriz."

Çocuk itiraz etti.

"Eve dönmek istiyorum, Mona'nın yanına gidelim."

"Kardeşin uyuyor. Onu rahatsız etmeyelim."

"Uyanmasını beklerim. Gel, eve dönelim. Zaten ben de yoruldum."

Bu sefer Şehrazad'ın yüzü içten bir gülümsemeyle aydınlandı. Samir gerçekten de Joseph'e layık bir evlattı. Aynı hassasiyet, aynı yüce gönüllülük ve insanların içini okuma yeteneği.

"Tamam," diye onayladı, "mademki istiyorsun, eve dönüyoruz."

Çocuğu elinden tutup eve doğru yürümeye başladı.

Avluya girince Joseph'in çalışmaya gömüldüğünü fark ettiler. Onlara el salladı ve kollarını oğluna doğru uzattı. Çocuk, babasının kucağına atladı ve kulağına fısıldadı:

"Ninem hastalandı... Ne olduğunu sor."

Joseph'in yüzü karardı.

"Anne, doğru mu bu? Kendini iyi hissetmiyor musun?"

Şehrazad'ın yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi.

"Eh yani!.. Senin oğlun yaramaz bir dedikoducu. Rolleri karıştırıyor ve sanki ben onun çocuğuymuşum gibi davranıyor. Gayet iyiyim. Sadece biraz başım döndü. Büyütülecek bir şey yok."

"Anne, emin misin?"

"Kesinlikle eminim."

Şehrazad, Samir'e döndü.

"Sen, küçük kardeşini görmek istemiyor muydun?"

Çocuk, "Evet," deyip merdivenlere doğru koştu.

"Harika bir oğlun var, Joseph," dedi Şehrazad.

Taş peykenin üzerine dağılmış olan planları işaret etti.

"Çok çalışıyorsun..."

"Başka seçeneğim yok. Yönetimden el çekmesinden

birkaç hafta önce Mehmed Ali, Linant'a ve bana, gemilerin geçmesine elverişli üç yeni kanal kazma vazifesi vermişti; Menufiye, Şarkiye ve Buhayre bölgelerinde. Çok büyük bir iş bu. Yüz elli binden fazla işçinin sorumluluğunu taşıyoruz. Böyle bir işi savsaklamayı düşünemiyorum bile."

Elini, bir zarfa doğru uzattı.

"Kanal konusu açılmışken, Lesseps'ten bir mektup aldım."

Şehrazad sancılı bir ürpertiyi belli etmeden gemledi. İkinci kez o keskin acıyı hissediyordu, sanki kızgın bir demir göğsüne saplanıyordu.

Olabildiğince doğal bir hareketle, Joseph'in karşısındaki peykeye oturdu. Joseph belli ki tuhaf bir durum olduğunu fark etmemişti; çünkü konuşmasına devam etti:

"Düşün ki, liyakat nişanıyla onurlandırıldı ve Madrid'e ortaelçi olarak tayin edildi. Ne kadar sevindiğini tahmin edebilirsin. Yıllardır böyle itibarlı bir görev hayal ediyordu."

"Güzel bir başarı," diye zorlukla karşılık verdi Şehrazad.

"Lesseps'in sadece kırk yaşında olduğu düşünülürse, daha da güzel. Kuşkusuz İber Yarımadası'ndaki tecrübeleri sayesinde bu terfiyi elde etti."

Konuşmasına devam ediyordu ki, hizmetçinin büyük bir heyecan içinde avluya geldiğini gördü.

"Haberi duydunuz mu? Paşa, Paşa ölmüş! Kahire'den gelen kâhya söyledi!"

"Paşa mı? Vali Hazretleri mi? Mehmed Ali'den mi söz ediyorsun?"

"Hayır, hayır. Oğlu İbrahim. Bu sabah hayatını kaybetmiş!"

"Mümkün değil! Kâhya yanılıyor olmalı."

"Hayır, Bay Joseph, size yemin ediyorum. İbrahim ölmüş. Kahire'de tüm bayraklar yarıya inmiş."

Joseph, yıldırımla vurulmuş gibi annesine döndü.

"Duydun mu?"

Şehrazad cevap vermedi, boş bir çuval gibi yere yığıldı.

* * *

Mehmed Ali eline kalemini aldı, mürekkep hokkasına batırdı ve fermanın altına imzasını attı.

"İşte baylar," dedi çalışma odasında toplanmış olan bakanlara. "Kanunun öngördüğü gibi, Tosun'un oğlu ve benim torunum olan Abbas'ı naip ilan ediyorum."

"Haşmetlim," dedi Dahiliye Nazırı Artin Bey, "biliyorsunuz ki Sayın Abbas Bey şu anda Mekke'de hacdadır."

"Ne olmuş? Hicaz'dan döndüğü zaman görevine başlar. Bu arada, yeni durumdan haberdar olması için gerekeni yapın."

"Emriniz olur, Vali Hazretleri."

Bakanın fazlasıyla ölçülü ses tonu mu, yoksa çok yapmacık bir tavırla huzurdan ayrılmak için izin istemeye hazırlanması mı hükümdarın dikkatini çekmişti? Adama sertçe seslendi.

"Ne oluyor, Artin Bey? Hoşunuza gitmeyen bir şey mi var? Belki de Hicaz'a bir ulak gönderme sıkıntısı ha?"

Ermeni, huzursuz bir ifadeyle başını eğdi.

"Lütfen, cevap verin!"

Bakan, gırtlağını temizledi.

"Merhum İbrahim, Allah ruhunu şad etsin, yüce bir hükümdar olacaktı. Bilemiyorum, onun yerine Abbas Paşa'yı tayin etme kararınız..."

"Yeter! Son sözlerini duymamış olayım! Sanki seçme şansım vardı da! Çocuklarımın hiçbirinin yaşça Abbas'tan büyük olmaması benim suçum mu? Bütün Avrupa monarşilerinde tahta geçmek için büyük oğul önceliği esas alınırken, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nda yaş üstünlüğü esas alınıyor. Ne yapabilirim? Abbas'ın varlığını inkâr mı edeyim? Böylelikle iç çekişmelere yol açayım ve –hiç kuşkunuz olmasın– Babıâli de bu çekişmeleri hanedanımın, dolayısıyla Mısır'ın aleyhine bastırsın, öyle mi? Bana cevap verin Artin Bey!"

Bakan mütevazı bir tavırla elini göğsüne, dudaklarına ve alnına götürdü.

"Bağışlayın, efendim... Allah size uzun ömür versin, sizi ve milletimizi korusun."

Günlerden, 2 Aralık 1848'di.

Sekiz ay sonra, kara bulutlar ikinci kez Mısır'ın üzerine çökecekti.

* * *

2 Ağustos 1849

"Hatice? Sen misin?" diye sordu Giovanna, hizmetkârların şehzade dairesine getirdikleri yaşlı kadını incelerken.

"Evet, hanımım. Benim."

Yalan söylemediğini kanıtlamak ister gibi yüzünün bir kısmını örten siyah muslin peçeyi indirdi.

Hareketini tamamlamaya fırsat kalmadan Giovanna ona doğru atılmış ve kadıncağızı kucaklamıştı.

"Nasılsın? Seni çok özledim."

"Ben de sizi, hanımım."

"Sana bir bakayım. Kaç yıl oldu?"

"On üç yıl. Adeta bir ömür."

Kadın bir yandan konuşurken bir yandan da etrafına kaçamak bakışlar atıyordu, belli ki odanın ihtişamından etkilenmişti.

Giovanna, onu bir divana doğru sürükledi.

"Anlat bakalım, neler yaptın? Yanlış hatırlamıyorsam, bizden ayrıldıktan sonra kocanın yanına, Beni-Suef'e gitmiştin."

"Evet. Kolay olmadı, biliyorsunuz. Annenize söylediğim gibi, benim ikinci ailem olmuştunuz."

Dudaklarında hasret dolu bir tebessüm belirdi.

"Sizi küçücükken tanıdığımı düşünüyorum da... Ve şimdi..."

Odayı işaret etti.

"Maşallah.. Nazar değmesin!"

"Biliyorsun, önemli olan yaşadığın yer değil. Kiminle birlikte yaşadığın. Burada mutlu olmasaydım, dünyanın tüm zenginliği bunu değiştiremezdi."

"Mutlu musunuz?"

"Evet. Mutluyum. İki harika evladım var. Kocamı seviyorum, o da beni seviyor."

"İki çocuk mu? Ne güzel! İkisi de erkek mi?"

"Fuad ve Melike. Bir erkek, bir kız. En güzeli bu."

"Allah onları korusun ve layık oldukları bütün mutlulukları versin."

"Şimdi senden bahsedelim. Ziyaretini haber verdiklerinde çok şaşırdım. Adını duyunca, bir an tereddüt ettim. Senin buraya gelebileceğin aklımın köşesinden bile geçmezdi."

Hatice yavaşça başını salladı.

"Umarım bana kızmazsınız. Gelmeye cesaretim yoktu, ama kocam çok ısrar etti. Bana şöyle dedi: 'Bayan Mandrino senin kendi kızın sayılır. İnsanın kızı bir sultan olunca onu ziyarete gidip tebrik etmesi gerekir."

"Doğru söylemiş."

"Açıkçası, bilmiyorum."

"Söyle, Hatice. Ne var?"

"Ziyaretimin tek sebebi bu değil."

"Ne olursa olsun. İçini dök."

Hizmetkâr kadın derin bir nefes aldı.

"Ailemin başı büyük dertte, hanımım. Çocuklarım uzun yıllardır bir mısır tarlasında çalışıyorlar. Ülkemizde fellahların durumunu siz de benim kadar biliyorsunuz. Allah uzun ömür versin Vali Hazretleri, Mısır'ı yönettiğinden beri, toprak bize ait değil; sadece devlet için çalışıyoruz. Yasal olarak ürün devletin hakkı. Tabii ki, emeğimizin karşılığı ödeniyor, ama..."

Sesini alçaltarak devam etti:

"Bize verilen para öyle düşük ki..."

"Biliyorum, Hatice. Durumun değişeceği o gün de gelecek. Sabretmek lazım."

"Sakın endişelenmeyin. Biz sabretmeye alışığız."

Yüzünde hüzünlü bir ifade belirdi.

"Vergiler, hanımım. Bir süredir vergiler hiç olmadığı kadar ağırlaştı. Sadece geçen ay, bizden dört yüz kuruş aldılar. Düşünebiliyor musunuz? Bizim gibi fukaralardan dört yüz kuruş? Bu ay da tahsildar vergilerin yüzde on beş oranında artacağını bildirdi. Bunu asla ödeyemeyiz. Kardeşimin beslemesi gereken altı çocuğu var. Anlıyor musunuz? Sizin Said Paşa'yla evlendiğinizi duyunca, kocam da..."

Giovanna onun sözünü kesti.

"Üzülme. Bu konuyla bizzat ilgileneceğim."

Divandan kalktı, fildişi ve sedef kakmalı küçük bir dolaba doğru gitti. Açtı ve içinden deri bir kese çıkarttı.

"Al. Bu senin. Temkinlice kullanacağını biliyorum. Kardeşin için de gerekeni yapacağım."

Hizmetkâr düşünmeden atıldı, Giovanna'nın elini tutup öptü.

"Allah sizden razı olsun, hanımım. Tuttuğunuz altın olsun!"

"Hadi ama, kalk."

Yaşlı hizmetkâr hayır dua etmeye devam ediyordu. Nihayet durup sordu:

"Ya Şehrazad Hanım? O nasıl?"

"İyi."

"Acısının üstesinden gelebildi mi? Allahım, ne büyük keder! Ömrüm boyunca onun kadar üzgün birini görmedim. Mandrino Bey onun her şeyiydi."

"Evet, öyleydi."

Hizmetkârın gözleri yaşardı.

"Bir insan acı çeken birinin ölümünü dileyecek raddeye gelirse, kendi acısı daha büyük demektir."

Giovanna gözlerini kırpıştırdı, biraz şaşırmıştı.

"Neden böyle dedin?"

"Neden mi, hanımım? Çünkü onun üzüntüsüne şahit oldum. Ağabeyinizle konuşmasını duydum. Bakın... Daha dün gibi hatırlıyorum" –hafızasını toparlamak için

gözlerini kapattı– "şöyle diyordu: 'Bir insanı böyle ağır ağır ölüme göndermeye hakkımız var mı? Söyle, Joseph. Benim çıldırdığımı söyle!' Joseph şu karşılığı vermişti: 'Senin duygularını, kafandan geçenleri anlıyorum ve emin ol davranışını doğru buluyorum.' Şehrazad Hanım da şöyle demişti: 'Onu öldürmeyi düşündüm! Anlıyor musun? O şişeyi elimde tutarken Ricardo'nun kurtuluşunu avucumda tutuyorum sandım! Böyle aşağılanmasına son verme takdirini.' Ne büyük bir ıstırap çekiyordu, görüyor musunuz?"

Giovanna başını sallayarak onayladı.

"Tamam," dedi hizmetkâr ayağa kalkarken. "Sizi daha fazla meşgul etmek istemiyorum. Beni-Suef'e kadar uzun bir yolum var."

Giovanna'nın elini tuttu ve hararetle sıktı.

"Hoşça kalın, hanımım. İyiliğiniz için tekrar teşekkür ederim."

"Bir şey değil. Seni gördüğüme memnun oldum. Herhangi bir şeye ihtiyacın olursa bana haber vermekten sakın çekinme. Söz mü?"

"Evet. Allah sizi korusun."

Birlikte kapıya doğru gittiler. Kapıdan çıkarken Hatice düşünceli düşünceli şöyle dedi:

"Her şeye rağmen o şişenin içindekini dökmekle iyi yaptım. Annenizin, içinde bulunduğu ruh haliyle yapabileceklerini bir düşünün. Bir çılgınlık yapabilirdi."

Giovanna nefesi kesilerek ona baktı.

"Ne diyorsun?"

"Ne oldu, hanımım?"

"Bir şişeden söz ettin."

"Bayan Şehrazad'ın ağabeyinizle konuşurken sözünü ettiği o şişe."

Dudakları kuruyan Giovanna, kendini toplamaya çalıştı.

"Bekle. Bana olabildiğince açık seçik anlatır mısın ne yaptığını?"

Görünüşe bakılırsa, hizmetkâr söylediklerinin neden

bu kadar ilgi uyandırdığını anlamamıştı. Ama yine de istenileni yaptı.

"O konuşmaya şahit olduğumda, şişedeki o karışımın kötü bir şey olduğunu hemen anladım, birini öldürebilirdi. O zaman, annenizin o kederi arasında, telafisi imkânsız bir hata yapmaması için şişenin içindekinden kurtulmak gerektiğini düşündüm. Şöyle dememiş miydi: 'O şişeyi elimde tutarken Ricardo'nun kurtuluşunu avucumda tutuyorum sandım.'"

"Peki sonra?"

"Sonra Mandrino Bey'in odasına çıktım, dolabı açtım ve şişenin içindekini lavaboya döktüm. Ardından da şişeyi, çamaşırların arasına, eski yerine koydum."

Birden telaşa kapıldı.

"Yanlış bir şey mi yaptım? Yapmamalı mıydım?"

Giovanna boğuk bir sesle kekeledi:

"Tanrım!.. Tanrım, beni bağışla!.."

* * *

İki doru atın çektiği araba, Gize'ye giden tozlu yolda son hızla ilerliyordu. Her yıl suların yükseldiği dönemlerde olduğu gibi, ancak tecrübeli bir arabacı etraftaki balçık ve su birikintilerine saplanmadan arabayı sürebilirdi. Atların gürültüsünden ürken beyaz bir güvercin sürüsü yerden havalandı ve gökyüzünde gözden kayboldu. Giovanna yan camı açıp seslendi:

"Daha hızlı, Rüştü! Daha hızlı!"

Arabacı var gücüyle kırbacını şaklattı ve atların hızlanmasıyla koşum takımları gıcırdadı.

Bir saate kalmadan Seba Malikânesi görünmüştü.

Araba hız kesmeden malikâne arazisine girdi. Günbatımı çevreyi koyu gölgelerle sarmalamaya başlamıştı. Sadece ikinci kat aydınlatılmıştı; müşrefiyelerin gerisinden ışıkların pırıltısı fark ediliyordu. Evin kalan kısmı karanlığa gömülmüştü.

Araba durur durmaz Giovanna yere atladı ve evin girişine koştu.

Kapıyı bir kez, ardından ikinci kez çaldı. Kimse duymuyor gibiydi, bunun üzerine kapıyı yumruklamaya başladı.

Sonunda kapının kanadı aralandı ve Latife gözüktü.

"Ne arzu etmiştiniz?"

"Annem evde mi?"

"Anneniz mi?"

"Ben Giovanna'yım."

Hizmetçi telaşa kapıldı. Giovanna'nın varlığını bilmesine, adını yüzlerce kez duymuş olmasına rağmen, hayalet görmüş gibiydi.

"Evet... Seyyide Mandrino evde. Ama..."

Giovanna genç kızı usulca itti ve içeri girdi.

"Durun! Size söylemem lazım..."

"Ne var?"

"O... o..."

"Söyle!"

"Anneniz... çok hasta."

Giovanna, cümlenin sonunu beklemedi. Şehrazad'ın odasına giden merdivene koştu.

Joseph ve Corinne, büyük yatağın iki yanına oturmuşlardı. Ağır bir sessizlik, odayı bir kefen gibi sarmıştı.

Giovanna yavaşça yatağa doğru yürüdü, yüreği ağzındaydı.

Onu görünce Joseph ve Corinne'in yüzünde bir hayret ifadesi belirdi. Ama ne biri ne öbürü tek laf etti.

Giovanna yatağa iyice yaklaşmıştı, Şehrazad'ın yüzünün solgunluğu karşısında büyülenmiş gibiydi. Şehrazad'ın gözleri kapalıydı, dudakları morarmıştı. Göğsü belli belirsiz kalkıp iniyordu.

Yatağın kenarına temkinlice oturdu, sanki küçücük tek bir hareketin bile gündüzü geceden ayıran o görünmez ipliği koparmasından korkar gibiydi. Gayriihtiyarı olarak nefesi, annesinin nefesine karıştı.

Çocukluğu, ilk adımları, çıkardığı ilk sesler bir tür tutuşma ve karmakarışık bir ışık patlaması arasından fışkırdı. Dev gibi dalgalar, hatıra köpüklerini sahile sürüklüyordu. Ninniler, ten kokuları, bir damla gözyaşının tuzu ve o sözcük: "anne". Bir okul bahçesinde zil çalıyordu. Sıyrılmış bir diz. Teselli edilemez zannedilen acıları dindirmek için sarılan kollar. Geceleyin açılan bir omzu örtmek için çekilen bir yorgan.

"Anne..."

Farkında olmadan konuşmuştu.

Keşke zaman, sürüklediği insanların yalvarmalarına aldırmadan duygusuzca akmaya devam eden o nehir gibi olmasaydı! Bugün Giovanna, Nil'den nefret ediyordu.

"Kızım..."

Şehrazad, Joseph'in elini bırakmış, Giovanna'nınkini arıyordu. Parmakları birbirine kenetlendi.

"Nihayet döndün..."

Haykırmak... Ayrı kalmalarının kendi hatası olduğunu söylemek.. Hiçbir şey anlamadığını... Bir kör gibi yaşamış olduğunu... delirdiğini söylemek... Özürler... özürler dilemek... Çok geç olmadan...

"Beni affet... anne..."

"Neden kızım?"

Nefesi biraz hızlandı.

"Hatırlıyor musun... Ricardo'nun doğum gününü... Hatırlıyor musun?"

Giovanna "evet" demeye çalıştıysa da, telaffuz edemedi.

"Sana söylediklerini hatırlıyor musun?"

Giovanna'nın boğazına bir yumru oturmuştu, sessizce duruyor, tek laf edemiyordu.

"Kızım... biricik kızım..."

Aniden bir deri bir kemik kalmış elini yastığın altına soktu.

"Ne arıyorsun, anne?" diye telaşla sordu Joseph.

Şehrazad cevap vermedi. Parmakları arasında tuttuğu şeyi Giovanna'ya uzattı.

"Al... Bunu senin için sakladım."

Bunlar son sözleri oldu.

Avucunda bir anahtar vardı. Gül Çiftliği'nin demir kapısını açan anahtar.

* * *

Hemen hemen aynı anda Ras el-Tin Sarayı'nda yürek paralayan bir çığlık koptu. Mehmed Ali ruhunu teslim etmişti. Sevgili evlatlarına kavuşmaya gitmişti. Tosun, İsmail, İbrahim. Ve İskenderiye sokaklarında dur durak bilmeyen, sonsuzluğa doğru yankılanan insan sesleri yükseliyordu: "Mısır'ın ruhu, bedeninden ayrıldı."

Bitkin düşmüş, tükenmiş yaşlı aslan can vermişti.

İki gün sonra cansız bedeni, Mahmudiye Kanalı ve Nil'den geçen buharlı bir gemiyle İskenderiye'den Kahire'ye getirilmişti.

Ölüm haberi duyulur duyulmaz, tüm konsolosluklar kendiliklerinden, aralarında herhangi bir anlaşmaya varmadan, bayraklarını yarıya indirdiler.

Tabut, Mukaddem Tepesi'nin eteğine vardığında, Abbas dışında ailenin hayatta olan tüm fertleri, karşılamaya geldiler ve Hükümdar'ın Kale'nin ortasındaki camide ebedî istirahatgâhı olarak seçtiği mezara kadar ona eşlik ettiler.

Ertesi gün İngiltere Konsolosu Mr. Murray, Lord Palmerston'a şöyle yazmıştı:

Saygıdeğer Lordumuza,

Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm eyaletlerinde gözyaşlarıyla karışık şu sözün söylendiğini duymak nadiren kısmet olabilir: "Eğer Allah izin verseydi, yaşlı Paşa'mızın ömrüne ilave edilmek üzere, hayatımın on yılını seve seve verirdim.

40

Benha Sarayı, Şubat 1854

Mısır'ın yeni Valisi Abbas minderlere gömülmüş, karşısında eğilip bükülen zenneyi şehvetle seyrediyordu. Söylemek gerekir ki, örülmüş saçları, sürmelenmiş siyah kaşları ve yırtmaçlı elbisesiyle zenne Hasan el-Belbesi'nin bir kadından neredeyse farkı yoktu. Kıvrak hareketlerinden dişilik fışkırıyordu. İncecik zarif parmaklarına taktığı çalparaların tınısı eşliğinde karnını ve kalçalarını kıvırıyordu.

Hükümdarın etrafında birkaç işveli adım daha attıktan sonra, eğilip selam verdi.

Abbas iki üç kez ellerini çırptı.

"Çok iyi Hasan. Sekreterim senin becerilerini methetmişti, az bile söylemiş."

Kadın kılığındaki zenne, kırıtarak memnuniyetini belirtti.

"Biraz yaklaş bakalım. Beni aldattılar mı, kontrol etmek istiyorum."

"Vali Hazretleri!" diye kıkırdadı el-Belbesi. "Nasıl düşünebilirsiniz böyle bir şeyi!"

İtiraz eder gibi görünerek, hükümdarın yanına iyice sokuldu.

Abbas elini onun etekliğinin altına soktu, bacaklarından yukarıya doğru çıktı, apışarasında durdu ve hınzır hınzır güldü.

"Yüce Allah ne büyük ki, bazı erkekleri de kadınlar

kadar arzu uyandırıcı yaratmış! Böylece o mızmız yaratıkları çekme derdinden bizi kurtarıyor."

Elini çekti.

"Şimdi çekil bakalım! Sekreterimde sana bir hediye var."

El-Belbesi minnettarlığını dile getiren bir sürü laf ettikten sonra, kalçalarını sallayarak dışarı çıktı.

Yalnız kalan Abbas sırtüstü uzandı ve düşüncelere daldı.

Beş yıllık saltanat döneminden memnundu. Hayal ettiği bütün düzenlemeleri nihayet gerçekleştirebilmişti. Önce tüm yakınlarını İskenderiye'deki o berbat saraydan Benha'ya taşıtmıştı, burası çölün ıssızlığında tefekküre daha uygundu. Sonra onca zamandır Mısır'ın havasını zehirleyen o Batılıların çoğundan kurtulmuştu; özellikle de Fransızlardan; İngilizlere gelince, onları daha medeni buluyordu. Kadınların evlenmeden önce evlerinden çıkmasını yasaklayan kararnameyi yayınlamıştı. Akıllıca bir karardı. O yaratıklar, insanı baştan çıkarıp günaha davet etmekten başka ne yaparlardı? Yeryüzündeki yegâne görevleri, hizmet etmek ve çocuk doğurmaktı. O kadar.

Kahire Hastanesi'ni ve ona bağlı birimleri, tıbbiyeyi, anaokullarını, ebelik okulunu, dispanserleri kapattırmıştı; o şeytanın yaveri Doktor Clot'nun kurduğu tüm o batakhaneleri!

Mehmed Ali her ne kadar kayıtsız şartsız egemen olduğunu iddia ettiyse de, bu sadece ailesi ve tebaası için geçerliydi. Avrupa karşısında boynu hep eğik olmuştu. Mısır'ı ne hale getirmişti? Türklerin dışlandığı, Hıristiyanların hükmettiği, yabancı güçlerin temsilcilerinin yönetimin her kararına ağırlıklarını koydukları bir ülke. Eğer Abbas illa biri tarafından yönetilecekse kâfirler tarafından değil, tüm Müslüman âleminin önderi, Babıâli'nin efendisi tarafından yönetilmeyi tercih ederdi!

İbrahim'in ölümü hayırlı bir iş olmuş; ihtiyar Paşa da tam zamanında ölmüştü. Birkaç yıl daha geçseydi, Mısır kimliğinden eser kalmayacaktı.

Büyükbabasının aldığı yegâne olumlu karar, kadınların raksının yasaklanmasıydı. Erkek vücudunun güzellikteki üstünlüğü tartışılmazdı. Cazibesi de öyle!

* * *

İskenderiye, Mart 1854, Ras el-Tin Sarayı

Yemek sona ermek üzereydi. Ne Giovanna ne de Said bu davetten keyif almıştı. Joseph ve Corinne sadece salatadan bir lokma yemişlerdi. Linant'a gelince, o da ikram edilen tüm yemekleri geri çevirmişti.

Giovanna sinirli bir hareketle tabağını itti.

"Üzgünüm, Linant. Ama senin için yapabileceğimiz bir şey yok."

Said'e döndü.

"Onunla konuşmayı denedin, değil mi?"

"Elbette. Bir duvardan farksız. Abbas kesinlikle çıldırmış."

Linant havayı yumuşatmaya çalıştı.

"Önemi yok, beyefendi, paçavra gibi bir kenara atılan tek Avrupalının ben olmadığımı düşünerek teselli buluyorum. Doktor Clot, Cerisy, Albay Sève, bütün vatandaşlarım aynı akıbete uğradı. Onlardan bir kısmı hâlâ mevkilerini koruyorsa bunun tek sebebi –tahminim o ki– Vali'nin Fransa'yla ilişkileri tamamen koparmak istemiyor oluşu."

"Tüm bunlar ülkeyi şuursuzca felakete götürüyor. Beş yıllık iktidar, beş yıllık çöküş. Başa geçtikten olsa olsa bir yıl sonra aldığı ilk kararın, Kahire ve Süveyş arasındaki demiryolu inşaatını bir İngiliz'e vermek olduğunu düşünüyorum da!"

"Üstelik de herhangi bir İngiliz değil," diye ekledi Linant. "Robert Stephenson!"

"O ya da bir başkası," dedi Said. "Neden özellikle o

kişiye sinirlendiğinizi anlamıyorum."

"Çünkü o adam, Saint-Simon'cuların kurduğu Süveyş Kanalı Tetkik Cemiyeti kurucularından biriydi. Hatta Seba'ya bizi ziyarete gelmişti, beraberinde Avusturyalı meslektaşlarmdan biri de vardı, Sayın Negrelli, kıstağın kazılmasını savunuyorlardı."

"O beyefendinin, arkadaşlarının davasma ihanet ettiği anlamına mı geliyor bu?"

"Ne yazık ki, onun tutumu için başka bir tanım bulamıyorum."

"Olup bitenler çok tutarsız," diye göğüs geçirdi Giovanna. "Abbas her yerde Mısır'ı yabancı etkisinden kurtaracağını haykırıyor; ama bir yandan da İngiltere'yi desteklemediği tek bir gün yok; aslında İngilizler bu kadarını hayal bile edemiyorlardı."

Joseph, hayal kırıklığı içinde cevap verdi:

"Kanaatimce o demiryolunu inşa etmekle İngilizler, deniz yolunu tamamen gereksiz kılmayı umuyorlar. Yıllar boyu Süveyş Kanalı'nın gerçeğe dönüşmesi ve özellikle de Fransa'nın bu işin mimarı olması korkusuyla yaşadılar. Şimdi kazandılar."

Linant başını iki yana salladı.

"Şu zavallı Enfantin'i düşünüyorum da... biçare adam bütün zorluklara rağmen mücadelesini sürdürüyor, bir yandan Lord Palmerston'u, bir yandan da yeni imparatorumuz Louis-Napoléon'u projesinin doğruluğu hakkında ikna etmeye uğraşıyor!"

"Oysa," dedi Said şaşırarak, "Fransa konsolosunun Abbas'la görüşüp Süveyş bölgesinde yeniden seviye belirleme çalışmaları yapmanız için izin kopardığını söylememiş miydiniz?"

"Doğru, beyefendi. Joseph'le ben bu görevi yerine getirdik. Ama tahmin edersiniz ki yeğeninizin bu işi bir Fransız şirketine vermeye hiç mi hiç niyeti yok, bu şirket evrensel bir fikri savunsa bile."

Said üzgün bir sesle cevap verdi:

"Allah bu tür tutumlara daha fazla izin vermeyecektir.

Babamın sabır ve azimle ortaya çıkardığı eser ayaklar altına alınmamalı."

* * *

Haziran 1854, La Chênaie Malikânesi, Fransa

Berry Ovası'na bakan çalışma odasında pencerenin önünde ayakta duran Ferdinand de Lesseps, düşünceli bir halde engebeli araziyi seyrediyordu. Işık gölge oyunuyla, sabah sisiyle hafifçe buğulanmış camda kendi yansımasını gördü.

Birkaç ay sonra kırk dokuz yaşında olacaktı. Yıllar boyu meslek hayatında Fransa'nın menfaatlerini savunmuştu; ama bugün gözden düşmüş durumda ve kırık dökük bir yazgıyla karşı karşıyaydı.

Bu noktaya nasıl gelmişti?

1849... Madrid'deki büyükelçilik görevinden alınıp yerine cumhurbaşkanı seçilen Louis-Napoléon Bonaparte'ın yeğeni atanmıştı.

Bern'e tayini çıkmıştı. Oraya gitmeden önce Paris'e uğradığı sırada Kurucu Meclis, yılın başında Roma'ya gönderilmiş olan birliklerin nasıl bir tutum takınacaklarını tartışıyordu. Cumhuriyetin ilanıyla, Roma'da Papa IX. Pius'un geçici yetkileri elinden alınmıştı.

Gönderilen birliklerin komutanı General Oudinot, hataya düşerek, Roma halkının papanın dönmesini istediğini varsayıp 29 Nisan günü şehre saldırmıştı. Saldırı felakete dönüşmüştü. Tam bir aşağılanmaydı.

İşte o sırada, hiç beklenmedik bir şekilde Ferdinand'ı müzakereleri yapmakla görevlendirmişlerdi. Düşünmeden kabul etmişti. Keşke meselenin içine balıklama dalmayıp anlaşmazlığın ne denli karmaşık olduğunu görebilmiş olsaydı!

Takip eden haftalarda, iki taraf için de zor bir süreç

olacaktı, kararsızlıklar, fikir değiştirmeler, pazarlıklar birbirini izleyecek ve sonuçta Paris'ten gelen kısa bir telgraf onun görevine son verecek, Paris'e geri dönmesi istenecekti.

Fransa'ya dönüşünde, ağır eleştiriler almış, disiplin kuruluna verilmiş, müzakerelerin başarısızlığından ve takip eden çatışmadan sorumlu tutularak kızağa çekilmişti. Meslek hayatı mahvolmuştu.

O andan itibaren tutunacağı tek dal olarak sevgili eşi ve ailesi kalmıştı. 1851 yılının sonuna doğru kayınvalidesi Madam Delamalle'a Berry bölgesinde büyük bir arazi miras kalmıştı. O da Ferdinand'dan bu toprakları yönetmesini ve yakınlarda bir ev bulmasını istemişti.

Ferdinand tüm bölgeyi gezmiş, bir zamanlar VII. Charles'a ait olan eski bir av köşkünü satın almış ve bütün vaktini La Chênaie'nin tadilat çalışmalarını denetlemeye vermişti.

İşte o malikânenin sükûneti içinde, 2 Aralık 1851 günü Ferdinand, Prens Louis-Napoléon'un darbe yaptığını öğrenmişti.

İki yıl sonra inanılmaz bir olay patlak vermişti: Yeni imparator yirmi altı yaşında genç bir İspanyol'la, Teba Kontesi Eugenia María de Montijo de Guzmân'la evlenme kararı almıştı. Habere, Ferdinand ne kadar sevinse azdı; çünkü Eugenia kuziniydi.

Ne yazık ki kötü kaderi onun peşini bırakmamakta kararlıydı; ölüm, ailesinden peş peşe dört can almıştı. Birincisi annesiydi. Ferdinand, imparatorun düğün merasimine gitmeye hazırlanırken annesi Catherine aniden ölüvermişti. Bir ay sonra sevgili karısı Agathe onu izlemişti. Ferdinand bu iki acı yüzünden henüz kendine gelememişken üzerine bir üçüncüsü çullanmıştı: Büyük oğlu Charles kızıl hastalığından ölmüştü. Eylül ayının ilk günlerine doğru felaket doruğa çıkmıştı. Küçük oğlu Ferdinand da ölümde ağabeyini izlemişti.

Rezil kader...

O gün, La Chênaie Malikânesi'nde tek başına. Köş-

kün tamiratına devam eden işçilerin gidişgelişleri dışında her yer ıssız.

Ferdinand çalışma masasına dönüyor.

Kaybettiği eşi ve çocuklarının fotoğraflarının yanında dağınık duran birkaç kâğıt var.

Eugenia'nın 22 Haziran 1853 tarihli mektubu, bir güneş huzmesiyle aydınlanıyor.

Ferdinand, akıcı ve zarif bir elyazısıyla yazılmış son satırlara göz gezdiriyor:

... Böylesine yüce bir göreve beni seçtiği için Tanrı'ya şükrediyor ve buna layık olmak için O'na güveniyorum. Lütfen gerekli gördüğünüz her an bana tavsiyelerinizi bildirin, bunu kendim için değil, Fransa için istiyorum. Sadık dostlarıma her zaman kulak vereceğim.

Kuzininiz ve dostunuz Eugenia

Mektubun yarısını bir başka kâğıt örtmüş. Üzerinde Ferdinand'ın alelacele çiziktirdiği birkaç kelime var.

Süveyş... Süveyş...

* * *

Mısır, Benha Sarayı, 13 Temmuz 1854

Abbas, yatağında keyifle gerindi. Sonra geğirerek, önüne getirmek üzere oldukları yemek ve biraz önce yatağından çıkan sevgili için Cenab-ı Hakk'a şükretti.

Kapı vuruldu.

Ellerinde yiyeceklerle üç hizmetkâr belirdi. Saygılı bir sessizlik içinde masif meşeden yapılma masanın üzerine tepsileri bıraktılar. Hiçbir eksik olmadığından emin olduktan sonra, hazır ola geçtiler, içlerinden biri sordu:

"Vali Hazretleri'nin herhangi bir emri var mı?"

Abbas sıkıntılı bir ifadeyle işaret etti.

"Başlayabilirsiniz!"

Tuhaf olanı, hizmetkâr servise başlayacağı yerde, bir adım ilerledi.

"Ne yapıyorsun?" diye homurdandı Abbas.

İkinci hizmetkâr da ötekine yaklaşmıştı.

Üçüncüsü, elini yeleğinin içine sokup bir hançer çıkarttı.

Lambaların titrek ışığı altında üç keskin çelik parladı.

Abbas anladığında artık çok geçti.

Birinci hançer boğazına saplandı.

İkinci hançer göğsünü deldi.

Üçüncü hizmetkâr bir an durduktan sonra hükümdarın taşaklarını kavradı.[1]

1. Bu suikastı Mehmed Ali'nin büyük kızı Nazlı Hanım'ın tertiplediği söylenir.

41

Ras el-Tin Sarayı, 30 Kasım 1854

"Yüz yirmi kilo," dedi Said tartıdan inerken. "Şu anda gelmiş geçmiş Mısır hükümdarları içinde en şişmanıyım. Benim hakkımda tarihin hatırlayacağı tek şeyin bu olmayacağını ümit ediyorum."

Giovanna başını kaldırıp kocasına hüzünle baktı.

"Mehmed Said, Mısır Valisi.. İnanmakta zorlanıyorum."

"Neden? Er geç sıram gelecekti. Abbas sadece bunu geciktirdi."

"Yine de, hem gururlanıyor hem de korkuyorum. Seni bekleyen iş çok büyük, buna ilaveten bir de şu son beş yıldır yaşanan karışıklık var."

"Kaygılanma, Giovanna. Babama layık olacağım. Zaten tek başıma değilim. Sen yanımdasın ya."

Giovanna düşüncesini belirtti:

"Hükümdar olan sensin. Halk senin kararlarını bekliyor."

Said, kendini bir koltuğa attı.

"Ülkenin başında olduğum şu üç ayda iyi şeyler yapmadım mı?"

Parmaklarıyla bir bir saydı:

"Hastanelerin, dispanserlerin ve şu kara cahilin kapattırdığı tüm kurumların yeniden açılmasını emrettim. Tüm Avrupalı memurları tekrar görevlerinin başına çağırdım, özellikle de Fransızları. Onlara sarayımı açtım..."

"Yeri gelmişken..."

Said kaşlarını çattı.

"Evet?"

"Said, senin davranışların iyi niyetten kaynaklanıyor ama dikkatli ol. Yüce gönüllülüğünün sınırı yok. Tahta geçtiğinden beri Mısır'a görülmemiş bir yabancı akını başladı. Abbas'ın öldüğü haberi duyulur duyulmaz, Avrupa'nın dört bir yanından entrikacılar, maceraperestler buraya doluştular. Mevki kapma, ticaret yapma hevesi inanılmaz sayıda insanı çekti. Bal kâsesine üşüşen arılar gibi. Senin çevrende olup bitenleri izliyorum. Seni kandırmak için önüne çılgınca projeler, akıl almaz planlar konuluyor. Şu adam nasıl bir hızla... adı neydi?"

"Bravay."

"Evet. Nasıl yaptı bilmiyorum ama üç ay önce beş parasız geldiği İskenderiye'de şimdi mültimilyoner, alıp başını gitti."

Said aniden onun sözünü kesti.

"Giovanna, ben kör değilim. Neler olup bittiğini çok iyi görüyorum. Asalakların etrafımı sarmasına göz yummam söz konusu olamaz. Bu tür insanları tanıyacak kadar sağduyuluyum. Ne olursa olsun, tüm bunlar yapmaya giriştiğim icraatların yanında bir pirinç tanesi sayılır. Senin de belirttiğin gibi ağır bir görev beni bekliyor: Abbas zamanında dağılan merkezî hükümeti yeniden oluşturmalıyım. Devlet Şurası'nı yeniden kurmalıyım. Köylerde ve şehirlerde güvenliği yeniden sağlamalıyım. Selefim tarafından kışkırtılan o bağnazlık ve hoşgörüsüzlük eğilimine bir son vermeliyim. Zaten Sudan yönetiminin başına bir Hıristiyan'ı getirmemin sebeplerinden biri de bu."

"Bana kızmamalısın. Bu tür konuşmalarımın amacı, seni kendine karşı korumak için. Öylesine iyi kalplisin ki Said. Kocaman bir yüreğin var, tıpkı..."

"Göbeğim gibi mi?"

Katıla katıla güldü, yaslandığı koltuk tehlikeli biçimde sallandı. Birdenbire tekrar ciddileşerek tumturaklı denebilecek bir tarzda konuşmasını sürdürdü:

"Çok önemsediğim iki mesele var. Bunlara biraz da sen ilham verdin. Gayriinsani olan zorunlu çalışma sistemine bir düzenleme getirmek istiyorum, bundan böyle köy ağaları devlet hizmeti kisvesi altında zavallı fellahları yük hayvanları gibi çalıştıramayacaklar. İkinci hedefim de, mülkiyet tekeline son vermek. Senin önerdiğin gibi yavaş yavaş özel mülkiyetin önünü açacak geçiş kuralları getireceğim. Topraklar onları işleyenlere dağıtılacak. Ta ki Mısır'da ne kadar fellah varsa o kadar da toprak sahibi oluncaya kadar."

Biraz ara verdi.

"Ayrıca kapitülasyonlara son vermek için de savaşacağım. Her türlü suçu işleyen Avrupalılar uzun zamandır bu ayrıcalıktan yararlanıyorlar, suçlar cezasız kalıyor. Bunu başarabilecek miyim bilmiyorum ama ülkemizde yaşayan yabancıların bizim mahkemelerimizde yargılanması için elimden geleni yapacağım."

Konuşmasının yaptığı etkiyi görmek ister gibi Giovanna'yı süzdü. Giovanna'nın yüzünde ışıltılı bir tebessüm vardı.

İçi rahatlayan Said, derin bir nefes aldıktan sonra şöyle dedi:

"Şimdi yanından ayrılmam gerekiyor. Ferdinand sabırsızlanmaya başlamıştır bile."

Giovanna da kalktı.

"İyi düşündün mü?"

"Evet."

"Kararının doğuracağı tüm sonuçlara kafa yordun mu?"

"Evet, Giovanna. Bunun Mısır için çok hayırlı olacağına inanıyorum."

Salondan çıkmak üzereyken, Giovanna onun kolunu tuttu.

"Said..."

Said sabırsız bir tavırla döndü.

"Babanın ikazını unutmadın değil mi?"

"Hayır!"

Ve kapıdan çıkıp gitti.

* * *

Ferdinand de Lesseps, çalışma odasında bir aşağı bir yukarı yürüyor, heyecanını dizginlemeye uğraşıyordu. Hiçbir zaman hedefine bu kadar yakın hissetmemişti kendisini. Hiçbir zaman talih bu kadar yüzüne gülmemişti.

Birkaç ay önce, Said'in başa geçtiğini öğrendiğinde La Chênaie Malikânesi'ndeydi, gökyüzü hiç olmadığı kadar kurşuni bulutlarla kaplıydı. Vakit geçirmeden yeni valiye, onu tebrik etmek, saygılarını sunmak için Mısır'a gelmek istediğini bildiren bir mektup yazmıştı. Ve sadık Said hemen cevap vermiş, kasımın ilk haftasında onu beklediğini bildirmişti.

Yolculuk hazırlıklarını yaptığı sırada Enfantin'den bir mektup almıştı; Mısır hükümdarının davetini öğrenmiş olan Enfantin, kıstağın kazılmasına dair tüm tetkik çalışmalarını içeren kalın dosyayı Vali'ye götürmesini istiyordu. Dosyada her şey vardı: Linant de Bellefonds'un araştırmaları, Avusturyalı Negrelli'nin çizimleri, Talabot'nun raporu, Stephenson'un hazırladığı Kızıldeniz sondaj haritaları, planlar, taslaklar... Bir türlü neticelenmeyen on beş yıllık uğraşın ürünleri. İki hafta önce Ferdinand, işte bu dosyayı Said'in önünde savunmuş, proje hakkında kişisel kanaatini de eklemişti. Bir gün önce de Said, onca zamandır umutla beklediği izni veren ferman taslağını ona göstermişti. Vali küçük birkaç değişiklik yapmıştı. Artık sadece imzası eksikti.

"Bay de Lesseps! Vali Hazretleri sizi bekliyor!"

Yüreği çarparak, mabeyincinin arkasından hükümdarın çalışma odasına doğru ilerledi.

"Ferdinand, dostum! Hoş geldin."

"Saygılarımı sunarım, efendim."

Vali, karşısındaki koltuğu işaret etti.

"İyi misin, Ferdinand?"

Hükümdarın sesinde tuhaf bir tını vardı.

"Evet, Vali Hazretleri, teşekkür ederim."

"Anlaşılan şu dosya dolu çantadan başka bir şey getir-

medin. Bir şey unutmadığına emin misin?"

"Ne unutmuş olabilirim ki, efendim?"

Said, kollarını kavuşturdu ve hayal kırıklığını gösterecek şekilde yüzünü buruşturdu.

"Beni ziyarete böyle mi geliyorsun? Elin boş olarak?"

Lesseps şaşırdı.

"Ben... Bağışlayın, Vali Hazretleri. Bilmiyordum..."

"Kalbimi kırdın. Oysa bu görüşmeden çok şeyler bekliyorsun. Çok değerli bir belge!"

Ferdinand tereddütlü bir sesle cevap verdi:

"Ben... Evet, haşmetlim. Yani... arzunuz hâlâ bu yöndeyse."

"Bu belgeyi sana karşılığında bir şey almadan mı vereceğimi düşünüyordun?"

"Karşılığında mı?"

Cümlesi gök gürültüsünü andıran bir kahkahayla kesildi.

"Hadi ama, Ferdinand Efendi! Ayakların yere bassın! Şu kanal hafızanı köreltmiş!"

Öne doğru eğildi ve tane tane konuştu:

"MA-KAR-NA ! Kabul et ki, seni ölümsüzleştirecek bir projenin karşılığı olarak çok önemsiz bir şey sayılır!"

Bir anda bakışlarını özlem kapladı.

"Biliyor musun, hiç unutmadım. Ölünceye kadar o ânı hatırlayacağım, uyukladığım divanın önünde diz çökmüştün, elindeki duman tüten tabaktan burnuma, iştah açıcı kokular geliyordu."

Ferdinand'ın yüz hatları, sihirli bir değnek değmişçesine gevşedi.

"Beni korkuttunuz, efendim."

"Yapmayın, dostum. Geçmişi yâd etmek istedim, o kadar..."

Hiç beklemeden, masanın üzerindeki belgeyi alıp Lesseps'e uzattı.

"Al... Sultan'a yazdığım mektubun bir kopyası.

Gözleri heyecandan buğulanmış olan Ferdinand, sadece metnin son kısmını okudu.

Yüksek mevki sahibi, asil ve sadık dostum Bay Ferdinand de Lesseps nezdinde şirkete tanınan imtiyaz, Zatıâliniz Sultanımızın onayına sunulmaktadır. Süveyş Kanalı'nın inşasına gelince, ancak ve ancak Bâbıâli'nin iznine tabidir.

3 Ramazan, 1271

Vali, açıklama gereği duydu:

"Sultan'ın onayının sadece bir formalite olduğunu biliyorsun. Bu onayı talep ediyorsam sadece saygımı göstermek için. Ama yine de projeni sunmak için İstanbul'a gitmen gerekiyor."

Hâlâ şoku atlatamamış olan Ferdinand başıyla tasdik etti.

"Peki ya başmühendisler hakkında... Bir karar verdin mi?"

"Evet. Linant de Bellefonds'u başkan atayacağım, Joseph Mandrino da yardımcısı olacak. Tedbir olarak da yanlarına Mösyö Mougel'i vereceğim. Tüm incelemeleri yeniden ele alacaklar ve raporları sizin başkanlığınızdaki bir komisyona sunulacak, efendim."

"Seni uyarıyorum. Şu baraj meselesinden beri Linant ve Mougel'in arası iyi değil. Anlaşamamalarından korkarım. Neden sadece Linant olmasın? Yörenin coğrafyasını herkesten iyi biliyor. Harita ve çizimleri o yaptı, ayrıca kıstağın toprak yapısını en ince ayrıntısına kadar inceledi."

"Doğru. Toprak ve kazı konusunda Linant'ın üstün bilgisine inanıyorum, ama suya ilişkin konularda Mougel hâlâ bir numaralı uzmandır."

Said omuz silkti.

"Senin kararın, benim kararımdır."

Kısa bir süre sustu.

"Şirketin kuruluş şartnamesinde gerekli düzeltmeleri yaptın mı?"

"Evet, efendim."

Ferdinand ana maddeleri ezbere özetledi:

1. Şirkete tanınan imtiyaz ve bütün haklar, kanalın açıldığı tarihten başlamak üzere doksan dokuz yıl süreyle geçerli olacaktır.

2. İmtiyaz hakkı doksan dokuz yıllık dönemlerle yenilenecektir. İlk dönem için Mısır hükümeti şirketin yıllık net kârının yüzde yirmisini, ikinci dönemde yüzde yirmi beşini alacaktır.

3. Topraklar ve araç gereç Mısır hükümeti tarafından parasız olarak temin edilecektir. İşgücü ise zorunlu çalışma esasıyla temin edilecektir.

4. Hiçbir ayırım gözetilmeden kanal bütün ticaret gemilerine açık olacaktır, geçiş ücreti ton başına on frangı ve yolcu başına on frangı geçmeyecektir.

5. Kanalın ulaşıma açılmasından itibaren ilk on yıl şirkete Ferdinand de Lesseps başkanlık edecektir

6. Şirket sermayesi iki yüz milyon frank olarak tespit edilmiştir, her biri beş yüz frank değerinde dört yüz bin hisse oluşturulmuştur.

7. Şirket, girişimi destekleyen ülkelerin temsilcilerinden oluşan otuz iki kişilik bir heyet tarafından yönetilecektir. Her üyenin en az yüz hisse sahibi olması, bu hisselerin tüzükle birlikte beyan edilmesi gerekmektedir.

8. Kıstağın kazılmasıyla tatlı su elde edilir de şu anda çöl halinde olan topraklar tarım alanına dönüşürse, sözleşmenin ilk on yılı şirket bundan bedelsiz faydalanacaktır. Bu sürenin sonunda diğer tarım alanları için uygulanan kira bedelini ödeyecektir.

Said başıyla onayladı.

"Kanalın inşaatı kaç yıl sürecek hesapladın mı?"

"Beş ya da altı yıl, Vali Hazretleri."

"Cenab-ı Hak bize o günleri göstersin!"

Bakışları bir an boşlukta kaybolur gibi oldu.

"Büyük bir mücadeleye girişmemiz gerekeceğini hissediyorum, dostum. Sadece tabiat şartlarına karşı da değil."

"Sözünü ettiğiniz..."

"İngiltere, Ferdinand. İngiltere... Kıyamet koparacaklar. Kükreyecekler. Bu kanalın kumların arasından doğmaması için her şeyi yapacaklar."

"Biliyorum, efendim. Ama endişelenmeyin, Fransa hükümetini bizim yanımızda olması için ikna edeceğime eminim."

Said hafifçe gülümsedi.

"Kuzinin İmparatoriçe Eugenia sayesinde mi?"

"Beni nereye kadar destekler bilmem. Ama yardım eli uzatacağına inanıyorum."

Hükümdar kollarını iki yana açtı.

"Ok yaydan çıktı... Allah bizi korusun. Mısır'ı korusun."

Duyulmayacak kadar kısık bir sesle ekledi:

"İnşallah bu 30 Kasım 1854 günü için pişman olmam!"

Eli, masasında duran fermanın üzerine kapandı.

* * *

Gül Çiftliği, Temmuz 1856

Giovanna, kenarları boyunca zakkum ağaçları ve yaseminlerin sıralandığı gezinti yollarında Corinne ve Joseph'in arasında yürüyordu. Çevrelerinde limon ve portakal ağaçlarının hoş gölgesi çeşmelerden akan sulara vuruyordu.

Biraz ileride çocukların billursu kahkahaları çınlıyordu. Samir ve Mona, Fuad ve Melike. Bir yanda Joseph'in, öte yanda Giovanna'nın evlatları.

Joseph güneş yüklü bir portakalı koparttı.

"Çok güzel," dedi, meyveyi avucunda yuvarlarken.

Giovanna'nın beline sarıldı.

"Bu topraklarda harikalar yarattın. Annem seninle gurur duyardı."

"Gerçekten mi? Her gün kendi kendime, daha iyisini yapabilirdim, diyorum."

"Daha iyisi mi?" dedi Corinne şaşırarak. "Son yıllarda yaptıklarını bir düşün yeter. Etrafına baksana. Gül Çiftliği'ni cennete çevirdin."

"Belki. Ama bütün Mısır'ı böyle görmek isterdim."

Joseph düşüncesini belirtti:

"Doğru yoldasın. Said'i ne kadar etkileyebildin bilmiyorum, ama çok şey değişti! Kölelik kalktı. Tarım toprakları üzerinde devlet tekeli son buldu. Köylülere istediklerini ekip satma serbestliği tanındı. Eğitim ve öğretim, Mehmed Ali'nin zamanına oranla daha yaygın. İç gümrükler ve giriş vergileri yürürlükten kalktı. Fellahlara ödeyemedikleri vergileri bir sonraki yıla erteleme hakkı verildi. Bu müthiş bir toplumsal ilerleme değil mi?"

"Kuşkusuz," diye kabul etti Giovanna. "Bu başarıların yanı sıra bazı büyük eşitsizlikler hâlâ duruyor. Her şeyden önce, kanal var... Said, Lesseps'e imtiyaz hakkını hangi koşullarla verdiğini söylediğinde başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Yirmi beş bin fellah zorunlu çalışmaya tabi tutulacak."

"Belki de Said'in başka seçeneği yoktu," dedi Corinne.

Giovanna duymamış gibiydi.

"Yirmi beş bin adam, üç kuruş ücret karşılığında çalışacak; çölün ortasında yüz altmış iki kilometre yer kazmak ve kızgın güneşin alnında milyonlarca metreküp toprak kaldırmak zorunda kalacak!"

"İşçilerin yiyecek, barınak, sağlık ihtiyaçları karşılanacak. Ne olursa olsun Said bir gün zorunlu çalışmayı kaldıracağına dair sana söz verdi. Ona güvenmelisin."

"Beni kaygılandıran sadece insani sorunlar da değil. Said hem fazla hızlı hem fazla ileri gitti. Babasının sözlerini hatırlamalıydı. Sen, Joseph, sen unutmadın."

Joseph, "Hayır," dedi.

Bir anda zihni geçmişe gitti. Kendini Mehmed Ali'nin çalışma odasında gördü, yanında Fournel, Linant ve Lesseps vardı.

Şu kanaldan söz edelim öyleyse. Avusturya ve Fransa'nın bunu arzu ettiğini biliyorum. Ya İngiltere? Gizlice Mısır'ı yutma hayalleri besleyen ülkeler içinde kuşkusuz en yırtıcı ve acımasız olanı İngiltere'dir. Süveyş Kanalı da bu iştahı kamçılayacaktır. Elde edecekleri menfaatler öylesine büyük ki, İngilizler buna dayanamazlar. Daha da beteri benim topraklarımı, imparatorluklarını korumaya yönelik silahlı bir karargâha döndürecekler. En iyimser düşünceyle projeyi veto edip şiddetle karşı çıkacaklar.

Oysa şimdi ne oluyordu?

Uluslararası Süveyş Kanalı Şirketi'nin kurulduğunu öğrenir öğrenmez, İngiltere yekvücut halinde ayaklanmıştı. Herkes verip veriştiriyordu. Ortalıkta olumsuz eleştiriler, kötü kehanetler dolaşıyordu. İflah olmaz Lord Palmerston, sadece ona has olan şu hırçın ve utanmaz üslupla hemen Avam Kamarası'na seslendi.

Majesteleri hükümetinin, Sultan'ın Süveyş Kanalı inşaatına izin vermesi için araya girmesi söz konusu bile değildir. Bunun nedeni çok basittir: Majesteleri'nin hükümeti on beş yıldır bu saçma projeyi engellemek için gerek İstanbul gerekse Mısır üzerinde bütün nüfuzunu kullanmaktadır!

Bu girişim, ticari yönüyle, "avanak sermayedarlar için bir enayi tuzağı" sınıfına sokulmayı hak etmektedir. Akla aykırı bir proje olmasını bir yana bırakın, yatırım maliyeti öylesine büyüktür ki herhangi bir kâr getirmesi düşünülemez. Yine de hükümetin kanal projesine karşı çıkma sebebi sadece bundan ibaret değildir. İnsanlar menfaatlerini görüp görmemekte özgürdür; sonuç alınamayacak girişimlere el attıklarında, bedelini kendileri öderler.

Şurası gerçektir ki, bu kanal İngiltere'nin menfaatlerine tamamen aykırıdır. Ayrıca, Hindistan'daki topraklarımıza daha kolay ulaşacağımıza dair anlaşılmaz iddialar ileri sürülmektedir. Bu konu üzerinde çok durmayacağım; çünkü meseleye biraz dikkatli bakan kişi hakikati görecektir.

Ayrıca bu kanal, Kahire'den geçen mevcut İskenderiye-Süveyş demiryoluyla rekabeti amaçlamaktadır; oysa söz konusu yol son derece kullanışlıdır.

Mösyö Ferdinand de Lesseps'in projesi, yararsız ve dolayısıyla saçma olması bir yana, modern çağın en büyük dolandırıcılığıdır!

Çocuklar, küçük bir koruluğun kenarında belirmiş, onlara doğru koşuyorlardı.

"İşte bizim geleceğimiz..." diye mırıldandı Giovanna. Kollarını çocuklara doğru uzattı.

Sonsöz

Süveyş, 17 Kasım 1869

Süveyş Kıstağı'nı boydan boya yaran mavi şeridin üzerinde gökyüzü ışıl ışıldı.

Kanalın iki kıyısında binlerce çadır kurulmuştu. Pek çoğu çölden gelen bedevi aşiretlerine aitti; onlara, bizzat Allah'ın ilham kaynağı olduğu söylenen bir manzarayı seyretmek için gelmişlerdi. Öteki çadırlar dünyanın dört bir yanından gelen konukları ağırlamak içindi. Beş bin mi? Altı bin mi? Konuk sayısı ne olursa olsun, altı yıl önce Said'in yerine Mısır tahtına geçen İsmail Paşa tarafından şahsen davet edilmişlerdi.

Bir gün önce, Doğu'nun tarihinde eşi benzeri olmayan bir ziyafette, beş yüz aşçı ve neredeyse bir hizmetkâr ordusu, konuklara Binbir Gece Masalları'na yakışan yemekler ikram etmişlerdi: İki denizin birleştiği yerden çıkan balıklar, hindi rostoları, sülün rostoları, kaz ciğeri, bonfileler, tereotlu Süveyş karidesleri, şampanyalı mantarlar, russalataları, zeytinyağlı İtalyan kuşkonmazları, kızarmış oğlak butları, hindi ve bıldırcın dolmaları. Daha pek çok yemek sayılabilirdi ama (mönüyü hatıra olarak saklayan davetliler dışında) vişne likörlü meyve salatasını, şekilli kedidili bisküvilerini ve üzeri süslenmiş kekleri kim hatırlardı ki?

Geniş kenarlı panama şapkalarla sarıkların bir arada bulunduğu o muazzam kalabalıkta büyük bir gerginlik

vardı. Yarım saate kalmadan, Akdeniz'den gelen ilk gemi ufukta belirecekti. Fransız bayrağının dalgalanacağı, imparatorluk yatı Aigle'dı bu. Güvertesinde İmparatoriçe Eugenia'nın kendisi ve bu görkemli günün kahramanı Ferdinand de Lesseps olacaktı. Aigle'in arkasından altmış sekiz gemi de sırayla kanala girip bir baştan bir başa bu suyolunu kat ederek Kızıldeniz kıyılarına kadar ineceklerdi.

Araplar, hacılar, Buharalılar, Avusturyalılar, İngilizler, Türkler, İtalyanlar, asilzadeler ve halktan kişiler... Gezegendeki her ırktan, her tür insan o gün oraya toplanmıştı ve kalp atışları, henüz tekne yüzü görmemiş dalgaların hızına ayak uydurmuştu.

İster Avusturya imparatoru, Hollanda prensi, Montmort markisi ya da Malezieux kontu olsun, ister Théophile Gautier gibi gazeteci ya da Eugène Fromentin gibi ressam olsun, herkes aynı heyecanı paylaşıyordu.

Mısır müftüsü gür sesiyle Kuran'dan ayetler okumaya başlayınca büyük bir sessizlik oldu. Arkasından sıra Kudüs başpiskoposuna geldi. İmparatoriçenin başpapazı, papalık temsilcisi Monsenyör Bauer de esas vaazı vermekle şereflendirildi.

Vaaz sona erince, Te Deum semalara yükseldi.

Giovanna içten gelen bir dürtüyle Fuad ve Melike'yi ellerinden tutup yavaşça kendine doğru çekti. Bu hareketi, sanki onlar küçük birer çocukmuş gibi, doğal bir tavırla yapmıştı. Oysa Fuad neredeyse yirmi yedi yaşındaydı. Melike de ondan iki yaş küçüktü. Ama bir anne için çocukları asla büyümez...

Joseph elini güneşten yanmış, kırışık yanaklarında gezdirdi. Parlak güneşin altında, seyrelmiş ve kar gibi beyaz saçlarıyla, bitkin bir altın arayıcısını andırıyordu; ama gözleri her zamanki canlılığını koruyordu.

Corinne, Samira'nın canlı kopyası olmuştu.

Yanında duran kızı Mona manzaradan en az etkilenen kişi gibiydi. Kuşkusuz Corinne'in annesinin uçarılığını miras almıştı, çünkü kanalda olup bitenlerle ilgilenmek

yerine tüm dikkatini Kuzeylilere has bir teni olan, sarışın bir gence vermişti.

Ne tuhaftır ki Samir için zaman yavaş geçmişti. Otuz yaşındaydı ama çok daha küçük gösteriyordu. Çevresine inatçı bir gençlik havası yayıyordu, on ya da on beş yıl sonra bile aynı görünümünü koruyacak gibiydi.

Ansızın dört bir yandan, tanımlanması zor, aralıksız ve muazzam bir uğultu yükseldi, son derece şiddetli bir kalp atışını andırıyordu. Sanki orada toplanmış olan binlerce insan tek bir vücut, devasa bir bütün halinde nefes almaya başlamışlardı.

İmparatorluk yatı Aigle görünmüştü. Doksan dokuz metre uzunluğu, on sekiz metre kiriş boyu, dev kanatlı çarklarıyla bir ejderha izlenimi veriyordu. Arkasından gelen Mısır kraliyet ailesinin yatı Mahrusa büyük bir kayık gibi kalmıştı.

Neredeyse aynı anda, trompet sesleriyle top atışları birbirine karıştı, limanda çılgına dönmüş kalabalığın tezahüratları göklere yükseldi.

Aigle yatının üst güvertesinde, arkadan vuran ışığın altında İmparatoriçe Eugenia'nın zarif karaltısı belirdi. Yanında, mutlulukla dolup taşan Ferdinand de Lesseps vardı, yirmi yaşlarında bir kızı kolundan tutuyordu. Yakınları, bu kızın onun nişanlısı Louise-Hélène Autard de Bragard olduğunu anladılar. Biraz geride Linant de Bellefonds geminin gövdesine usulca vuran dalgalara gözünü dikmişti. Tam o anda ne düşünüyordu? Kuşkusuz, Enfantin'in şu cümlesini:

> Akdeniz ile Kızıldeniz arasında hiçbir seviye farkı yoktur. Doğru okudunuz: Hiçbir seviye farkı yoktur.

Sonuçta Enfantin ve mühendisleri haklı çıkmıştı. Gerçekten de iki deniz aynı seviyedeydi. Suların yükselip alçalmasıyla ortaya çıkan farklılıksa, önemsizdi: Seksen santimdi.

Linant hatasının tesellisini, bugün kullanılan güzer-

gâhın yine de kendi çizimi olduğunu düşünmekte buluyordu, yıllar boyu hararetle savunduğu hattı bu.

Peki ya Saint-Simon'cular o sırada neredeydi? İçlerinden bir teki bile, onca hayalini kurdukları bu kanalın kıyısında bulunmuyordu. Lesseps'in Said'den imtiyaz hakkını almasından birkaç hafta sonra, ipler kesin ve sert bir biçimde kopmuştu.

Enfantin'e gelince düşlerinin gerçekleştiğini görememişti: Beş yıl önce ölmüştü.

Arkadan gelen gemilerde, Avusturya arşidükü, Hannover prensi, İngiltere'nin İstanbul büyükelçisi Sir Henry Elliot, Rus büyükelçisi General İgnatiev, büyük Paris Opera binasının mimarı Mösyö Garnier, kompozitör Charles Gounod, oyun yazarı Émile Augier ve Emir Abdülkadir gibi farklı farklı şahsiyetler bulunuyordu. Abdülkadir, Fransızların Cezayir'deki eski hasmıydı, III. Napoléon'un ona hürriyetini vermesinden beri Şam'da yaşıyordu, oradan gelmişti.

Tekneler, bez ve ahşap aksamlarını sergileyerek, yeni denizyolu boyunca ilerliyordu. Vakur ve tasasızdılar.

Firavunlardan ve Darius'un yarım kalan hayallerinden beş bin yıl sonra Süveyş Kanalı kumların arasından tekrar ortaya çıkıvermişti.

Giovanna titrek bir sesle şöyle dedi:

"Şu ölümün kırk yaşındaki adamları alıp götürmesi ne zalimlik... Said bugünü görmeyi ne çok isterdi."

"Ne sanıyorsun?" diye karşılık verdi Joseph. "Said bizi yukarıdan izliyor. Ömrünün en büyük eserinde, kaçırdığı hiçbir şey yok. Zaten bu manzarayı bir tek o izlemiyor bence. Yaşlı Paşa... Annem... Ricardo..."

Kırışıklarla dolu alnı daha da kırıştı. Kızıl ve mavi renklere bürünmüş ufukta bir şeyler arıyormuş gibi elini alnına siper etti ve şöyle dedi:

"Bak, Giovanna.. Bak... Oradalar..."

İskenderiye, 28 Ağustos 1882

Mona, Sevgili Kardeşim,

İskenderiye'de bombardımanlar kesileli iki hafta oldu. Bu sabah şafak vakti, İngiltere'nin o "Çok Lütufkâr Majesteleri" Kraliçe Victoria'nın ilk birliklerini penceremden gördüm, şehre giriyorlardı. Uygun adımlarla ve tüm dünyanın gıpta ettiği o kusursuz düzen içinde gururla ilerlediler. Açık denizden gelen hafif rüzgâr, üzerinde Saint George ile Saint Andrew'nun kırmızı ve mavi renklerdeki çifte haçı bulunan Birleşik Krallık bayrağını dalgalandırıyordu. Güzel bir görüntüydü diyebilirim.

Amiral Seymour ve General Wolseley'in birlikleri de Port Said ve İsmailiye'de karaya çıktılar ve askerleri Süveyş Kanalı'nın iki kıyısına yayıldılar.

Bundan böyle su yolu bütünüyle "Çok Lütufkâr Majesteleri"nin kontrolü altında. Ne zamana kadar? En ufak bir tahminde bulunamıyorum. Ama çok uzun yıllar boyu süreceğinden oldukça korkuyorum. Ele geçirmek için onca can attıkları avı nihayet kıstırdılar, hem de sımsıkı. Neden bıraksınlar ki?

Hiç şüphe yok, Mısır'ın yeni efendisi Sir Evelyn Baring Cromer olacak. Bir yıldır başkonsolostu. Bizim iç ve dış siyasetimizi belirlemesi için Londra onu görevlendirdi. Hindistan'ın kaderini yönetirken edindiği tecrübeleri uygulaması yetecektir: kadife eldiven içinde demir yumruk. Sevgili hükümdarımız Tevfik'e gelince (babası İsmail onun için, 'Ne kalbi, ne kafası, ne de cesareti var,' derdi), o da her zamanki rolünü oynayacak: kukla rolünü.

Geçen mektubumda belirttiğim gibi önümüzdeki ay Paris'te olacağım. Corinne (ona anne demeye hâlâ alışamadım) de benimle gelecek. Ülkeyi o acıklı güne getiren olaylar silsilesini karşı karşıya geldiğimizde anlatırım. Ama yedi yıldır Fransa'da yaşadığın ve bir diplomatla evli olduğun için olup bitenden haberdarsındır sanırım.

Her pazar olduğu gibi bu pazar da Giovanna halanın ve

babamın mezarına çiçek götüreceğim. Ve senin adına da dua edeceğim.

Daha ne söyleyeyim? Belli bir mesafeden bakınca Mısır halkının kaderciliğini daha iyi anlıyorum. Milletler de insanlar gibidir. Kimilerine kader serpilip gelişme imkânı verir, kimileri de nefes darlığı çeker. Yaşlı Paşa'nın şu sözleri hiç aklımdan gitmiyor, ölmeden birkaç hafta önce babamdan duymuştum:

Kimi zaman yaşı ilerlemekte olan insanlara, rüzgâr çıkmadan önce kasırgayı hissedebilme yeteneği bahşedilmiştir. Siz de bugün söylediklerimi unutmayın, bu sözleri hafızanıza kaydedin: Eğer bir gün Fransa'yla Mısır, Süveyş Kanalı'nın yatağını kazacak olurlarsa, orada yatacak olan İngiltere'dir.

Sevgili küçük kardeşim, seni kucaklayacağım günü sabırsızlıkla beklerken, sevgiyle yanaklarından öpüyorum.

Samir Mandrino

Ek

Bu tür romanların kaleme alınışında bazı serbestlikler (Giovanna ve Said'in evliliği bunlardan biri) mümkün olsa da, tarihe bağlı kalmak için olabildiğince özen gösterdim. Bu tutumumda daha ileri gitmek istediğimden, okuyucunun kendi kendine sorabileceği tarihî sorulara bazı cevaplar vermeyi faydalı gördüm.

Saint-Simon'cular ile Ferdinand de Lesseps arasındaki ilişkilerin kesilmesi hakkında

İmtiyaz hakkının verilmesini takip eden ilk haftalarda Saint-Simon'cular ile Lesseps arasında mükemmel bir uyum olduğu düşünülebilirdi. Bu sadece dış görünüştü.

1854 sonu ve 1855 yılı başlarında Lesseps'in Arlès-Dufour'a Mısır'dan gönderdiği mektuplar oldukça dostanedir. İşte birkaç örnek:

Hükümdar gerçek bir misafirperverlik gösterdi. Bu haber sizi ve dostlarınızı sevindirecektir. Umduğumdan ötesini başardım. Büyük projemizin nihai temellerini birlikte oluşturacağız. Bu süre zarfında, kesin olmamakla birlikte, uygun göreceğiniz her türlü açılım ve girişimde bulunabileceğinizi düşünüyorum...

Mösyö Enfantin'e ve size sonsuz sevgilerimle.

Sonra, 25 Kasım 1854:

Beş yıl içinde ikimiz de iki denizin düğün törenini görebilelim, diye korumasını üzerinizden eksik etmemesi için Tanrı'ya dua ediyorum; bense şu sıralar iki deniz arasında mekik dokuyup onların nişan törenini kutlamakla meşgulüm.

Ama 1855'in ilk aylarından itibaren tarz değişir. Saint-Simon'cular Lesseps'in, hemen Paris'e döneceğini ummuşlardı; ondan sonra da oluşturulacak bir müzakere taslağı çerçevesinde tarafların proje çalışmalarına başlaması bekleniyordu.

10 Şubat'ta Arlès ve Enfantin, Lesseps'e bir mektup gönderip, "onları işe kamçıladıktan sonra yarı yolda bıraktığı" hususunda sitem ederler. Enfantin'in tavrı çok daha keskin ve tehditkârdır.

Bunun üzerine ilk anlaşmazlık nedenleri baş gösterir. Bunları şöyle özetlemek mümkün: kişisel husumetler, çıkar çatışmaları, siyasi sorunlara farklı yaklaşımlar ve en önemlisi kanal güzergâhı konusunda köklü bir uyuşmazlık.

Önceleri üstü kapalı biçimde ifade edilen bu eleştiriler, giderek daha sert saldırılara dönüşür. Kişisel temaslar kurulabilseydi, belki bir orta yol bulunur, kimi anlaşmazlıklar giderilebilirdi. Ne yazık ki Lesseps yavaştan alır, bunun sebebi de arapsaçına dönen ve esas çözümü İstanbul'da olan meseleyi halletmeye çalışmasıdır. İngiltere'nin baskısıyla Sultan, Said'in hazırladığı fermanı onaylamaya yanaşmaz.

Uçurum derinleşir. Enfantin, önüne gelen her yerde şunları söyler:

"Lesseps, Roma'da olduğu gibi Mısır'da da katakulliye geldi. Nadide bir yüzük gibi fermanı eline alınca oraya buraya atıldı, engelleri aşmaya kalktı, her şeyi hallettiğini sandı... Vali'nin yakınlığından kaynaklanan bir başarının sarhoşluğuna kapılıp her şeyi berbat etti."

Lesseps tarafından çizimleri kabul edilen Linant'a karşı da aynı sert tavrı gösterir.

"Linant'ın mühendislik mesleğinde öğreneceği daha çok şey var... Peri masalını andıran boğaz hayali tam bir ahmaklık. Fransa'ya gönderdiği büyük Mısır haritasının bir çalıntı olduğu apaçık, 1833'te bu fikri onun kafasına binbir güçlükle sokanlardan çalınmış."

Lesseps ise kendi bildiğini okumakta ve kendince tek mantıklı tutumu izlemektedir; böylesine karmaşık ve İngiltere'nin bu

kadar büyük bir şiddetle saldırdığı bir girişimi başarıya ulaştırabilecek tek tutumdur bu.

Saint-Simon'culara cevap vermekten kaçınır ve bu konuda kardeşi Kont Théodore de Lesseps'e, 26 Şubat 1855 tarihli bir mektupta şöyle der:

Arlès-Dufour'a nasıl istersen öyle söyle, onun 10 Şubat tarihli mektubuna ve Enfantin'in yazdıklarına cevap vermeye ne vaktim var ne de arzum. Onlarla bu tarzda konuşursam, belki de sabrım taşacak ve hemen bozuşacağız.

Mektup şöyle bitmektedir:

Doğru yolda yürüdüğüme inandığım zaman, kimsenin beni etkilemesine ya da cesaretimi kırmasına izin verecek biri olmadığımı bilmeleri gerekir. Ayrıca şunu da bilsinler ki, kesinlikle rol değişimini kabul etmeyeceğim; onların peşine takılacağımı da ummasınlar. Onlarla aramda hiçbir bağ yok, başkalarıyla da öyle... Onların katkılarından vazgeçmek beni üzebilir ama onların olmaması bana hiçbir şey kaybettirmez...

1855 ilkbaharında Saint-Simon'cuların bazı girişimleri, meseleyi telafisi imkânsız noktaya getirir. Bunlardan biri, 1 Mayıs 1855 tarihinde La Revue des deux mondes dergisinde yayımlanan "Talabot" imzalı bir yazıdır. Herkesin bilmesi için belirtiyorum, yazının başlığı şudur: "İskenderiye'den Süveyş'e İki Denizi Birleştirecek Kanal." Makalede Talabot, ilgiye layık olduğunu düşündüğü tek güzergâhı savunur; iki kelimeyle, kendi güzergâhını. Şöyle der:

İskenderiye'den başlamayıp Kahire hizasında Nil'i kesmeyen bir kanal, tam bir fiyasko olacaktır; Linant ve de Lesseps'in teklifinin gerçekleşmesi maddi açıdan imkânsızdır; ham bir hayaldir, yanıltıcıdır, kesinkes bertaraf edilmelidir.

Kanal güzergâhının, bu konudaki tek karar mercii Said tarafından tespit edilmiş olduğunu Saint-Simon'cular bilmiyor olamazdı. Vali'nin "korkunç" diye nitelediği –çünkü Mısır'ı ikiye bölüyordu– bir projenin taraftarlığını yapan bu makaleyi Lesseps bir saldırı, hatta bir tehdit olarak algılar.

O andan itibaren, ayrılıkçı olarak düşündüğü ve dünyanın gö-

zünde onu aciz bir konuma sokan bu grupla ilişkilerini sürdürmek istemez.

1855 Haziranı'nda kendi kampanyasını yürütmek üzere Paris'e gidince, ipler tamamıyla kopacak, onarılması imkânsız hale gelecektir.

Kanalını Saint-Simon'cuların dışında ve onlara rağmen inşa edecektir.

Lesseps'in yaptığı çalışma ve kanalın mali boyutu hakkında

Lesseps'in vermek zorunda kaldığı mücadeleyi anlatmak ayrı bir cilt gerektirir. Hemen şunu belirtelim ki, gösterdiği olağanüstü azim karşısında tek yapılacak şey, saygıyla eğilmektir.

Bu mücadeleyi öncelikle İngiltere'ye karşı verdi, çünkü (beklenildiği gibi) İngiltere, Fransız'ın önünü kesmek için tehditten kara çalmaya kadar tüm imkânlarını seferber etti. Zaten, gecikmenin, hatta zaman zaman çalışmaların durmasının doğrudan sorumlusu bu keskin muhalefet oldu.

Lesseps, İstanbul'u yatıştırmak, Avusturya ve Fransa'dan destek alarak İngiltere'nin oyunlarını bozmak, hatta Paris'te bile – İmparatoriçe'nin ve bankacı Fould'un desteğiyle– Morny dükü ve Rothschild'larla savaşmak zorunda kaldı; ayrıca mühendislere yol göstermesi ve işadamlarıyla pazarlıklar yapması gerekti. Muhtemelen, İmparatoriçe Eugenia'nın desteği ve onun III. Napoléon üzerindeki etkisi olmasaydı, Ferdinand de Lesseps asla eserini tamamlayamazdı.

Kıstağın kazılması, öngörüldüğü gibi beş ya da altı yıl değil, on yıl sürdü. İlk kazma, 25 Nisan 1859 günü, Akdeniz ve Menzele Gölü'nün kıyısında vuruldu, Lesseps bu yere, Vali'nin onuruna Port Said adını verdi.

200.000.000 frank tutarındaki (çalışmaların tahmini maliyeti) meblağın toplanması için Lesseps her biri 500 frank değerinde 400 000 hisse satışa çıkarttı.

1858'in 1 Kasım günü açılan 30'unda kapanan satışların başarısı Fransa'da ses getirdi; 207 111 hisse satıldı. Her türlü kesimden alıcılar (iflah olmaz Lord Palmerston, onları "küçük insanlar" diye tanımlamıştı) olağanüstü bir şevkle bu maceraya atıldılar. Kuşkusuz onların bu tutumunda vatanseverlik duygusu da yok

değildi. Satış sırasında, yaşlı bir askerin Ferdinand'a yaklaşıp şöyle dediği anlatılır: "Süveyş Kanalı'nın hisselerinden satın alarak, şu İngilizlere bir ceza verebildiğime çok memnunum." Bir başkası ise, "İsveç adasında bir demiryolu hattı" için hisse aldığını söylüyordu. Ona bir demiryolu hattının değil de bir kanalın, İsveç'in değil de Süveyş'in söz konusu olduğu hatırlatıldığında, şöyle cevap verdi: "Benim için önemi yok, yeter ki İngilizlerin aleyhine olsun!"

Ne yazık ki, Avusturya (1 083 hisse) ve Piemonte (1 533 hisse) dışında öteki ülkeler çağrıya yanıt vermedi.

Said'e gelince, menfaat beklentisinden çok Ferdinand' ın dostluğu hatırına, kendi adına 64 000 hisse satın aldı ve kişisel hazinesinden avans olarak 500.000 frank ödedi.

Satılmayan hisseler için Lesseps'in Mısır hükümdarını ikna etmekten başka çaresi yoktu.

Said önce, Osmanlı İmparatorluğu'na ayrılmış olan 94 000 hisseyi, ardından da başka ülkeler için düşünülmüş ama satılamamış olan 85 506 hisseyi satın aldı. Böylece 180 000 adet hissenin sahibi olmuştu. Süveyş Şirketi sermayesine başlangıçtaki katkısı 90.000.000 franktan fazlaydı. Bu Mısır için ezici bir yüktü ve ileriki yıllarda İngiliz müdahalesine gerekçe oluşturacaktı.

Girişime en büyük katkı, 25 000 hissedardan sağlanan 103.500.000 frankla Fransa'dan gelmişti. Ne yazık ki, ilk kâr dağılımı için yirmi yıldan fazla beklemeleri gerekti.

O dönemin yayın organları, Lesseps'i eleştiri yağmuruna tutmaktan geri durmadılar.

Açılıştan on gün sonra, Le Figaro'nun 27 Kasım 1869 tarihli nüshasında şöyle yazıyordu:

Başarıya ulaşacağını kabul etsek bile Süveyş Kanalı'nın işletilmesi zor olacaktır. Geçiş ücreti müthiş yüksektir, dolayısıyla armatörler gemilerini kanaldan geçirmeye yanaşmayacaklardır. Öte yandan bakım masrafları da muazzamdır, yani kuvvetle muhtemeldir ki hissedarlar hiçbir zaman kâr payı alamayacaklardır.

Daha sonraki satırlarda da şöyle deniyordu:

Süveyş Kanalı'ndan geçiş sırasında pek çok geminin hasar aldığı haberi üzerine, hissedarlardar biri göğüs geçirerek, "O gemilerin başı göğe erdi mi?" dedi.

Aynı gazetede birkaç gün önce şöyle yazılmıştı:

Borsada şöyle konuşuluyor:
Süveyş'ten olumsuz bir haber daha! Sonunda bu kanal, benim uğursuz kaderim olacak!
"Ne bekliyordun! Doğu kaderciliğin vatanı değil mi?"

Her şeye rağmen Süveyş Kanalı, 17 Kasım 1869'da açıldı.

Mısır'ın ve kanalın yazgısı hakkında

Said'in kanal şirketine yatırdığı 90.000.000 frank hazineye ağır bir yük olmuştu. Hükümdar 18 Ocak 1863 günü ölünce, yeğeni İsmail başa geçti.

Yeni vali, otuz üç yaşındaydı.

1866 yılında Sultan'a ödediği vergiyi artırınca yönetimin miras yoluyla doğrudan kendi çocuklarına geçmesi ayrıcalığını, 1867 yılında da Farsçadan gelen "hıdiv" unvanını elde etti. Bu unvanla birlikte "vali" sözcüğünün içerdiği bağımlılık anlamı ortadan kalktı.

Lesseps'le ilişkileri pek sıcak olmadı. Tahta geçer geçmez İsmail, selefinin onayından geçen iki kanunu, suistimale yol açtığı için –haklı olduğunu kabul etmek gerekir– yeniden ele almaya karar verdi. Birincisi zorunlu çalışmanın kaldırılmasına ilişkindi, ikincisi de Said'in çarçabuk onayladığı, topraklar üzerindeki özel mülkiyet hakkıydı.

Lesseps, III. Napoléon'un hakemliğini talep etti. Karar açıklandı. İki kanun iptal edilmişti ama karşılığında tazminat olarak, yıllık taksitlerle 84 milyon frank ödenecekti. Mısır'ın borçlanma süreci bir adım daha ileri gitmişti.

Süveyş Şirketi, zorunlu çalışma çerçevesinde çalıştırılan işçilerin yerine makine gücü getirdiğiyle kaldı.

İsmail'in para işleriyle arası hiç iyi olmadı. Hıdiv görülmemiş biçimde para savuruyordu.

Said öldüğünde Mısır'ın dış borçları yaklaşık 250 milyon franktı. 1880 yılında 2,5 milyar franga yükselmişti.

İflasın eşiğine gelince İsmail, sahip olduğu değerli serveti satılığa çıkarmak zorunda kaldı: Süveyş Kanalı'nın 180 000 hissesini. Bu hisseleri, en çok ilgilenecek ülke olarak gördüğü Fransa'ya teklif etti.

Dışişleri Bakanı Decazes Dükü, teklifi kabul etme taraftarıydı. Ama –hangi akla hizmetle, bilinmez– Buffet kabinesindeki meslektaşları buna karşı çıktılar.

Sekiz gün sonra Süveyş Kanalı'nın 180 000 hissesi İngiliz hükümetine ait olmuştu. Lord Beauconfield, Parlamento'nun onayını aldı ve avans olarak tespit edilen bedel (100.000.000 frank gibi düşük bir tutar) Rothschild Şirketi'nin Londra şubesi tarafından ödendi.

İşte o andan itibaren gelişmeler hızlandı.

1876'da borç batağından kurtulamayan hükümdar, Mısır maliyesini Fransa ve İngiltere'nin "müşterek idare"sine bıraktı. Artık Mısır kendi başına buyruk değildi.

Fransa'nın bu gelişmedeki rolüne gelince, İngiltere'yle birlikte hareket etmekle, kuşkusuz, sahip olduğu nüfuzu ve siyasi menfaatleri koruyacağını, üstelik İngilizlerin müdahalelerini yakından izleyebileceğini düşünüyordu.

Sokaktaki adamın bir aşağılanma ve millî egemenliğin rencide edilmesi olarak kabul ettiği bu durum karşısında, halk yavaş yavaş tepki göstermeye başladı. Tepkiler büyüdü. İsmail arada kaldı. Ne yapacağını şaşırdı. Zaman kazanmaya çalıştı. Çözümü başkalarına bıraktı.

Haziran ayının ilk yarısında Paris ve Londra hükümetleri Kahire'ye temsilciler gönderip İsmail'e yarı resmî olarak görevden el çekmesini tavsiye ettiler. İsmail bunu bir gurur meselesi yaptı ve reddetti.

Belki de Bâbıâli'nin onu Avrupa'ya karşı koruyacağını ummuştu, kim bilir? Büyük saflık...

İlerleyen günlerde, Fransa ve İngiltere'den resmî talep gelmesini bile beklemeyen Sultan, İsmail'e, yönetimi, oğlu Tevfik'e bırakması gerektiğini bildirdi.

Yeni hükümdarın da, Mısır borçlarının ödenmesi için mali denetime boyun eğmekten başka çaresi yoktu.

Buna bağlı olarak da milliyetçi hareket güçlendi.

1881'de, Milliyetçi Parti'nin başkanı Albay Orabi, serbest seçim uygulamasını kabul ettirdi. Seçimler, partisinin zaferiyle sonuçlandı. Savaş bakanı olunca Fransız-İngiliz mali denetiminin kaldırılmasını istedi.

20 Mayıs 1882'de altı Fransız va altı İngiliz savaş gemisi İskenderiye limanına girdi. Tevfik'e, Albay Orabi ve yandaşlarının Mısır'dan uzaklaştırılması "tavsiye" edildi.

Orabi reddetti ve müttefik güçlerin karaya çıkmalarına direnme kararı verdi.

Gerilim yükseldi.

9 Temmuz günü yabancı konsoloslara bombardımanın başlayacağı bildirildi.

Ayın 10'unda İskenderiye askerî komutanına, hazırlanan bataryaların İngiliz amirali Sir Beauchamp Seymour'a teslim edilmesi için nota verildi. Nota etkisiz kaldı.

Ayın 11'inde istihkâmlara ateş açıldı.

Aynı günün sabahı Amiral Conrad'ın kumandasındaki Fransız filosu, bombardımana katılma izni olmadığı için İskenderiye'den demir alıp Port Said'e gitti. Bu emir, daha önceden Paris'ten gelmişti.

11 Temmuz günü Fransız filosunun İskenderiye'den ayrılması, ayın 5'indeki Bakanlar Kurulu'nun Fransa'yı bombardımana iştirak ettirmeme kararının bir neticesiydi. Bu geri duruş Fransız kamuoyunda hoşnutsuzluk yarattı. Ama İskenderiye bombardımanının ortaya çıkardığı manzara, Amiral Conrad'ın gemilerinin buna katılmamış olmasının hiç de pişman olunacak yanı olmadığını gösterdi.

İngiltere cephesinde, bir deniz harekâtından kaçınan Fransa'nın bir askerî harekâttan haydi haydi kaçınacağı ve böylelikle Mısır meselesinde her türlü sorumluluğu reddedeceği anlamı çıkartıldı.

2 Ağustos günü, Kızıldeniz yoluyla gelen İngiliz deniz kuvvetleri herhangi bir güçlükle karşılaşmadan Süveyş'i işgal etti, kısa bir süre sonra da Hindistan'dan gelen birlikler onlara katılacaktı.

Bir yıl sonra İngiltere "müşterek idare"ye son verdi ve Mısır siyasetini tek başına denetlemeye başladı. Düzenleyici bir yasayla tüm yetkiyi kendisinde topladı.

1885'te Sudan da İngiltere'nin eline geçti. İlk vali, Lord Kitchener olacaktı.

1914'te Londra, Mısır'ı İngiliz protektorası ilan etti ve böylece ülkedeki 32 yıllık mutlak hâkimiyetini resmileştirmiş oldu.

23 Temmuz 1952'de öğle saatlerinde, Cemal Abdülnasır adındaki kişinin yönettiği "Hür Subaylar Komitesi" idareyi ele aldı, –son hükümdar– Kral Faruk'u, yönetimi, oğlu Fuad'a bırakmaya zorladı.

1953 Haziranı'nda monarşi lağvedildi ve cumhuriyet ilan edildi.

1954 Mayısı'nda Nasır, görünüşte ülkenin fiîli mutlak hâkimi haline geldi. Yaptığı ilk icraat, müzakereler yoluyla İngilizlerin kademeli biçimde kanaldan çekilmelerini sağlamak oldu.

18 Haziran 1956 günü son İngiliz askeri, Mısır'ı terk etti.

Kısa sürede kaçınılmaz an gelip çattı ve Washington'ın Asuvan Barajı için söz verdiği mali katkıdan vazgeçmesiyle Mısır, Batı'dan tümüyle koptu.

Aynı yıl, 26 Temmuz günü, Nasır Uluslararası Süveyş Kanalı Şirketi'ni millileştirme kararı aldı, kanalın muazzam geliri, barajın inşaat çalışmaları için gereken parayı karşılayacaktı.

Bu kararı bir meydan okuma olarak gören Paris ve Londra'nın, İsrail'i öne sürerek atıldıkları askerî macera, Amerika ve Rusya'nın ortak vetosuyla durduruldu.

Enfantin'in düşleri çok uzaklarda kalmıştı...

GILBERT SINOUÉ

NİL'İN KIZI

"Dünyanın en büyük çölünün hâkimi, ona kollarını açmış gibiydi. Onu sadık bir âşık gibi bekliyordu... İnancını hiçbir şüphenin sarsamayacağını düşündü: Nil'in kızıydı o."

1800'ler, Ortadoğu...

Koca İmparatorluk günden güne güçten düşerken, bir yanda Avrupa devletleri "Osmanlı pastası"ndan pay almanın yollarını aramakta, bir yanda da Mısır eyaletinin Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa, bağımsızlık planları yapmaktadır.

Ancak Vali hazretlerinin, geleceğin Mısır'ı için başka hayalleri de var. Zaman içinde, sadece Ortadoğu'nun değil dünyanın da kaderini etkileyecek bir tasarıyı hayata geçirmenin yollarını arıyor: Hint Okyanusu ile Akdeniz'i birbirine bağlayacak bir kanal mesela...

Cüretkâr Vali'nin bu yolda en büyük destekçileri Fransız diplomat Ferdinand de Lesseps, ama ondan önce danışmanı Ricardo ile onun fedakâr eşi Şehrazad'dır. Tarih, bir dönemece doğru hızla akarken ailenin diğer fertleri de sürüklenir. Oğulları Josef, Süveyş Kanalı projesinde önemli bir rol üstlenir; asi yaradılışlı, güzeller güzeli kızları Giovanna içinse kaderin başka türlü planları vardır...

Siyasal çekişmeler, iktidar hırsı, tutkular, hayaller, dostluklar ve aynı yürekte yan yana gelebilen aşk ve nefret... Gilbert Sinoué'nin epik eseri *Nil'in Kızı*'nda tarihsel gerçekler ile kurmaca ustaca, incelikle harmanlanmış.

Tıpkı sularının yükselmesiyle çölün kumlarını da, çorak toprakları da içine alan, zamanın seyrinde renkten renge giren yaşamın incisi, kadim Nil Nehri gibi...

28 TL
KDV DAHİL

Kapak resmi: LAWRENCE ALMA-TADEMA

ISBN 978-975-07-1810-6

